

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

17'nci Toplantı

21 Kasım 2024 Perşembe

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması
- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Diyarbakır Milletvekili Berdan Öztürk'ün Dışişleri Bakanlığının 2025 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması
- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Diyarbakır Milletvekili Ceylan Akça Cupolo'nun Dışişleri Bakanlığının 2025 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması
- Oturum Başkanı Orhan Erdem'in, Van Milletvekili Gülcan Kaçmaz Sayyigit'in Dışişleri Bakanlığının 2025 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A) Kanun Teklifleri

- 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ile Sayıştay tezkereleleri
 - Dışişleri Bakanlığı
 - Avrupa Birliği Başkanlığı
 - Türk Akreditasyon Kurumu
 - Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı

IV.- AÇIKLAMALAR

- Antalya Milletvekili Hakkı Saruhan Oluç'un, Oturum Başkanı Orhan Erdem'in Van Milletvekili Gülcan Kaçmaz Sayyigit'in Dışişleri Bakanlığının 2025 yılı bütçesiyle ilgili konuşması üzerine yaptığı açıklamasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması
- İzmir Milletvekili Rahmi Aşkın Türeli'nin, Konya Milletvekili Mehmet Baykan'ın Dışişleri Bakanlığının 2025 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

17'nci Toplantı
21 Kasım 2024 Perşembe

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu saat 10.05'te açılarak üç oturum yaptı.

Komisyon Başkanı Mehmet Muş,
Komisyonun bugünkü gündemine,

Diyarbakır Milletvekili Berdan Öztürk'ün Dışişleri Bakanlığının 2025 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine,

Diyarbakır Milletvekili Ceylan Akça Cupolo'nun Dışişleri Bakanlığının 2025 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine,

Oturum Başkanı Orhan Erdem, Van Milletvekili Gülcan Kaçmaz Sayyigit'in Dışişleri Bakanlığının 2025 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine,

İlişkin açıklama yaptı.

Dışişleri Bakanı Hakan Fidan tarafından Bakanlığın 2025 yılı bütçesinin ve 2023 yılı kesin hesabının sunumu yapıldı.

2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ile Sayıştay tezkerelerinin görüşmelerine devam edilerek,

Dışişleri Bakanlığının,
Avrupa Birliği Başkanlığının,
Türk Akreditasyon Kurumunun,
Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığının,
Görüşmeleri tamamlanarak,

Dışişleri Bakanlığının,
Avrupa Birliği Başkanlığının,
Türk Akreditasyon Kurumunun,
2025 yılı bütçeleri ve 2023 yılı kesin hesapları kabul edildi.

Antalya Milletvekili Hakkı Saruhan Oluç, Oturum Başkanı Orhan Erdem'in Van Milletvekili Gülcan Kaçmaz Sayyigit'in Dışişleri Bakanlığının 2025 yılı bütçesiyle ilgili konuşması üzerine yaptığı açıklamasında geçen bazı ifadelerine,

İzmir Milletvekili Rahmi Aşkın Türeli, Konya Milletvekili Mehmet Baykan'ın Dışişleri Bakanlığının 2025 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine,

İlişkin açıklama yaptı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, kamu kurum ve kuruluşlarının bütçe, kesin hesap ve Sayıştay tezkerelerini görüşmek için 22 Kasım 2024 Cuma günü saat 10.00'da toplanmak üzere 20.45'te toplantıya son verildi.

21 Kasım 2024 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 10.05

BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)

BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)

SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)

KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Plan ve Bütçe Komisyonumuzun çok değerli üyeleri, Değerli Bakanım, Bakan Yardımcılarımız, kamu kurum ve kuruluşlarımızın değerli bürokratları, basınımızın değerli temsilcileri; Başkanlık Divanı adına sizleri saygıyla selamlıyorum.

Toplantı yeter sayımız vardır.

Komisyonumuzun 17'nci Birleşimini açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Gündemimizde Dışişleri Bakanlığı, Avrupa Birliği Başkanlığı, Türk Akreditasyon Kurumunun Bütçe, Kesin Hesap ve Sayıştay raporları ile Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığının Sayıştay Raporu bulunmaktadır.

Sayın Bakanın konuşmasına geçmeden önce Komisyonumuzda bulunan bürokratların kendilerini Komisyonumuza tanıtmalarını rica ediyorum, Bakan yardımcılarımızdan başlamak üzere.

(Katılımcılar kendilerini tanıttılar)

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A.- Kanun Teklifleri

1.- 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ile Sayıştay tezkereleri (¹)

a) Dışişleri Bakanlığı

b) Avrupa Birliği Başkanlığı

c) Türk Akreditasyon Kurumu

ç) Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli milletvekilleri, şimdi Sayın Bakana konuşmasını yapması için otuz dakika süre veriyorum.

Sayın Bakanım, buyurun lütfen.

Süreniz otuz dakikadır.

DİŞİŞLERİ BAKANİ HAKAN FİDAN - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, kıymetli hazırun; Plan ve Bütçe Komisyonumuzun değerli üyelerini, kıymetli milletvekillerimizi ve Başkanlık Divanını şahsım ve Bakanlığım adına saygıyla selamlıyorum.

Dışişleri Bakanlığının 2025 Mali Yılı Bütçe Kanunu Teklifi'nin görüşülmesi vesilesiyle huzurunuzda bulunmaktan mutluluk duyuyorum.

Sayın Cumhurbaşkanımızın öncülüğünde yürütmekte olduğumuz bağımsız ve milli dış politikamız, kadim coğrafyamızın ve şanlı tarihimizin mirasını, köklü devlet geleneğimizi, insani ve vicdani değerlerimizi yansıtmaktadır. Dış politikamızı bu ilkelerden aldığımız güçle yürütmekte, dünyanın her bölgesinde ülkemizin çıkarları ve bekası doğrultusunda azimle çalışmaktayız.

Dışişleri Bakanlığımızın millî güvenlik sistemimizin temel bir parçası olduğu bilinciyle hareket etmekteyiz. 360 derece dış politika anlayışıyla her kıtada ayak izimizi bulundurmaktayız. Tehditlere karşı dururken fırsatları da aynı anda değerlendirmekteyiz. Barışta kararlı, bölgesinde güçlü ve dünyada saygın bir dış politika yürütmekteyiz. Kazandığımız tecrübeler, meselelere daha iyi mukabele etmemizi ve hedeflerimizi hayata geçirmemizi sağlamaktadır.

Günümüz dünyasında artık uluslararası ilişkilerin çok boyutlu, çok katmanlı ve çok paydaşlı niteliği bildiğiniz gibi öne çıkmaktadır, biz de dış ilişkilerimize bu perspektiften yaklaşmaktayız. Ülkemizin güvenlik, savunma, istihbarat, teknoloji, ekonomi, ticaret, enerji, ulaştırma, sağlık, kültür, turizm dâhil birçok alandaki hedeflerini bütüncül olarak ele almaktayız. İlgili kurum ve kuruluşlarımızla yakın ve etkin bir eş güdüm içerisinde çalışmaktayız. Bu yolda Yüce Meclisimizin desteği bizim için son derece değerlidir.

Bütçe görüşmeleri vesilesiyle 2024 yılının muhasebesini yapmak ve dış politikamızda öne çıkan konulara ilişkin tespit ve değerlendirmelerimizi sizlerle burada paylaşmak istiyoruz. Değerlendirmelerimizin daha kapsamlı hâlini sizlere dağıtılan kitapçıkta bulabilirsiniz.

¹(1/278) ve (1/277) esas numaralı Kanun Teklifleri 22/10/2024 tarihli 3'üncü Toplantı Tutanağına eklidir.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - Sayın Başkan, Sayın Bakanın konuşmasını da alabilir miyiz? Çünkü buradaki konuşma metni bunun daha genişletilmiş kısmı.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Onu hazırlatıp dağıtacağım; metni dağıttım size ama tam okuduğu metni de hazırlatıp vereyim, tamam, dağıttıracağım onu da.

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Değerli milletvekilleri, ülkemiz çok boyutlu ve zorlu sınamalarla kuşatılmış bir coğrafyada yer almaktadır. Bölgemizdeki son gelişmeler bunu açıkça ortaya koymaktadır. Uluslararası alanda ciddi kırılmaların yaşandığı, uluslararası sistemin temellerinin sarsıldığı, rekabetin arttığı, jeopolitik ve ekonomik denklemin yeniden şekillendiği bir dönemden geçiyoruz. Donmuş ve aktif çatışmalardan düzensiz göçe, yabancı düşmanlığı ve İslam karşıtlığından iklim krizine, sosyal adaletsizlikten yeni teknolojilerin yol açtığı risklere kadar pek çok sınamayla karşı karşıya bulunmaktayız.

Uluslararası normların giderek daha fazla aşınması ve artan kutuplaşma, mevcut şartları daha da kötüleştirmektedir. Korumacı ve tek taraflı yaklaşımlar giderek öne çıkmaktadır. Küresel ekonomideki durağanlaşma ve krizler, ülkeleri farklı coğrafyalarda yeni kaynak arayışlarına yöneltmektedir. Kritik mineraller ve ham maddelere sahip ülkeler farklı güçlerin rekabet alanına dönüşmektedir. Terör örgütleri ideolojik emelleri doğrultusunda Orta Doğu, Afrika ve Asya başta olmak üzere farklı coğrafyalarda eylemlerini sürdürmektedir, bazı ülkeler tarafından da kendi çıkarları doğrultusunda eğitilen ve donatılan terör örgütleri risk olmaya devam etmektedir.

Bölgemiz kuzeyde Rusya ve Ukrayna arasındaki savaşın, yanı başımızdaki Suriye ve Irak'taki terör belasının ve güneyde İsrail'in İran'ı da içine alan bölgesel bir savaş çıkarma girişimlerinin istikrarsızlaştırıcı etkileri altındadır. Kara, hava, deniz ve uzayın yanı sıra siber alan "beşinci savaş cephesi" olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal medya ve siber ortam mevcut tehditleri daha da derinleştirmektedir. Tüm bunların bilinciyle politika önerilerimizi oluşturmakta, devletimizin izleyeceği hareket tarzı ve ön alıcı adımları tespit etme, fırsatları ortaya koyma ve dış ilişkilerimizi güçlendirme yönünde azimle çalışmaktayız. Bu itibarla, bu yılki bütçe kitapçığımızın başlığını "Belirsizlikler Çağında Kararlı ve Güçlü Türk Dış Politikası" olarak belirledik.

Saygıdeğer milletvekilleri, başta Filistin olmak üzere bölgemiz, İsrail'in saldırganlığının, mezaliminin ve savaş tehdidinin baskısı altındadır. Gazze'de uyguladığı soykırımı, Batı Şeria ve Doğu Kudüs'teki mezalimini tüm şiddetiyle sürdüren İsrail, yaklaşık 44 bin Filistinliyi katletmiş, geride kalanları ise açlık ve bulaşıcı hastalıklarla mücadeleye mahkûm etmiştir. Şu ana kadar Lübnan'da hayatını kaybeden sivillerin sayısı 3 bini aşmıştır. Hamas ve Hizbullah hedef alınırken asıl amaç Filistinlileri kendi topraklarında yaşayamayacak hâle getirmek ve göçe zorlamaktır. Birleşmiş Milletler temelli uluslararası düzen büyük yara almıştır. Uluslararası hukukun yanı sıra insanlığın da rafa kaldırıldığı bir döneme girilmiştir. İsrail cezasız kalmanın verdiği öz güvenle Filistin'deki mezalimini sona erdirmek bir yana, savaşı Lübnan'a ve diğer bölge ülkelere taşımıştır. İsrail ve İran arasında doğrudan yaşanan gerginlikle savaşın yayılma riski daha da artmıştır. İsrail, Lübnan'da ülkemizin de katkı sağladığı BM Geçici Görev Gücü UNIFIL'i hedef almış, Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA)'yı yasaklama kararı almıştır.

Ülkemiz daima Filistin halkının yanında olmuş ve soykırımı sessiz kalmamıştır. İsrail'in amacının savaşı bölgeye yaymak olduğuna başından beri dikkat çekmekteyiz. Yürüttüğümüz yoğun temaslarla bu gerçekliği her platformda dile getirmekteyiz. İki devletli çözüm haricinde bir yol olmadığını vurguladık ve bunu da hayata geçirmek için daha ilk aylarda garantörlük mekanizması önerisinde bulunduk. İslam İşbirliği Teşkilatı-Arap Ligi Filistin Temas Grubu ülkemizin yönlendirmesi ve katkısıyla hayata geçirildi. Grup üyeleriyle birlikte ateşkesin sağlanması, insani yardımların ulaştırılması ve Filistin'in devlet olarak tanınması için 18 başkent ve uluslararası kuruluşla girişimde bulunduk. İsrail üzerinde baskı uygulamak üzere diplomatik çabalarımıza hız kesmeden devam ediyoruz. Bu girişimler sayesinde bir yıl önce ateşkestten bahsetmekten çekinen ülkelerin bugün ateşkes ve iki devletli çözüm savunucusu olduğunu görmek memnuniyet verici.

Nitekim, son dönemde İspanya, Norveç, İrlanda ve Slovenya dâhil 9 ülke daha Filistin'i devlet olarak tanımıştır. Girişimlerimiz neticesinde Filistin ilk kez BM Genel Kurulunda üye ülkeler arasında masada yer almıştır. Temas Grubu olarak Ankara dâhil çeşitli başkentlerde iki devletli çözümün uygulanması için toplantı dizisi başlattık. Böylelikle uluslararası toplumu harekete geçirdik. Mayıs ayında İsrail'e ihracat ve ithalat işlemlerini hatırlayacağınız gibi durdurmuştuk. Ayrıca, İsrail'e silah ambargosu uygulamasının BM Güvenlik Konseyi tarafından gündeme alınmasını teminen Birleşmiş Milletlerde bir girişim başlattık. Bu çerçevede hazırlanan ortak mektup 52 ülkenin ve İslam İşbirliği Teşkilatı ile Arap Ligi'nin imzasıyla 1 Kasım'da BM Genel Sekreterliğine tevdi edilmiştir. İsrail'e silah satışının durdurulması için çabalarımızı sürdüreceğiz. İsrail'in uluslararası hukuk önünde hesap vermesini teminen tüm uluslararası mekanizmaların işletilmesi için de gayret göstermekteyiz.

Güney Afrika Cumhuriyeti'nin İsrail aleyhine Uluslararası Adalet Divanında açtığı davaya müdahillik başvurumuzu 7 Ağustosta sunduk. Ekonomik bir platform olan D-8'in ilk kez siyasi bir gündemle Filistin için İstanbul'da toplanmasını sağladık. İsrail'in bazı ülkelere temin ettiği diplomatik, ekonomik ve askerî yardımı da açıklıkla ortaya koyarak, bu ülkelere İsrail'e yardımlarını kesme çağrısında bulunuyoruz. İsrail'i uluslararası toplum içinde tecrit etmek ve uluslararası toplumu harekete geçirmek için her türlü gayreti gösteriyoruz. Aynı zamanda Gazze'ye en fazla yardım gönderen ülkeyiz. Bugüne kadar gönderdiğimiz 88 bin ton insani yardımla Gazze'ye en çok aynı yardım gönderen ülke konumundayız.

İsrail'in Doğu Kudüs ve Mescid-i Aksa'nın statüsünü değiştirmeye yönelik politikalarına tepkimizi en güçlü şekilde ortaya koymaktayız. Bu krizi aşmanın tek yolu, 1967 sınırlarında başkenti Doğu Kudüs olan bağımsız, egemen ve coğrafi bütünlüğü haiz bir Filistin Devleti'nin vücut bulmasından geçiyor. Bu yöndeki çalışmalarımıza kararlılıkla devam edeceğiz.

Saygıdeğer milletvekilleri, ülkemizi doğrudan etkileyen bir diğer çatışma alanı da kuzeyimizde üç yıldır süregelen Rusya-Ukrayna Savaşı'dır. Savaşın bölgesel ve küresel etkilerinin azaltılmasına ve ülkemize yönelik risklerini bertaraf etmeye yönelik çabalarımızı 2024 yılında da hız kesmeden sürdürdük.

Küresel gıda krizinin önlenmesini sağlayan Karadeniz Girişimi'yle yaklaşık 33 milyon ton tahıl ürününün dünyaya ulaştırılmasına vesile olmuştuk. 2024'te de gıda piyasalarının istikrarsızlığa sürüklenmemesi ve savaşın Karadeniz'e sıçramaması için Karadeniz'de ticari seyrüsefer emniyetinin sağlanmasına dönük çalışmalara ağırlık verdik.

Rusya ile Ukrayna arasındaki savaşın sona erdirilmesi konusunda tüm barış girişimlerine destek verirken her iki tarafın da yer aldığı kalıcı çözümün gerekliliğini dile getirdik. Taraflarla sürdürdüğümüz düzenli siyasi diyalogumuz ve adil aracı rolümüzle barışın sağlanması için yoğun çalışan bir ülkeyiz.

Kırım Tatarları başta olmak üzere siyasi tutukluların, savaş esirlerinin ve sivillerin ailelerine kavuşturulması için temaslarımıza devam ediyoruz.

Değerli milletvekilleri, İsrail'in savaşı yayma girişimleri Astana süreciyle oluşan ve Suriye'de kan dökülmesini durduran ortamı tehdit etmeye başlamış ve her türlü belirsizliğe ülkeyi açık hâle getirmiştir. Bu itibarla, Suriye'ye yönelik politikamızın ana unsurları, terör unsurlarının temizlenmesi, ülkenin birlik ve toprak bütünlüğünün korunması, siyasi süreçte ilerleme sağlanması, ayrıca Suriyelilerin güvenli ve gönüllü bir şekilde ülkelerine dönmelerinden oluşmaktadır.

Terör örgütü PKK'nın hiçbir meşruiyeti olmayan sözde yerel seçim tertipleme gayretlerini kararlı duruşumuz sayesinde akim bıraktık. Bu tür girişimlere önümüzdeki dönemde de izin vermeyecek, bölücü örgüte karşı mücadelemizi tavizsiz devam ettireceğiz. Nitekim, 23 Ekimde TUSAŞ'a gerçekleştirilen hain saldırının ardından Suriye'nin kuzeyindeki terör hedeflerine yönelik hava harekâtımız bu kararlılığımızın bir göstergesidir. Sahada sükûnetin devamı amacıyla Rusya ve İran'la Astana Platformu çerçevesindeki çabalarımız önemlidir.

Bir yandan da ABD'yle Suriye konusunda başlattığımız istişareleri sürdürmekteyiz. Sayın Cumhurbaşkanımızın stratejik bir yaklaşımla önerdiği diyalogun, rejim tarafından Suriye halkının yararına bir yaklaşımla değerlendirilmesi temel beklentimizdir.

Saygıdeğer milletvekilleri, Irak'ın istikrarı ve güvenliği, bölgenin barışı ve refahı için çok önemlidir. Irak'ın Orta Doğu'daki şiddet sarmalının içine çekilmemesi gerektiğini temaslarımızda vurgulamaktayız. Irak'ın güçlendirilmesi ve yeniden inşa çabalarına en önemli desteği ülkemiz vermektedir. Sayın Cumhurbaşkanımızın nisan ayında Irak'a gerçekleştirdikleri ziyaret, ilişkilerimizde kritik bir dönüm noktası teşkil etmiştir. Ziyarette, ilişkilerimizin kurumsal çerçevesinin güçlendirilmesi için 27 hukuki belge imzalanmıştır. Irak'la iş birliği mekanizmalarını etkin şekilde işletmekteyiz.

Doğal ortağı olduğumuz Kalkınma Yolu Projesi'ne tam destek veriyoruz. 2024 yılında Irak'la "güvenlik" ve "terörle mücadele" odaklı temaslarımızı yoğunlaştırdık. PKK'nın Irak tarafınca yasaklı örgüt ilan edilmesi bizim için kritik bir adımdır. Irak'ın PKK'yı resmen "terör örgütü" olarak tanıması ve topraklarından tamamıyla tasfiye etmesi yönündeki beklentimiz bakidir. Meşru güvenlik endişelerimiz karşılanmadıkça, uluslararası hukuka uygun olarak icra ettiğimiz terörle mücadele operasyonlarımız hız kesmeden devam edecektir.

Diğer yandan, Türkmen soydaşlarımızın hak ve menfaatlerini koruma yönündeki girişimlerimizi de sürdüreceğiz. Yıllarca iç savaş, terör ve işgalle uluslararası güvenlik sistemini etkileyen Afganistan'da istikrarın ve güvenliğin sağlanması, bölgesel düzeyde yeni fırsatları ortaya çıkaracaktır. Türkiye, bölgesel çabalarını sürdürmekte ve Afganistan'ın yeniden inşası için elini taşın altına koymaktadır.

Ülkedeki tüm kesimlerin temsil edildiği, haklarının gözetildiği adil bir yapıya sahip güvenli Afganistan vizyonumuzu sorunun taraflarıyla sürekli paylaşmaktayız.

Kardeş Pakistan'ın yanı sıra dostane ilişkilere sahip olduğumuz tüm bölge ülkeleriyle karşılıklı yarara dayalı ilişkilerimizin geliştirilmesi dış politikamızın önemli hedeflerindendir.

Bölgemizde son dönemde yaşanan gelişmeler İran'la diyalogun önemini artırmıştır. Türkiye-İran Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyi 8'inci Toplantısı'nı 24 Ocakta Ankara'da gerçekleştirdik. Müteakip dönemde ikili ilişkilerimizi ilerletmenin yanı sıra bölgesel konularda da istişarelerimizi ilk elden yürüttük.

Güney Kafkasya'da kalıcı barış bugün hiç olmadığı kadar yakındır. Kuşkusuz bu noktaya gelmesinin temelinde kardeş Azerbaycan'ın Karabağ'daki topraklarında işgale son verilmesi bulunmaktadır. Azerbaycan'la ikili ilişkilerimizi örnek seviyede sürdürmekteyiz. Birçok uluslararası meseleye çözüm getirme gayretini ortaklaşa sergilemekteyiz. Ermenistan'ın savaş sonrasında tercihini barış ve istikrardan yana kullanmaya devam etmesi memnuniyet vericidir. Hem Azerbaycan'ı hem de Ermenistan'ı bu tarihî fırsatın kaçırılmaması için teşvik etmekteyiz. Nitekim, taraflar uzun bir aradan sonra ilk kez üçüncü bir ülkenin dahil olmadan İstanbul'da baş başa bir görüşme gerçekleştirmiştir.

Kuşkusuz, Güney Kafkasya bağlamında Ermenistan'la yürüttüğümüz normalleşme süreci de önemlidir. Yapıcı irademiz ikili ilişkilerimizin kademeli olarak Azerbaycan'la eş güdüm içinde normalleştirilmesi yönündedir.

İstanbul'da ekimde düzenlediğimiz 3+3 Bölgesel İşbirliği Platformu Toplantısı'nda bölgeyi ilgilendiren tüm konuları yapıcı bir anlayışla ele aldık. Güney Kafkasya'da bölgesel sahiplenmenin güçlü bir tezahürü olan platform, kurumsal bir yapıya doğru evrilmektedir. Bölgeye barış ve istikrarın gelmesiyle bölgede yalnızca insani şartlar değil, ticaret, bağlantısallık ve kalkınmaya dönük hamleler atılacağını hep beraber inşallah izleyeceğiz.

Saygıdeğer milletvekilleri, Türkiye, Avrupa Birliği hedefine bağlılığını korumaktadır. Beş yıl aradan sonra Avrupa Birliği üye devletleri, ülkemizi Brüksel'de düzenlenen Gymnich Dışişleri Bakanları Toplantısı'na davet etmiştir. Toplantıdaki olumlu atmosfer ve ülkemizin stratejik önemine yapılan vurgu AB üst düzey yetkilileriyle temaslarımızda da gündemi belirlemiş, ilişkilerin geliştirilmesi mesajları öne çıkarılmıştır ancak Avrupa Birliği tarafında kısa vadeli ve günün koşullarına uygun olmayan politikaların ağır bastığını maalesef görmekteyiz.

Temaslarımızda, AB'den beklentimizin ilişkilerimizde geleceğe yönelik kapsayıcı ve vizyonel bir tutum benimsenmesi olduğunu vurguluyoruz.

Millî davamız Kıbrıs meselesinde, bizimle de temas sonrasında BM Genel Sekreteri Kıbrıs Şahsî Temsilcisinin hazırladığı rapor, taraflar arasında ortak zemin bulunmadığını ortaya koymuştur. Dolayısıyla, adada iki ayrı halk ve iki ayrı devlet bulunduğu gerçeği bir kez daha teyit edilmiştir. Kıbrıs Türk halkının egemen eşitliği ve eşit uluslararası statüsü için girişimlerimizi devam ettirmekteyiz.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'yle doğrudan uçuşlar ve doğrudan ticaretin başlaması ve KKTC liderliğinde üçüncü ülkelerdeki muhataplarıyla temas imkânı sağlanması konularını öne çıkarmaktayız. Nitekim, bu çabalarımız sonucunda KKTC'nin Türk Devletleri Teşkilatı zirvelerine en üst düzeyde katılımı sağlanmıştır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; gerilimin yüksek olduğu alanlarda siyasi sorunlara çözüm bulmak imkânsız hâle gelmektedir. Bu nedenle, sorunlu alanlarda nispi sakinleşme sağlayarak yaratıcı çözümler bulmaya önem vermekteyiz.

Yunanistan'la üst düzey görüşmelerde pozitif gündemin geliştirilmesine yönelik çabaları yoğunlaştırarak diyalog mekanizmalarımızı daha işlevsel kıldık. Dostane ilişkiler ve iyi komşuluk hakkında Atina Bildirgesi'nden hareketle, Yunanistan'ın provokasyonlardan uzak durması yönündeki beklentimizi Yunan tarafının dikkatine getirmekteyiz. 8 Kasım'daki Yunanistan ziyaretimizde bu yönde yakın istişarede bulunulması için somut adımlar atıldı. 2025 yılı başında Ankara'da düzenlenecek 6'ncı Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyi Toplantısı, aralık ayında yapılacak Siyasi Diyalog ve Pozitif Gündem Ortak Eylem Planı toplantıları, ilişkilerimizin kurumsal zeminini daha da güçlendirecektir.

Batı Trakya Türk azınlığı ve 12 adalarda yaşayan soydaşlarımız Yunanistan'la ilişkilerimizde öncelik verdiğimiz konulardan biridir. Yakın zamanda temsilcileriyle bir araya geldiğimiz Batı Trakya Türk azınlığının sorunlarının çözülmesinin yakından takipçisiyiz.

Diğer yandan, Ege ve Doğu Akdeniz'de hak ve çıkarlarımızı hassasiyetle korumaya devam etmekteyiz, son Atina ziyaretimizde de bu konudaki kararlı tutumumuzu ortaya koyduk.

Küresel aktörlerin rekabet coğrafyalarından olan Balkanlarda ülkemiz etkin bir aktör olmaya devam etmektedir. 2024'teki temaslarımızda her bir Balkan ülkesiyle geliştirdiğimiz stratejik ilişkilerle ticaretten yatırıma, savunma ve güvenlik iş birliğinden kültürel etkileşime iş birliklerimizi derinleştirdik. Her bakımdan ayrılmaz bir parçası olduğumuz bölgede yapıcı, öncü ve tüm aktörlerle etkileşimi önceleyen bir rol oynamaktayız.

Balkanlardaki soydaş ve akraba topluluklarımızla yakın temas hâlinde, onların huzur ve refahı için ilgili ülke makamlarıyla iş birliği yapmaktayız.

NATO'nun karşı karşıya bulunduğu karmaşık güvenlik sınamaları, kabiliyet, kapasite ve müttefiklik ruhu itibarıyla Türkiye'nin ittifak içerisindeki önemini bir kez daha göstermiştir. Yoğun girişimlerimiz sonucunda temmuz ayında Washington'da düzenlenen NATO Zirvesi'nde, terörizmle mücadelede NATO'nun rolünün güçlendirilmesi ve müttefikler arasında savunma sanayisi ticaretindeki kısıtlamaların kaldırılmasında mutabık kalınmıştır. NATO Kosova Gücü Komutanlığını başarıyla tamamlayarak Ekim 2024'te İtalya'ya devrettik. Ülkemizin öncülüğünde, Romanya ve Bulgaristan'la birlikte Karadeniz'de Mayın Karşı Tedbirleri Görev Grubu'nu Temmuz ayında operasyonel hâle getirdik. 2025'te NATO Dışişleri Bakanları gayriresmî toplantısına ve 2026 yılı NATO Zirvesi'ne inşallah ev sahipliği yapacağız.

Değerli milletvekilleri, Türk savunma sanayisinin kaydettiği gelişim, birçok uluslararası aktörle tesis ettiğimiz savunma iş birliğinin de itici gücünü oluşturmaktadır. Öte yandan, müttefiklik ilişkileriyle bağdaşmayan ülkemize yönelik yaptırım ve kısıtlamaların kaldırılmasıyla ilgili taleplerimizi temaslarımızla güçlü ve ısrarlı biçimde gündemde tutmaktayız; çalışmalarımızın neticelerini almaya başlamaktan memnuniyet duyuyoruz. Bu kapsamda, yıl içinde Kanada ve Norveç ülkemize yönelik kısıtlamaları kaldırma kararı almıştır, Almanya'yla yürüttüğümüz süreç de olumlu istikamette ilerlemektedir.

ABD yönetimiyle yıl boyunca temaslarımızda PKK'yla iş birliği, FETÖ'ye yönelik tutum ve tek taraflı yaptırımların ilişkilerimize zarar verdiğini her fırsatta vurguladık. Ekonomi, ticaret, enerji, iklim, savunma, terörle mücadele, bölgesel konuları kapsayan stratejik mekanizma çerçevesinde gerçekleştirdiğimiz istişarelerle diyalogumuzu güçlendirdik. F-16 tedarik talebimizi sözleşmeyle sonuçlandırdık. Yeni ABD yönetimiyle millî çıkarlarımız doğrultusunda yapıcı bir diyalog kurmayı hedefliyoruz.

Öte yandan, Körfez ülkeleriyle ilişkilerimizi ortak çıkarlar temelinde, stratejik düzeyde her alanda güçlendirmekteyiz. Türkiye-Körfez İşbirliği Konseyi Dışişleri Bakanları Toplantısı sekiz yıl aradan sonra gerçekleştirilmiştir. Toplantıda Türkiye-KİK Eylem Planı onaylanmıştır. Türk şirketlerimizin Körfez'le iş birliğinin artırılması sağlanmıştır. Körfez ülkeleriyle çok taraflı platformlarda bölgesel konularda iş birliği yapmaktayız.

Yemen'deki ihtilafın kalıcı bir siyasi çözümle sona erdirilmesini desteklemekteyiz. Her kesimle diyalog kanallarını açık tutarak, güvenlik hassasiyetleri nedeniyle ticari faaliyetlerimizde yaşanan aksaklıklara müdahale edebilmekteyiz.

İslam İşbirliği Teşkilatı bünyesindeki çalışmalara yıl içinde aktif katılım gösterdik. 2025 yılında İİT 51'inci Dışişleri Bakanları Konseyi Toplantısı'na İstanbul'da inşallah ev sahipliği yapacağız.

Mısır'la ilişkilerimizde normalleşme süreci, liderlerin karşılıklı ziyaretleri ve ilk Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi Toplantısı'yla tamamlandı. Mısır'la bölgesel istikrar ve refah odaklı bir iş birliği dönemine girdik. Bu süreçte, Doğu Akdeniz'de gerilimin azaltılması, Filistin sorununun çözülmesi ve Libya'da birliğin sağlanması yönünde ortak adımlar atmaktayız.

Keza, Arap ülkeleriyle gelişen ilişkilerimiz kapsamında, Arap Ligi'yle de ilişkilerimiz canlandı. 10 Eylül'de Kahire'de düzenlenen Arap Ligi Dışişleri Bakanları Konseyi Toplantısı'na on üç yıl aradan sonra ilk kez katıldık.

Libya'nın birliği ve bütünlüğü ile bu ülkede kalıcı istikrar ve barışın tesisi önceliğimizdir. Sahadaki mevcudiyetimiz sükûnetin korunmasına ve siyasi sürecin ilerletilebileceği zeminin pekişmesine katkı sağlamaktadır. Libya'da tüm kesimlerle diyalogumuzu artırmaktayız.

Ülkemiz, Afrika Ortaklık Politikamız doğrultusunda kıtanın barış, istikrar ve refahına ikili ve çok taraflı zeminde katkıda bulunmaya devam etmektedir. Bu kapsamda, son olarak, 2-3 Kasım'da Cibuti'de Türkiye-Afrika Ortaklığı Üçüncü Bakanlar Gözden Geçirme Konferansı'nı gerçekleştirdik. Afrika'yla katlanarak artan ticaretimiz ve yatırımlarımız ilişkilerimizin ulaştığı boyutun göstergesidir. Afrika kıtasında istikrar ve güvenliğin tesisi yönündeki ihtiyaçlara cevap vermekteyiz. Somali ile Etiyopya arasındaki gerginliğin çözümüne katkı sağlamak amacıyla iki ülkeyi Afrika süreci kapsamında bir araya getirdik. Ara buluculuk alanındaki tecrübelerimiz ve yarattığımız güven itibarıyla Afrika ülkelerinin ülkemizden kolaylaştırıcı taleplerinde de artış yaşanmıştır.

Orta Asya'daki kardeş cumhuriyetlerle üst düzey stratejik iş birliği ve istişare mekanizmalarını etkin şekilde işletmekteyiz. Türk Devletleri Teşkilatı bu yıl 2 zirve gerçekleştirdi. TDT'nin kurumsal temelinin güçlendirilmesi ve ortak vizyonun uyumlaştırılmasında önemli yol katedildi; Türk Dünyası Şartı ve Ortak Türk Alfabesi bunlardan sadece birkaçı. Böylece Türk dünyasında birlik bir hayal olmaktan çıkmış, TDT uluslararası ilişkilerde söz ve etki sahibi olan bir aktör hâline gelmiştir. Latin Amerika ve Karayipler bölgesiyle çok yönlü iş birliğimiz güçlenmeye devam etmekte, stratejik fırsatlar değerlendirilmektedir.

Asya ülkeleriyle ikili boyutta ivme kazanan ilişkilerimizin yanı sıra kıtadaki bölgesel ve uluslararası teşkilatlarla diyalogumuzu ve iş birliğimizi stratejik bakış açısıyla geliştirmekteyiz. Yeniden Asya girişimimiz de bu yolda önemli bir araç teşkil etmektedir.

Sayın milletvekilleri, Ukrayna ve Orta Doğu'daki durum nedeniyle ulaşırma ve enerji koridorları bağlamdaki projelerde öne çıkan bağlantısallık ihtiyacı ülkemizin jeostratejik konumunu pekiştirmiştir. Enerji dönüşümü, kritik ham madde ve minerallere erişimdeki rekabet, dijitalleşme, yapay zekâ alanındaki gelişmeler, çevre konularına ilişkin diplomasiyle iç içe geçmiştir. Ülkemiz bu alanlarda etkin faaliyet göstermek için gereken adımları atmaktadır. Enerji arz güvenliğini sağlamak amacıyla yerli kaynaklarımızın verimli kullanılmasının yanı sıra, hidrokarbon tedariklerimizi çeşitlendirmeye, yenilenebilir enerjiye odaklanmaya ve nükleer enerjiyle ilgili çalışmalarımızı sürdürmeye kararlıyız. Doğu-batı ekseninde güvenilir bir alternatif rota olan orta koridorun gelişimi için çalışmaktayız.

Kıymetli milletvekilleri, ülkemizin terörizmle mücadele stratejisi çerçevesinde, uluslararası iş birliğini ikili ve çok taraflı girişimlerimizle güçlendirmekteyiz. Terörizmin her biçim ve tezahürüyle aynı kararlılıkla mücadele edilmesi gerektiğini vurgulamaktayız. PKK ve FETÖ başta olmak üzere tüm terör örgütleriyle mücadelemizde üçüncü taraflara uyarılarımızı yapmakta ve gerekli adımları atmaktayız. Uluslararası farkındalığın artırılması yönünde gayretlerimize önem vermekteyiz. Nitekim TUSAŞ'a yönelik hain saldırı akabinde kurumlarımızla eşgüdüm hâlinde tüm yabancı misyonları bilgilendirmede bulunduk ve NATO'daki müttefiklerimize bilgi verdik, müttefiklerimizin terörle mücadelemize tam desteğinin önemini vurguladık.

Değerli milletvekilleri, İslam karşıtlığı ve ırkçılık ve yabancı düşmanlığı başta Avrupa olmak üzere tüm dünyada endişe verici boyutlara ulaşmıştır, Filistin meselesiyle önümüzdeki dönemde daha büyük bir sosyal kaosa yol açma potansiyeline sahiptir. Birleşmiş Milletler ve İslam İşbirliği Teşkilatında kutsal kitapların tahkir edilmesini dinî nefret ve uluslararası hukukun ihlali olarak tanımlayan kararların alınmasında öncü rol oynadık. Bu girişimlerimizi hassasiyetle sürdüreceğiz.

Sayın milletvekilleri, yurt dışındaki soydaşlarımızın ve vatandaşlarımızın ülkemizle bağlarını ve çıkarlarını koruma yönündeki çalışmalarımızı kararlılıkla ve titizlikle yürütmekteyiz. 70'in üzerinde farklı konuda başkonsolosluk hizmetiyle vatandaşlarına en fazla sayı ve çeşitlilikle konsolosluk hizmeti sunan ülkelerden biriyiz. 2024 yılının başından beri 2,5 milyonu aşkın konsolosluk işlemi gerçekleştirilmiştir. Aynı dönemde 45 farklı şehirde 35 gezici konsolosluk hizmeti verilmiştir. Bakanlığımızın konsolosluk çağrı merkezi yurt dışındaki vatandaşlarımızın ana başvuru merkezi hâline gelmiştir. Bu merkez 2024 yılı başından beri 660 bini aşkın çağrıyı yanıtlamıştır. Merkez, vatandaşlarımızın Lübnan ve Filistin'den tahliyesi sürecinde de etkin şekilde çalışmıştır. Lübnan'daki olaylar akabinde 2 gemimiz ivedilikle tahliye çalışmalarına yönlendirilmiş, hava yoluyla da seferler organize edilmiştir. Bakanlığımız ikili ilişkilerimizin gelişmesine sekte vurmeyen ancak millî güvenliğini de gözetken akılcı bir vize politikası uygulamaktadır. Öte yandan, vatandaşlarımızın vize konusunda yaşadığı zorluklar Bakanlığımızca yakından takip edilmekte ve ilgili ülkelerin somut adımlar atmaları için çözüm önerileri getirilmektedir.

Sayın milletvekilleri, Bakanlık olarak Büyükelçiler Konferansı ve Antalya Diploması Forumu gibi düzenlediğimiz etkinliklerle uluslararası alandaki güncel meselelerin ele alınmasına ve farklı görüşlerin tartışılmasına imkân sağlamaktayız. Mart ayında üçüncüsünü gerçekleştirdiğimiz Antalya Diploması Forumu'nda 148 ülkeden 4.700'den fazla katılımcıyı ağırlama imkânımız oldu. Dördüncü ADF'yi 11-13 Nisan 2025'te gerçekleştireceğiz.

Değerli milletvekilleri, karşı karşıya bulunduğumuz sınamalarla etkin ve çok boyutlu şekilde mücadele edebilmek güçlü bir diplomatik teşkilata sahip olmayı gerektirmektedir. Dünya da toplam 261 misyonla en geniş dış temsilcilik ağına sahip ilk 3 ülke arasında yer almanın haklı gururunu yaşıyoruz. Dünya ölçeğinde bir Dışişleri Bakanlığı olma anlayışıyla 2024'te Bakanlığımız bünyesinde fiziki, organizasyonel, hukuki, teknik ve personel alanlarında düzenlemeler gerçekleştirdik. 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'yle dış ilişkilerimizin genişlemesini, her coğrafyada temsilimizin olmasını, güçlü diplomatik ağıımızı yansıtacak bir merkezî yapılanmayı öngördük. Genel müdürlüklerimizin sayısını artırdık; İran, Irak, Afrika ve Latin Amerika gibi genel müdürlükleri önceliklerimizle ve açılımlarımızla orantılı olarak yapılandırdık.

Ayrıca, ara buluculuk, insani ve teknik yardımlar, bilim ve teknoloji politikaları gibi güncel ihtiyaçlara cevap verecek tematik bazı genel müdürlükleri ihdas ettik. Genel müdürlükler içerisinde de uzmanlaşmaya önem vererek siyasi, ekonomik, sosyal, güvenlik, savunma gibi farklı alanlara odaklanacak birimler oluşturduk.

İkili ekonomik ilişkilere ve savunma sanayisi ilişkilerimize odaklı ayrı birimler de kurduk. Vatandaşlarımıza daha hızlı cevap verebilecek bir çalışma anlayışını konsolosluk alanında faaliyet gösteren birimlerimize yansıttık.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Devam edin, mikrofonunuzu açtım.

Ek süre verdim.

Buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Teşekkür ederim.

Göç politikaları ve vize işlemlerini ayrı bir uzmanlık olarak odaklı bir yapıya dönüştürdük. Birçok ülkenin Dışişleri Bakanlığı yapısında olduğu üzere Bakanlığımızda da diplomatik güvenlik konusuna odaklanacak ve bilgi güvenliği, personel güvenliği ve fiziki güvenlik alanlarının güçlendirmesine çalışacak ayrı bir yapıyı hayata geçirdik. Bakanlığımızı teknoloji çağıyla uyumlu hâle getirmek verimlilik ve güvenlik açısından zaruridir. Bunun bilinciyle teknik altyapımızı güçlendiren bilişim, yapay zekâ, kuantum gibi çığır açan teknolojik gelişmeleri çalışmalarımıza yansıtacak adımlar atmaktayız. Aynı zamanda bilgi güvenliğimizi de garanti altına alan siber güvenlik tedbirlerini almaktayız. Kurumsal gelişime verdiğimiz önem çerçevesinde Diplomasi akademimizin imkânlarını artırdık. Bağımsız binaya kavuşan Akademimizde çağdaş birikimle yetiştirilecek genç diplomatları kadromuza katmaktayız.

Sayın milletvekilleri, 2024 yılında Sayın Cumhurbaşkanımıza refakaten, 10'u çok taraflı toplantı olmak üzere toplam 16 yurt dışı ziyaret, 27'si çok taraflı toplantıya katılım olmak üzere toplam 58 yurt dışı ziyareti gerçekleştirdik. Yurt içinde ise 142 görüşme ve kabul düzenledik, 103 telefon görüşmesi gerçekleştirdik. Çeşitli kurum ve kuruluşlarımızla 308 eşgüdüm faaliyeti düzenledik.

Değerli milletvekilleri, ülkemizin ve vatandaşlarımızın hak ve menfaatlerini en iyi şekilde korumaya yönelik millî dış politikamızı etkin biçimde yürütürken Bakanlığımıza tahsis edilen bütçeyi etkili ve verimli bir şekilde kullanmaktayız. 2023 yılı kesin hesabına göre Bakanlığımıza toplam 17,8 milyar TL ödenek tahsis edilmiştir. Yıl sonu harcamamız 17,3 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Dolayısıyla tasarruf tedbirlerine uyarak etkin şekilde kullandığımız bütçemizin gerçekleşme oranı yüzde 97'dir. Bakanlığımızın 2023 yılına ait kesin hesabı mali mevzuatta belirlenen şekilde hazırlanarak Hazine ve Maliye Bakanlığına iletilmiştir. Kesin hesap cetvelleri bir kitapçık olarak da Komisyonumuzun bilgisine sunulmuştur.

2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi'yle Bakanlığımıza 39 milyar TL ödenek tahsis edilmesi öngörülmektedir. Ayrıca, 6,1 milyar TL'si Ulusal Ajans ve AB programlarına katılım olmak üzere AB Başkanlığı için 6,8 milyar TL, Türk Akreditasyon Kurumu için 394 milyon TL tutarında ödenek de Komisyonumuzun onayına sunulmuş durumdadır.

Değerli milletvekilleri, harcamalarımızın denetimi konusunda Sayıştay Başkanlığımızla yakın iş birliğini sürdürmekteyiz. Bakanlığımızın çalışmalarına olumlu katkı sağlayan bulgular birimlerimizce dikkatle incelenmekte ve ilgili kurumlarla bilistişare gerekli düzenlemeler yapılmaktadır. 2023 yılına ilişkin Sayıştay Denetim Raporu'nda 4 adet bulgu yer almaktadır. Bu bulgular, muhasebe kayıtları ve mevzuat düzenlemelerine yönelik önerileri içermektedir. Raporun "Denetim Görüşü" bölümünde, finansal raporlama çerçevesi kapsamında Bakanlığımız mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varıldığı açıkça zikredilmektedir. Mali iş ve işlemlerinin mali disiplin ve saydamlık anlayışına uygun şekilde muhasebe ilkeleriyle uyumlu çerçevede sürdürmekte olan Bakanlığımız Sayıştay denetim raporlarında işaret edilen hususlarda gerekli tedbirleri hızla hayata geçirmektedir. Dış politika vizyonumuzu yansıtan ve 6 amaç altında 22 hedef ve 54 performans göstergesinden oluşan 2024-2028 dönemi Stratejik Planı'mız bütçemizin kullanılmasında yol haritamızı teşkil etmektedir. Stratejik Planı'mıza ilaveten 2025 Yılı Performans Programı'mız ve 2023 Yılı İdari Faaliyet Raporu'muz Komisyonumuzun bilgisine sunulmuştur.

Kıymetli milletvekilleri, belirsizlik ve öngörülemezliğin yaşandığı, çatışmaların devam ettiği bir ortamda 2025 yılının zorluklar barındıracağını söylemek yanlış olmayacaktır. Tabiatıyla, İsrail'in Filistin'i ilhakına yönelik mezalimini sona erdirmesine ve Filistin'in uluslararası alanda eşit statüde yerini almasına yönelik gayretlerimizi kesintisiz olarak sürdüreceğiz. 2025 yılında Orta Doğu, Rusya, Ukrayna ve Afrika'da istikrar ve barışın tesisine destek vermeye devam edeceğiz. Asya Bölgesi, 2025 yılında büyük güçlerin rekabetine sahne olmaya devam edecektir. Yeni ABD yönetiminin izleyeceği hareket tarzı da birçok konuda tesir edecektir. Tüm bu hususları ve olası etkinlikleri önceden analiz ederek ön alıcı adımlarımızı şimdiden hazırlamaktayız.

Sayın milletvekilleri, yüce Meclisimizin çalışmalarımıza sağladığı destekten dolayı müteşekkirimiz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Bitiriyorum Sayın Başkanım.

Önümüzdeki dönemde de siz değerli milletvekillerimizin desteğini istihdam ediyoruz. Bu kapsamda, Bakanlığımızın işleyişiyle ilgili bazı düzenleme ve tekliflerimizi onayınıza, inşallah, ilerleyen günlerde sunacağız. Diplomasi mesleğinin gerektirdiği görev ve sorumluluklar Bakanlığımız personelinin genel kamu çalışanlarından ayrı düzenlemelere tabi tutulmasını elzem kılmaktadır. Bu itibarla, genel idari hizmetler sınıfından bağımsız olarak "dış politika ve diplomasi hizmetleri" sınıfı şeklinde ayrı bir hizmet sınıfı oluşturulması için desteğiniz önem taşımaktadır.

Diğer taraftan, siz değerli milletvekillerimizin yürüttüğü parlamenter diplomasi faaliyetleri dış ilişkilerimizin önde gelen bir sacayağını oluşturmaktadır. Özellikle meclislerin siyasi sistemde etki gücünün yüksek olduğu ülkelerdeki temaslarımız dış politikadaki önceliklerimizi hayata geçirmek açısından önemlidir.

Sayın Başkan, saygıdeğer milletvekilleri; sizlere genel bir kesitini sunduğum çalışmalarımızı 2025 Yılı Performans Programı'mız ve Yeni Stratejik Plan'ımız doğrultusunda hız kesmeden sürdüreceğiz. Sayın Cumhurbaşkanımızın çizdiği Türkiye Yüzyılı vizyonu çerçevesinde 2025'te de dış politikamızı çok boyutlu ve etkin şekilde yürüteceğiz. Belirsizlikler ortamında yönü ve hedefi belli, kararlı ve

güçlü bir aktör olarak her alanda hazırlıklı olmaya ve büyük bir azimle çalışmaya devam edeceğiz. Yüce Meclisimizden aldığımız güç çalışmalarımıza ışık tutmaya devam edecektir.

Özverili çalışmalarından dolayı mesai arkadaşlarıma da huzurlarınızda teşekkür ediyorum.

Bu çerçevede, 2025 bütçemizin hayırlara vesile olmasını diliyor, Sayın Başkanımız başta olmak üzere tüm Plan ve Bütçe Komisyonu üyelerimize destekleri için şükranlarımı sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bakanımıza teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, grup konuşmacılarını okumak istiyorum: Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına İstanbul Milletvekili Sayın Namık Tan konuşacak, süreniz yirmi dakika olacak Sayın Tan; Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi Grubu adına Diyarbakır Milletvekili Sayın Berdan Öztürk ve yine Diyarbakır Milletvekili Sayın Ceylan Akça onar dakika konuşacaklar; İYİ Parti Grubu adına Muğla Milletvekili Sayın Metin Ergun yirmi dakika; Saadet Partisi Grubu adına Bursa Milletvekili Sayın Cemalettin Kani Torun yirmi dakika; Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına Kayseri Milletvekili Sayın İsmail Özdemir yirmi dakika; Adalet ve Kalkınma Partisi Grubu adına İzmir Milletvekili Sayın Yaşar Kırkpınar yirmi dakika konuşacaklardır.

Sayın Tan, buyurun.

Süreniz yirmi dakika.

NAMIK TAN (İstanbul) - Sayın Başkan, Sayın Bakan, Dışişleri Bakanlığımızın değerli mensupları, Komisyona katılan sayın milletvekili arkadaşlarımız ve danışmanları, değerli basın mensupları; bugün Dışişleri Bakanlığı ve bağlı birimlerinin bütçelerini görüşeceğiz. Bu görüşmemizi tarihin sıradan bir döneminde yapmıyoruz, dünyanın tüm dikkatinin, özellikle bizim de parçası olduğumuz Batı devletleri ailesinin, NATO müttefiklerimizin dikkatinin kuzeyimizde ve güneyimizde süregiden 2 savaşa odaklandığı tarihsel bir anda burada toplanmış bulunuyoruz. Ayrıca, günümüzde tek küresel süper güç statüsünü koruyan Amerika Birleşik Devletleri'nde başkanlık seçimini bir dönem arayla yeniden Trump'ın kazandığı, yine benzer biçimde Avrupa Birliği'nin lokomotif ülkelerinden tarihsel ve ekonomik bağlarımızın derin ve güçlü olduğu Almanya'da da şubat ayında yapılacak seçimlerde iktidarın Hristiyan demokratlara geçmesinin beklendiği bir dönemeçteyiz. Bu gelişmelerin yanı sıra, kitlesel yasa dışı göç sorununun hem parçasıyız hem geçiş güzergâhı konumundayız. İklim kıyametini görüyoruz, yaşıyoruz ama hazırlıklı değiliz. Yapay zekâ devrimini maalesef zamanında sanayi devrimini iskaladığımız gibi kaçırmakta olduğumuz izlenimini veriyoruz. Dolayısıyla sıradan bir dönemde ve durumda değiliz. Deyim yerindeyse, aklımızı bir an önce başımıza almakla yükümlüyüz.

Değerli arkadaşlar, üyesi olduğumuz “Batı devletleri ailesi” ifadesini özellikle kullandım. Zira, Türkiye Cumhuriyeti NATO müttefiki olduğu gibi, Avrupa Konseyi kurucu üyesi ve Avrupa Birliği'nin de resmen aday ülkesidir. Türkiye'nin çağdaş uygarlıklar düzeyini yakalama hamlesi cumhuriyetten önce başlamıştır ama o doğrultuda en önemli sıçramayı da muazzaz hatırasını her zaman saygı ve minnetle yâd ettiğimiz Büyük Atatürk'ün kurduğu cumhuriyetle gerçekleştirmeyi başarmıştır. Esasen, bugün karşı karşıya bulunduğumuz pek çok sorunun temel nedeni de cumhuriyetimizin hangi tarihsel gelişiminin uzantısı olarak kurulduğunu yadsınamızda, organik kimliğimizle sürekli kavga etmemizde, âdeti bir kişilik bölünmesinin semptomlarını dış politikaya yansıtmamızda saklıdır. Gerçekçi olalım, aynaya bakalım; imalatı bozuk, mali yapısı zayıf bir fabrikanın pazarlama departmanı ne denli girişken ve becerikli de olsa o işletme iflasa mahkumdur. Liyakatsiz aşçıların çalıştığı, üstelik kaynak yetersizliğinden dolayı ucuz malzeme kullanan bir mutfakta lezzetli yemek pişmesi mümkün değildir. Kaldı ki hariciye devletin pazarlama departmanı da değildir. Bunu böyle zannedenler lafla peynir gemisinin yürüyemeyeceğini bir gün idrak etseler bile yitirilen zamanı ve kaynağı geri getirmek çok maliyetli olacaktır.

Dış politikanın yurttaşı pek ilgilendirmedeği, seçim sonuçlarına pek etki etmediği söylenir. Ancak dış politikanın yurttaşı ilgilendiren tarafı cebinde taşıdığı pasaportun gücü, vizesiz yahut kolaylıkla vize alarak seyahat edebildiği ülke sayısıdır. Bugün insanlarımız, iş insanlarımız, bilim insanlarımız, sanatçılarımız, üniversite öğrencilerimiz bile Avrupa Birliği ülkelerine vize alamıyor, ayrımcılığa maruz kalıyor. Dünyada pasaportların gücü endeksinde düştüğümüz küme adalet, özgürlük, ekonomi alanlarında düştüğümüz hangi kümeye onunla aynı. Al, ver, kısa günün kârı zihniyetiyle sığınmacılar konusunda Avrupa Birliği'ne ne taviz verilirse verilsin vize mensesi sıkılmaya devam ediliyor. Dünyada vatandaşlarımızın bir zamanlar gördüğü saygının çok uzağında muamelelere maruz kalması, dış politika tercihlerinizin ya da politikasızlığınızın ülkemizin itibarını nereden nereye getirdiğinin apaçık göstergesidir.

Sözlerime başlarken ifade ettiğim üzere, kuzeyimizde Rusya'nın Ukrayna'yı işgal girişimiyle başlayan savaş sürüyor, güneyimizde ise Hamas'ın 7 Ekimde yaptığı kitlesel terör saldırısına İsrail'in orantısız, hatta soykırıma varan askerî yanıtıyla başlayan savaş artık Lübnan, Suriye ve Irak'taki hedefleri de kapsayarak genişliyor. Aynı bağlamda, İsrail ile İran arasındaki gerilim ise karşılıklı saldırı ve misilleme döngüsüyle açık çatışmaya dönüşmüş durumda. Biz her iki meselede de çözüme katkı sunar görünüyoruz ancak yalnızca görünüyoruz. Oysa etkin değiliz ve sözümüze kulak veren de yok, bir bakıma kendimiz çalıp yine kendimiz oynuyoruz. Dış politikamız kargacık burgacık bir el yazısı gibi okunaksız çünkü devletler arası ilişkilerde cumhuriyetimizin özenle biriktirdiği en önemli sermaye olan güvenilirlik, öngörülebilirlik, tutarlılık ve sağduyuya dayanan sermayeyi hovardaca heba ettik. Stratejimiz yok, gündelik taktiklerle vaziyeti idare ediyoruz. Tuttuğunuz dilekleri alt alta yazdığınızda ortaya çıkan dilekler listesi kendiliğinden bir strateji demek değildir. Strateji belirlerken ne yapmayı, nereye varmak istediğinizi ulusal çıkarlarınız doğrultusunda kararlaştırırsınız, bunu yaparken imkân ve kabiliyetlerinizin ne olduğu konusunda en azından kendinize karşı dürüst olursunuz, mümkünü makulde ararsınız, doğruyu gerçeğin üzerine kurgularsınız, kim olduğunuzu ve nerede durduğunuzu aklınızdan çıkaramazsınız, poz kesmez, pozisyon alırsınız. Bu basit ölçütlere göre ele alırsak, Ukrayna ve Filistin dosyalarında önceliklerimizin ne olduğu anlaşılıyor. Her iki savaşın da durmasını istediğimizi, barış istediğimizi yineleyip duruyoruz. Kimse çıkıp da savaşın devam etmesini istediğini söyleyebilecek değil hâliyle. Her iki savaşın da saldırgan tarafı belli, saldırganlar saldırmaktan vazgeçerlerse savaş bitecek. Demek ki barış ancak saldırganlar durmaya ikna edildiklerinde ama onun da ötesinde veya sonrasında savaş başlattıkları tarihteki sınırlarına geri çekilmeye razı olduklarında bitecek. Öyleyse saldırganlar nasıl durdurulacak? Savaşan taraflara önce durun, aranızda konuşmaya başlayın, biz de size konuşma zemini, ortamı, olanağı sunalım çağrısında bulunmanın da

olumlu, hatta zorunlu bir ilk adım olduğu ileri sürülebilir. Bu düzenlemeye erişmek için hiç yoktan iyi değil midir? Öyleyse o yönden bakalım.

İlk örnekte, Ukrayna 2014’te Kırım’dan başlayarak bugüne dek işgal ettiği Ukrayna topraklarının tamamını elinde tutmak niyetinde. Ukrayna’nın NATO’ya ve Avrupa Birliğine üye olmasına da karşı Batı’nın desteğinin zayıflaması ya da o izlenimin edinilmesi bile yalnızca hâlen işgal edilmiş bölgeleri değil Kiev’i de yeniden namlunun ucuna koyacak. Bizim tutumumuz nedir? Sayın Bakan 21 Ekimde Ankara’da mevkidaşı Andriy Sibiha’yla düzenlediği ortak basın toplantısında Ukrayna’nın stratejik ortağımız olduğunu belirtti. Ki bu özellikle savunma sanayisindeki iş birliğimiz bakımından önemli ve doğrudur. Ayrıca, Türkiye 32’si NATO müttefiki 57 ülkenin Amerika Birleşik Devletleri’nin girişimiyle kurduğu Ukrayna Savunma Temas Grubunun da üyesidir. Hemen iki gün sonra, 23 Ekimde, bu defa Cumhurbaşkanı Erdoğan BRICS Liderler Zirvesi için gittiği Kazan’da Rus mevkidaşı Putin’le görüştü. Dönüş yolunda S-400 hava sistemlerinin diğer paketiyle ilgili olarak, kendi deyişiyile, bizim “Birileri ne der, ne diyor.” gibi bir kaygımızın olmadığını belirtti, BRICS’in NATO’ya, Avrupa Birliğine alternatif teşkil etmediği anlamında ifadeler kullandı. Geçen gün Brezilya’daki G20 Zirvesi’nden dönüşünde ise bu defa Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Fransa’nın Ukrayna’ya uzun menzilli silah sevkiyatına tamamen karşı olduğumuzu belirtti. Biz, bu arada, hâlen BRICS’e resmen üyelik başvurusu yapıp yapmadığımızı dahi bilmiyoruz. Hatırlayacaksınız, Sayın Fidan 10 Eylülde nihayet beş yıl aradan sonra Avrupa Birliğinin Genişletilmiş Gayriresmi Dışışleri Bakanlığı Toplantısı’na katılmıştı. BRICS üyeliğimiz konusunu işte o toplantı dönüşünde dolaşıma sokmuştu. Aradaki bağlantıyı kurmak herhâlde gözlemciler açısından zor değil. İşte “okunaksız dış politika” dediğimiz budur. Bu yalpalamalar çalım sanılıyor, değildir; iki ata aynı anda binmeye kalkışmak denge siyaseti sanılıyor, değildir. Sayın Bakan ha bire “liderler diplomasisi” diyerek Cumhurbaşkanı Erdoğan’a methiyeler dizmeyi görev benimsemiş. Oysa, liderler diplomasisi demek, kimseye hesap vermeden başına buyruk davranmak, mesela gidip Rusya’dan 2,5 milyar dolara S-400 hava savunma sistemi alıp sonra Türkiye’yi F-35 programından arttırmak, F-16 ve Eurofighter uçak alımında da düşkün duruma sokmak, bölgemizdeki şu kıyamet gibi ortamda hava savunma sistemsiz bırakmak değildir.

İkinci örnek Filistin konusu. Bir hafta önce Sayın Bakan verdiği bir mülakatta, Gazze’ye yönelik insanlık dışı saldırılara bir baba olarak yaklaşımına ilişkin soruyu rahatlıkla “Ben bir savaştayım.” diye yanıtlatabiliyor. Ben de bu kürsüden Sayın Bakana sormak isterim: Sayın Bakan, siz Türkiye Cumhuriyeti’nin Dışışleri Bakanısınız, dolayısıyla siz dünya için bizzat Türkiye Cumhuriyeti demeksiniz, ağzınızdan çıkacak her söz bütün bir ulusu bağlar. Biz savaşta mıyız? Savaştaysak hangi ülkeyle, kimin yanında, ne uğruna, ne zaman savaşa girdik? Savaş kararı alınacak yer burası yani yüce Meclisimiz değil midir? Siz ne ara Meclisimizden habersiz olarak bir yerlere savaş ilan ettiniz?

Filistin meselesinde o denli Hamas yanlısı olduk, o denli Filistin meselesini Hamas davasına eşitledik ki sözümüz duyulmaz, dinlenmez, ciddiye alınmaz oldu. İş Hamas’ı Kuvayimilliyeye’yle bir tutmaya, Hamas’ın Anadolu’yu savunduğunu iddia etme dek vardık. Bu arada İsrail’le 10 milyar dolarlık ticareti durdurduğumuzu iddia ettik. Nasıl olduysa Filistin’e olan ihracatımız ise bir anda İsrail’le durdurulan ihracat rakamını yakaladı. İsrail ordusunun teçhizatı için iktidara yakın iş insanlarının sattığı Türk mallarını “Filistin’e gidiyor.” diye istatistiklere kaydettirerek Filistin davasına katkı koyamıyorsunuz.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Bühtan ediyorsunuz, öyle bir şey yok.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - Hatibimiz konuşuyor arkadaşlar, hatibimizin sözünü kesmeyin.

YUNUS EMRE (İstanbul) - Laf atma, sözünü kesme, sıran gelince konuşursun; sözünü kesme!

NAMİK TAN (İstanbul) - Bu ikili oyuna şahit olup dile getirenlere de var gücünüzle bağırıp çağırıyorsunuz. Lakin bağırarakla haklı çıkılmıyor ne yazık ki.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Bir şey söylemeyelim mi?

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - Söylemeyin, söylemeyin arkadaşlar; Sayın Bakan cevap verecek.

YUNUS EMRE (İstanbul) - Söylemeyin.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, sakın olalım.

NAMİK TAN (İstanbul) - Öte yandan, bu meselenin İsrail-İran gerilimi boyutunu görmezden gelemeyiz. Nedense Amerika Birleşik Devletleri’nde Trump’ın Başkan seçilmesini, bölgemizde Netanyahu Hükümeti kadar sitayişle karşılayan sadece AKP Hükümeti oldu. Trump’ın İsrail’e kayıtsız şartsız desteğinin süreceği ve İran’a karşı yaptırımları arttıracakđı herhâlde ortada. İsrail İran’ın Orta Doğu’ya uzanan kollarını Lübnan ve komşumuz Suriye’de kesiyor artık, diğer komşumuz Irak’ta da İran destekli milisleri vurmaya başladı. Bu resme bakarak savaşa dalmanın, selden kütük kapmaya kalkmanın zamanının geldiğini umarım kimse düşünmüyordur. Dallarında olgunlaşan meyvelerin kucaklara düşeceğini sanmak da ölümcül bir hata olacaktır. Hayatta olmadığı gibi dış politikada da “Hepsi bir arada hem de bedava.” formülü geçerli değildir. Tarihimize bakıldığında Sarıkamış’tan ayrı, Çanakkale’den apayrı dersler çıkarılır.

Kıbrıs ve Yunanistan dosyalarında artan bir hareketlilik görüyoruz. Bakın, bugün mavi vatandan ne Dışışleri Bakanı ne Cumhurbaşkanı söz ediyor. Zira, Yunanistan’la Ege’de bahar yaşanıyor. Bu fena mı, kötü mü? Asla. Kurucu liderinin bütün dünyaya “Yurtta sulh, cihanda sulh.” mesajını miras bıraktığı bir millet komşularıyla dalaşmayı değil, bölgesinde ve dünyada bir barış timsali olmayı hedefler. Sadece Yunanistan değil tüm komşularımızla barış içinde yaşamak Cumhuriyet Halk Partililer olarak en büyük dileğimizdir. Ama harcanan zaman ve kaynak ile yitirilen itibarın hesabını kim verdi, kim verecek? Atılan taş ürkütülen kuşa değdi mi? Her zaman, her konuda tek başınıza siz mi haklısınız? İşte, az önce değindiğim tutarsız yaklaşımların güzel bir örneğini mavi vatan konusunda İsrail ve Mısır’ın Yunanistan’la tek cephe olarak karşımızda birleşmesinde gördük, Dedeağaç’ın bugünkü hâline gelmesinde de gördük. Devletler arası konuları bir sistem içinde bütün olarak değil, raflardan keyfinize göre çekip masanıza açtığınız dosyalar olarak görürseniz bu yanlışlıklar kaçınılmaz olur.

Değerli arkadaşlar, biz kabul etmesek de Avrupa Birliğinin yolu Kıbrıs'tan geçiyor. Avrupa Birliği gerçek bir stratejik körlükle, bundan yirmi yıl önce adanın günündeki yönetimi tüm adayı temsil eden bir devletmiş gibi üyeliğe kabul etmişti. 15 Kasım'da kuruluş yıl dönümünde Genel Başkanımız Sayın Özgür Özel'in ziyaret ettiği Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni ise aradan geçen yıllarda bizden başka hiçbir devlete tanıtamadık. Çözüme yönelik Birleşmiş Milletler parametreleri, özetle, iki toplumlu, iki bölgeyi ama yeni bir federasyon öngörüyor. Bizim bunu tek taraflı çöpe atıp iki devletli bir çözüm önerisiyle yola çıkmamız yahut anlaşılması güç bir "eşit egemenlik" kavramı geliştirmemiz muhataplarımız, müttefiklerimiz nezdinde ikna edici olamıyor. Kol bükerek çözümsüzlüğü çözüm tanıtıp zamana oynayarak yol almaya çabalamak da yine dış politikamızın bütünlüğünü bozuyor.

Ege'de ise geleneksel tutumumuz, buranın coğrafi kendine özgülüğünden ötürü uluslararası hukuk yani taraf olmadığımız Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi uygulanamayacağı için karşılıklı oturup siyasi çözüme ulaşmaktı. Hazır Miçotakis hükümeti güçlü kamuoyu desteğine sahipken ve şimdi o yönde çaba gösterilirken uluslararası hukuk temelli savlar geliştirmek de bir başka çelişki. Genel olarak Kıbrıs'ta ve Yunanistan'la çözüm arayışlarımız da birbirleriyle metodik bakımdan yine çelişkili.

Diğer 2 komşumuz Suriye ve Irak'ta da askerî varlığımız bulunuyor. Kimse terörle mücadeleye karşı çıkıyor değil ancak siyasi hedefi belirsiz askerî harekâtların diplomatik sonuçlarının orta ve uzun vadede kazanım olmadığını herhâlde öğrenmiş olmalıyız. Yayılmacı olmadığımızı "irredantist" olmadığımızı yani başka ülkelerin toprağında gözümüz olmadığını, revizyonist olmadığımızı sürekli yineliyoruz. O zaman sürekli Osmanlı İmparatorluğu vurgusunu neden yapıyoruz arkadaşlar? Yeri gelmişken belki unutanlara anımsatmak gerekir, biz bu cumhuriyeti şehitlerimizin kanlarıyla sulanan bu topraklarda kurduk. Komşumuzdaki devletlerle o zaman savaştığımız dönemin emperyal güçleri Fransa, İngiltere tarafından manda düzeniyle bahşedildi. Sömürge ve manda düzeni sona ererken bu devletler bağımsız oldu. Nasıl Balkan devletleriyle Atatürk döneminden bu yana akılcı ilişkiler geliştirmeye uğraştıysak, kuşkusuz, Orta Doğu devletleriyle de rasyonel, güncel temeller üzerinde ikili ilişkilerimiz olmalı. Bu ilişkilerin uydurma bir ortak geçmiş alıntısı üzerine inşa edilemeyeceği artık anlaşılmalı.

Çekingen davranmaya gerek yok. Suriye ve Irak deyince herkesin aklına "terörle mücadele" adı altında Kürt meselesi geliyor. Genel Başkanımız "Kürtlere Türkiye Cumhuriyeti devletinin sahibi olmayı teklif ediyorum." derken eşit, anayasal yurttaşlık ve demokrasiyle taçlanmış cumhuriyeti hedef gösteriyordu.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Tan, süreniz doldu.

İki dakika ilave süre vereceğim, toparlayın lütfen.

Buyurun.

NAMİK TAN (İstanbul) - Teşekkür ederim.

Ama siz içeride Esenyurt Belediyesine kayyum atamak gibi ceberrut hamlelerin peşinde koşar, hukuksuz ve Anayasa'ya aykırı uygulamalarla güç gösterisinde bulunmaya kalkarsanız, emin olunuz, sizin Suriye ve Irak'ta aklınızca kurmaya kalktığınız o derme çatma oyundan da bu memleketeye hayır gelmez.

Bu bağlamda, strateji yoksunluğuna, okunaksız politikalara, çelişkili yaklaşımlara bir örnek daha verelim: IKB Başkanı Neçirvan Barzani Irak'taki seçimlerin hemen öncesinde Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından Ankara'da kabul edildi. Ardından, bu defa Ulaştırma Bakanı Uraloğlu Irak, Birleşik Arap Emirlikleri ve Katar'dan mevkidaşlarıyla Kalkınma Yolu toplantısına katıldı. Paylaşılan haritaya bakıyorsunuz, yol Irak Kürdistan bölgesini baypas ediyor; Suriye-Irak sınırını izleyerek Habur yerine, hâlen olmayan Ovaköy'e bağlanıyor. İşte, âlemi sersem sayan bu uyanıklıklardır bizim itibarımızı azar azar ufalayan.

Somali'de, Libya'da dünya haritasını sanki bir rulet masası olarak görüp büyük ikramiye peşinde girişilen serüvenleri saymıyorum bile. Libya'ya askerimizi gönderiyorsunuz, birliklerimizin hukuki statüsünü netleştiren anlaşma da tam beş yıl sonra, daha geçen hafta Türkiye Büyük Millet Meclisi Dışişleri Komisyonuna geliyor. 2024 Şubat ayında Somali'yle tartışmalı bir anlaşma imzalıyorsunuz. Henüz Türkiye Büyük Millet Meclisine intikal etmeden, Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi marifetiyle Meclisten yetki alıp deniz kuvvetlerimizin Yemenli Husilerden Somalili korsanlara, Etiyopya-Somali çekişmesinden Somali'de devam eden radikal dinci teröre kadar...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Tan, teşekkür ediyorum.

Süreniz doldu.

NAMİK TAN (İstanbul) - Müsaade ederseniz bitiriyorum, iki paragrafım kaldı.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Herkese aynı uygulamayı yapıyorum Sayın Tan. Bütün bu milletvekillerimizin...

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - Selamlamasını yapsın, selamlayacak.

CAVİT ARI (Antalya) - Cümlesini tamamlasın Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bir saniye değerli arkadaşlar...

Komisyonumuza gelen değerli milletvekillerinin, değerli arkadaşlarımızın hepsi uygulamalarımızı biliyor. Ben farkındayım, bana buradan hatırlatmanıza gerek yok. Sayın Grup Başkan Vekilleri, Sayın Tan, Sayın Büyükelçimiz, hepsi uygulamalarımızı biliyor, ben bunu size yapsam hepsine yapmak zorundayım, istihdam ediyorum.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - Hayır, bırakın, cümlesini bitirsin.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - İki dakikayı onun için verdim Sayın Türelî.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - Hayır, yarım dakika verelim, bir şey olmaz.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Tamam, benim beş dakikamı veriyorum ben Sayın Tan'a.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bankoğlu, lütfen oradan...

NAMIK TAN (İstanbul) - Sayın Başkanım, üç paragrafım kaldı.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

NAMIK TAN (İstanbul) - Teşekkür ederim.

Uluslararası hukuku bir kenara bıraktık. Kendi Anayasa'mızı ve kanunlarımızı çiğneyerek, Türkiye Büyük Millet Meclisini baypas ederek gerçekleştirdiğiniz bu askerî maceraların sonuna kadar karşısında olacağız. Dikkat ederseniz, Sayın Bakan, dış politikada bu kadar ciddi konularda konuşurken, hepinizin sırtında ağır bir sorumluluk olduğu bilinciyle, kişisel ithamlardan özenle kaçındım. Dilerim bu içten uyarılarımıza kulak tıkamazsınız.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

NAMIK TAN (İstanbul) - Aslında, gönül isterdi ki Sayın Bakanı Türkiye Büyük Meclisinin Dışişleri Komisyonunda düzenli olarak dinleyebilelim, görüşlerini mülakatlarını ve basın toplantılarını tarayarak çözümlemek zorunda kalmayalım. Nitekim demokrasimizin ve profesyonelliğin de gereği budur.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, şimdi de DEM PARTİ Grubundan Sayın Berdan Öztürk konuşacak.

Sayın Öztürk, süreniz on dakikadır, yetişmemesi hâlinde ilave bir dakika süre ekleyeceğim, lütfen zamanı iyi kullanın.

Buyurun lütfen.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) - Teşekkürler Sayın Başkan.

Değerli milletvekilleri, Sayın Bakan; sözlerime uzun süredir dış politikada bilinçli bir şekilde ve ısrarla devam ettirilen hatalarla giriş yapmak istiyorum. Bu hataların başında şüphesiz Türkiye'nin kurucu üyesi olduğu Avrupa Konseyinin ve AİHM başta olmak üzere bağlı kuruluşların kararları ve sözleşmelerinden doğan sorumlulukların yerine getirilmemesi bulunmaktadır. Son dönemde iktidar partisinin ortağının Genel Başkanının dile getirdiği umut hakkının uygulanmaması da AİHM tarafından bir işkence türü olarak ifade edilmiş ve bir hak ihlali olarak karara bağlanmıştır. AİHM kararlarının Anayasa'nın 90'ıncı maddesi gereği bağlayıcı olduğunu da hatırlatmakta fayda görüyorum. Bildiğiniz gibi, AİHM'in umut hakkı kararı, doğrudan İmralı ada hapishanesinde tutulan Sayın Öcalan'a yönelik emsal bir karardır. Türkiye'nin taraf olduğu AİHM'in umut hakkı kararına rağmen uzun süredir bu kararın gereğini yerine getirmemesi hukukun üstünlüğü ilkesinin ayaklar altına alınmasının ayrı bir örneğini oluşturmaktadır. Bu kararın uygulanıp uygulanmamasının iki çerçevede öneminden bahsetmek istiyorum.

AYYÜCE TÜRKEŞ TAŞ (Adana) - Sürekli aynı şeyler... Ben bunu dinlemek istemiyorum.

SEVİLAY ÇELENK (Diyarbakır) - Çık o zaman!

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT (Van) - Çıkm dışarıya istemiyorsanız!

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlarım, bir saniye...

AYYÜCE TÜRKEŞ TAŞ (Adana) - "Umut hakkı" demiş Bahçeli, o Bahçeli'yi bağlar, bizi bağlamaz!

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlarım, bir saniye...

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT (Van) - Dinlemek istemiyorsanız kapı şu tarafta!

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, bakın, birbirimizi salondan göndermek... Bu işleri yapmıyorduk bize ya, lütfen... Sayın Taş...

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT (Van) - Rahatsız oluyor Sayın Başkan, her gün aynı muhabbet.

AYYÜCE TÜRKEŞ TAŞ (Adana) - Evet, rahatsız oluyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Türkeş Taş, sizden de rica ediyorum...

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT (Van) - Rahatsız oluyorsan dinleme.

AYYÜCE TÜRKEŞ TAŞ (Adana) - Türkiye'nin bölünmez bütünlüğüne göz diken herkesten rahatsız oluyorum.

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT (Van) - Önce olayı anlayın, öyle yorum yapın.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Türkeş Taş, sizden de rica ediyorum, sizin milletvekiliniz de konuşacaktır, sizin de konuşmanız olacaktır, siz de orada görüşlerinizi lütfen dile getirin. Türkiye'yi kimseye...

AYYÜCE TÜRKEŞ TAŞ (Adana) - Görüşü dile getirmek değil bu Sayın Başkan...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Türkeş Taş, ben mevcut duruma göre hareket etmek zorundayım, yasalara aykırı bir şey söyledikleri zaman müdahale edeceğim.

AYYÜCE TÜRKEŞ TAŞ (Adana) - Etmeye devam edin, vatansız kaldığımızda mevcut durumu...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Türkeş Taş, teşekkür ediyorum.

Sayın Milletvekili, buyurun, devam edin.

Sürenizi ekleyeceğim.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) - Şimdi, bu umut hakkı kararının uygulanıp uygulanmamasının iki çerçevede öneminden bahsetmek istiyorum: Öncelikle, Sayın Öcalan'ın Kürt sorununun demokratik ve barışçıl çözümdeki rolü bağlamında umut hakkının TBMM'de onaylanması ve ilgili kanunlarda düzenlenmesi oldukça önemlidir. Özellikle Orta Doğu'da ve dünyada yaşanan gerilim, çatışma ve buna bağlı gelişmeler... Kürt'ün de Türk'ün de onay vereceği onurlu bir barışın sağlanabilmesi hayati önem taşımaktadır. Buna yönelik en önemli adımı da AKP Hükûmetinin İmralı'ya yönelik tutumunun belirleyici olacağına inanıyoruz.

İkinci önem noktası ise AKP Hükûmetinin Avrupa Konseyi ve ona bağlı kurumların kararlarını dikkate almaması Türkiye'yi siyasi, ekonomik açıdan zor duruma sokmaktadır. Ne yazık ki umut hakkı başta olmak üzere, Demirtaş, Figen Yüksekdağ ve Kavala kararlarının uygulanmaması Türkiye'nin, kurucu üyesi olduğu Avrupa Konseyinden dışlanması noktasına ulaşmıştır. Sadece bu somut örnekten de görüldüğü gibi, Kürt meselesine yaklaşımınız doğrudan bütün Türkiye halklarına ağır maliyetlere sebep olmaktadır. Başta umut hakkı olmak üzere bütün AİHM kararlarının uygulanmasının Hükûmetin, yasamanın ve yargı kurumlarının başlıca sorumluluğu olduğu gibi, siyaseten de demokrasiyi savunan herkesin kazandığı ve gerçek anlamda bir normalleşme sürecinin oluşacağına inanıyoruz.

Dile getirmek istediğim bir husus ise Dışişleri Bakanlığının diplomasi faaliyetlerinde Hükûmetin Kürt meselesine yönelik tutumundan dolayı birçok kanalın kapatılmasıdır. Örneğin, Kuzeydoğu Suriye'ye yönelik askerî operasyonlar, evrensel insan haklarına aykırı bir şekilde yazılmış ve her muhalifi terörist hâline getiren Terörle Mücadele Kanunu, son 3 yerel seçimde YSK'nin onayladığı fakat sonrasında İçişleri Bakanlığının yetkisiyle BDP'nin ve HDP'nin kazandığı belediyelere siyasi kararlar kayımların atanması Türkiye'nin özellikle AB ülkeleriyle ticari ve siyasi ilişkilerini zora sokmaktadır. Son seçimde hem DEM PARTİ hem de CHP belediyelerine kayıym atamalarının temelsiz gerekçelerini içeride de dışarıda da rantçı, yandaş sermaye dışında kimseye inandıramazsınız. Bu söylediklerim çarpıtma veya hamaset değil, Avrupa Parlamentosu ve AB Komisyonu raporları, AKPM'nin Türkiye'yle ilgili kararlarına somut bir şekilde görebilirsiniz.

Biz kamuoyuna "Hükûmetin Kürt meselesine yönelik barışçıl olmayan politikası ülke ekonomisini çökertiyor." dediğimizde Dışişleri Bakanı olarak bunu doğrudan gören, tanık olan kişilerden birisiniz. Bakınız, bir raporda Türkiye'nin kırk yıllık savaşta 3 trilyon doları halkların cebinden savaşa harcadığı söyleniyor. Bu, sadece somut olarak çıkarabildiğimiz bir rakam; buna çözümün kırk yıl önce sağlandığını düşünürsek, ekonomik olarak kaçan fırsatları da eklediğimizde bu rakam daha da artacaktır. Bu ekonomik kayıp günbegün devam etmektedir. Irak Kürdistan bölgesinde, Kuzeydoğu Suriye'de bulundurulmuş askerlerin, devam ettirilen operasyonların maliyetini kalem kalem herkesten daha iyi biliyorsunuz. Hukuka uygun olmayan, çözümü demokratik yöntemlerle aramak yerine yasaları askıya alan, savaşı ön plana çıkaran bu yaklaşımın insan yaşamına kastettiğini, milyonlarca yurttaşın yoksulluğun da altında insanlık dışı koşullarda yaşadığını görmezden gelemeyecek bir duruma geldik.

Açlık sınırının altındaki nüfus her yıl daha da artmaktadır. Ekonomik göstergelere göre, özellikle OECD verilerine göre Türkiye son üç sıranın müdavimi olmuş durumda yani Kürtlere karşı hem sınır içerisinde hem de sınır dışında sürdürülen savaşla ülkenin refah düzeyinin ve toplumsal kalkınmaya yönelik kaynakların sürekli azalması arasındaki doğrudan ilişkiyi artık herkesin görmesi ve buna göre politikalarını gözden geçirmesi lazım.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Kürtlere karşı değil, PKK'ya karşı. Kürtlere karşı bir savaş yok orada; sınır içinde de yok, sınır dışında da yok; onu düzeltin.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) - Dile getirmek istediğim bir diğer konu ise giderek genişleyen İsrail-Filistin merkezli bölgesel savaş krizidir. Bu konuda bizden ilham almanız gerektiren çok şey olduğunu düşünüyoruz. DEM PARTİ'nin, Filistin sorununa yönelik yaklaşımı bugün iktidar partisi dâhil tüm partilerden farklı, dar çıkar ve kaygılardan uzaktır. Biz, Filistin sorununun çözümünde ne Hamas'ın karşısına İsrail'i ne de İsrail'in karşısına Hamas'ı koymak zorunda değiliz, siyasetimizi bunlara göre de belirlemiyoruz. Bizler, Filistin halkının soykırına uğramadığı koşulların oluşturulduğu, özgür ve eşit bir şekilde yaşamasından yanayız. Orta Doğu'da hiçbir halkı bir ötekine tercih etmeden ya da bir halkın özgür yaşam koşullarını başka bir halkın koşullarına tercih etmeden çözüme kavuşmasından yanayız.

AKP iktidarının özellikle son yıllarda izlediği politikanın çözümden uzak, dar grupların çıkarlarını gözetken bir pozisyonda olduğu somut verilerle mevcuttur. Bu verilerden en önemlisi şüphesiz İsrail'in Filistin halkına karşı savaşta kullandığı ticari ürünlerdir ve anlaşmalardır. AKP Grup Başkan Vekili Sayın Zengin geçtiğimiz hafta Azerbaycan'ın Bakü-Ceyhan Boru Hattı üzerinden sattığı petrolden Türkiye'nin varil başına 1,27 dolar para kazandığını söyledi; bu petrolün İsrail'e gitmediğini iddia etse de gerçeklerin öyle olmadığını sadece biz değil AKP seçmeni de artık biliyor. Bir yandan Filistin için gözyaşı dökerken, diğer taraftan cebinize bu savaş için gönderilen petrollerden dolar kazanmanın hiçbir etik açıklaması olamaz. Bu anlaşmanın AKP Hükûmetinden önce imzalandığını söyleyerek sorumluluktan kaçıyorsunuz. Anlaşmayı iptal etmek için ya da askıya almak için elinizden tutan mı var? Avrupa Konseyinde Kürtlere karşı her kararda yanında olduğunuz Azerbaycan'ı İsrail meselesinde mi yanınızda tutamıyorsunuz? Türkiye'yi, Türkiye'deki medyayı kontrol altında tutunca...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Öztürk, süreniz doldu. Şimdi, ilave bir dakika ekliyorum.

Buyurun lütfen.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) - Teşekkürler Sayın Başkan.

Sonuç itibarıyla, sarayın tahakkümü belki de en fazla dış politikada görünür bir hâldedir.

Kritik görüşmelerde Sayın Erdoğan'ın yanında Dışişleri Bakanlığında bir tek bürokrat bulunmuyor. Sayın Erdoğan yanında aile dostu kadrosundan sarayda konumlandırılmış bir tercümanla görüşmelere gidiyor. İktidar değiştiğinde... Sayın Erdoğan'ın devlet liderleriyle yaptığı görüşmelerin kayıtlarının Bakanlık arşivine girmediğinden eminiz. Şahsileştirilmiş bu dış politika tarzı kabile devletlerinin tarzıdır. Cumhurbaşkanlığına en yakın isimlerden birisi ve devlet adamı olarak dış politikaya ilişkin...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Öztürk, teşekkür ediyorum.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) - Sayın Başkan, bir sürü müdahale oldu.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Kestim hepsini, kestim hepsini.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) - Son paragrafta...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Öztürk, şöyle yapalım mı... Ben biliyorum bu işin nereye gideceğini. Bu konuda Grup Başkan Vekilleriyle toplantı yaptım, çok netiz.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) - Sayın Başkan...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Öztürk, bir müsaade edin.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) - Buyurun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - On bir dakikada anlatamadığınızı bir dakikada anlatamazsınız.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) - Şimdi, bu laf ne demek Sayın Başkan? “On bir dakikada anlatamadınız.” ne demek?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Ya, ilave bir dakika daha versem ne olacak?

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) - Son paragrafa geçtik, onu bitireceğiz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

2.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Diyarbakır Milletvekili Berdan Öztürk'ün Dışişleri Bakanlığının 2025 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Öztürk, konuşmanız içerisinde görüşlerinizi açıklayabilirsiniz ancak “sınır içi savaş” ifadesini kullandınız. Bu “sınır içi savaş”la herhâlde Türkiye’yi kastediyorsunuz, sınır içi başka bir yeri kastettiğinizi anlamadım ben.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - “Kürtlere karşı” dedi.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) - “Kürtlere karşı savaş” dedim Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sınır içi...

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) - PKK’ya karşı...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bir saniye değerli arkadaşlar.

Değerli arkadaşlar, bir müsaade edin.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - “Kürtlere karşı sınır içinde ve sınır dışında savaş” dedi.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, bu ifadeyi kabul etmiyoruz. Kürtlere karşı bir savaş yürütmüyoruz Sayın Öztürk.

İSKENDER BAYHAN (İstanbul) - “Düşük yoğunluklu savaş”ı mı kullanalım Başkan?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bir saniye, Sayın Bayhan, lütfen, lütfen.

Kürtlere karşı bir savaş söz konusu değildir. Bakın, siz Parlamentodasınız, görüşlerinizi rahat rahat ifade edebiliyorsunuz. Terör örgütlerine karşı bir mücadele var. Bu örgütlerin de etnisitesi olmaz yani örgütün, terör örgütünün Kürt mü, Türk mü, Arap mı, ne olduğuna bakılmaz. Türkiye’nin yürüttüğü mücadele buna karşıdır.

Teşekkür ediyorum.

Sayın Ceylan...

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) - Sayın Başkan, şöyle bir ifadeye bulunayım...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Ceylan Akça...

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) - Kürt iline, Kürt diline saygı duyulmadığı...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Akça, buyurun.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) - Bu, Kürt halkına savaştır.

Neyi kastettiniz Sayın Öztürk, anlamadım?

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) - Bakınız, Batman’a kayyum atanır atanmaz sitesinden Kürtçe dili kaldırıldı.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Öztürk...

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) - Ben bunu anlatmaya çalışıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Öztürk, ben, görüşlerinizi...

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) - Ben de dinledim Başkan, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - ...elimizdeki yasalara uygun şekilde ifade edebilirsiniz; bunu ifade etmiyorum. İllerimiz için “Burası Kürt ili, burası başka bir il.” diye bir tanımlamamız yok, lütfen. Batman Batman’dır, hepimizin şehridir. Dolayısıyla, oradaki uygulamayı eleştirebilirsiniz kendi zaviyenizden ama oradaki vilayete başka bir tanımlama getirmeyelim.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A.- Kanun Teklifleri (Devam)

1.- 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ile Sayıştay tezkereleeri (Devam)

a) Dışışleri Bakanlığı (Devam)

b) Avrupa Birliği Başkanlığı (Devam)

c) Türk Akreditasyon Kurumu (Devam)

ç) Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Devam)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Akça...

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Son notunuza bir yorum olsun diye söyleyeceğim: Batman'da Kürtçe kreş kapatılıyor ama İstanbul'da Saint Benoît kapatılmıyor, İtalyan okulları kapatılmıyor, İspanyol okulları kapatılmıyor, oranın coğrafyası galiba İspanyol coğrafyası, o yüzden bir şey olmuyor.

İSKENDER BAYHAN (İstanbul) - Yo, onlar sömürge...

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) - Evet, doğru söylüyorsunuz İskender Bey.

Sayın Bakan, hoş geldiniz. Sizi burada ağırlamak güzel. Geçen seneden bu yana sizin de beyazlarınız artmış, bizim de saçlarımızda beyazlar artmış; hepimizi yaşlandıran bir bölgede yaşıyoruz. Umarız ki, hepimizi yaşlandıran bu bölgede, ekonomideki irrasyonel politikalardan vazgeçiş gibi dış politikadaki irrasyonel politikadan vazgeçme eğilimi devam eder diye umuyoruz. Çünkü 2013'ten 2023'e kadar olan süreçte izlenen dış politikayı anlamak pek mümkün değil. Örneğin, işte, Mısır'da Mursi ve Müslüman Kardeşler'le sürdürülen ilişkilerin bir anda bıçak gibi kesilmesi, ardından Kaşıkçı dosyasının devri, ardından S-400 ve F-35 çelişkileri, ardından Suriye'de ÖSO gibi gruplarla ilişkilerin sürdürülmesi, ardından "rehine politikası" diye belirlenen yabancı ülke vatandaşlarının Türkiye cezaevlerinde tutularak, bunların diplomatik pazarlık malzemesine dönüşmesinden vazgeçilmesi; iyi bir işaret olarak görmek istiyoruz, daha iyi bir çizgiye gidildiğini düşünmek istiyoruz.

2023'ten bu yana bu dinamiğin değiştiiğini tekrar not ederek başlamak istiyorum konuşmaya. Çünkü dün, işte, bütün bu dış politikayı değerlendirmek isterken "Neye benziyor?" diye anlamaya çalıştım. James Joyce'un "Finnegans Wake" diye bir tane kitabı var, edebiyat mezunu olanlar bilir. "Finnegans Wake" James Joyce'un tamamen, böyle, onun da ne yazdığını bilmediği, "stream-of-consciousness" denen bir akımla, farklı dillerde, farklı kültürlerde, farklı kelimelerle, aklına ne geldiyse yazdığını ve şu güne kadar henüz kimsenin anlamadığını bir kitap. O yüzden dış politikanın 2013-2023, 2023'ten 2024'e geldiği bu savrulmayı, bu değişimi de Joyce'un bu meşhur eseriyle açıklayabiliyorum ancak. Umuyorum ki sizin de konuşmanızın başlığı olan "Belirsizlikler çağında kararlı ve güçlü Türk dış politikası" bizi "Finnegans Wake"ten alır, daha anlaşılır bir çizgiye getirir.

Dışışleri Bakanlığının bütçesinin Savunma Bakanlığından daha az olmasını tartışmalı ve çelişkili buluyoruz. Hele ki sizin de dediğiniz gibi belirsizlikler çağının sürdüğü bu dönemde. Güvenlik odaklı bir politika sürdürüyor Türkiye, tamamen güvenlikçi, bütün sınırlarını, bütün çevresine güvenlik çerçevesiyle bakıyor. Zaten, yine bir örnekleme yapacağım, edebiyat okuduğum ne kadar anlaşılıyordur böylece, sürekli metafor kullanıyorum. Örneğin, bir şeyin içindeki en yoğun malzemeyi anlamak istediğinizde baktığımızda ilk maddeye bakarsanız, işte "su" der, atıyorum "glikoz" der. Türkiye'nin de dış politikasının ana malzemesi belli ki güvenlik ve savunma. Bunun olmasını üzücü buluyoruz çünkü "Daha Adil Bir Dünya Mümkün" diye kitap yazan bir Cumhurbaşkanı'nın yönettiği bir kabinenin dış politikasının daha barışçıl, daha diplomasiyi hedef alan, daha çok ara bulucu, çatışmaları çözen bir yerde durmasını umardık. Örneğin, Afrika'yla ilgili de Sayın Emine Erdoğan'ın kitapları var, Afrika seyahatlerinden bahsettiği kitap. Mesela, Afrika'da keşke bu kadar defans anlaşması yapacağımıza oranın kalkınması ve altyapısının yükselmesiyle ilgili anlaşmalar yapsak.

ABD'yle ilişkilerin yeni bir döneme girdiğini herkes okuyor, herkes bu değerlendirmeyi yaptı. Geçen gün James Jeffrey'nin bir röportajını, Podcast'ini dinliyordum, orada diyordu ki: "Yeni Trump yönetimi geldiğinde artık Erdoğan ve Trump arasında insan haklarıymış, hukukun üstünlüğüymüş, efendime söyleyeyim demokrasiymiş gibi uyduruk terimlerle konuşmanın hiç lüzumu yok. İki lider de birbirine dürüst olacaklar. Bu işleri umursamadıklarını söyleyecekler ve her şey daha kolay ilerleyecek." Bunu çok problemlili buluyorum. "Daha Adil Bir Dünya Mümkün" kitabının yazarına, James Jeffrey'nin hele ki Washington çevresinde "... " (2) diye bilinen bir adamın böyle demesini problemlili buluyorum. Umarım bir düzeltme gelir Dışışleri Bakanlığından "Hayır, biz insan haklarını, hukukun üstünlüğünü, demokrasiyi önemsiyoruz." diyebilir.

Bu belirsizlik çağında, Türkiye'nin netleşme olasılığı taşıdığı, netleşme olasılığını barındırdığını bazı meseleler var. Berdan Başkan sağ olsun bahsetti, bu mesele, işte Kürt meselesi. Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana İran'la, Irak'la, Suriye'yle Türkiye'nin kurduğu bütün ilişkiler güvenlik bazlı oldu ve bu güvenlik ana tehdit olarak Kürt meselesi olarak gitti. Yani şu anda da Irak'la yapılan mutabakat metnine, yapılan o memorandumlara baktığımızda hepsi tamamen güvenlik çerçevesiyle yine gidiyor, Kürtlere bir tehdit bakış açısıyla bakan bir dış politika. Özellikle yakın komşularla böyle bir perspektif yürüyor. Yine, ABD'yle ilişkileri bu kilitliyor, AB'yle ilişkileri bu kilitliyor; hâliyle bu belirsizliği gidermenin bir yolu var. Yani Türkiye'nin bu süreçte, bu belirsizlik sürecinde iki ayak üzerinde, iki bacağı üzerinde sapa sağlam durmasının bir imkânı var. Dış politikada birçok ülke, özellikle işte çok kutuplu bir dengenin oluştuğunu söylüyor. Namık Bey çok iyi bir değerlendirme yaptı, dedi ki: "Dünyanın her yerinde çeşitli dengeler değişiyor, ekonomik koridorlar değişiyor." Bu değişimler olurken herkesin içte bir ayağının sağlam durduğu... Ve yine İngilizce bir kelime kullanacağım, Kürtçe kullanınca uyarı yiyorum, Anayasa uyarısı geliyor, "pivot" diye bir kelime var. "Pivot" işte bir ayağınız sağlam, diğer ayağınızla pergel gibi geziyorsunuz ve daha rahat

2(*) Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

geziyorsunuz. Ama Türkiye'nin "pivot" yapmak istediği bu süreçte bir ayağını sağlam tutup diğer bacağına sürekli sıkkan bir dış politika var. Bu sıkıldığı bacağı da Kürt meselesidir, Kürt hakikatidir. Şimdi diyoruz ki biz: Eğer Türkiye bu dengelerin yeniden oturduğu, yeniden düzenlendiği bu uluslararası maratonda kazanmak istiyorsa o zaman bacağına sıkmayı bıraksın ve buna kalıcı, sakın bir çözümle yaklaşmalı diyoruz.

İki kutuptan çok kutuplu bir dünyaya geçiyoruz. G-20 zirvesinden sonra Brezilya Devlet Başkanı Lula'nın yaptığı açıklama çok önemliydi. Sayın Cumhurbaşkanı da bu toplantıya katıldı ve orada neoliberal küreselleşme politikalarının artık dünyayı çözümsüz bir noktaya sürüklediğini, iki kutup arasında, iki devletin, işte Rusya-ABD arasında giden bu düzenin dünyanın kalanını daha dengesiz bir sürece sürüklediğini, o yüzden de çok kutuplu bir dünyanın daha iyi bir seçenek olduğunu söylemişti. Açlıktan bahsetmişti, işte, iklim krizinden bahsetmişti. Bunların hepsini yine dış politikada, ne yazık ki, iklim krizi, sanıyorum 20'li sayfalara doğru giderken görüyoruz. Keşke bu da daha öncelikli politikalarınız içinde olsa.

Yine, bu sunumunuzu okurken bir kısmına yetiştirdim, Türkiye'nin İran politikasının olduğunu anlamadık biz. Türkiye İran'la ilgili ne düşünüyor? İran'la savaşın kaçınılmaz olduğu, İsrail'in orada çatışmayı büyüteceği söyleniyor. Türkiye bu durumda ne yapacak? Nasıl a, b, c, d planları var? Suriye politikası ne? Niye Esad'la normalleşiyorsunuz da Kürtlerle normalleşmiyorsunuz? Siz çok az şey söylediniz Suriye'yle ilgili ama Sayın Cumhurbaşkanının açıklamalarından biliyoruz, dedi ki: "Bizim yakında o bandı doldurmamız çok mümkün." dedi. Bu çok pahalı bir şey, hele ki bu kadar ekonomisini toplamaya çalışan... Plan ve Bütçe Başkanı şahididir bunun, bu bütçeyi yönetirken eminim ki o da görmüştür bütçedeki boşlukları. Bütçeyi bu kadar tartışırken, yoksulluğu bu kadar tartışırken Türkiye'nin Suriye'ye gireceği, Rojava'ya gireceği, orada yeni bir böyle işgal sürecini genişleteceği bir süreçte bunun masrafını düşünebiliyor muyuz? Daha az masrafsız olan çözüm orada. Örneğin, Mazlum Abdi sık sık "Türkiye'yle hiçbir sorunumuz yok, onlarla barışmakla ilgili hiçbir sorunumuz yok. İyi bir komşu olabiliriz, iyi bir partner olabiliriz." diyor. "Bize saldırılmadığı sürece bizden o tarafa doğru hiçbir şey gitmedi." dediği hâlde illaki bu çözümsüzlükteki ısrardan vazgeçmenizi umuyoruz.

BRICS gibi yapıların içinde var olma çabasını anlıyoruz ama bunun arkasındaki akılcı anlayışı anlayamıyoruz. Bence toplum da anlamıyor, o yüzden soruyorlar "Niçin BRICS'in bir parçası oluyoruz?" diye. Türkiye, AB'yle ticari hacmi bu kadar genişken, AB'yle ticari ilişkilerine bir nevi zarar verebilecek bu üyeliğe hangi mantıkla yaklaşıyor? Açıklaarsanız, ikna olursak bunun da desteğini verebiliriz.

Bizim parti olarak genel paradigmamız çerçevesinde biz bölgesel ve küresel olarak demokratik ulusların inşa edilmesi gerektiğini, farklı kimliklerin bütün parlamentolarda temsil edilmesini ve barışçıl bir dış politikayı savunuyoruz. Size de yalnızca bu öneriyi yapabiliriz; daha barışçıl bir politika izlemenizi, daha ara bulucu bir politika izlemenizi istiyoruz. Daha az savunma, daha çok adil dünya için adım atılmasını bekliyoruz ve Dışişleri Bakanlığının özellikle temsilcilik sayısının bu kadar arttığı dönemde bazı firmaların "temsilcilik ofisi" gibi davranmamasını umuyoruz. Buralarda -dediğim gibi- o yereldeki halklarla daha çok ilişki kuran bir şekilde kendini konumlandırmasına ve bir an önce Türkiye'nin kendi o Kürt bacağına sıkılmamasını umuyoruz.

Tekrar teşekkür ediyorum.

Saygılarımla.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum değerli milletvekilleri.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

3.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Diyarbakır Milletvekili Ceylan Akça Cupolo'nun Dışişleri Bakanlığının 2025 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Akça, bana az önce böyle bir gönderme yaptınız. Ben birazdan tutanakları çıkaracağım; Türkçe dışında bir dil kullandınız, tutanaklarda da bunu size göstereceğim. Dolayısıyla, İngilizce kullandığınız bütün ifadeler "Türkçe dışında bir dil" olarak geçiyor. Türkçe dışında hangi dili kullanırsanız kullanın kayıtlar bu şekilde.

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) - Ben size geçen senenin tutanaklarını getireyim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Ama ben herkesin kalbi mutmain olsun diye yükselmeyeceğim, hepsini çıkaracağım, sizlere dağıtacağım.

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) - Söylediğim bütün İngilizce kelimeler tutanakta Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bütçeyle alakalı eleştirilerinize benim yapabileceğim bir şey yok; oy tarafı...

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) - Ben size şahidisiniz dedim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Ben şahitlik yapıyorum zaten ama oyları milletvekilleri kullandığı için ben de bir şey yapamıyorum.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Onlardan kaynaklanıyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Hepsi onlardan kaynaklanıyor, suç onların zaten.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A.- Kanun Teklifleri (Devam)

1.- 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ile Sayıştay tezkereleleri (Devam)

a) Dışişleri Bakanlığı (Devam)

b) Avrupa Birliği Başkanlığı (Devam)

c) Türk Akreditasyon Kurumu (Devam)

ç) Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Devam)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Ergun, hazırsanız sizin mikrofonunuzu açacağım. Süreniz yirmi dakika.

Buyurun lütfen.

METİN ERGUN (Muğla) - Çok teşekkür ederim Sayın Başkan.

Plan ve Bütçe Komisyonunun değerli üyeleri, Sayın Bakan, Bakanlığımızın kıymetli temsilcileri; hepinizi saygılarımla selamlıyorum.

Muhterem milletvekilleri, Türkiye Cumhuriyeti devletinin en önemli ve en stratejik kurumlarından biri olan Dışişleri Bakanlığımızın 2025 yılı bütçesini görüşüyoruz. Bakanlığın geçen yılki bütçesi ile önümüzdeki yıl için teklif edilen bütçesine baktığımızda şöyle bir manzara ile karşı karşı karşıyayız: 2024 yılı bütçesi hazırlanırken Dışişleri Bakanlığı için teklif edilen bütçe 31 milyar 373 milyon lira idi, 2025 yılı için teklif edilen rakam ise yaklaşık 39 milyar 35 milyon liradır. Bu rakamlar geçen yıla göre Türk lirası bazında yüzde 24 civarında bir artış yapıldığına işaret etmektedir. Fakat bu tahsisatlar hesaplanırken enflasyon ve Türk lirası aleyhine gelişen döviz kuru dalgalanmaları dikkate alındığında yapılan artışların gerçekçi olmayacak kadar düşük tutulduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Ülkemizin uluslararası arenadaki etkinliğini artırmak ve vatandaşlarımızın haklarını korumak adına kritik öneme sahip bu bütçe teklifinin küresel ve bölgesel dinamiklerle şekillenen jeopolitik gerçekler karşısında yeterliliği tartışmalıdır. Bölgesinde ve dünyada önemli bir aktör olarak kabul edilen Türkiye'nin Dışişleri Bakanlığı için bu bütçenin yeterli olduğunu söylemek bizim açımızdan mümkün değildir. Geçen yıla göre yapılan bu artış, Bakanlığın genişleyen görev alanları ve stratejik hedefleriyle tutarlı da değildir. Bu hususta bir örnek vermek gerekirse, mesela Hollanda gibi Türkiye'ye nazaran coğrafi olarak daha küçük ve istikrarlı bir jeopolitik konumda bulunan bir ülkenin bile 13 milyar euroluk Dışişleri bütçesini dikkate aldığımızda meramımızın daha net anlaşılacağını umuyoruz. Ayrıca, Dışişleri bütçesinin merkezî yönetim bütçesine oranına baktığımızda yaklaşık üç yüz yetmiş yedide 1'e tekabül ettiğini görüyoruz. Takdir edersiniz ki üç yüz yetmiş yedide 1 kabul edilebilir bir oran değildir. Bu bütçe, dış politikaya yönelik gerekli stratejik yatırımların gerçekleştirilmesi noktasında yetersizlikleri ortaya koymaktadır. Özellikle kültürel diplomasi, eğitim iş birlikleri ve insan kaynağı geliştirme gibi uzun vadeli stratejik önceliklere ayrılan kaynakların yetersizliği dikkat çekmektedir Bakanlığın bütçesinde.

Ülkemiz Orta Doğu, Doğu, Akdeniz ve Karadeniz gibi dünyanın en hareketli ve çatışmalı bölgelerinin kesişim noktasında yer almaktadır. Bu durum, dış politikamızın etkinliği ve kriz yönetimi kapasitemiz için daha güçlü altyapı yatırımlarını ve insan kaynağı geliştirme çalışmalarını gerekli kılmaktadır. Ancak mevcut bütçe teklifi bu kritik alanlara yeterince önem verilmediğini göstermektedir. Dışişleri Bakanlığı bütçesinin uluslararası ilişkilerdeki dinamikler ve ülkemizin stratejik hedefleri doğrultusunda yeniden değerlendirilmesinde fayda telakki ediyoruz. Aksi takdirde bu durumun dış politikadaki etkinliğin azalmasına ve uzun vadede stratejik hedeflere ulaşma konusunda çeşitli problemlere yol açabileceğine dikkat çekmek istiyoruz. Bu bütçe teklifini değerlendirirken ülkemizin hak ettiği uluslararası saygınlığı ve etkinliği artıracak, güçlü bir diplomatik vizyonu destekleyecek kaynakların sağlanması gerektiğini bir kez daha vurgulamak istiyoruz.

Muhterem milletvekilleri, mevcut iktidarın uygulamalarıyla dış politika gündelik iç politikanın bir aracı hâline getirilmiş durumdadır. Eskiden Bakanlık içerisinde aşağıdan yukarı bir şekilde geliştirilen dış politika uygulamaları ve kararları artık ne yazık ki yukarıdan gelen emirlerle icra edilmeye başlanmıştır. Asırlık hariciye geleneğimiz ile Türk dış politikasının üzerine bina edildiği cumhuriyet felsefesinin yerini iktidarın ideolojik temelli ve kişisel çıkarlara dayalı dış politika anlayışı almış durumdadır. Böyle bir anlayışla idare edilen dış politika anlayışının ulusal menfaatleri koruyabilmesi çok mümkün değildir. Kaldı ki birçok alanda ulusal menfaatlerimizin layıkıyla korunamadığı da bir vakıdır.

Muhterem milletvekilleri, mevcut iktidarın kötü bir alışkanlığı vardır. İktidar, Türkiye Büyük Millet Meclisine gereken önemi vermemekte ve âdeta yok saymaktadır. Dışişleri Komisyonu da bu tutumdan payına düşeni fazlasıyla almaktadır. Zira, hem önceki bakan hem de mevcut Sayın Bakan, dönemlerinde Komisyon çalışmalarına dışişleri bakanları hemen hemen hiç katılmamış ve gerekli bilgilendirmeleri yapmamışlardır. Bu duruma özellikle partili Cumhurbaşkanlığı sisteminin yürürlüğe girmesinden itibaren anayasal erkler arasında son derece sağlıklı bir ilişki ortaya çıkması sebep olmuştur. Dolayısıyla Sayın Bakanın bundan sonraki Komisyon toplantılarına katılmasının ve o günkü konuyla ilgili, o dönemdeki konuyla ilgili -çünkü çok sıcak gelişmeler var- gerekli bilgileri bizzat kendisinin izah etmesinin önemli olduğunu düşünüyoruz. Sadece Komisyon çalışmalarında değil aynı zamanda Genel Kurulda dışişleriyle ilgili olarak görüşülen konularda siyasi partilerin bizzat Sayın Bakan tarafından bilgilendirilmesi gerektiği düşüncesindeyiz ama yapılmıyor.

Muhterem milletvekilleri, son yıllarda siyasal kadrolaşmanın getirdiği liyakatsizlik ve ehliyetsizlikle kurumlarımız etkisizleştirilmiş ve kurumsal kültür zayıflamıştır. Dışişleri Bakanlığı da bu politikalardan en fazla zarar gören kurumların başında gelmektedir. Zira, başta büyükelçi atamaları olmak üzere Bakanlık kadrolarındaki tayin, terfi süreçleri partizanlığa göre yapılmaktadır. Ehliyet ve liyakatlerinin yanı sıra, çok önemli tecrübeler ve dışişlerinin kurumsal kültürüne sahip olan insanlar göz ardı edilmektedir. Bize ulaşan bilgilere göre -Sayın Bakana da sormuş oluyoruz aynı zamanda- Dışişleri Bakanlığı bünyesindeki 32 genel müdürlüğün 21'inin kurum dışından yapılan atamalarla idare edildiği belirtilmektedir. Usta-çırak ilişkisi içerisinde yıllarca görev yapan ve çok önemli tecrübeler kazanan kurum personelinin bu atamalarla dışlanması izahı nedir? Dışişleri Bakanlığı kadrolarında liyakatli ve ehliyetli insanlara yapılan bu haksızlığın sebebi nedir? Bu sorulara cevap verilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Dışişleri Bakanlığının giriş sınavlarında barajın 70'ten 60'a indirilerek 200 kişilik yeni memur alınacağı ifade edilmektedir. Giriş sınavlarındaki baraj puanını düşürme uygulamasının amacı nedir? Sadece bu uygulama bile ehliyet ve liyakat esaslarının ne kadar göz ardı edildiğinin önemli göstergelerinden biridir. Unutulmamalıdır ki etkili bir dış politikanın oluşturulması ve uygulanması, Bakanlığa ehliyet ve liyakatle girip ehliyet ve liyakate göre terfi ettirilen kadrolarla mümkündür.

Muhterem milletvekilleri, diğer yandan, bir ülkenin uluslararası alanda nasıl teveccühe maruz kaldığının en önemli göstergelerinden biri de pasaportunun itibarıdır. Vatandaşlarımızın vizesiz seyahat edebileceği yabancı ülke sayısındaki artış hedefinin yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir. Yine, benzer bir husus olan, Türk vatandaşlarının maruz kaldığı vize problemleri konusunda Bakanlığın somut hangi adımları attığının, hangi çalışmaları yürüttüğünün kamuoyuna açıklanması gerekmektedir. Zira, vatandaşlarımız ticari ve turistik açıdan önemli destinasyonlar olan birçok ülkeye hâlen vizesiz girememektedir. Bu konuda bir örnek vermek gerekirse, İtalya ve Polonya gibi

lkelerde üniversitelere kayıt yaptırdığı hâlde vize alamayan çok sayıda öğrencimiz vardır. Açıkçası milletimiz bu muameleyi asla hak etmemektedir.

Muhterem milletvekilleri, yabancı ülkelerdeki soydaş ve akraba toplulukların dil, din ve kültürlerini muhafaza ederek barış ve huzur içinde yaşımlarını sürdürmeleri için çaba göstermek Türkiye Cumhuriyeti'nin benimseydiği millî politikalarından biridir. Doğu Türkistan'daki soydaşlarımız olan Uygur Türklerinin de bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Zira Doğu Türkistan'daki soydaşlarımız olan Uygurlar uzun yıllardır sistematik bir şekilde baskı ve zulüm politikalarına maruz kalmaktadır. Uygur Türklerinin maruz kaldığı bu zulüm politikalarının temel sebebi, onların sadece ve sadece Türk ve Müslüman olmalarıdır. Ayrıca, tüm dünya kamuoyunun bildiği gibi, Çin Halk Cumhuriyeti Doğu Türkistan bölgesini oldukça stratejik bir bölge olarak değerlendirmekte ve özellikle yer altı kaynakları açısından büyük önem vermektedir. Bu doğrultuda, Çin, Doğu Türkistan'daki Uygurları etnik, kültürel ve dinsel açıdan asimile etmek için birçok ülkenin "soykırım" olarak nitelediği insanlık dışı uygulamaları hayata geçirmiştir. Çin Halk Cumhuriyeti uyguladığı soykırım politikalarıyla bölgede Çinlilerin demografik olarak baskın hâle gelmesini sağlamaya çalışmaktadır. Bu kapsamda Türk millî kimliğini ve Türk İslam medeniyetinin dinsel ve kültürel mirasını ortadan kaldırmayı hedeflemiş durumdadır. Uygurların dinsel vecibelerini yaşımları yasaklanmakta, bu uygulamaya itiraz edenleri de toplama kamplarına doldurmaktadır. Toplama kamplarından kurtulanların tanıklıklarına göre bu kamplara toplanan insanlar fiziksel ve psikolojik olarak ağır işkencelere maruz kalmaktadır. Toplama kamplarına alınan birçok insandan haber alınamamakta, hayatta olup olmadıkları bilinmemektedir. Uygur çocukları da zorla ailelerinden koparılmakta ve asimilasyon merkezlerine alınmaktadır. Çin Halk Cumhuriyeti'nin uyguladığı bu insanlık dışı politikalar uluslararası camianın tepkilerine neden olmakta ve çeşitli yaptırımlara konu olmaktadır. Bu noktada, Doğu Türkistan'da yaşımlar hakkında Bakanlığın hangi adımları attığı ve ne tür girişimlerde bulunduğunun da açıklanması gerektiği kanaatindeyiz. Bizim için son derece önemli. Doğu Türkistan, açıkçası, bizim kültür coğrafyamız, tarihi coğrafyamız; ilk szlğmzn yazıldığı coğrafya, Divan Lgat-it Türk'n yazıldığı coğrafya; ilk devlet felsefesi kaynağımız olan Kutadėu Bilig'in yazıldığı coğrafya; yine aynı şekilde, Atabetü'l-Hakayık'ın yazıldığı coğrafya. Bizim ilk defa, Türkler olarak, Müslüman Türkler olarak Kelime-i Tevhid getirdiğimiz coğrafya orası Sayın Bakan, sıradan bir yer değil yani ilk defa "La ilahe illallah, Muhammeden Resulullah" dediğimiz coğrafya orası. Onun için, bu soruların cevabını, hangi adımları attığımızı açıkçası merak ediyoruz.

Muhterem milletvekilleri, Irak'ta 1987'den bu yana ilk kez, bugünlerde biliyorsunuz, 20-21 Kasım tarihlerinde nüfus sayımı geerestirilmektedir. Bu konuda özellikle Kerkük'ten gelen haberlere göre bazı usulsüzlüklerin yapıldığı ve Kerkük'n demografik kimliğinin değiştirilmek istendiği görülmektedir. Nüfus sayımına saatler kala Erbil ve Süleymaniye'den -toplam 260 bin kişi olduğu söylenmektedir- on binlerce kişinin Kerkük'e getirilmeye başlandığı ortaya çıkmıştır. Görüntüleri de var. Kerküklü olmayan kişilerin nüfus sayımıyla birlikte Kerkük nüfusuna kayıt ettirilerek seçimlerde oy kullanmalarının n açılmak istenmektedir. Kerkük'n girişlerinde bulunan kontrol noktalarında görev yapan 320'ye yakın Türkmen ve Arap güvenlik gücünün, güvenlik görevlisinin, genel sayımdan önce yani üç gün önce Kerküklü olmayanların şehre kaçak girişini kolaylaştırmak amacıyla gözaltına alındığı ve Bağdat'a çekildiği bildirilmiştir. Dolayısıyla bu iddialarla ilgili de Bakanlık hangi adımları altmıştır merak ediyoruz.

Dışişleri Bakanlığımızın, Kerkük'n demografik kimliğinin muhafaza edilmesi, soydaşlarımızın hak ve menfaatlerinin korunması konusunda hangi adımları attığının kamuoyuna açıklanması gerektiği düşüncesindeyiz.

Muhterem milletvekilleri, dış politikamızla ilgili önem arz eden bazı soruların cevaplandırılmasını beklediğimizi ifade etmek isterim. Daha doğrusu, diğer partilerin sözcüleri bu konulara fazlasıyla girdiği için ben sadece soru sorarak cevaplandırılması gerektiği düşüncesindeyim. Bunları şöyle sıralayabilirim:

Birincisi, Mavi Marmara konusunda -turnak içerisinde- İsrail'in ve Türkiye'nin başkentleri olarak kayda geçen Kudüs ve Ankara'da imzalanmış olan anlaşma çerçevesinde İsrail'in ödediği 20 milyon doların akıbeti konusunda bilgi verebilir misiniz? Bu paranın akıbeti nedir? Nerededir?

İkincisi, Libya ile imzalanan Deniz Yetki Alanları Mutabakat Muhtırası'nın akıbeti nedir? Libya tarafının bu anlaşmaları onaylamadığı doğru mudur? Bunlar niçin anlaşma değil de mutabakat metni niteliğinde getiriliyor Meclise? Bunun sebebi nedir?

İkincisi, bugüne kadar biz onayladık ama Libya tarafı hiçbir anlaşmayı, hiçbir mutabakat metnini onaylamamıştır, sebebi nedir?

Bir diğeri, Akdeniz'de 28'inci boylamın batısına geilemeyeişinin sebebi nedir?

Bir diğer sorumuz, Suriye Arap Cumhuriyeti'yle ikili sorunlarımızın ortadan kaldırılması konusundaki diyalog sürecinin -bahsettiniz bir parça ama- akıbeti nedir, ne aşamadadır?

Bir diğer sorumuz, Suriye'yle barış görüşmelerinde Suriyeli sığınmacıların güvenli bir şekilde memleketlerine geri dönüşü konusu Türkiye Cumhuriyeti açısından ön şart mıdır, n şart olarak masaya konmuş mudur; değilse sebebi nedir?

Bir diğeri, F-35 savaş uçağı projesinde Türkiye'nin durumu nedir?

Bir diğeri, S-400 hava savunma sisteminin akıbeti nedir? Başka bir ülkeye transferine yönelik iddialar doğru mudur?

Bir diğer sorumuz bizzat Bakanlığınızı ilgilendiren, Dışişleri Bakanlığı bildiğim kadarıyla, yanılmıyorsam birak binada faaliyet göstermekte yani fiziki kapasitesi bina olarak yetersiz durumda. Her ne kadar dijitalleşme olmuş olsa bile, ilerlemiş olsa bile bunun yönetim açısından sıkıntı doğuracağı kanaatindeyim. Yeni alınan meslek memurlarıyla beraber bu sıkıntı giderek derinleşecek, açıkçası öyle görünüyor. Bu sorunu gidermek açısından Bakanlığa bir hizmet binası, ek hizmet binası yapılması konusunda bir çalışma veya herhangi bir takvim var mıdır?

Bu soruların açık ve net bir şekilde cevaplanmasının önemli olduğunu düşünüyorum çünkü çok açık sordum, çok net sordum. Bu duygu ve düşüncelerle konuşmama son verirken Bakanlığın 2025 yılı bütçesinin hayırlı olmasını temenni ediyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

METİN ERGUN (Muğla) - Son olarak da, Sayın Başkan ifade etti ama parti olarak da tekrar edelim: Türkiye bir savaş içerisinde değildir. Türkiye bölücü terör örgütüyle terör mücadelesi yürütmektedir. Dolayısıyla bunu “savaş” veya “düşük yoğunluklu savaş” diye nitelendirmek mümkün değildir. Ayrıca, bölücü başına umut hakkı talep etmek ve ona bu hakkı tanımak kırk yıldır bölücü terörizme karşı mücadelede şehit verdiğimiz binlerce asker, polis, jandarma, öğretmen, savcı, hâkim, korucu ve nice başkaca vatandaşlarımızın hatırasına saygısızlıktır, vatanımızın bölünmez bütünlüğünü tartışmaya açmaktır âdeti. Biz İYİ Parti olarak bu girişimlere asla rıza göstermeyecek ve sonuna kadar da mücadele edeceğiz diyor, saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Saadet Partisi Grubu adına Sayın Cemalettin Kani Torun.

Sayın Torun, buyurun.

CEMALETTİN KANİ TORUN (Bursa) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Plan ve Bütçe Komisyonunu saygıyla selamlıyor, görüşmelerin hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum. Sayın Bakanımıza ve değerli heyetine hoş geldiniz diyorum.

Konuşmamın başında ifade etmem gerekir ki 7 Ekim 2023 tarihinden beri partimizin ve Meclis grubumuzun ilk başlığı kuşkusuz Gazze’de yaşanan soykırım olmuştur. İsrail’in on yıllardır devam ettirdiği işgal ve illegal yerleşim politikaları Aksa Tufanı hareketine giden taşları döşemiştir. Ancak 7 Ekim öncesini tek kalemde silen Batı medyası ve Batılı hükümetler İsrail’in zulmüne ortak olmak adına âdeti birbirleriyle yarışmaktadır. İspanya gibi birkaç ülke dışında mazlum Filistin halkının yanında hiçbirisi yer almamış, Batı bu soykırımın arkasında durmakta, hukuksuzlukta bir ve beraber olmaktadır.

Ülkemizin bu noktada, son günlerde de sık sık ifade edilen bölgesel sahiplenme politikasını destekliyoruz. Güney Afrika örneğinde olduğu gibi, uluslararası hukuk kanallarını kullanmakla birlikte, içeride ve dışarıda tüm sorunlarını çözmüş bir Türkiye’nin bölgesel ve küresel anlamda vazgeçilmez bir aktör olacağını düşünüyor, bunun için bölgesel gelişmelere kayıtsız kalmamak ve bölgede proaktif bir siyaseti benimsememiz gerektiğini düşünüyoruz. Bu bağlamda, ilk olarak Gazze’de yaşananlara karşı Türkiye’nin söylem ve eylemde ayrışan tutumunu düzeltmesi gerekmektedir. Ticaret Bakanlığı 2 Mayıs 2024’te İsrail’le tüm ticari ilişkilerin durdurulduğunu duyurmuş ve İsrail Hükümeti Gazze’ye kesintisiz ve yeterli miktarda insani yardım akışına izin verene kadar bu tedbirlerin kararlılıkla uygulanacağını belirtmiştir. Bu kararın ardından Türkiye’nin Filistin’e yönelik ihracatında dikkat çekici bir artış yaşanmıştır. Türkiye İhracatçılar Meclisi verilerine göre Temmuz 2024’te Filistin’e yapılan ihracat bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla yüzde 1.180 artarak 119,7 milyon dolara ulaşmıştır. Bu artış özellikle demir çelik ve çimento gibi inşaat malzemelerinde yaşanmıştır. Demir çelik ihracatı yüzde 51,756; çimento ihracatı ise yüzde 453,680 oranında yükselmiştir. Kimse bize Gazze’de yaşanan soykırım sırasında Filistin’de bir imar faaliyeti olduğunu söylemesin. Filistin’deki iş birlikçiler aracılığıyla bu mallar oradan İsrail’e gönderiliyor. Bu konu Mecliste her konuşulduğunda bir iki tane metin ve ezber sloganlarıyla cevap verilmektedir. Bu ticareti limanlarda protesto eden genç kardeşlerimiz hem sert muameleler görmekte hem de gözaltına alınmaktadır. Ticaret Bakanlığı bütçesinde de bu konu gündeme geldi ancak burada bir de bunun dış politika boyutu var. İki ülkenin sırf İsrail’e mal taşıyor diye bayrağını çektiği, İsrail’e mal taşıdığı için bazı ülkelerin limanlarına kabul etmediği bir gemiyi ülkemizde misafir ediyoruz. Sonrasında da uluslararası toplantılarda Gazze’de yaşananın bir katliam olduğunu, İsrail’in de katil olduğunu anlatıyoruz. İşte bu, dış politika anlamında bir tutarsızlıktır. Hem Meclis kürsüsünden İsrail’in hedefinin Türkiye olduğunu söylemek hem de bu ülkeyle her türlü ticarete devam etmek hem bize hem de Filistin davasına kaybettirir. Bu konuyu gündeme getirenleri de “Siyonist” olarak yaftalamanın çirkinliğini söylemek istemiyorum.

İsrail’in ekim ayında Lübnan topraklarından çekilmesini sağlamaya ve Lübnan’ın toprak bütünlüğünü ve bölgedeki sivilleri korumaya yönelik olarak oluşturulan Birleşmiş Milletler Barış Gücü UNIFIL’in koruduğu mavi hat bölgesini ihlal etmesi ve UNIFIL merkezine saldırarak barış gücü askerlerini yaralaması kabul edilemez bir durumdur. Lübnan’da sivillerin hayatlarını hiçe sayan, yerleşim yerlerini yıkıma uğratan, operasyonlar düzenleyen İsrail’in bu adımı sürecin başından itibaren kendisine destek sağlayan ülkelerde dahi büyük bir tepki uyandırmıştır. Bu olayın üzerine İran, Fransa ve İtalya Lübnan’a üst düzey ziyaretlerde bulunmuştur ancak Türkiye’nin ortak geçmiş ve kültürel değerleri bulunan ve özellikle 2006’daki işgal sürecinde güçlü diplomatik, siyasi destek gösterdiği Lübnan’daki duruma neredeyse kayıtsız kaldığı görülmüştür. Savaşın tüm bölgeye yayılma istidadı gösterdiği bir dönemde Türkiye’nin bu konuda daha aktif bir dış politika yürütmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Sayın Bakan, değerli Komisyon üyeleri; ABD’de yapılan seçimden sonra yeni kabinenin nasıl isimlerden meydana geldiğini hepimiz görüyoruz. Bu kabine, şüphesiz İsrail’e olan desteği artıracaktır. Bu kabine, Netanyahu’nun bölgesel arzularını teşvik ederek savaşı Suriye ve İran’a sıçratmak isteyebilir. Bu yüzden de elimizi çabuk tutmalı, gerilimin tırmanmasına, yeni çatışma bölgelerinin oluşmasına izin vermemeliyiz. Bunun için, komşularımızla olan sorunlarımızı gerçekçi çözümlerle sona erdirmeli, bölgesel barışın tesisinde öncü rol oynamalıyız.

İsrail’in Kürtlere yönelik söylemlerinin son zamanlarda arttığını görüyoruz. Bu söylem, hem İran hem Suriye hem Irak hem de Türkiye’ye yönelik tehdit olarak kullanılmaktadır. Bu politikaya karşı seyirci kalmak yerine, bin yıldır beraber yaşadığımız Kürt kardeşlerimizle ilişkilerimizi güçlendirerek bölgesel barışın paydaşları olmak için çaba göstermeliyiz. Kurulacak siyasi ve ekonomik iş birlikleriyle bölgedeki İsrail etkisini kırabilir, bölgenin kırılgan zeminini onarabiliriz. Türkiye’nin güvenlik politikalarında merkez hâline gelen Suriye’nin kuzeyindeki girişimleri de bu açıdan yeniden ele alınmalıdır. Türkiye son dönemde konuşulan terör örgütünün silah bırakması konusunu Rojava’da bir imkân olarak kullanıp bu bölgede kalıcı bir barışla bölgeyi süper güçlerin oyun alanı olmaktan çıkarmalıdır. Sınırımızın öte yanındaki Kürtler ve Araplar aynen Türkmenler gibi bizim kardeşimiz, tarihdaşımız ve vatandaşlarımızın soydaşlarıdır. Onları binlerce kilometre uzaktan gelen yabancı güçlerin himayesine terk etmek doğru değildir. Bu konuda hem içeride Kürt

meselesini çözerek hem de bölgedeki Kürtlerle ilişkileri geliştirip İsrail'in bu bölgede Türkiye'ye karşı yapması muhtemel operasyonları önlemek gerekmektedir.

Türkiye, Orta-Doğu bölgesinde sınırlar değişmeden sınırları anlamsız hâle getirecek ticari, kültürel ve insan hareketlerini serbestleştiren Avrupa Birliği benzeri bir ekonomik ve bilahare siyasi bir birlik kurarak bölgede operasyon yapmak isteyen İsrail benzeri yapıları etkisiz kılabilir.

Diğer taraftan, Suriye iç savaşından en çok yara alan bölgelerden olan İdlib'in istikrarsızlığı, Türkiye'ye yönelik göç dalgalarını artırma potansiyeline sahiptir. Türkiye'nin sınır güvenliğini korumak ve mülteci krizini önlemek amacıyla bulunduğu girişimler yetersiz kalmaktadır. Bu bölgede kamu düzeninin sağlanması için çalışırken toplum içindeki Türkiye algısına, bölge halkının ülkemize karşı tutumuna dikkat edilmelidir. Ayrıca, Türkiye'nin Suriye'de kontrol ettiği bölgelerde daha dikkatli bir politika güdülmeli ve buradaki bazı grupların Türkiye'yi kullanıp buraları kanunsuz birtakım işlerin merkezi hâline getirmesini önlemeliyiz. Bu grupların ülkemizin imajını zedelemesine müsaade edilmemelidir.

Bölgemizdeki sıcak gelişmelerden biri de Azerbaycan-Ermenistan hattında meydana gelmiştir. 2020 yılında yaşanan ve kırk dört gün süren bir savaşla uzun yıllardır devam eden Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki Dağlık Karabağ sorunu büyük ölçüde çözülmüştür. Bu çözümün ardından hem Türkiye'nin hem de Azerbaycan'ın Ermenistan'la olan ilişkileri de farklı bir boyuta taşınmıştır. Bölgesel riskleri de göz önüne alarak şimdilik askıya alınmış gibi görülen Zengezur Koridoru Projesi'nin hayata geçirilmesi için ciddi bir diplomatik süreç işletilmelidir. Ermenistan'ın endişeleri giderilmeli, koridorun sağlayacağı avantajların ülkeleri birbirine daha çok yakınlaştıracığı anlatılmalıdır. Özellikle Paşinyan gibi barışın önemini anladığını ve bu konuda adım atmak istediğini ifade eden bir muhatap varken Türkiye-Ermenistan sınırının açılması için çaba sarf edilmelidir. Ticari ve kültürel geçişkenliğin artmasının ve ilişkilerin gelişmesinin hem bölge halkları hem de iki devlet arasında olumlu katkı sağlayacağı açıktır.

Bu bölgede aktif çatışma alanı olan Ukrayna son günlerde Biden'ın uzun menzilli füze kullanımına izin vermesiyle muhtemel bir nükleer savaşın merkezi olabilir. Türkiye burada şimdiye kadar uyguladığı doğru politikayı devam ettirmeli ve bölgede savaşın genişlemesi ihtimaline karşı barışı güçlendirici adımlar atmalıdır.

Yine, Doğu Türkistan'da Uygurlara yönelik Çin yönetiminin yaptıkları konusunda daha kararlı bir politika yürütülmelidir. Yeni ABD Başkanı Trump'ın Çin'e karşı uygulayacağını söylediği sert politikalar belki bu durumda yeni imkânlar açabilir; onun politikaları bu durumu nasıl değiştirecek, göreceğiz.

Dış politikamız açısından önemli alanlardan biri Afrika politikamızdır. Türkiye, Sayın Davutoğlu'nun Dışişleri Bakanlığı döneminde başlattığı, sonrasında da devam ettirilen Afrika'ya açılım politikasıyla bölgede hem güçlü bir aktör hâline gelmiş hem de dış ticaretinde Afrika önemli bir partner hâline gelmiştir. 2009'da tüm kıtada sadece 12 olan temsilcilik sayımız 49'a ulaşmıştır. 2011'den beri Somali'de sürdürülen politika sayesinde hem Somali'de iç savaşın yıktığı devlet yapısı yeniden kurulmuş hem de Somali Türkiye'nin Afrika boynuzundaki en önemli ortağı olmuştur. Askeri iş birliğine ilaveten son zamanlarda yapılan balıkçılık ve petrol anlaşmaları ve Oruç Reis gemimizle başlanan sismik araştırmalar bunun örneğidir. Geçen hafta Somali'den defacto bağımsızlık ilan eden Somaliland bölgesinde yapılan seçimleri kazanan Sayın Abdurrahman İron'un geçen ocak ayında bölgede tansiyonu yükselten Etiyopya'yla yapılmış anlayış muhtımasını iptal etmesi ve 2012'de görevde olduğum dönemde başlattığımız ama son yıllarda akamete uğrayan Somali-Somaliland uzlaşma görüşmelerini tekrar başlatmasını diliyorum. Türkiye, Somali ve Etiyopya arasındaki sorunların barışçı bir şekilde sonuçlanması için başlattığı ara buluculuk çalışmalarına devam etmelidir.

Yine, Afrika'ya ilişkin bir diğer acil mesele de kardeş Sudan'da bir yılı geçen iç savaştır. Tecrübeler gösteriyor ki iç savaşlar başlangıç döneminde önlenmezse derinleşiyor ve devlet yapılarının çökmesine kadar varan yıkımlar yaşanıyor. Türkiye'nin bu savaşın önlenmesi konusunda daha aktif bir politika izlemesi gerektiğini düşünüyoruz.

Sayın milletvekilleri, dile getirdiğim bölgesel endişelere yönelik alınacak önlemler için, bölgesel barış için atılacak adımlar ve diplomatik süreçlerle birlikte hukuk ve insan hakları konusunda yapılacak yapısal reformlar da büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda, Türkiye'nin AİHM kararlarını tanımayan, Avrupa Birliği üyeliğin hızlandırılması konusunda adım atmayan, Avrupa Konseyi tarafından yapılan ciddi eleştirilere muhatap olan bir ülke profili çizmesi endişe vericidir. Türkiye AİHM zorunlu yargı yetkisini erken döneminde kabul ederek uluslararası hukuk standartlarına olan bağlılığını ilan etmiştir. Ancak, özellikle son yıllarda çıkan bazı kararlara uymama konusunda ısrarlı olduğumu görüyoruz. Özellikle Osman Kavala ve Selahattin Demirtaş konusundaki tutum ülkemizin uluslararası prestijini olumsuz etkilemektedir. Avrupa Konseyiyle ilişkilerin derinleştirilmesiyle Türkiye hem bölgesel hem de küresel anlamda daha güçlü bir konum elde edebilir. İlişkilerin sorunlu ilerlemesinde öne sürülen millî güvenlik, terör ve iç siyasete müdahale gibi konular bilakis evrensel insan hakları kurallarının iç hukukumuza entegre olduğu ölçüde azalacaktır. Bu hususu sadece bir dış politika ve prestij meselesi olarak görmek de hata olacaktır. Ülkemize yönelecek olan doğrudan ekonomik yatırımların önündeki en önemli engellerden biri olan hukukun üstünlüğü ve temel insan hakları konusundaki tutumun değiştirilmesi elzemdir.

Süreyi verimli kullanmak adına Bakanlık teşkilatımıza yönelik dikkatimizi çeken hususları Sayın Bakan ve değerli Komisyon üyeleriyle paylaşarak konuşmamı sonlandıracağım. Öncelikle, Bakanlığımızın yurt dışı teşkilatına baktığımızda 261 temsilciliğimizin bulunduğunu görüyoruz. Temsilciliklerimizin artmasının dış politika performansı açısından önemli olduğu bir hakikat. Bu noktada, dünyanın tüm kıtalarda en fazla temsilciliği bulunan 3'üncü ülkesi olduğunu da biliyoruz. Elbette Türkiye hem haber akışının doğru ve hızlı olması hem de güçlü temsiliyet için dünyanın her yerinde olmalıdır; biz bu politikanın arkasındayız. Fakat şurada bir problem var ki Sayıştayın raporlarını okuduğumuzda karşımıza bir tezat çıkıyor. Kariyer memuru ve üst yönetim kadrosunda Bakanlığımızın 2.006 çalışanı var, son üç yılda yapılan 250 kişilik alımlar da buna dâhil. Şimdi, toplam 315 hizmet birimine bu sayıyı böldüğümüzde birim başına 6,4 çalışan düşmekte bu da bize kapasitenin teşkilat şemasına ayak uyduramadığı gerçeğini göstermektedir.

Bakanlıkta verimlilik açısından stratejik önceliklere ve küresel siyasette kilit noktalara öncelik veren bir yapılandırmanın gerekliliğini ifade etmek istiyorum. Birkaç ay önce yapılan düzenlemede genel müdürlük sayısı artırıldı. Hedef daha fazla hizmet biriminin yoğunlaşmayı, yoğunlaşmanın da o alanda uzmanlaşmayı getirmesiydi. Merkezde bu plan bir nebze olsun geçerli olabilir ancak sahada uzmanlaşmayı hayata geçirecek adımın bu olmadığını ifade etmek isterim.

Sahada çalışan arkadaşlarımızın görev değişimleri yaşam standartlarına göre düzenlenen sistemle yapılmaya devam etmektedir. Geçen yıl bu konuyu Sayın Bakan ve mesai arkadaşlarınızla paylaştım. Meslek mensubu arkadaşlarımızın bulundukları coğrafyada uzmanlaşmasına imkân vermeliyiz. Yer değişikliklerinin aynı kıta ve aynı bölgelerde yapılması sağlanarak elde ettikleri birikimleri bir diplomatik performansa dönüştürmelerini sağlamalıyız. Mevcut uygulamada kazanılan deneyimlerin bir hatıradan ibaret kalmasını bir kayıp olarak değerlendiriyorum. Her bir genel müdürlüğün saha tecrübesi ve ilgili ülkelerde kurduğu bağlantılar dolayısıyla kendi alanında uzmanlaşmış kadroları sayesinde konuyla ilgili detaylı, bilgiye dayanan ve etkin çözümler sunulabilir ve karar alma süreçleri hızlandırılabilir. Günümüzde dış politika sadece klasik devletler arası ilişkilerden ibaret değildir; ekonomi, çevresel, dijital ve insani boyutları da içermektedir. Uzmanlaşma, dış politika süreçlerinin dinamik gelişmelere hızla adapte olmasını sağlar. Böylelikle Dışışleri kadroları belirli alanlara odaklanarak bu gelişmeleri daha yakından takip edebilir, Türkiye'nin ulusal çıkarlarını daha etkin bir şekilde savunabilir. Türkiye'nin dış politikada çok boyutlu sorunlarla başa çıkabilmesi ve uluslararası arenada etkin olabilmesi için her bir konu başlığında yetkin uzmanlar aracılığıyla faaliyet göstermesi rekabet gücünü artırabilir. Bunun için saha uzmanlığı konusunun tarafınızca değerlendirilmesini talep ediyorum. Bu konuyla ilgili olarak, yine, şu anda hâlihazırda Bakanlığa bağlı olmayan TİKA ve Yurt dışı Türkler gibi dış politika araçlarının da aslında Türkiye'de Anayasa gereği dış politikayı yürüten Dışışleri Bakanlığına bağlı olması gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca, kurum dışından yapılan bazı atamalarda büyükelçiliğin bir hediye gibi taltif edilmek istenenlere dağıtılması işlemine bir son verilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Sayın Bakan, değerli milletvekilleri; son yıllarda dış politikada kişiselleşme eğilimi, kurumların etkisinin azalması ve liderlerin merkezleşen gücüyle dikkat çekmektedir. Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın uluslararası siyasetin en önde gelen figürleri arasında yer alıyor olması elbette bize gurur verir. Ancak dış politikanın giderek kurumsal yapıdan uzaklaşması ve kişisel liderlik unsurlarının diplomasiye yön vermesi aynı zamanda bir zaaf da ortaya çıkarabilir. Türkiye'nin stratejik dış politika hamleleri zaman zaman kişisel kararlara göre belirlenebilmektedir. Kişisel bağlar üzerinden yürütülen dış politika kriz anlarında daha kırılgan bir hâle gelebilir. Cumhurbaşkanımızın şahsi olarak bazı liderlerle geliştirdiği ilişkiler o liderlerin değişmesi ya da politik konjonktürün değişmesiyle birlikte Türkiye'nin bu ülkelerle ilişkilerinin sekteye uğramasına neden olabilir. Bu, Türkiye'nin dış politika çıkarlarını kişisel bağlara fazla bağımlı hâle getirebilir ve sürdürülebilir bir stratejik derinlikten yoksun bırakabilir. Kurumsal işleyişin zayıflaması ve kurumların dış politika kararlarına yön veren ana unsurlar olmaktan çıkarılması, devletin uzun vadeli dış politika hedeflerini gerçekleştirmesini zorlaştırmakta ve diplomasi alanında sürekliliği tehdit etmektedir. Bu şahıs merkezli dış politika anlayışı yalnız kurumları değil maalesef bu alanda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarını, hatta iş dünyasını da etkilemektedir. Bu aktörlere aktif roller verilmesi elbette uluslararası siyasete daha geniş bakmamızın önünü açacaktır. Ancak dış politikada yaşadığımız bu kişiselleşme, bu aktörleri demokratik ve şeffaf süreçlerden uzaklaştıracak, Hükûmetin ideolojik uydularına dönüştürecektir. Bu oluşumlar, kendilerine yüklenen bu rolle varlıklarının kaynağı olan çok sesliliği kaybedebilirler; bir süre sonra da şahsi menfaatleri adına kamu diplomasisine zarar verebileceklerini ifade etmek istiyorum. Elbette Bakanlığın kurumsal işleyişine dair çok fazla söylenecek şey var ancak en önemli gördüğüm hususları burada sizlerle paylaştım.

Bu vesileyle, bütçenizin hayırlara vesile olmasını diliyor, çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

Komisyonu ve hazırunu saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Torun.

Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına Kayseri Milletvekili Sayın Özdemir, buyurun.

Süreniz yirmi dakika.

İSMAİL ÖZDEMİR (Kayseri) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Sayın Başkan, Sayın Bakan, değerli milletvekilleri ve Dışışleri Bakanlığımızın çok saygıdeğer mensupları; Bakanlığımızın 2023 yılı kesin hesap ve 2025 yılı bütçesiyle ilgili Milliyetçi Hareket Partisi Grubumuz adına söz almış bulunmaktayım. Hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

İçerisinde bulunduğumuz dönem tek merkezli küresel sistem anlayışının yıkıldığı, çok kutuplu ve çok merkezli yapıların hâkim olmaya koyulduğu bir iklime girmiştir. Bu durum güç merkezleri arasındaki rekabeti doğurduğu gibi, diğer denge koşulları çerçevesinde çok yönlü iş birliği imkânlarını da beraberinde getirmektedir. Yıkılan bir düzenin yerine yenisini inşa etmenin getirdiği sorumluluğu şu ana kadar tek başına kaldıracabilecek bir ülke yahut çevrenin olmadığı aşikârdır. Böylesi bir durumu beklemek de diplomasi, siyaset ve sosyolojinin doğasına aykırıdır. Dolayısıyla aranması, üzerinde durulması ve çaba sarf edilmesi gereken konu küresel dengelerin hangi koşullarda, hangi sınırlarda ve hangi ilkelerle sağlanabileceği olmalıdır. Yerelleşmenin popüler hâle geldiği bir iklimde dijitalizm ve teknolojik rekabetin eş zamanlı olarak yeni ekonomik iş birliklerinin yanında, ekonomik koridorlar ve stratejik sahaların varlığının önemini karşımıza getiriyor. Yakın zamana kadar ABD ve Batı merkezli hegemonyaya karşı Çin'in üretim ve ekonomik metotlarla hız verdiği yeni İpek Yolu Projesi, Asya Pasifik bölgesinin önemini ortaya çıkarmışken, şimdi ise Hint Pasifik bölgesi sürece dâhil edilmeye çalışılmaktadır. Durum böyle olunca, aynı anda Avrupa, Asya, Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Pasifik bölgesinde süregelen dengeler kökünden sarsılırken gerginlik ve çatışmalar da aynı sebeple vasat bulmuştur. Meseleyi bizim açımızdan önemli kılan ise Basra Körfezi'nden başlayıp Arap Yarımadası'yla devam eden, ardından Kıbrıs Adası üzerinden Avrupa'ya uzandırılmak istenilen hattır. Zira Türkiye'yi hem küresel ekonomik senaryolarla hem de yeni enerji nakil hatlarıyla baypas etmeye yönelik hamlelerle bu hamlelere dayalı yeni sınırların çizilmesi girişimleri aynı çerçevede şekillenmektedir. Bu husus, millî güvenliğimizin öncelikli gündemi olduğu kadar dış politika stratejimizin de en yüksek hassasiyet gösterilmesi gereken bir meselesi olarak görülmelidir. Zira bu senaryoda Türkiye'yi tehdit eden tüm bölgesel ve küresel senaryolar iç içe

geçmiş hatta bize karşı birleşmiştir. Etnik temelli bölücülüğü hedefleyen terör örgütünü kullanma, güney sınırlarımız boyunca uzanan terör koridoru oluşturulması, Kerkük ve Hayfa hattının “Davut Koridoru” adıyla birbirine eklemlenmesi, Kıbrıs meselesinde Rum kesimini güçlendirme ve meşrulaştırma, Ege sahalarındaki hak ve menfaatlerimizin gasbedilmesi aynı anda karşımıza çıkan yüksek güvenlik riski barındıran gelişmelerdir. Üstelik siyasi, güvenlik, ekonomik ve diplomatik hususlar haricinde teolojik konuların da karşımıza çıkarıldığı açıkça görülmektedir. Asimetrik tehditler bu sebeple derinlik ve boyut kazanmış, mücavir sahalarımıza müdahalelerle hamle alanımız daraltılmak istenmiştir. Buna karşın edilgen durumda bulunmak son yurdumuz Anadolu’yu riske atacaktır. Dikkat buyrulursa arz ettiğimiz bu gelişmelerin tamamı Hint-Pasifik sahasının Orta Doğu ve Avrupa’yla birleştirilmesi ve böylelikle ilan edilen tek dünya stratejisiyle karşımıza çıkmaktadır.

Kızıldeniz geçişli deniz taşımacılığının Yemen ile İsrail veya yanında saf tutan ülkeler arasında süregelen çatışmalar sebebiyle aksaması, bahse konu olan Hindistan, İsrail, Kıbrıs Avrupa Geçiş Güzergâhı Projesi’ne yatırımı teşvik etmeye yönelik girişimler barındırmaktadır. İsrail’in Gazze’ye yönelik sistematik soykırımı, Lübnan’a saldırganlığını taşıması, Mısır’ın Sina Yarımadası’nı hedef alması; Ürdün, Suriye, Irak ve Suudi Arabistan topraklarına da göz dikmesi bize göre aynı senaryonun gereğidir. ABD’nin bu süreçte İsrail’e sağladığı koşulsuz destekle beraber Güney Kıbrıs Rum kesimine yeni askeri üsler kurma girişimi ve bu bölgede kapasitesi yüksek bir liman inşası çabası aynı gayretin ürünüdür. Bu şartlar altında ülkemizin geniş bir diplomatik alanı dikkate alarak hareket etmesi elzemdir. Yaşanan gelişmelerin çok geniş bir sahayı tehdit ettiği gerçeği göz önüne alındığında, ülkemizin Orta Doğu ve Kuzey Afrika merkezli sağlam bir pakt kurması zorunluluğu karşımızda durmaktadır. Milliyetçi Hareket Partisi olarak yaşanan gelişmelerin Filistin ve Kudüs merkezli şekillendiği gerçeğinden hareketle, Kudüs paktı kurulması önerimizi Sayın Genel Başkanımızın “Türkiye, Suriye, Irak, Mısır başta olmak üzere bölge ülkelerinin girişimiyle bir Kudüs paktı oluşturulmalıdır.” ifadeleriyle daha evvel Türk ve dünya kamuoyuyla paylaşmıştık. Temennimiz, Orta Doğu bölgesinin barış, huzur ve istikrarını tesis etme amacıyla Kudüs paktının hayata geçebilmesidir.

Muhterem milletvekilleri, 2024 yılında ilgi odağımız ve önceliğimiz olan konuların başında kuşkusuz ki Irak ve Suriye politikaları gelmiştir. 2011 yılında başlayan iç savaş sonrası hâlâ huzura erememiş Suriye ile ABD işgalinden bu yana istikrar arayışı devam eden Irak’la münasebetlerimiz aradan geçen her gün daha önemli bir hâl almaktadır. Türkiye’ye yönelen PKK-PYD, IŞİD ve diğer terör örgütleri de bu iki ülke kaynaklı olarak millî yapımızı tehdit etmeyi sürdürmektedir. Suriye’de icra ettiğimiz askeri harekâtlarımızın ardından Irak’ta devam eden Pençe-Kilit Harekâtıyla terörle mücadelede çok mühim kazanımlar elde ettik. Dahası Irak hükûmetinin PKK terör örgütüyle mücadelemize 2024 yılıyla başlayan açıktan ve resmi olarak verdiği destek kayda değer bir diplomatik başarıdır. Irak Hükûmetinin PKK’yı terör örgütü olarak kabul etmesinin ardından ülkemizle müşterek olarak giriştiği mücadele son derece müspet bir gelişmedir.

Ayrıca, Basra Körfezi’nden başlayarak ülkemize uzanan bizim üzerimizden de Avrupa’ya ulaşacak Kalkınma Yolu Projesi ülkemizin küresel ticarete merkez ve güçlü bir konuma erişmesine olanak sağlayacaktır. Rekabet koşullarının kızıştığı bir dönemde Kalkınma Yolu Projesi’yle Türkiye, jeostratejik konumu sayesinde istikrar vadeden yaklaşımını daha yüksek bir seviyeye çıkarabilecektir. İlaveten bu projenin Zengezur Koridoru’yla bütünleşmiş olarak çalışması, Asya-Pasifik hattının Avrupa’ya uzanan en makul, güçlü altyapıya sahip, istikrarlı ve kıymetli bir seçeneği olarak diğer taraflarca da değerlendirilebilecektir. Kuzey-Güney aksının yanı sıra Doğu-Batı aksında da ülkemizi aynı anda kilit konuma eristirecek proje sayesinde Hint Okyanusu, Basra Körfezi, Kızıldeniz, Hazar, Akdeniz ve Karadeniz bölgeleri de birbirine sürekli erişim imkânına kavuşacaktır. Bu durumun yansıtacağı sinerji sadece küresel ticaret için değil, bölgesel barış ve istikrar açısından da Türkiye’nin potansiyeline güç katacaktır.

Değerli milletvekilleri, kuzey bölgemizde cereyan eden Ukrayna ve Rusya arasındaki savaş, 2024 yılında Ukrayna’nın Rusya toprağı olan Kursk bölgesini işgal etmesiyle yeni bir boyut kazanmıştır. İki ülke arasında süregelen çatışma NATO üyesi ülkelerin özellikle de Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği ülkelerinin Ukrayna’ya sağladığı uzun menzilli balistik füze ve F-16 Savaş Uçağı desteğiyle daha yüksek bir riske erişmiştir. Buna mukabil olarak Rusya’nın da İran’dan aldığı SİHA’lar ile Kuzey Kore’den sağladığı mühimmat ve fiziki asker desteği; Çin’den de temin ettiği stratejik çipler olmak üzere bazı askeri teknolojik altyapıya eriştiğine dair kuvvetli iddialar krizin yayılma ve vahim boyutlara ulaşma olasılığını artırmıştır. Bir dönem ateşkes ve barış koşullarının ülkemizin de himaye ve ara buluculuğu ile gündeme gelen savaşta 2024 yılı içerisinde taktik nükleer silahların kullanılması dahi konuşulagelmıştır Rusya nükleer silah kullanımına dair doktrini güncellemeye gitmiş ve endişeler artmıştır. Ne var ki ABD’deki seçimlerin ardından Ukrayna’nın eskisi kadar askeri ve ekonomik yardım alamayacağı ihtimali, savaşı yavaşlatabilecek ve durdurabilecek senaryoların gündeme gelmesine sebep olmuştur. Bu sürecin nasıl nihayete ereceği şu an belirsiz olmakla birlikte Rusya’nın Ukrayna’da işgal ettiği topraklarda kalması ve Ukrayna’nın uzun süre NATO üyeliği dışında tutulması konuları sıklıkla telaffuz edilir olmuştur. Savaşın başından beri son derece makul ve müspet bir yol izleyerek Montrö’den doğan haklarını güçlü bir iradeyle uygulayan ülkemiz iki ülke arasında sulha ulaşılması için sürekli bir yol takip etmiştir. Bu kapsamda dönemsel bazda olsa da başarılı neticeler alınmış, Tahıl Koridoru Antlaşması ve esir takası gibi tarafların bir araya getirdiği senaryolar hayata geçirilebilmiştir Her ne kadar Rusya ve Ukrayna arasında yaşanan savaşın nihayete ermesiyle alakalı bir gündem ABD’de de göreve gelen yeni yönetimin yaklaşımı sebebiyle tartışılır olsa da Avrupa’nın kendi güvenliği için daha yüksek sorumluluk üstlenmesi, kıtada sarsılan ve hatta çöken güvenlik mimarisinin tesisine yönelik çabaların önümüzdeki yakın dönemin ana konuları arasında yer alacağı aşîkârdır. Gerek NATO dâhilinde gerekse NATO haricinde kendi koşullarıyla Avrupa’nın girişeceği özel ve müşterek savunma politikaları, ülkemizi ve ülkemizle olan münasebetleri de doğrudan ilgilendiren sonuçlar doğuracaktır. Avrupa’nın güvenlik ve istikrarının Türkiye’yle müspet ve makul bir ilişki zemininden geçtiği her yönüyle ortadayken kıtada hortlayan aşırılık yanlısı siyasi akımlar, Türkofobi ve İslamofobi ise ilişkilerimizi tehdit edebilecek ve Avrupa’nın kendisini yeni çıkmazlara sürükleyecek sorunlara gebe hâle getirebilecektir. Ülkemize karşı şimdiye değin ikircikli, yanlış ve yanıltıcı tutum takınarak sorumlu bir yaklaşımla hareket eden Avrupa’nın, huzur, güvenlik ve istikrarının Türkiye’yle iş birliğini geliştirmekten geçtiğini anlaması her taraf için en sağlıklı yaklaşım olacaktır. Özellikle ticaret savaşlarının ve yaptırımlara dayalı ekonomik hususların derinlik kazanması ihtimali Avrupa’yı Türkiye’yle ilişkilerini geliştirmeye zorlayacaktır. İşte bu koşullarda bizim kimseye tepeden bakmadığımızın ancak bize karşı da tepeden bakılmasına müsaade etmeyeceğimizin muhataplarıncı

anlaşılması lazımdır. Özellikle Doğu Akdeniz ve Ege'deki hak ve menfaatlerimize Avrupa Birliğinin tarafgirlikle değil, hakikatler ve hukuk temelinde yaklaşım göstermesi gerekir.

Değerli milletvekilleri, 2024 yılını dış politika anlamında bize göre önemli kılan bir başka öncelikli başlığımız kuşku yoktur ki Türk devletleriyle süregelen kapsamlı ilişkilerimiz olmuştur. Karabağ Savaşı sonrasında Şuşa Beyannamesi'ni imzalamamız ve Zengezur Koridoru'nun planlanmasının ardından daha kurumsal ve stratejik bir boyut kazanan Türk Devletleri Teşkilatı, Avrasya jeopolitiğinde barış ve istikrarın hâkim kılınması ve Türk dünyasının tamamının elinin güçlenmesi için eşsiz fırsatları beraberinde getirmiştir. 2040 vizyonu çerçevesinde Türk Devletleri Teşkilatının her alanda karşılıklı iş birliği ve ortaklığı geliştirmeye koyulması 21'inci yüzyıl siyasetinde yükselen ve yönlendirici bir değer olarak görülmektedir. Ulaşım ve erişim imkânlarının sürekli hâle getirilmesi sayesinde Türk dünyasının birbirine entegrasyon süreci daha da artarak güç çarpanı hâlinde müşterek bir boyuta ulaşmıştır. Neredeyse tüm gerginlik ve çatışma sahalarına Türk dünyasının komşu olduğu gerçeğinden hareket edersek, bu güç çarpanı dünyanın aradığı huzuru, Türk kuşağıyla gündeme getirebilecektir. Ekonomiden tarıma, afet yönetiminden sağlığa, enerjiden teknolojiye varıncaya kadar hemen hemen her sahayı kapsayan iş birliğinin dilde, fikirde ve işte birlik şiarıyla sağlam temeller üzerinde ilerlemesi, Türk ve Türkiye Yüzyılı hedeflerimizin en değerli ve önemli dayanağıdır.

Temenni ve beklentimiz, Türk devletleri arasındaki iş birliği ve beraberliğin artarak devam etmesi, böylelikle sadece bir cazibe merkezi olarak değil, aynı anlamda çok kutuplu hâle gelen yeni dünya düzeninde başı çeken merkezî bir kutup olmasıdır. Bu yolda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin de teşkilata daimi üye olarak kabul edilmesi öncelikli beklentilerimiz arasındadır. Kıbrıs Adası'nda egemen eşitliğe dayalı yaklaşımla yoluna devam etmek isteyen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin "Kıbrıs Türk Devleti" adıyla uluslararası alanda yer bulmasının kapı ve anahtarı bize göre Türk dünyasının sahipleniciliğinden geçmektedir. Kıbrıs Türklüğünün Türk dünyasının ayrılmaz bir parçası olduğu dostu da düşmana da gösterilmelidir. Akdeniz'deki hak ve menfaatlerimizin Kıbrıs Türklüğünün egemenlik beklentileriyle iç içe geçtiği ve birbirinden ayrılmaz olduğu gerçeğini her çevre anlamalı ve ona göre tavır almalıdır. Hukuksuz yaklaşımlarla Güney Kıbrıs Rum kesimini her defasında âdeta ödüllendirerek tutum takınan Avrupa Birliğinden sonra, ABD'nin bu kez adanın güvenliğini etkileyecek politikalar benimsemesi karşısında ülkemizin de atacağı mukabil adımlar elbette ki olacaktır. Bunu tarafların iyi değerlendirilmesi lazımdır. Kıbrıs Adası'na Türkiye'nin sadece birkaç dakikalık uçuş mesafesinde olduğu hakikati akıllardan çıkarılmamalı ki mesnetsiz tez ve projelerle yeni statüko yaratma arayışında olanlar altından kalkamayacakları yeni yanlışlıklara düşmesinler.

Sayın Başkan, Sayın Bakan, değerli milletvekilleri; dünyada yaşanan hadiseler, bilhassa Covid-19 salgınıyla başlayıp ticaret savaşlarıyla devam eden ve nihai olarak Ukrayna-Rusya savaşının ardından İsrail'in Filistinlilere yönelik soykırımıyla iyice ayyuka çıkan hâl ortada herhangi bir düzenin bulunmadığını göstermiştir. İsrail Hükûmeti Birleşmiş Milletler nezdinde alınan hiçbir karara uymamakta, hukuk tanımazlıkta fütursuzca hareket etmektedir. İnsanlık Filistin'de ne yazık ki başarılı bir sınav verememiştir. Bunun yanı sıra, konvansiyonel savaşlar yayılmış, 2024 yılı boyunca sadece cephe savaşlarının değil, uzun menzilli balistik füze taarruzlarının dahi görüldüğü bir döneme tanıklık edilmiştir. Gerginlik sahaları yalnızca Orta Doğu ve Doğu Avrupa'yla sınırlı kalmamış, Uzak Doğu Asya'da Çin ve Tayvan arasındaki husumet ile Kuzey Kore'yle yakın coğrafyasında bulunan diğer ülkelerin yaşadığı sorunlar daha ciddi bir hâl almıştır. Afrika kıtasında yaşanan kimi rejim değişiklikleri sömürgecilik düzenine karşı başkaldırıya dair bir uyanışa dönüşmüş ve yeni gündemler vasat bulmuştur. Küresel rekabette çatışma sahaları genişlerken asimetrik savaş tehditleri hâlâ devam etmektedir. Bu sorunların çok ciddi merhalelere dönüşeceği endişesi ise her çevrenin malumu ve beklentisi hâline gelmiştir.

İlave olarak yapay zekâyla dijitalleşmenin beraberinde getirdiği, daha önce tecrübe edilmemiş durumlar da insanlık için fırsatlar sunduğu kadar çok ciddi ve öngörülemez riskleri karşımıza getirmektedir. Bunca meseleye karşın herhangi bir çözüm getiremeyen uğraşlar ve yeni koşullarla işlevini kaybeden Birleşmiş Milletler gerçeği karşısında artık taze bir başlangıçla çağın ihtiyacını karşılayabilecek adil bir küresel sistem inşa etme zorunluluğu insanlığın önündeki en öncelikli gündemdir. Türkiye'nin bu yolda ortaya koyduğu irade son derece kıymetli, önemli ve değerlidir. Bilhassa Sayın Cumhurbaşkanımızın Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun son toplantısında yapmış olduğu konuşma ve çağrılar milletçe müşterek hissiyatımızı yansıtmıştır. Yeni bir küresel sistem inşasıyla ilgili Hükûmetimizin tespit, öneri ve politikalarına bu sebeple Milliyetçi Hareket Partisi olarak desteğimiz tamdır.

Tarih sadece cesurlar tarafından yapılır ve yazılır. Türkiye 21'inci yüzyılın önde gelen güç merkezlerinden biri olarak kıta ve dinlerin temsil edildiği bir başka nizamı kurma yolunda kararlılıkla çalışmalarına devam etmektedir. İtibarımızı önemli kılan bir başka husus ise gerginlik ve çatışmaların çözüme ulaştırılması konusunda sergileyeceğimiz hakemliğin daha fazla prestij ve alan kazanması olmalıdır zira böylesi bir hakemliğe de içerisinde bulunduğumuz çağda yer alan tüm devletlerin ve tarafların ihtiyacı vardır. Dolayısıyla yapısal olarak istihbarat, savunma ve akademik kuruluşlarımızca da desteklenen bir anlayışla Dışişleri Bakanlığımız bünyesinde faaliyet gösterecek "Barış Tesisi Merkezi" adıyla yeni bir birimin kurulması faydalı olabilecektir. Böylelikle, Ukrayna-Rusya savaşı, Filistin meselesi, Etiyopya ve Somali gerginliği, Azerbaycan ve Ermenistan barışı, Balkanlarda süregelen gelişmeler gibi alanlarda edindiğimiz barışa dair uzlaştırıcı, tecrübe ve rolümüzü 21'inci yüzyılda her kesimin kabul ettiği kurumsal bir çerçeveye de oturtabilelim.

Bu vesileyle sözlerime son verirken Dışişleri Bakanlığımızın bütçesine olumlu yönde oy vereceğimizi belirtiyor, Bakanlık personelimizin tamamına Sayın Bakanımız Hakan Fidan'ın şahsında Cenab-ı Allah'tan üstün muvaffakiyetler diliyor, bütçenin hayırlara vesile olmasını temenni ediyoruz.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Özdemir, teşekkür ederim.

Adalet ve Kalkınma Partisi adına Yaşar Kırkpınar konuşacak.

Sayın Kırkpınar, buyurun.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) - Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; çok Saygıdeğer Bakanım, şahsınızda tüm heyete saygı sunuyorum.

Sayın Bakanım, bütçenizin hayırlı ve bereketli olmasını temenni ediyorum.

Tabii, konuşmamın başında özellikle bir iki hususu ifade etmek istiyorum: Değerli arkadaşlar, Türkiye kırk yıldır yurt içinde ve yurt dışında PKK'ya karşı çok ciddi anlamda bir terör mücadelesi veriyor. Tabii ki bu mücadelemiz Kürtlere karşı değil, Kürtler bu ülkenin öz evladı, Türkiye Cumhuriyeti'nin de vatandaşlarıdır; bunu herkes böyle bilsin. Diğer taraftan, Hamas'a terör örgütü imasında bulunanları, yine, İsrail'i açık bir şekilde kınamayanları ve Osmanlı Devleti'nin varlığından rahatsızlık duyanları da burada özellikle kınadığımı belirtmek istiyorum.

Sayın Bakanım, etrafı krizlerle çevrili bir bölgede millî çıkarları ile tarihi sorumlulukları çerçevesinde sahada ve masada etkin bir varlık gösterdiğimiz sunumlarınızdan müşahade ettik. Türkiye'nin dış politika ilkeleri ve öncelikleri dünyadaki en büyük üçüncü diplomatik temsil ağına sahip bulunan Dışişleri Bakanlığımızın millî çıkarlarımızın korunması amacıyla yürüttüğü faaliyetlerin daha etkin kılınması için gerçekleştirilen düzenleme ve yeniden yapılanma çalışmaları, yakın çevremizdeki krizler ve bunlar karşısındaki ülkemizin izlediği politikalar, uluslararası yapı ve örgütlerle olan ilişkilerimiz, terörle mücadele alanında yürütülen çalışmalar, yurt dışında bulunan vatandaşlarımıza yönelik hizmet ve desteğin geliştirilmesi, dünyadaki gelişmelerin yakından izlenmesi ve bunların Türkiye'ye olası etkilerinin dengelenmesi çerçevesinde birçok alanda yapmış olduğunuz çalışmalar ülkemiz ve milletimiz adına gerçekten gurur verici. Her türlü dış etki alanından bağımsız, medeniyetimizin değerleri etrafında şekillenen, imkân ve kabiliyetimize dayalı, devletimizin ve milletimizin bütünlüğünü, güvenliğini ve refahını güçlendirmeyi hedefleyen ve bölgesinde bir çekim merkezi olan dış politikamız Türkiye Yüzyılı'nın da dış politikasıdır. Tabii, Türkiye olarak girişimci ve insani dış politikamızla Sayın Cumhurbaşkanımızın "Dünya 5'ten büyüktür." şiarı ve "Daha adil bir dünya mümkündür." anlayışıyla bir taraftan daha adil bir dünya inşa edilmesi için kapsayıcı, şeffaf ve hesap verebilir bir küresel yönetim sisteminin tesis edilmesi için çaba sarf etmekteyiz. Onurlu, sabırlı, kararlı ve basiretli bir tavırla Türkiye'nin hak ve hukukunu her alanda güçlü bir şekilde savunuyoruz. Uluslararası planda fikirlerine başvuru, önerileri dikkate alınan, kimi zaman arabulucu, kimi zaman kolaylaştırıcı olarak sorunlara çözüm üretebilen bir diplomatik güç hâline geldik. Büyük bir gururla ifade etmek isterim ki Türkiye diplomasisi son asırların en başarılı dönemini yansıtmaktadır. Ukrayna krizindeki tutumumuz, ülkemizin barışı, istikrarı, insanı ve insan hayatını merkeze alan dış politikasının en bariz örneğidir. Küresel ve bölgesel sorunların çözümünde inisiyatif alan yapıcı ve aktif bir siyaset uyguluyoruz. Gerilim peşinde koşmadığımız gibi, kimden gelirse gelsin, baskılara da boyun eğmiyor, milletimizin izzetine asla halel getirmiyoruz. Eğitimden sağlığa, ulaşımdan enerjiye, sanayiden tarıma, turizmden uluslararası diplomasi ve ilişkilere kadar ülkemize asırlık kazanımlar sağladığımız alanlarda çıtayı daha da yukarıya taşıyarak yolumuza devam edeceğimizi ifade etmek istiyorum.

Dört bir yanımızda savaşın, çatışmaların, gerilimlerin arttığı bir dönemde tüm taraflarla eşit, ahlaki, adil bir ilişki tesis ederek barış içerisinde, samimi gayret gösteren tek ülke konumundayız. Millî menfaatler, uluslararası ilkeler ve çok yönlü dengeler üzerinde hem masada hem de sahada sergilediğimiz insani ve vicdani duruş giderek daha çok takdir topluyor. Cumhuriyetimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün işaret ettiği "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" vizyonuna katkı sağlamayı hedefleyen, girişimci ve insani dış politikamız ulusal güvenliğimizi ve çıkarlarımızı teminat altında tutarken eş zamanlı olarak insanlığın ortak hedeflerine de artan ölçüde katkıda bulunmaya devam ediyoruz.

Gazze'ye yönelik İsrail vahşetinin de 7 Ekimden beri gündemimizin en üst sıralarında yer aldığını buradan bir kere daha ifade etmek isterim. İslam dünyasının Kudüs, Filistin, Gazze hassasiyetinin hep canlı kalması için tüm mekanizmalar sürekli işler hâlde tutuluyor. Bu mücadelede tek başımıza kalsak da Gazzeli mazlumları asla sahipsiz bırakmayacağımızı belirterek İsrail'in başlattığı terör saldırılarında şehit olan Gazzeli mazlumlara bir kere daha Allah'tan rahmet diliyorum. Gazze'de ve Lübnan'da kalıcı ateşkesin sağlanması ve insani yardımların engelsiz akışının temininin önceliklerimiz arasında olduğunu ve en önemlisi savaşın bölge geneline yayılmaması için gayret gösterdiğimiz buradan bir kere daha ifade etmek istiyorum. Bu, sadece İsrail'in Filistinlilere, Gazze'de yaşamış olanlara yapmış olduğu bir eylem değil, aslında bölgeyi yeniden dizayn etme, sözde vad edilmiş toprak hedeflerini gerçekleştirmek için düğmeye bastığı kendi hedeflerinin son aşamasıdır. İsraili Netanyahu ve çetesinin bu süreci devam ettirmesinin sebebi sadece bir hükûmetin tavırlarıyla izah edilebilir bir şey değildir.

Öte yandan, Rusya-Ukrayna savaşının herkesin gözleri önünde büyük bir insani trajediye dönüştüğünü belirterek savaşın başından itibaren adil bir barışın tesisi için gayret gösterdiğimiz de bir kere daha hatırlatmak istiyorum. Diğer taraftan, Azerbaycan ve Ermenistan'la birlikte Güney Kafkasya'da kalıcı barış ve istikrar adına önemli fırsatlar yakaladık. Balkanlarda yürüttüğümüz yapıcı diplomasi ve Orta Doğu'da barış, istikrara yönelik girişimler sayesinde bölgesel rolümüz daha da pekişmiş durumda. Bir diğer kritik bölge de tasada ve sevinçte bir olduğumuz Türk dünyasıdır. Türk Devletleri Teşkilatı bünyesinde ilişkilerimiz sürekli gelişiyor ve serpiliyor.

Komşularımız Suriye ve Irak'ın toprak bütünlüğünü desteklerken, bu iki ülkenin topraklarından ülkemizi hedef alan her tür tehlikeye karşı kararlılıkla mücadele ediyoruz. PKK-PYD/YPG, DEAŞ, FETÖ gibi terör örgütlerine karşı verdiğimiz mücadele sadece Türkiye'nin değil, bölgenin de güvenliği için.

Öte yandan, savunma sanayisinde muhatap olduğumuz gizli-açık pek çok ambargoya rağmen nereden nereye geldiğimizi aziz milletimiz çok yakinen biliyor. İnsansız hava araçlarında dünyanın ilk üç dört ülkesi arasında yer alıyoruz. İHA ve SİHA satışı sayısında ise zirvede Türkiye olarak beliriyor. Bu millet değil kendinin, bütün coğrafyanın, mazlum ve mağdurların, ezilenlerin, kimsesizlerin, hatta tüm insanlığın umudu bir millettir.

Değerli milletvekilleri, çok Saygıdeğer Bakanım; özellikle, konuşmamın bu bölümünde, hem geçmişle hem de gelecekle ilgili, vaktimin müsaade ettiği ölçüde bir analizimizi de paylaşmak istiyorum sizlerle: Cumhuriyetimizin ilk asrını geride bıraktık; nice zor, nice netameli, nice fırtınalı günleri hep birlikte geride bıraktık. Yoksullukların yaşandığı bir asrın sonunda, çok şükür, bugün tam manasıyla güçlü ve büyük bir Türkiye istikametine doğru yürüyebilen, her alanda ayağını yere sağlam basabilen bir Türkiye'ye kavuştuk. Bu süreç içerisinde, bu mücadelenin en başından itibaren buraya gelinmesinde emeği geçen herkese şükranlarımızı ifade ediyorum. Bir asır içerisinde bu kadar zorluklardan çıkıp da nasıl buralara geldiysek bundan sonra da daha ilerilere gideceğiz.

Birlik ve beraberlik içerisinde, en zor şartlar altında millî hedeflerde bir araya gelebilmeyi başarmış ve bu istikamette başarılı sonuçlar alabilmiş de bir milletiz. Bizler, çok partili siyasi hayatımızda karşımıza çıkan zor zamanlardan geçmişiz, bedelinin dünyada en ağır ödendiği demokrasilerden birine sahibiz. Her şart altında, zor mücadelelerin içinde dahi farklı fikirleri bir araya getirerek bu farklı fikirlerin yarışmasından ülke hayrına olacak sonuçları çıkarmayı başaramış bir milletiz. En önemli kazanımlarımızdan birinin de demokratik uzlaşma kültürü olduğunu ifade etmek istiyorum.

Yine, Türkiye en zor şartlarda bile hep kendine hedef olarak kalkınmayı koymuştur. Yokluk içerisinde bile “Nasıl fabrikalarımızı kurabiliriz? Nasıl Türkiye’nin ekonomik gelişimini sağlayabiliriz? Nasıl teknoloji alanında ileriye gidebiliriz?”in mücadelesini vermişizdir. Ne yazık ki her zaman bu mücadeleyi önlemek isteyen dâhilî ve haricî birtakım unsurların olduğunu, önümüze taş koyduklarını, özellikle Nuri Killigil’den itibaren Türkiye’nin millî teknoloji hamlelerinin engellenmesi için hangi oyunların oynandığını çok iyi biliyoruz. Buna rağmen, Türkiye bu hedeflerinden asla vazgeçmemiştir.

Değerli milletvekilleri, şimdi, diğer hatiplerin de değindiği gibi önümüzde yeni bir süreç, yeni bir dönem var. Bizim açımızdan tarihsel olarak bu dönemin önemini cumhuriyetimizin 2’nci asrı... Yani her alanda sözü güçlü, gücü tesirli bir Türkiye’nin yüzyılı olmasını beklediğimiz 2’nci asrına girmiş bulunuyoruz. Her alanda yenilenme, güçlenme ve elimizdeki bütün imkânları en iyi şekilde kullanarak Türkiye’yi bugün olduğu yerden daha ileri noktalara inşallah hep birlikte götüreceğiz. Her hâlükârda yine zor dönemlerle karşılaştığımızda ne birlik ve beraberlikten ne demokratik uzlaşma kültürümüzden ne de kalkınma hedeflerimizden asla vazgeçmeyeceğiz. Bu dönem bizim için millî olarak 2’nci asrımıza girişimizin vermiş olduğu büyük bir motivasyon kaynağıdır.

Diğer taraftan da dünyanın yeniden altüst olduğu, yeniden yapılandığı bir düzenin kurulmaya çalışıldığı bir dönemin de başındayız. Hiç şüphesiz, bu dönem içerisinde Türkiye’nin fikir ve kanaat merkezlerinin çok aktif bir şekilde çalışması da tarihî bir sorumluluk ve zorunluluktur.

Değerli milletvekilleri, 1945-1990 arası soğuk savaş dönemlerini hepimiz biliyoruz; iki kutuplu dünyadan bahsediyorum. Yine, yakın dönemde, 90’ların başında Berlin Duvarı’nın yıkılmasıyla yeni bir dönemin başlangıcı olan iki kutuplu sistemin çöktüğünü ve bunun yerine tek kutuplu bir sistemin devreye girdiğini hep birlikte müşahade etmiştik.

2022’nin yaz aylarında, aynen Berlin Duvarı’nın yıkılışı gibi, insanlık tarihî bakımından fevkalade önemli bir gelişme oldu. Amerika Birleşik Devletleri’nin apar topar Afganistan’dan ayrılış görüntülerini hep birlikte hatırlıyoruz; orada helikopterin, uçağın sağından solundan dökülen garibanlar çökmüş bir dünya sisteminin de aslında görüntüleriydi. Bu durum, Amerika Birleşik Devletleri’nin tek kutuplu dünya sisteminin sona erdiğinin, düzensizliğin olduğunun da açık bir göstergesi olarak gözüküyordu. İşte, bu gelişme, önümüzde yeni bir dönemin kapılarını da bizlere aralıyor. Bu dönemin birçok özelliği var ama en başta gelen özelliği, buradan sonraki süreç artık çok kutuplu bir dünyanın hâkim olmasıyla şekillenecektir yani birden fazla güç merkezlerinin, birden fazla denklemlerin ortaya çıkacağı bir dünyaya doğru hep birlikte gidiyoruz.

Değerli milletvekilleri, bu dönemde en etkili olan, en büyük avantaja sahip olan ülkelerden biri de Türkiye’dir. Sadece politik konumu itibarıyla değil, sahip olduğu potansiyel, önünde kendini bekleyen imkân ve fırsatlarıyla yeni bir dünya düzeninde etkili olmaya namzet bir ülkedir. Mesela, havacılık alanında, millî savunma sanayisi alanında bir tüfeğin kurşununu üretemeyen bir Türkiye’den bugün herkesin hayranlıkla izlediği bir Türkiye’ye gelinmiştir. Dolayısıyla bu kadar büyük imkân ve fırsatları olan Türkiye için önümüzdeki dönem bu nimetlerden istifade edeceğimiz bir dönem olacaktır. Bu süre içerisinde, hiç şüphesiz, bizim hem siyaset dünyamızın hem de akademi dünyamızın en önemli sorumluluklarından biri de oluşacak yeni dünya sisteminin adil bir şekilde oluşması için fikir üretmek ve tekliflerini ortaya sunmaktır. Bakın, bugün, dünya iklim değişikliklerinden çatışmalara, işgallere, küresel ölçekte dünyanın her tarafını ilgilendiren göçmen krizlerinden yabancı düşmanlığına kadar her alanda yoğun problemlerle boğuşmaktadır. Dünyadaki hangi sorunu nasıl çözeriz diye düşünecek olsak hepimizin aklına küresel bir kurum geliyor. Kıtlığı önlemek için Dünya Gıda Örgütü diye bir kuruluş var. Anlı şanlı büroları ve çalışanları olan BM kuruluşudur ama maalesef sadece kâğıt üzerinde bir kuruluştur. Hâlâ dünyanın birçok yerinde, hele hele iklim krizinin tesirleriyle birlikte açlık, yüz milyonları ilgilendiren derin bir insani kriz hâline gelmişken, maalesef çözüm bulunamamış ve bu kurumun hiçbir işlevi de yoktur. Örneğin, dünyada göçmen meselesini halletmek için Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği diye bir kurum var ama bu kurum, dünyadaki göçmen meselelerini halledebilecek en ufak bir yeteneğe ve ufka sahip değildir. Ayrıca, dünyada barışın sağlanması, çatışmaların önlenmesi için Birleşmiş Milletler diye kocaman bir bina ve onun Birleşmiş Milletler içerisindeki muhteşem bir BM Güvenlik Konseyi var ama Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi dünyanın hiçbir yerinde hiçbir çatışmayı önleyememektedir. Ayrıca, dünyanın bu çatışmalı bölgelerine gitsinler diye birtakım Birleşmiş Milletler Barış Gücü misyonları göndermiştir. Bunların da çoğu hemen hemen işlevsiz ve fonksiyonsuz hâle gelmiştir. Bir de Uluslararası Adalet Divanı vardır, uluslararası adalet davalarının görüldüğü bir mahkemedir, İsrail’in soykırım yapmasına ve İsrail’in aleyhine kararlar çıkmasına rağmen hiçbir kararı uygulanamamıştır. IMF ve Dünya Bankası gibi kurumların da aynı konumda ve durumda olduğunu belirtmek istiyorum.

Değerli milletvekilleri, bakıyorum, bu kurumlardan hangisi istikrarlıdır, hangisinin meşruiyeti vardır, hangisinin insanoğluna herhangi bir güvence verdiği görülmüştür? Dolayısıyla bunların hepsi çalışmaz, görev yapamaz hâle gelmişlerdir. Anlaşıyor ki bundan sonra ne uluslararası sistem eskisi gibi devam edecek ne de İsrail bu şekilde saldırganlıklarını artık sürdürebilecek. Filistin davası için inşallah, yeni bir dönem başlayacaktır. İsrail artık işlediği suçlar dolayısıyla hiç kimsenin savunamayacağı bir noktaya gelmiştir. Yeni bir küresel sistemin kurulmasının artık zamanı gelmiştir. 50 bini aşkın masum sivil kadın, çocuk öldüren İsrail Hükûmetinin bu uygulamaları dolayısıyla Birleşmiş Milletler üyeliğinin de askıya alınması gerekmektedir.

Değerli milletvekilleri, Sayın Bakanım; dünyada yeni bir sistem kurulmasının vakti artık gelmiştir ve geçiyordur. Allah’ın izniyle, burada Türkiye’nin öncü olacağı aşikâr bir şekilde gözükmektedir. Türkiye’nin siyaseti ve Türkiye’nin gücü bu konuda hayati ve tarihî bir rol oynayacaktır. Esas mesele, sistemi değiştirmek için bizim üzerinde durmamız gereken konu, dünya sistemini var eden bugünkü kurumların zihniyeti artık çökmüştür, bunu iyi görmek lazım. Değer yargıları çökmüştür. Dolayısıyla yeni sözün, yeni bir bakış açısının, yeni

bir insani teklifin bütün insanlığı, 8 milyar insanı kapsayacak bir teklifin hazırlanması ve dünyaya sunulması gerekmektedir. Yeni bir dünya kurulacaksa şüphesiz şu anki sistemin en temel yanlışlarından birisi olan, haksızın hakkını almak üzere kurulmuş olan uluslararası sistemin kodlarından mutlaka uzaklaşmak, hatta bu kodları tamamen silmek, gücünün hakkının alındığı değil haklının hakkının alındığı ve teslim edildiği bir bakış açısının ortaya konulması lazım. Önümüzdeki süreçte, çok kutuplu dünya düzeninde önemli güç merkezlerinden birisi mutlaka Türkiye olacaktır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) - Teşekkür ediyorum Başkanım.

CAVİT ARI (Antalya) - Mikrofon da inanmadı anlattıklarına.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) - Kurulan yeni düzende, elbette uluslararası örgütler de konumlandırılacaktır.

Sayın Bakanım, birden fazla, Birleşmiş Milletlerden fazla, IMF ve benzeri kurumlarının da artık çöküş içerisinde olduğunu, sizin vizyonunuzun ve misyonunuzu da bu süreç için, ülkemiz için bir şans olduğunu, yine bu süreçte Sayın Cumhurbaşkanımızın, dünya liderimizin ülkemizin başında olmasının yüzyılın bir fırsatı olduğunu ifade ediyor, bu sürecin, ülkemiz, dünya insanlığı için ve dünya barışı için barış ve huzur getirmesini temenni ediyor, bütçenizin bir kere daha hayırlı ve bereketli olmasını en kalbi duygularıyla tekrar ifade etmek istiyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Erkan, buyurun.

NECMETTİN ERKAN (Kırşehir) - Sayın Komisyon Başkanım, Sayın Bakanım, kıymetli milletvekilleri, değerli basın mensupları; hepinizi saygıyla selamlıyorum. Dışişleri Bakanlığımızın 2025 yılı bütçe görüşmelerinin vatana, millete hayırlı olmasını diliyorum.

Değerli milletvekilleri, bir ülkenin dış politikasını analiz edebilmek için hususi bir bilgiye, çağlar açacak bir perspektife ve en önemlisi de kuram ve yaklaşımlarıyla belirli bir düşünce disiplinine ihtiyaç vardır. Pek çok bileşeni olan bu alanın mümkün olduğunca günlük tartışmalara dâhil edilmemesi gerekir. Zira, Türkiye gibi bin yıllık insan ve güç birikimini elinde tutan ve iddiası olan bir ülkenin dış politikasının, milletin geleceği ve bekası adına sadece bugünü değil yarını da tasarlama mecburiyeti vardır. Bu anlamda, Sayın Bakanımıza, Komisyonumuzda yaptığı, yukarıda belirttiğim derinlikte ve uzmanlıktaki açıklamalar için milletimiz adına teşekkür ediyorum. Bense konuşmamda uluslararası ilişkiler bağlamında inşa edilen ülke kimlikleri üzerine vaktinizi almadan düşüncelerimi paylaşmak istiyorum.

Değerli milletvekilleri, Türkiye iç meselelere hapsedilemeyecek kadar büyük, dış tehditleri görüp önlem alacak kadar basiretli, her türlü meydan okumalara karşı da güçlü ve dirayetli bir ülkedir. Belirtilen güç ve dirayet, uluslararası arenada inşa ettiğiniz kimliğiniz ve kimliğinizin bir tecellisidir. Bu tecelli, kaynağını bin yıllık şanlı tarihimizden ve kadim kültürümüzden almaktadır. Nüvesini necip milletimizin oluşturduğu bu kimlik, Türkiye Cumhuriyeti'ne hedef koyan, yön veren ve en önemlisi de geleceği tasarlayan en büyük mirasımızdır. Bu kutsal miras, aynı zamanda o ülkenin dış politikasının rotasını belirlemektedir. Öyle ki bizim bin yıllık hariciye mirasımızda hoşgörü, adalet ve huzur varken bugün dünyaya nizam vermeye çalışanların miraslarındaysa sömürü ve kölelik vardır. Rotasını sömürüye çeviren dünün emperyalistleri, bugün dünyaya parmak sallamakta, hak, hukuk dersi vermekte, dahası ülkelerinden binlerce kilometre uzaklıktaki coğrafyalara namlularıyla sözde barış götürmektedirler. Onların barış politikasından anladıkları, kendilerinden olmayanlara savaştır, çatışmadır, kandır, gözyaşdır. Bugün Filistin'de yaşananlar, bu tahammülsüzlüğün, açıkgozlülüğün ve politik çıldırışlığın bir tecellisidir. İşgal edilen Filistin'de yaşanan insan hakları ihlalleri ve hukuksuzluk, hukuksuz yerleşim faaliyetleri, uluslararası hukukun açık bir ihlalidir. Kudüs'ün statüsüne yönelik girişimler ve Mescid-i Aksa'da yaşananlar, bölgede kalıcı barış umutlarını zedelemektedir. Tüm bunlar yaşanırken İsrail'i yüreklendirenlerse Orta Doğu'da olmasına rağmen ona Batı devleti payesi verenlerdir.

Değerli. Komisyon üyeleri, çatışma ikliminin hâkim olduğu siyasi belirsizlikler ve ekonomik zorlukların yaşandığı bir yılı daha geride bırakmak üzereyiz. Sadece bu yıl, çoğunluğunu kadın ve çocukların oluşturduğu 300 milyondan fazla insanın acil insani desteğe ihtiyacı olduğu tahmin edilmektedir. İşin acı tarafı ise kanın aktığı ve gözyaşının hâkim olduğu coğrafyaların büyük bölümünün Müslüman coğrafyası olmasıdır. Sadece bu rakamlar bile gösteriyor ki insanlığı bu noktaya taşıyan dünya düzeni artık tükenme noktasına gelmiştir. İflasın eşiğinde olan müesses nizam kendisine yeni bir çıkış yolu aramakta, teorisyenleri küresel düzeyle güçlerini koruyamayacak yeni bir düzen hayali kurmaktadır. Bu düzenin ilk sınırı Filistin'de çizilmeye çalışılmaktadır. Aynı elin Suriye'nin kuzeyi ve doğusunda çizdiği harita masada durmaktadır. Bu yeni düzen heveslilerinin bölgedeki en büyük engelleri ise jeopolitik ve jeostratejik önemi her geçen gün biraz daha artan, bin yıllık tarihî birikimi ve kimliği olan Türkiye'dir. Türkiye Cumhuriyeti işte bu nedendir ki sahada ve masada güçlü olmak zorundadır. Sahada güçlü olmak istiyorsanız sadece Orta Doğu'da değil, giderek yükselen ve yıldızı parlayan Orta Asya ve Kafkaslarda da olmak zorundasınız. Sahada varlık göstermek istiyorsanız sadece Balkanlarda değil, her türlü rekabetin kıyasıya yaşandığı Afrika'da da varlık gösterme mecburiyetiniz vardır. Türkiye 261 temsilciliği ve saha hâkimiyetiyle uluslararası düzeyde bu gücü kanıtlamış nadir ülkeler arasındadır. Bu vesileyle bize bu gururu yaşatan, Türkiye'yi hem sahada hem masada güçlü hâle getirerek bugün olduğu gibi geleceğini tasarlayan başta Dışişleri Bakanımız Hakan Fidan olmak üzere tüm Dışişleri mensuplarına teşekkür ediyorum.

Bütçemizin hayırlara vesile olmasını diliyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Temurci...

SELİM TEMURCİ (İstanbul) - Sayın Başkan, Plan ve Bütçe Komisyonumuzun çok kıymetli üyeleri, Sayın Bakanımız, çok kıymetli bürokrat arkadaşlar, basınımızın çok kıymetli mensupları; ben de hepinizi saygıyla, muhabbetle selamlıyorum.

Sayın Bakanımızın tabii sunumunu dinledik, kitapçığı da şu ana kadar biraz inceleme fırsatım oldu. Sizler bölgedeki gelişmelerin ya daha büyük bir savaşa ya da büyük bir barışa yol açabileceğini ifade etmiştiniz. Bir dua yerine geçsin, inşallah, bu daha büyük bir barışa vesile olur ve siz de bunların öncüsü olursunuz.

Tabii, bütçeyi konuşuyoruz, jeopolitik risklerin ve savaşın kapımızda olduğunu konuştuğumuz bir dönemde Dışişleri Bakanlığının bütçesini konuşuyoruz. Baktığımızda -arkadaşlarımız da ifade etti- yeniden değerlendirme oranının bile altında gerçekleşmiş, yüzde 24 civarında bir bütçe artışı. Benim çok temel bir itirazım var siyasette: Söylemlerimiz ile eylemlerimizin birbiriyle uyuşması lazım; bu, dış politikada da öyle, iç politikada da öyle, bire bir ilişkilerimizde de böyle. Yani, düşünün, “savaş riski” dendiğinde biz bir hafta sonra burada savunmayla ilgili vatandaşın kredi kartı limitlerine varıncaya kadar ne yapabiliriz konuştuk. Dolayısıyla burada risk ile eylem arasında, bütçe arasında bir ilişki kurmak çok zor. Şu olabilir: Dışişleri Güçlendirme Vakfımızı tabii kurduk. Bu vakıf muhtemelen bütçe dışı da bir vakıf yani burada belki kaynaklar üretilebiliyordur ama dünyada, tüm kıtalarda şu anda diplomatik misyonda 3’üncü olan bir ülkenin daha güçlü bir bütçeye ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.

Şimdi, tabii, sabahın bu yana dünyada yeni kurulan organizasyonlarla, yapılarla ilgili çok şey söylendi. Ben de dış politikada kanaatlerimi biraz onun üzerine oturtacağım. Şimdi, tabii, dünyada siyasi, ekonomik, askerî anlamda büyük dengesizlikler elbette yaşanıyor ve biz kırk elli yıl önceki gibi dış politika vizyonumuzu devam ettiremeyiz, bu bir realite. Dolayısıyla ben Türkiye’nin çoklu dış politika vizyonunun çok önemli olduğunu düşünüyorum hatta şöyle bakıyorum: Birinci Dünya Savaşı’nda ortaya çıkan ama İkinci Dünya Savaşı sonrası kurumsallaşan, Batı’da oluşan o büyük yapılar, büyük devletlerin kurduğu büyük yapılar artık dünyanın sorunlarına bir çözüm üretme konusunda sıkıntılı ve aslında kurdukları sistemin de artık kendileri lehine işlemediğini düşünüyorlar başta ticaret olmak üzere. Dolayısıyla başta Çin olmak üzere, bu yeni dünya düzeni yeniden şekillenecek ve önceki dünya sistemini kuranlar gelmekte olan tehlikenin farkında.

BRICS’le ilgili olarak da daha önce Şanghay İşbirliği Örgütüyle ilgili olarak da benim kanaatim, her ne kadar biz “çoklu bir dış politika” desek de dünyanın önümüzdeki belki on yıl, yirmi yıl içerisinde çift kutuplu bir noktaya doğru gideceğini düşünüyorum. Ben gerek BRICS’in gerek Şanghay İşbirliği Örgütü’nün şu anda siyasi, ekonomik ilişkiler noktasında birtakım işler yaptıklarını, birtakım savunma sanayisi anlaşmaları yaptıklarını izliyorum. Ana ticaret partnerleri Amerika olma durumu devam edene kadar belki bir askerî iş birliği görmeyeceğiz ama bu gidişatin nihai kertede mutlaka o çift kutuplu dünyanın askerî tarafını oluşturacağını düşünüyorum. Buradan hareketle de Türkiye’nin dünya nüfusunun neredeyse yüzde 45’i, toplam gayrisafı millî hasılanın yüzde 30 küsurunu oluşturan BRICS gibi yapılardan kendini dışarıda tutmasını pek düşünemeyiz. Burada önemli olan, Türkiye şunu yapabilecek mi: Türkiye bir taraftan Avrupa Birliği ve Amerika’yla olan ilişkilerini, Batılı kurumlarla olan ilişkilerini, aynen Ukrayna örneğinde olduğu gibi, onlar için de avantaja çevirebilecek bir köprü ülke olabilecek mi? Eğer Türkiye bunu başarabilirse doğrusu bu Türkiye için de çok kıymetli bir gelişme olmuş olur.

Aslında, biz Türkiye açısından baktığımızda da BRICS içinde Çin ve Rusya bugün dış ticaretimizde en fazla açık verdiğimiz iki ülke. Dolayısıyla biz bu BRICS’le olan ilişkilerimiz... Ki Şanghay İşbirliği Örgütünde bir gözlemci rolümüz var, BRICS’e sadece davet ediliyoruz sanıyorum. Bu, aslında, Türkiye için bu manada kıymetli olur. Ama ben Türkiye’nin dış politikada sistem kuran bir aktör olabilmesi adına... Yani bu cumhuriyeti kuranlar nasıl işte Bağdat Paktı ve benzer paktlar kurdularsa ben Türkiye’nin bir ticari, ekonomik şemsiyeye ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Bu konuda da özellikle Türk devletleriyle yaptığınız çalışmalardan bahsettiniz, bunu çok kıymetli buluyorum. Çünkü Türkiye’nin bir yumuşak güç olduğunu yıllardır dış politikada söylüyoruz. Ben, Türkiye’nin kendi bölgesinde kendisini korumaya alacak bir ticari devlet aklıyla da hareket etmesi gerektiğini düşünüyorum. Ticaret ve ekonomik ilişkiler aslında Türkiye’yi koruyan bir başka şemsiyeye dönebilir.

Şimdi, buradan hareketle ben, şu Suriye meselesi çok konuşuldu... Şimdi şu anda Suriye’de bir çatışma yok Sayın Bakanım. Yani bu Esad’la görüşme, Birleşmiş Milletler gözetiminde, Birleşmiş Milletler kararı doğrultusunda artık bizim misafirlerimizin geriye dönüşünün planlaması hususunda sizden daha fazla cümleler duymak isteriz çünkü bu ülkenin önümüzdeki yıllarda demografik yapısına zarar verecek bir noktaya doğru gidiyor bu iş. Dün İçişleri Bakanımızın yaptığı sunumda bir kontrol altına alma durumu söz konusu ama şu anda Suriyeli nüfusun toplam nüfus içindeki payı yaklaşık yüzde 3,5 ve Türk nüfusundan, daha doğrusu Türkiye Cumhuriyeti kimliği olan vatandaşlarımızın nüfusundan neredeyse 5 kat hızlı artan bir nüfusları var. Burada, özellikle göçle ilgili bir birim kurduğunuzu, istihbaratla ilgili ayrı bir birim kurduğunuzu da raporlardan okumuş olduk bu süreçte. Doğrusu merak ediyorum, burada acaba farklı bir çatışma alanı olacak mı? Çünkü siz istihbarattan gelen birisiniz. İşte, göçle ilgili elbette Dışişlerimizi ilgilendiren şey var.

Ancak ben bir parantezi şu Rusya’ya açmak istiyorum: Rusya’yla ilişkilerimiz olağanüstü çok boyutlu bir hâl kazandı. Yani biz Suriye’de Esad’la görüşeceğiz, en önemli partnerimiz Sayın Putin dolayısıyla Rusya. Nükleer santralleri, işte bunlara kurduruyoruz. Enerji konusunda çok ciddi bir ithalatımız var. En önemlilerinden bir tanesi de şu anda özellikle Türkiye’ye gelen ve burada kalan insanlar olarak baktığımızda, güneyimize Ruslar olağanüstü geliyorlar ve artık Türkiye’ye yerleşiyorlar. Burada bir dengelenmeye ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla sunumunuzda da ifade ettiğiniz yani beş yıl sonra Avrupa Birliği Dışişleri Bakanları toplantısına davet edilmiş olmak... Elbette belki yeni bir süreç başlıyor ama zihnimde şöyle bazı kuşklar var, Suriye’yle ilgili de vardı, ona zamanım yetmeyecek, söyleyemeyeceğim: Şimdi, Avrupa Birliği en son bir rapor yayınladı, işte, komisyon bir rapor yayınladı Türkiye hakkında; burada özellikle Türkiye’yle ilgili olarak Doğu Akdeniz’deki yapıcı rolümüze ve Yunanistan’la iyi giden ilişkilerimize vurgu yapıyor. Ancak aynı raporda Yunanistan’ın Kıbrıs tezlerini... Siyasi kriter olarak önümüze koyduğu bazı şeylerden asla vazgeçmiş değiller. Doğu Akdeniz’de ve Kıbrıs meselesinde bizimle ilgili hiçbir olumlu cümle kurmayan Avrupa Birliği, Yunanistan’la ilişkilerimizin iyileşmesinden bahsediyor. Tabii, mavi vatan, kıta sahanlığı, havada, sahada onlarla olan ilişkilerimiz... Elbette Türkiye Cumhuriyeti devletinin dış politika meselesi Yunanistan değildir. Biz daha küresel, daha bölgesel bakıyoruz çünkü sonuçta Yunanistan, Türkiye’den ayrılmış, kurulmuş bir devlettir. Burada biz ne verip ne alıyoruz, bazen düşünüyorum Sayın Bakan, bunu zihnimden çıkartamıyorum çünkü sonuçta bu ilişkiler neticesinde F-16, F-35 -zaman kısıtı dolayısıyla girmeyeceğiz ama- Eurofighter konusunda da bizim önümüze neler konuyor? Dolayısıyla ben bu konularda doğrusu merak içindeyim.

Plan ve Bütçedeyiz, dış politika ve ekonomi ilişkisi elbette çok kıymetli. Ben dış politikanın sadece dış politikayla, o ülkelerle ilişkiler noktasında sadece ticaretle ilgili bir mesele olmadığını da düşünüyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

SELİM TEMURCİ (İstanbul) - Artık biz dış politika ve güvenliği birlikte düşünmek zorundayız, dış politika ve savunma sanayimizi birlikte düşünmek zorundayız, yapay zekâyı, hepsini birlikte... Dolayısıyla dünyada bu kadar öngörülebilir olmayan bir tabloda -siz “belirsizlik” demişsiniz- aslında dış politika her şeyi ilgilendiren bir alan, böyle bir alanda -üzülerek ifade ediyorum ki- özellikle ekonomi konusunda Hazine Bakanının Dışişleri Bakanından daha fazla tur attığı, özellikle Batılı çevrelerde finans arayışında olduğu bir dönemde keşke biz 2023 vizyonumuzu gerçekleştirmiş olsaydık da bu ülkenin ekonomik gücü Dışişlerinin önüne daha büyük bir fırsat sunabilseydi. Bu fırsatı biz hariciyemizin önüne maalesef koyamadık.

Ben Filistin konusunda hayatını kaybeden kardeşlerimize tekrar Allah’tan rahmet diliyorum. Filistin konusunda da elimizi kolumuzu bağlayan en önemli unsurun Türkiye Cumhuriyeti devletinin ekonomik sıkıntıları olduğunu özellikle ifade etmek istiyorum. Türkiye sorun çözen bir ülke olmak zorundadır ve inşallah, önümüzdeki dönem de bu süreç devam eder ama bu sürecin, o yumuşak gücün daha fazla akılla birleşerek, daha fazla bireysellikten uzaklaşarak ve dış politika vizyonumuzun daha fazla kurumsallaşarak bir noktaya gitmesi gerektiğini ifade ediyorum.

Son olarak şunu söylemek zorundayım, bunu asla siyasi bir tartışma olarak söylemeyeceğim, mazime olan saygımdan dolayı ifade edeceğim: Ben bütün dedeleri, 4 dedesi Sarıkamış’ta şehit olan bir ailenin evladıyım, benim dedelerim Osmanlı askeriydi. Bu ülkenin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk Trablusgarp’ta, Balkanlarda, Birinci Dünya Savaşı’nda, Çanakkale’de bir Osmanlı subayı olarak savaşmıştır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

SELİM TEMURCİ (İstanbul) - Biz kökü mazide olan atıyız. Biz önce Mustafa Kemal Atatürk’e, kurucu liderimize duyduğumuz saygıdan dolayı asla o maziyi inkâr ederek yola devam edemeyiz. Bizim “Selçuklu da, Osmanlı da, cumhuriyetimiz de bizimdir.” diyerek yol yürümemiz lazım ve dış politikada özellikle emperyalizmin kullandığı terminolojiyle, Osmanlı’yı sanki böyle sürekli yanlış bir yere konumlandırmak isteyenlere de “Ya, biz kimiz?” sorusunu tekrar sormamız gerektiğinin altını çiziyorum. Bizim -Sayın Bakan da ifade etti- kimsenin bir karış toprağında gözümüz yok ama bir karış toprağımızda gözü olanlarla da sonuna kadar mücadele kararlılığımız var. Onun için, ne olur, Türkiye vizyonunu, Türkiye’nin dış politika vizyonunu çok küçük siyasi hesaplara terk etmeyelim, daha geniş bakalım çünkü dış politika milli bir meseledir, milli meselelerde birlikte olmayı başaralım diyor, tekrar bütçenizin hayırlı olmasını diliyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum. Değerli milletvekilleri, 2 konuşmacımız var, onlara söz verdikten sonra ara vereceğiz.

Sayın Sevilay Çelenk, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

SEVİLAY ÇELENK (Diyarbakır) - Teşekkürler Sayın Başkan.

Sayın Bakan, Dışişleri Bakanlığının değerli temsilcileri, değerli Komisyon üyeleri, değerli basın emekçileri, değerli katılımcılar; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Beş dakikalık bir süre çoğu zaman derdimizi ifade etmeye yetmiyor ve burada çok fazla güvenlik, savunma, güvenlik kapasitesinin artırılması temelinde bir dil kullanılıyor. Mümkünse biraz bunun dışında bir dille de bu konulara bakılabileceğini hatırlatmak isterim.

Sayın Bakan başlarken “360 derece dış politika” gibi bir ifade kullandı. Dışişlerinin bütünlüklü dış politikasını ifade etmek üzere kullandığı bir ifadediydi bu. Fırsatlardan söz ediliyor sık sık. Nitekim, fırsat, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın da sık sık ifade ettiği bir şey fakat bu bütünlüklü dış politikayı 360 dereceyle ifade etmek biraz metaforik olarak da manidar görünüyor ve bunun sanırım en iyi görüldüğü yer de Suriye meselesi. Suriye’ye baktığımızda bunu görüyoruz, oraya dönük dış politikamızda, Orta Doğu’daki dış politikamızda görüyoruz.

Ben, işte bu güvenlik dışındaki bir dil derken aklıma bir Suriyeli genç kadının, aslında duyduğumdan beri aklımdan hiç çıkmamış, oturup üzerine bir yazı yazmış olduğum sözünü hatırlatarak devam etmek istiyorum. Bir böyle kısa film yapmıştı ve onu seslendirmişti, bir yerinde şöyle bir şey diyordu ki: “Lütfen, lütfen, Suriye’nin, o güzel ülkenin, bir zamanlar yasemin ve fıstık kokan bir ülke olduğunu asla unutmayalım.”

Şimdi, Suriye politikamıza bakıyoruz, dön dolaş sahiden 360 dereceyi tanımlar bir biçimde geldiğimiz noktaya, işte yavaş yavaş “Kardeşim Esat” noktasına geliyor fakat dön dolaş 360 derece -matematiğim çok iyi değildir ama- döndüğünüz yere geldiğinizde, geri geldiğinizde aslında hep geri bir noktaya da gelmiş olursunuz ve o noktada koskoca bir enkaz var, muazzam bir enkaz var. O enkazda artık o sözlerin sahibi genç kadın bile yasemin ve fıstık kokularını hatırlamıyor. Türkiye’nin bu politikayla “O gün öyleydi, bugün böyleydi, fırsat pencereleriydi.” dışında bir dille hesaplaşması gerekiyor ve bu hesaplaşma ne yapıldı ne yapılacak. Biz bu hesaplaşmayı da bunları hatırlayın, bunlardan hicap duyun diye söylemiyoruz. Bu hatırlama bundan sonrasına, geleceğe yön verecek bir hatırlama olacak. Ben bu cihetle buna değinmek istedim açıkçası.

Biz, Suriye’de barışçı, demokratik bir rejimin olması için çalışmadık. Biz hep böyle bu fantastik Türk dizilerinin işte Neoosmanlıcı hamleleriyle, bir yayılma politikasıyla, bir fetih duygusuyla buralara baktık. Bunun aksini gösteren hiçbir veri bugün elimizde yok. Ne iç barışa ne dış barışa hizmet eden bir şey orada olmadı. Bunun yerine bu bütünlüklü dış politikayı tamamen boşa çıkaran, bütünlüklü 360 derece dış politikayla hiçbir biçimde bağdaşmayan, dış politikayı iç politika için araçsallaştırmak, düşmanlar yaratmak ama o düşmanlarla da şahane ilişkileri dışarıda sürdürmek; gördüğümüz şey budur. Bunu burada bırakacağım.

Savunmayla, güvenlik kapasitesini, nükleer kapasiteyi artırmakla ne içeride ne barışta fırsat pencereleri yakalanamaz. Tek fırsat barıştır. Ben bunu üyesi olduğum dış komisyonlarda, yeri geliyor Avrupalılara çöken Avrupa idealini eleştirerek hatırlatıyorum. Orada da bir tutarlılıkla yeri geldiğinde onlara da bunu söylüyorum: Avrupa ideali çöküyor; sizin özellikle Gazze soykırımına gözünüzü kapatan yaklaşımınızla da bu ideal büyük zarar görüyor diyorum. Ama, bunun karşılığında gelip burada sırtını tamamen Batı değerlerine, felsefesinde, kültüründe, eğitiminde temellenmiş binlerce yıllık değerlerine sırtını dönüp BRICS'ten briket kapmaya çalışmakla olmuyor. Elbette ki oralara da açık olunacak ama bizlerin evimize koyacağımız bir briket bugüne kadar oralarda, o otoriter rejimlerde olmadı, bundan sonra da olmayacak.

Dışişlerinde benim aslında eleştirmek isteyeceğim çok şey var. Bakıyoruz, sadece 32 Genel Müdürlüğün 16'sı Millî İstihbarat Teşkilatından, neden?

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Az önce de "21" dediler.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Çelenk.

SEVİLAY ÇELENK (Diyarbakır) - Bitti mi?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bitti. Üç yere sayaç koymuşum, dört yere hatta. Uzatmıyorum çünkü o zaman kendimizi inkâr ederiz, geçmişteki uygulamalarımız sabit.

Sayın Türkkkan...

LÜTFÜ TÜRKKAN (Kocaeli) - Başkan, bir yarım saat konuşacağım sadece, özür diliyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Biz gittikten sonra olabilir.

Değerli milletvekilleri, Sayın Türkkkan'ın konuşmasından sonra görüşmelere 14.30'a kadar ara vereceğim. Sayın Bakanımızı, milletvekillerimizi, Bakan Yardımcılarımızı, kurum başkanlarımızı ve genel müdürlerimizi F Blokta Tören Ara Salonu'nda yemek ikramımız olacak, oraya davet ediyorum. Diğer bürokrat ve katılımcılar için alt katta Üyeler Lokantası'nda yemek hazırlığımız olacaktır, Sayın Türkkkan'ın konuşmasından sonra geçeceğiz. Aramız 14.30'a kadar. 14.30'da Sayın Nilgün Ök'le tekrar görüşmelere başlayacağız.

Sayın Türkkkan, buyurun.

LÜTFÜ TÜRKKAN (Kocaeli) - Sayın Başkan, Komisyon toplantısına katılan değerli milletvekilleri; konuşmaya başlamadan evvel, daha önce Sayın Bakanla bizatihi olmasa bile aramızda geçen bir konuya açıklık getirmek istiyorum. Ben Üsküp'lüyüm, 1944 milliyetçilik olaylarında, aynı Türkiye'deki gibi, orada idama mahkûm edilmiş bir ailenin çocuğuyum. Komünist rejimine idam vermiş, babası çalışma kamplarına gönderilmiş bir ailenin çocuğuyum, ana vatana göç etmiş bir çocuğum ama benim dede mezarım orada, benim ata mezarım orada dolayısıyla ben Kocaeli milletvekiliyim ama Üsküp'lüyüm. Üsküp'e olan ziyaretlerinizde, oradaki vatandaşlarımız, soydaşlarımız sizden para istemez, pul istemez, iş istemez; bir tek şey ister, sizi görmek ister. Onlar için o kadar önemli ki o, o akşam sizi gördükten sonra biliniz ki o kadar huzurla ve güvenle yatarlar ki kendilerini ana vatanın bir parçası olarak görmeye devam ederler. Belki oradaki Büyükelçiliğin yaptığı programlar, belki orada bizatihi görüştüğünüz insanların yaptığı programlar nedeniyle sizden bir ricam var: Oradaki insanları buradaki iktidara yakın veya uzak diye ayırmayın. Onların hepsi sizler için can verecek nitelikte insanlardır. Emin olun, sizin orada hiç rağbet etmediğiniz, görmek istemediğiniz insanlar dahi size orada bir şey yapan olsa gövdelerini siper ederler. Sizden bu konuda hassaten bir ricam var, bunun böyle olmasını canıgönülden temenni ediyorum. Bunu bir siyasi taassupla söylenen bir cümle değil, tamamen yüreği Üsküp'te atan bir milletvekilinin sözleri olarak değerlendirin.

Türkiye'nin bugün tam bir ateş çemberinin ortasında olduğunu hepimiz biliyoruz. Kuzeyde Ukrayna-Rusya savaşı var. Yani batımıza Yunanistan'ın küstahlıkları var. Amerika'nın Dedeoğaç'ta silahları ve tehditleri Türkiye için büyük bir önem arz ediyor. Doğu'da İran'ın akıbeti belirsiz. Yüreğimizde mavi vatanın kalesi olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti âdeta parçalanmak isteniyor. Ne yazık ki Kıbrıs'taki gelişmeler alarm verici. Adanın parsel parsel İsraililere satılması söz konusu. Rumların bile yarın "Masada biz Türklerle değil, İsraililerle anlaşmak zorunda kalacağız." dedikleri yöne doğru ilerliyoruz. Buna rağmen iktidar ve Dışişleri suskun bu konuda. 9 Eylülde Amerika ile Güney Kıbrıs Rum kesimi arasında savunma iş birliği yol haritası imzalanırken -benim bilmediğim bir şey varsa lütfen ikaz edin- Türkiye sadece seyretti.

Sayın Bakana bir soru önergesi verdim ama bu konuda cevap verme imkânı bulamadı veya gerek duymadı bilemiyorum ama öyle bir cevap ulaşmadı bize. Amerika Kıbrıs'ta kimden kimi koruyor, onu merak ediyorum. Sayın Bakan "Kıbrıs düşerse Türkiye düşer." "Gazze düşerse Türkiye düşer." diyoruz ya Kıbrıs düşerse gerçekten düşer. Bu gerçeği göz ardı etmemek lazım. Bu konuda nasıl bir stratejiniz var bilemiyoruz.

Ege ve Akdeniz'de Sevilla Haritası'nın yeni bir versiyonu var. Mekansal deniz planlaması Avrupa Birliği Komisyonu tarafından kabul edildi, onaylandı. Buna rağmen, Abdülhamid Han sondaj gemisini biz oradan vazgeçmiş olduğumuzu belli edermiş gibi Karadeniz'e çekti. Ocak ayında Atina'ya yaptığınız ziyaretin ardından bu gelişmelerin yaşanmasının bir tesadüf olduğunu düşünüyorum. 2030'a beş kala dünyada hızla yeni bir düzen inşa ediliyor. Çin'e olan ekonomik bağımlılığı azaltmak için, Hindistan, Körfez ülkeleri, İsrail ve Yunanistan hattında bir ticaret koridoru hazırlanıyor. Bu koridorun güvenliği bahanesiyle de Hamas tasfiye ediliyor, Gazze ve Beyrut'ta insanlık onuru ayaklar altına alınıyor.

İnsanlık onurunun çiğnendiği bir başka kanayan yara da Doğu Türkistan. Orada Uygur Türkleri Çin mezalimine maruz kalıyor. Buna karşı ses çıkartmak yerine Türk Dışişleri Çin'in ticari çıkarlarına öncelik veriyor. Hangisi mi? BYD. Hangisi mi? Trendyol, bunu geçtiğimiz iki ay içerisinde Mecliste yaşadık ve ben bu konudaki görüşlerimi, tepkilerimi de anlattım. Haziran ayında gerçekleştirdiğiniz o Çin ziyareti sonrası Mecliste apar topar Çin'e kapitülasyon anlamına gelen o BYD'ye -buradaki Togg'u da bitirecek, yok edecek BYD'ye- birtakım kolaylıklar sağlayan yasa geldi. Arkasından 70 milyar lira bir parayı Trendyol'un kasasına koyacak yeni bir kanun getirdiler, Trendyol'u Çinliler almıştı çünkü.

Suriye’de bir terör devleti kuruluyor. Amerikan desteğiyle inşa edilen bu PYD/YPG terör devletine karşı Türkiye’nin tutumu ne olacak? Bu konuda toplum sizden ciddi bir açıklama bekliyor. Yoksa ifade etmek istiyorum...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Türkan.

LÜTFÜ TÜRKKAN (Kocaeli) - Bir yarım saat...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Yani zaten ben de hiç farkına varamadım konuşmanın o kadar...

Bakın, arkadan Sayın Sakik bakıyor; şimdi açacak mıyım açmayacak mıyım?

SIRRI SAKİK (Ağrı) - Açmayın, açmayın.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Dolayısıyla...

Sayın Tahtasız oradan bakıyor, dün beş dakika konuştu.

Teşekkür ediyoruz.

Görüşmelere 14.30’a kadar ara veriyorum.

Kapanma Saati: 13.26

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.38

BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)

BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)

SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)

KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli milletvekilleri, 17'nci Birleşimin İkinci Oturumunu açıyorum.

Kaldığımız yerden görüşmelere devam edeceğiz.

Sayın Ök'ün söz talebi vardır.

Sayın Ök, buyurun lütfen.

Süreniz on dakikadır.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Sayın Bakanım, çok Değerli Bakan Yardımcılarım, değerli bürokratlar, Plan ve Bütçe Komisyonumuzun değerli üyeleri, değerli basın mensupları; hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Sayın Bakanım, sabahleyinki detaylı, güzel sunumunuz için çok teşekkür ediyoruz. İnşallah, bütçemizin şimdiden hayırlı olmasını temenni ediyorum.

AK PARTİ olarak biz dış politikayı her zaman güçlü, bağımsız ve millî bir anlayışla ele aldık. Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın liderliğinde, Türkiye'yi uluslararası alanda, arenada etkin, itibarlı ve adil bir güç hâline getirmek için kararlı adımlar atıyoruz ve atmaktayız. 2002 yılında yalnızca, bakınız, 93 olan büyükelçilik sayısı -bugün Sayın Bakanımız da söyledi- 2024 yılı itibarıyla 146'ya çıkmış durumda. Afrika'da 2002'de sadece 14 olan temsilcilik sayımız, yaklaşık 3 kat artmış durumda. Bu, Türkiye'nin sadece Avrupa ve Orta Doğu'yla değil, küresel ölçekte bir güç olma kararlılığının da aslında en somut göstergelerinden biridir. Ayrıca, konsolosluklarımızın sayısını 58'den 99'a çıkarmış bulunmaktayız. Genişlemeyi ağırlıklı olarak da Afrika ve Güney Amerika bölgelerinde gerçekleştirmişiz. Bu bölgelerde kurduğumuz güçlü bağlar yalnızca ticari ilişkilerimizi değil, insani ve diplomatik bağlarımızı da güçlendirmektedir. Bugün ülkemiz 261 dış temsilcilikle dünyanın en geniş 3'üncü temsil ağına sahip ülkesidir.

Biliyorsunuz, Rusya-Ukrayna savaşında tarafsız, dengeli ve çözüm odaklı bir tutum sergiledik. Türkiye olarak her iki tarafla da diyalog kurabilen ve ara buluculuk yapabilen nadir ülkelerden biri olduk. Özellikle Tahıl Koridoru Anlaşması ve milyarlarca ton tahılın dünya pazarına ulaşmasında ülke olarak barış diplomasisi adına çok etkin görev aldık, hâlâ da bu konuda almaya devam ediyoruz.

İsrail'in Gazze'deki soykırımını uluslararası platformlarda en güçlü haykırان ülkelerin başında gelmektedir ülkemiz ve biz bunu çok ciddi, kararlı ve dik bir şekilde durduruyoruz. Ama buna rağmen hâlâ burada İsrail'le ticaret yaptığımıza dair ya da işte orada Ceyhan'dan İsrail'e petrol sevkiyatı yapıldığına dair ithamlarda bulunmanın, bunun iyi niyetli olduğunu düşünmüyorum. Bunlar, bizim bugüne kadar İsrail'in yapmış olduğu soykırıma karşı duruşumuza -tamamen- gölge düşürmek adına yapılan söylemlerdir. Ülkemiz Filistinli kardeşlerimizin... Yani Filistin'de bu soykırım başlamadan önce de biz orada ülke olarak oradaki vatandaşların, oradaki yaşayanların hayatını kolaylaştırmak adına birçok alanda adımlar attık. Yani altyapısından tutun da oradaki birçok hastane, sağlık merkezi, bizim, Türkiye'nin yardımları sayesinde inşa edilmişti. Ama bugün maalesef o hastaneler yıkılmış durumda; binlerce, yüzlerce kadın, çocuk, masum insanlar orada maalesef öldürülmüş durumda. Dolayısıyla bizim İsrail ve Gazze'deki yani Filistin'e karşı tutumumuz, bu savaşla birlikte değil, çok daha öncesinde devam etmekteydi yani ülkemize bu konuda haksızlık etmememiz gerektiğini düşünüyorum. Türkiye, biliyorsunuz, özellikle bu soykırıma karşı hemen karşı, net bir duruş sergileyerek ülkemiz hiçbir ekonomik kazancı da Filistin halkının haklı mücadelesinin üzerinde tutmamıştır. Bunu bir kez daha ifade etmek istiyorum.

Biliyorsunuz, TİKA, tabii her ne kadar Kültür ve Turizm Bakanlığının bünyesinde olsa da TİKA'nın yurt dışında etkin bir yapısı var. Bu anlamda da 12 yurt dışı ofisi bulunan TİKA, bugün 63 ofisle 5 kıtada faaliyet gösteriyor. Açıkçası, ben de bundan yaklaşık üç-dört ay önce Balkanlara gitmiştim, Balkanlarda Makedonya Milletvekili Salih Murat Beyefendi bize eşlik etmişti. Bir sözü var, o kadar çok etkilendim ki şunu söylemişti en son ayrılırken kendisinden, dedi ki: "Güneş ana vatanımızla olsun, gölgesi bize yeter." Bu bakış açısıyla... Orada ben TİKA'mızın, devletimizin yapmış olduğu o ihyâ ve inşa ettiği eserlere şahitlik etmekten dolayı çok büyük bir mutluluk duydum, gurur duydum. Orada, gerçekten, bizim ziyaretlerimizi bekleyen, bizleri çok görmek isteyen birçok soydaşımızla beraber olmak mutluluk verici.

Türk Devletleri Teşkilatı, biliyorsunuz, 2009 yılında Cumhurbaşkanımızın liderliğinde kuruldu ve Türk Konseyi niteliğinde. Bugün Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve ülkemiz arasındaki bu güçlü iş birliği, bölgesel barış ve kalkınmanın anahtarı olmuştur. Türk dünyası arasındaki ticaret hacmini artırmak, enerji iş birliklerini geliştirmek ve kültürel bağları güçlendirmek için somut adımlar atmak için önemlidir. Türk dünyası teşkilatları, ülkemizin Avrasya'daki stratejik gücünü artırmış, Türk dünyası daha entegre bir yapıya kavuşmuştur. Nahçıvan Koridoru'nun hayata geçirilmesiyle bugün, Türk dünyası bir kara ve enerji koridoruyla birbirine bağlanmaktadır. Bu süreç sadece bölge için değil, küresel ticaret için de kritik bir öneme sahiptir.

Ülkemiz insani yardım konusunda da dünyanın en cömert ülkelerinden biridir. 2023 Yılı Küresel İnsani Yardım Raporu'na göre ülkemiz 7,2 milyar dolar insani yardımla dünya genelinde en çok yardım yapan ülkelerdendir. Gayrisafi millî hasılaya oranla insani

yardımlarımız yüzde 0,65 gibi bir orana sahiptir. Bu yardımlar sadece ihtiyaç sahiplerinin yanında olmak değil, Türkiye'nin girişimci ve insani diplomasi anlayışının bir yansımasıdır. Bu duruş, uluslararası arenada ülkemizin itibarını artıran en önemli unsurlardan biridir.

Bugün, evet, Türkiye için mavi vatan da önemli. Biliyorsunuz, mavi vatan, siyasetüstü bir kavramdır. Mavi vatan; Karadeniz'de, Ege'de, Akdeniz'de, Akdeniz kara sularında, kıta sahanlığıyla, deniz yetki alanlarıyla, denizlerin altı ve üstündeki haklarıyla denizlerdeki Misakımillimiz'dir, millî sınırlarımızdır açıkçası ve bizim millî meselemizdir. Tabii, "Mavi vatan masalı!" diyenlerin, bugünkü sunumlarında "Irak ve Suriye'de derme çatma oyun kuruyorsunuz!" demiş olması da açıkçası aslında normal, biliyorsunuz mavi vatani masal bulanlar, bunu da böyle bir derme çatma oyun olarak görebilirler ama biz buralarda fetih duygusuyla işte oralarda bir oyun kuralım diye değil; Türkiye'nin, ülkemizin sınırlarını koruma altına almak için; bölgemizde, sınırlarımızda bir terör devletinin kurulmaması için biz o adımları attık. Burada İçişlerimizle, Dışişlerimizle, millî iç güvenliğini sağlamak için hangi adımları atmamız gerekiyorsa gereğini yerine getiriyoruz. İşte, Doğu Akdeniz'de, Karadeniz'deki sınırlarda yaklaşık 84 tane sondaj yapılmış ve 46 tanesinde şu an tekrar çalışmaların devam ettiğini Enerji Bakanlığı bütçesinde de gördük. Dolayısıyla devletimizin hak ve menfaatini araması noktasında yapmış olduğu bu çalışmaları görmezden gelmenin ve bunları eleştirmelerinin de doğru olmadığını düşünüyorum ve bunu bir akıl tutulması olarak görüyorum.

Bizim, ülkemizin güçlü duruşunu sürdüreceğimizden kimsenin şüphesi olmasın diyorum. Türkiye, mazlumların sesi olmaya, barışı tesis etmeye ve hak ettiği itibarı korumaya her şeye rağmen devam edecektir.

Dışişleri Bakanlığı bütçemizin hayırlı ve uğurlu olmasını temenni ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Ağbaba sonrasında Sayın Tahsin Ocaklı, Sayın Cevdet Akay, Sayın Ayyüce Türkeş Taş.

Sayın Ağbaba, buyurun lütfen.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Sayın Başkan, çok sağ olun.

Öncelikle Sayın Bakana çok teşekkür etmek istiyorum. Bugün Üsküp'le ilgili bir durum ilettiğimiz size, ilgilendiniz, sağ olun; sorun inşallah yarına kadar çözülecek, çok teşekkür ediyorum size, bürokratlarınıza ve Büyükelçiye.

Şimdi, ben bu ABD'deki seçimle ilgili ve Trump'la ilgili birkaç düşüncemi de sizlerle paylaşmak istiyorum; burada sıkça AK PARTİ'li arkadaşlarımızla polemige giriyoruz ama ilk kez sizinle de paylaşmak istiyorum.

Biliyorsunuz, ABD'de bir seçim oldu ve Trump'ın tezleri, Trump'ın savunduğu şeyler ile bizim ülkemizin savunduğu şeyler arasında siyah-beyaz gibi farklar var. Trump, Filistin'de iki devletli çözüme karşı, Filistin'in devlet olmasına karşı. Bizim "Müslümanların kırmızı çizgisidir." diye ifade ettiğimiz Kudüs'ün başkentliğini ilk kabul eden ve ilk büyükelçiyi taşıyan ülke ABD ve Trump döneminde yapıldı. Ancak sizinkilerden yazanı, çizeni, siyasetçisi Trump'ın kazanmasından çok mutlu; hatta seçimi kendileri kazanmış gibi mutlular Trump'ın kazanmasından! Trump'ın yazdığı, Cumhurbaşkanına yazdığı mektup hâlâ akıllarda ancak Sayın Cumhurbaşkanı "dostum" diyor! Bizim savunduğumuz tezlerin tam karşısını savunuyor; yani acaba bu nasıl olacak, bu ilişki nasıl devam edecek, onu merak ediyorum. Nasıl bir ilişki olacak Amerika ile Türkiye arasında? Bizim kırmızı çizgilerimizin hiçbirini tanımıyor. Bunu söylemek istiyorum ki kurduğu Kabine hem Türkiye düşmanı hem Filistin düşmanı hem de Müslüman düşmanı bir Kabine; çok şahin bir Kabine kurduğu ifade ediliyor, siz daha iyi bilirsiniz, istihbaratçısınız.

Ben geçenlerde zapping yaparken Sayın Bakan, sayenizde A Haber izledim. Biliyorsunuz, A Haber bizimle ilgili çok sık belgeseller yapıyor, bize yeni tanımlamalar buluyor ama sağ olun, zapping yaparken sayenizde A Haber'e takıldım. Maşallah, anlatımınız da kuvvetli, orada şöyle bir şey söylediniz: ABD ile Türkiye'nin arasındaki en önemli 2 konuyu FETÖ; FETÖ'nün genel merkezinin Amerika'da olması, elebaşlarının Amerika'da yaşaması ve bu Suriye'deki PYD yapılanması olarak söylediniz. Şimdi, hem sizin döneminizde -siz gerçi daha yeni Dışişleri Bakanısınız- hem de daha önce, sizden önce uzun yıllar Dışişleri Bakanlığında ya da AK PARTİ'nin dış politikasında özellikle aranız bozulduktan sonra FETÖ'yle, eski ortağımız FETÖ'yle ilişkileriniz bozulunca... İlk biliyorsunuz, size karşı operasyonda -sınırım 7 Şubat- aranız böyle limoni olmaya başladı, daha sonra 17-25 Aralıkta biraz gerildiniz, en sonunda 15 Temmuzda tamamen kopuldu bu eski dostlarımızla. Şimdi, ne PYD konusunda Amerika Birleşik Devletleri eksik bir şey yapıyor, hâlâ güçlendirmeye devam ediyor ne de FETÖ konusunda bir adım atabilmiş değil. Dolayısıyla bizim dış politikamızın yani Türkiye Cumhuriyeti'nin 2 kırmızı çizgisi konusunda bir pozitif gelişmenin olmaması hem geçmiş dönemdeki dış politikanın hem de bu dönemde sizin yürütmüş olduğunuz dış politikanın eksik ya da yanlış olduğunu düşünüyor musunuz diye sormak istiyorum.

Şimdi, tabii, Türkiye-ABD ilişkilerinde birçok konuda aslında hâlâ birçok problem devam ediyor, hâlâ Trump'ın yazdığı o meşhur mektup akıllarda durmaya devam ediyor. Bunu da ifade etmek istiyorum.

Bir başka konu, Sayın Başkan, Sayın Bakan; Suudi Veliht Prens Bin Selman geçtiğimiz aylarda Türkiye'ye geldi, Sayın Cumhurbaşkanı Veliht Prens'i uçağın kapısında karşıladı, kapısında yolcu etti, şerefine sazlı sözlü yemekler verildi, siz de karşılamada ve uğurlamada vardınız. Sizin eski göreviniz MİT Müsteşarlığıydı, Teşkilatınızın çok şerefli ve değerli mensupları sayesinde topraklarımızda işlenen bir siyasi cinayetten hem biz haberdar olduk hem dünya haberdar oldu. Hakikaten o istihbarat dünyaya örnek gösterilecek bir istihbarattır, hakkını da verelim. Şimdi, Suudi Arabistan Büyükelçiliğinde Cemal Kaşıkçı cinayeti işlendi, giriş görüntüleri var, sizin sayenizde, Teşkilatınız sayesinde Cemal Kaşıkçı'nın çıkış görüntüleri de var. Cemal Kaşıkçı öldürülüyor, çeşitli şeyler var, eritiliyor ve Cemal Kaşıkçı'nın kıyafetini birisi giyerek, kameralara göstere göstere İstanbul'da dublör gibi tur atıyor ve katiller bir özel uçakla buradan gidiyor. Şimdi, bu cinayeti en ince ayrıntısına kadar çözen sizsiniz, dünyaya duyuran sizsiniz. Bu konuda size ve sizin Teşkilat mensuplarınıza hakikaten Türkiye şükran borçlu çünkü bu cinayet bizim üzerimize kalabilirdi. Bununla ilgili biliyorsunuz, kitaplar yazıldı, çok sattı kitaplar, günlerce yine bizim az izlediğimiz, sayenizde izlediğimiz A Haber aylarca belgeseller yaptı bu konuda...

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Gizli gizli izliyor.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Arada izliyorum, arada benim hakkımda belgesel yaptı, sağ olsun A Haber, on dört buçuk dakikalık belgeselim var. “Ne adammışım?” diyorum, ben de tanıyamıyorum kendimi.

Şimdi, konuya geleyim. Sonra siz hem karşılamada hem uğurlamada vardınız. Ben şunu merak ediyorum: Siz bu cinayeti çözensiniz, Cemal Kaşıkçı’nın katliam emrini veren de sizin karşıladığınız ve uğurladığınız Veliht Prens; hiç içiniz acımadı mı? Onu merak ediyorum. Çünkü hakikaten, belki daha önce böyle bir cinayet yaşandı mı? Vardır ama Türkiye’de bu son dönemde yaşanan herhalde en büyük cinayetlerden biri.

Bir başka konu, geçtiğimiz günlerde... Daha doğrusu “üçüncü dünya savaşı” lafı çıktı, bunu da ilk siz söylediniz Türkiye’de. Bu, Türkiye açısından üçüncü dünya savaşı beka meselesi, bulunduğumuz coğrafya öyle, işte, Rusya’sı var, Ukrayna’sı var, herhâlde dünyanın en kötü coğrafyalardan biri “Orta Doğu” denen bir bataklık var... Bizim için beka meselesi... Bu beka meselesi ortada duruyorsa eğer, sizin söylediğiniz iddia doğruysa ülkede birliği sağlamak lazım, muhalefetiyle, iktidarıyla birliği sağlamak lazım. Siz bu arada ne yapıyorsunuz? Bu üçüncü dünya savaşı lafından sonra kayyum atıyorsunuz belediyelere, Kemal Kılıçdaroğlu hakkında dava açılıyorsunuz, Ekrem İmamoğlu hakkında “ahmak” denen dünyanın en saçma davası var, Cumhuriyet Halk Partisinin üyesi Tayfun Kahraman hâlâ Gezi davasından cezaevinde. Bu Gezi davası da herhâlde dünyanın saçma davalarından biridir. Şimdi, acaba diyorum, bizim anlayışımıza göre, demokrasiden uzak, otoriter rejimi tahakküm etmek için mi bu üçüncü dünya savaşı lafını söylüyorsunuz? Benim kanaatim şahsen bu. Çünkü bu kadar antidemokratik uygulamanın olduğu, bu kadar muhalefetin üzerine geldiği bir dönemde bunun yapılması hakikaten sorunlu. Yani size muhtemelen soruyorlardır gittiğiniz yerlerde bu Osman Kavala meselesini, kayyum meselesini soruyorlardır.

Şimdi, sunumunuzun bir bölümünde şöyle bir şey var, diyorsunuz ki: “Avrupa Birliği üyeliği hedefine bağlıyız.” Bu Avrupa Birliği hedeflerine bağlı olmanızı biz destekliyoruz ancak Avrupa Birliği değerleri ne, çok kısaca söylemek istersek: İnsan hakları, basın özgürlüğü, ifade özgürlüğü, hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığı gibi değerler yani Avrupa Birliğinin değerleri bunlar kısaca, daha çok uzatılabilir. Peki, Avrupa Birliği değerlerine bağlı isek bu Avrupa Birliği değerlerinin en önemli kriterlerinden birini niye yerine getirmiyoruz örneğin? Niye Anayasa Mahkemesi kararlarına uymuyoruz? Niye yargımız bağımsız değil? Niye savcılar gezdiriyoruz, bakan yardımcısı yapıyoruz, ardından İstanbul’a gönderip operasyon yaptırıyoruz? Tabii, en çok zorda olan sizsiniz, ben size söyleyeyim, bunlar, buradaki bakanlar 2 “tweet” atıyorlar kurtuluyorlar, siz gidiyorsunuz -56 gezi yapmışsınız- soruyorlar size: “Bu ne olacak Türkiye’nin hâli, niye kayyum atıyorsunuz, niye bu siyasi davalar, hani yargı bağımsızlığı?” Siz de herhalde cevap veremiyorsunuzdur, “Yargı bağımsız.” diyemiyorsunuzdur herhalde. Yargıtay Anayasa Mahkemesinin kararını tanımıyor, ne bileyim, bir sürü sorun var yani adalet konusunda, kimsenin hukuk güvencesi yok Türkiye’de.

Şimdi, bu göç meselesi... Bence Avrupa Birliği değerlerinde sizi tek bağlayan şey göç meselesi, Bakın, bu Suriye’deki kriz herhâlde İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra dünyada çıkan en büyük krizdir, en büyük krizlerden biridir. Bu krize dünya ortak, sadece bizim meselemiz değil, tek yükünü biz taşıyoruz. Yani Avrupa Birliğine diyemiyor musunuz: “Ya, bu dünyanın en büyük krizi, niye beraber taşımıyoruz?” Bunun da sebebi şöyle deniyor, ben de aynı şeyi düşünüyorum: Bir, para meselesi, Almanya’dan para aldığımız söyleniyor, bir de bu Avrupa Birliği yazılan raporlarda ya da Avrupa Birliği değerlerinde Türkiye’ye baskı yapmıyor. Örneğin, gazeteciler cezaevine atıldığında eskisi gibi laf, söz, bir şey demiyorlar ya da milletvekilleri yargılandığında bir şey demiyor. Can Atalay cezaevinde olduğu için bir şey demiyor. Yani Avrupa aslında bize bir rüşvet veriyor göç konusunda, bir rüşvet veriyor, hem siyasi hem de ekonomik rüşvet vererek bu Avrupa değerlerinden uzaklaşmamızı sağlıyor. Bakın, biz Avrupa’nın mülteci ambarı, mülteci kampı durumuna gelmiş durumdayız. Siz her ne kadar “Bizim sınır kapılarımız güvenli.” deseniz de dünya âlem biliyor ki Afganlı, Bangladeşli, Pakistanlı elini kolunu sallaya sallaya sizin memleketinizden ülkemize giriş yapıyor ya da Antep’ten giriş yapıyor. Giriş serbest, çıkış yasak. Çıkış kime yasak? Mültecilere. E, bırakın gitsinler. Bangladeş’ten çıkan birisi, Afganistan’dan çıkan birisi Türkiye’ye kalmaya gelmiyor ki hedefi Avrupa’ya gitmek.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

VELİ AĞBABA (Malatya) - Sayın Başkanım, hemen toparlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Ağbaba, bir dakika ekledim.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Hemen toparlıyorum.

Yani bunu ifade etmek istiyorum. Maalesef bizim yüz yıllık beka meselelerimizden biri bu. Türkiye bu meseleyle yüz yıl boyunca hem sosyal olarak hem demografik olarak... Ben dün İsmail Bey’e laf attım, bugün de Sayın Mustafa Kalaycı burada, ona da bir laf atayım. Bakın, milliyetçilerin buna en çok karşı çıkması lazım, bu ülkenin nüfus yapısı mahvoluyor, milliyetçilerin de çok ses çıkardığı yok.

MUSTAFA KALAYCI (Konya) - CHP milliyetçi değil mi?

VELİ AĞBABA (Malatya) - Öbür ortağınız Doğu Perinçek, 4’üncü ortak var ya, Doğu Perinçek, o bile bazen çıkarıyor.

MUSTAFA BAKİ ERSOY (Kayseri) - “CHP milliyetçi değil mi?” diyor.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Biz de milliyetçiyiz, biz savunuyoruz, ülkenin bekasını savunuyoruz.

Bir başka konu, hemen hızlıca geçeyim. Bizim ülkemizde Sayın Bakan vize problemi var. Daha önce Başbakanlık yapan Davutoğlu döneminde Meclise bir kanun gelmişti, biz çok karşı çıktık ama Avrupa bizi kandırdı, ne vize muafiyetimiz var, dünyadaki en itibarsız pasaportlardan birine sahibiz. Bakın, bir endeks var, nerede, onu bulayım...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum bu konuşmanızdan dolayı Sayın Ağbaba.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Başkanım, bir cümle...

Şöyle bir Pasaport Endeksi var, burada 1'inci Singapur, 2'nci Finlandiya, biz 46'ncı grupta, dünyada 63'üncü sıradayız. Bizim çocuklar doktora kazanıyor, kabul alıyor, gidemiyor. "Dönme garantisi var mı?" diyorlar bizim çocuklarımıza, bu da bizim ülkemiz açısından hem milliyetçiler açısından hem ülkesini sevenler açısından, herkes açısından iç acıtıcı bir durumdur.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sağ olun.

Sayın Ocaklı, buyurun lütfen.

TAHSİN OCAKLI (Rize) - Teşekkür ederim.

Sayın Başkanım, Sayın Bakan, değerli bürokratlar ve saygıdeğer milletvekillerimizi selamlıyorum.

Sayın Bakan, sunumunuzu dikkatlice izledim ve notlar çıkardım. Baktım, "İçinde neler var?" diye, bolca toplantı ziyaretlerinden ve bazı kabullerden, sonra telefon trafiklerinden -tabii diplomatik telefon trafikleri- konsoloslukların yaptığı görüşmeler, telefonlar, Arap Ligi, Libya'daki tüm kesimlerle görüşme, ABD yönetimine terör örgütleriyle iş birliği ve FETÖ'ye yönelik tutumlarının ilişkilerimize zarar verdiğini her fırsatta vurguladığınız meselesi ve TUSAŞ saldırısının ardından Suriye'ye misilleme yaptığımız meselesi, Irak'ın PKK'yı resmen terör örgütü olarak tanımasını ve bu beklentilerinizi de ilettiğinizi belirten bir dizi sunum yaptınız. Hepsisi dilek ve temenni. Bu mudur Sayın Bakan? Hepsisi dilek ve temenni. Bizim beklentimiz ne? Bizim beklentimiz şudur Sayın Bakan Dışışlerinden: Bunları yapınca Orta Doğu'da, Irak'ta, Suriye'de, Filistin'de, çoluk çocuk yüz binlerce insanın ölümünü engelleyemediniz. Engellegebildiniz mi? Hayır. Savaşların yaşandığı coğrafyalarda "Masada bölgesel oyuncu olacağız." deyip bir zamanlar bölgesinde ve dünyada barış için yaptığı ara buluculuk faaliyetleriyle tanınan ülkemi bugün bölgesinde birtakım çatışmaların lüzumsuzca tarafı yaptınız, başaramadınız bu işi. Cumhurbaşkanı Erdoğan 12 Ocak 2024 tarihinde Yemen'de devam eden iç savaşa dair bir açıklama yapıyor, ne diyor orada? Diyor ki: "Husiler çok başarılı savunmalar yapıyor." Dün akşam ne oldu Sayın Bakan? Husiler Panama bandıralı bir Türk gemisine saldırdı, o gemiyi vurdu. Bu, haberlere yeni düştü. Birkaç ay önce yere göğe sığdıramadığı Husilerin bugün bizim gemimize saldırmasını şimdi nasıl açıklayacaksınız? Hadi, buyurun bakalım. Bu saldırının sebebi nedir? Bu saldırının sebebinin İran vermiş olabilir mi? İlişkilerden, ilişkilerin bozulmasından kaynaklı mıdır? Husiler, Yemen'de Şii bir oluşum. Yemen'de Sünni ve Şii gruplar İran ve Suudi Arabistan'ın dışarıdan kışkırttığı vekâlet savaşlarının temsilcileri. Bize ne bunlardan ya? Ya, biz kendi bahçemizdeki zararlılarla değil de niye yabancıların bahçesindeki zararlılarla uğraşalım ki enerjimizi niye oraya harcayalım? Biz, bugün, Orta Doğu'da tek laik devlet olma ayrıcalığını bırakarak din ve mezhep çatışmalarının tarafı oluyoruz. ABD, İsrail'in İran'a büyük çaplı bir saldırısına destek verirse ne yapacağız biz, Türkiye ne yapacak, nerede olacak? Bununla ilgili pozisyonlarınız var mıdır Sayın Bakanım? AKP'nin Suriye dış politikasında hata vardı. Suriye'de Sünni unsurların koruyuculuğunu üstlendiniz, hatta Özgür Suriye Ordusu gibi meşruiyeti olmayanları ve yasa dışı silahlı grupları orada desteklediniz. Bu sahada da Esad'ı karşımıza alınca onun destekçisi olan İran'la da karşı karşıya geldik, ilişkilerimiz bozuldu.

Şimdi, ABD yönetiminde yeni bir Trump dönemi başladı. Trump yönetiminin Rahip Brunson için "Bırakmamanız hâlinde ekonomik yaptırım hazırlarım." demesi hatırlıyor musunuz? Şimdi, o günlerde söylediği bir şey daha vardı, Sayın Cumhurbaşkanının mal varlığını açıklarım falan diye bir şeyler vardı. Ne yapacak şimdi, ne olacak? İşte Türkiye'nin "Yurtta barış, dünyada barış" şiarını terk etmemizden kaynaklanan problemleri bugün karşımıza geldi.

Sayın Bakan, bir ülkenin saygınlığıyla ilgili veriler elbette ki o ülkenin vatandaşlarının seyahat özgürlükleri ve pasaportlarının değerleriyle anlaşılır. Neymiş bizim durumumuz? Ülkelerinin saygınlığı şuymuş, bizim ülkemizin saygınlığı: Henley Pasaport Endeksi diye bir tespit yeri var. Nedir bu? Vatandaşların seyahat özgürlüğüne göre ülkelerin dünya sıralamasını veriyor. Henley Endeksi'ne göre dünyanın en saygın pasaportları arasında 2014 yılında 109 ülke içinde 38'inci sıradayken, Türkiye bugün 2024 yılında 46'ncı sıraya yükseldi; Veli Başkan da onu söylemeye çalışıyordu zannediyorum. Pasaportu bizden daha değerli olan ülkeler arasında muhtemelen burada oturanların birçoğunun adını bilmediği ülkeler var, birkaç tane sayayım: Vanuatu, Kiribati, Palau Adaları, Tonga, Lucia, Solomon Adaları...

VELİ AĞBABA (Malatya) - Neresi orası?

TAHSİN OCAKLI (Rize) - Ben de bir kısmını yeni yeni duyuyorum.

Bizden daha değerli pasaportları olan ülkelere bahsediyorum: Guatemala, Tayvan, Meksika, Barbados, El Salvador vesaire böyle daha bir sürü gidiyor. 108 ülke umumi Türkiye pasaportuna vize uyguluyor, 38 ülkede kapıda vize uygulaması var, 5 ülke ise elektronik izin istiyor. Ya, bizim diplomat olarak dahi gidemediğimiz ülkeler var. Biz diplomatlar, milletvekilleri siyah pasaportumuzla Amerika'ya, İngiltere'ye hâlâ gidemiyoruz. Ocak ayından sonra İngiltere'nin de bu kapıyı kapatacağını öğrenmiş olduk.

Bizim muhalefet milletvekilleri olarak bile giremediğimiz bu ülkelere saygınlığımızın yerlerde olduğunu hiç düşünmediniz mi yani bundan dolayı hiç utanmıyor musunuz işin doğrusu? Vizenin gerekli olduğu veya pasaport sahibinin yola çıkmadan önce devlet onaylı bir e-vize alması gereken destinasyonlar için puanlar verilmiyor. İtibarı saraylarda, korumaların sayısının çokluğunda, araç konvoylarının uzunluğunda, Cumhurbaşkanının uçak filosunun genişliğinde, yöneticilerin lüks ve şatafat içinde yaşamasında arıyorsanız yanlış, bu ülkeyi yönetenlerin itibarı, vatandaşlarına sağladığı refah ve pasaportunun yüksekliğinde ve geçerliliğindedir. AKP, milyonlarca vatandaş hem açlık sınırının altında gelire mahkûm etmiş, Geri Kabul Anlaşması'yla Suriye'den 8 milyon mülteciyi ülkeye doldurmuş hem de pasaportunu dünyadaki en geçersiz pasaportlardan biri hâline getirmiştir. Avrupa Birliğiyle imzalanan Geri Kabul Anlaşması Türkiye'nin saygınlığında ciddi bir itibar kaybı yarattı. 2016'da yürürlüğe giren anlaşmanın bir tek işleyen yanı var, Türkiye'ye göçmenlerin iade edilmesi ve bunun karşılığında para ödenmesi. Anlaşmanın Türkiye lehine olan vize kolaylığı ve muafiyete ilişkin herhangi bir taahhüt yerine gelmemiş, getirilmemiştir, siz de buna ses çıkaramadınız. Geri Kabul Anlaşması'nın şartlarının aksine, Avrupa Birliğinin Türklere uyguladığı vizeler daha da sertleşti. Almanya'nın vize ret oranı rekor kırdı, yüzde 26,1'e ulaştı. Vize işlemleri yedi ayı geçmeye başladı, bunu diğer Avrupa

lkeleri de izliyor. Avrupa Birliğinin Türklere uyguladığı sert vize politikası Türk ticaretini ve spor müsabakalarını da olumsuz yönde elbette etkiliyor.

Vatandaşlağı kabul edilme şartı olarak 1 milyon dolarlık gayrimenkul edinme şartını 2018’de 250 bin dolara kadar düşürdünüz. 2022’deki değişiklikle 400 bin dolara kadar çıktı ama bunları yaparken ‘‘Bu paraların kaynağı nedir?’’ diye hiç sormadığımız için Avrupa’daki uyuşturucu tacirlerinin, mafyacların, bunların hepsinin burada vatandaşlık edinmesinin de yolu açılmış oldu. Bu yöntemle Türkiye’yi dünyadaki suçluların rahat ettiği bir ülke durumuna getirdiniz. Türkiye’nin dış politikasındaki kırılması şudur: Türkiye Cumhuriyeti devletinin dış politikadaki düsturu Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün özetlediği şu cümle olmuştur: ‘‘Yurtta sulh, cihanda sulh.’’ Hayatı savaş meydanlarında geçmiş, mesleği askerlik olan Mustafa Kemal Atatürk ‘‘Yurtta barış, dünyada barış’’ ve komşularla iyi ilişkileri savunurken, mecburi askerlik hizmetini bile çürük raporu olarak yapmayanların ya da bedelli olarak yapanların savaş naraları atması, komşu ülkelerin toprak bütünlüğüne saygı duyulmaması, ABD emperyalizminin ve işgalcilerinin öncülüğüne soyunulması akıldan varestedir.

Bütçenin hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Saygılar sunuyorum.

OTURUM BAşKANI ORHAN ERDEM - Sayın Ocaklı, teşekkür ederim.

Sayın Cevdet Akay...

CEVDET AKAY (Karabük) - Teşekkürler Başkanım.

Sayın Başkanım, değerli Komisyon yeleri, Sayın Bakanım, çok kıymetli bürokratlar, değerli basın mensupları; ben de hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Dışışleri Bakanlığı çok çok önemli bir Bakanlık ama yıllardır bütçeden hak ettiği payı da deneği de maalesef alamıyor. Bu yıl da genel bütçe büyüklüğünden, merkezî bütçe büyüklüğünden aldığı pay binde 2,64 Sayın Bakanım yani 39 milyar 35 milyonluk bir rakam. Geçen yıl 31 milyar 373 milyonmuş, 7,6 milyarlık bir artış yani sadece yüzde 24,42’lik bir artış oranı. Yeniden değerleme oranının yüzde 44’lerde olduğu bir ortamda, enflasyonist baskının olduğu bir ortamda reel olarak bütçede maalesef bir artış olmamış; buradan, tekrar bunu özellikle vurguluyoruz, bütçeden alınan payın mutlaka artırılması gerekir. Biz de nergelerimizde bazı kalemlerde artırım talebinde bulunacağız.

2023 yılı kesin hesabına baktığımda, buradaki başlangıç ödeneğinin üstünde bir harcama yapıldığını gördük; 16 milyar 778 milyonluk bir başlangıç deneği var, 17 milyar 303 milyon harcanmış, 525 milyonluk bir aşım var. Doğal olarak bütçe az olunca, denek yetersiz olunca ya aşım oluyor ya ek denek oluyor. Buradaki tutarların da mutlaka artırılması gerektiğini ifade ediyorum.

Dış politika yüzde 80’ini oluşturuyor, 31 milyar civarında. Doğaldır, tabii ki dış politika çok çok önemli olduğu için. şehit yakını ve gazilere çok az pay ayrılmış, 10 milyon. Bu payın artırılmasının önemini bir kez daha buradan vurguluyoruz, bütün bakanlıklarda da ben özellikle bunu ifade ediyorum. Artırılması, mutlaka şehit yakınları açısından, gaziler açısından önemli olacak çünkü ilaç ve tedavi masraflarına da baktığımız zaman bunlarla da ilgili, bu masraflarla ilgili ayrılan ödeneklerin de yetersiz olduğunu görüyoruz, burada da aşımlar yapmak zorunda kalıyorsunuz.

şimdi, bütçe yetersiz olunca bir vakıf kurma gereği hasıl oldu doğal olarak. Bakanlığın hizmetlerinin daha sağlıklı bir şekilde hem yurt içinde hem yurt dışında götürülebilmesi açısından 111 sıra sayılı Dışışleri Teşkilatını Güçlendirme Vakfı Kanunu Teklifi getirildi. O zaman Bakan Yardımcımız buradaydı Sayın Bakan ve burada tartıştık, orada görüşlerimizi, önerilerimizi belirtmiştik, daha iyi olsun, daha düzgün olsun diye. Ben şimdi bunlarla ilgili bir saptama yapıp son durumlarla ilgili sizden bilgi rica edeceğim. şimdi, 10 milyonluk bir aktarımla vakıf kuruluyor doğal olarak. şimdi, vakıf senedini görmek istemiştik. şimdi kuruluşu tamamlandı. Mütevelli heyeti ve yönetim kadroları oluştu mu acaba? Siz Mütevelli Heyeti Başkanısınız zaten. Biz baktık, tam net bir şey göremedik. 10 milyonluk sermaye aktarımı zaten ilk yapılacak işlemdi, onlar yapılmıştır yani buranın hizmet binası tutuldu mu, faaliyeteye geçti mi, yönetim kadroları nasıl? Bunu niye soruyorum? Çünkü burada tartışılan ‘‘Liyakatlı atamalar olacak mı, eş dost akraba ataması mı olacak, lojmanlar kimlere verilecek, lüks araçlar mı tahsis edilecek?’’ gibi konular üzerine yoğun eleştiriler oldu. Tasarruf tedbirlerine de uyulması konusunda da ikazlar olmuştu, mutlaka uyuluyordur ama burada aıkıyorsanız ve vakıf senedinde değişik konular var mı? Gremedik çünkü onlarla ilgili bilgiler de paylaşılırsa iyi olur diye düşünüyorum.

Üniversite kurumu vardı örneğin. Üniversite kurumuyla ilgili bir aşama katedildi mi? Üniversite kuruluşuyla ilgili hamleler oldu mu? Yine, bu vakfa, Bakanlığın bünyesindeki gayrimenkuller, taşıtlar gereklik arz ettiği durumlarda tahsis edilebilecekti. Biz burada sormuştuk ‘‘Bakanlık bünyesinde, kurumda arsa, arazi, ne gibi durumlar var?’’ diye, o zaman ifade etmiştiniz. Yine, İstanbul’da önemli bir arsanız vardı Boğaz kenarında ‘‘niversite için orası mı düşünülüyor?’’ diye sormuştuk. Üniversite durumu ne aşamada diye tekrar buradan ifade edelim çünkü bu vakıf, iştiraklerde bulunabiliyor, şirket kurulabiliyor, gayrimenkul alıp satabiliyor, her türlü şeyi yapabiliyor, gelir elde etme imkânı da var. Bu gelirlerden en önemlisi de vize gelirleriydi. 2023 rakamına bakmıştık, 5,5 milyarlık bir vize gelirinin yüzde 20’si Bakanlığa geliyordu; 1,1 milyar, yüzde 80’i de vize işleriyle uğraşan kurumlara gidiyordu. Örneğin, bu vakıf bir vize şirketi kurdu mu veya iştirakte bulundu mu? Çünkü 2024 için aşağı yukarı 7 milyarlık bir gelir tahmin etmiştik ve gelirinin artması açısından da bu durum önem arz ediyor. Yine, ihraç edilen devlet iç borçlanma senetlerinden satın alabiliyor vesaire gibi konular var.

Yine, bakanlıkların çok büyük bölümü kâr amacı gütmeyen kuruluşlara yapılan transferler kalemi üzerinden dernek ve vakıflara paralar aktarıyor, yine, hane halkı ve işletmeler üzerinden, kurumlar üzerinden de aktarıyor. Siz de Bakanlık olarak bu vakfa böyle bir transfer yapacak mısınız? Sadece Bakanlığınızdan değil, diğer bakanlıklardan da buraya transfer yapılmasında ben fayda görüyorum çünkü soruyoruz ‘‘Hangi derneklere, vakıflara paralar gidiyor?’’ diye. Hiç olmazsa, protokoller de bizimle paylaşılmıyor, Dışışleri Teşkilatını Güçlendirme Vakfına böyle bir transferin yapılması bizim dışışlerimiz açısından da bütün dünyadaki gücümüz açısından da hem ekonomik hem siyasi hem sosyal hem de kültürel alanda daha da glenmemizi sağlayabilir.

Şimdi bir soruyla devam etmek istiyorum Sayın Bakanım. Şimdi, Dışişleri teşkilatına eleman alımıyla ilgili yakın zamanda Dışişleri Bakanlığının sınav yönetmeliğinde bir değişiklik olmuş. Sınava katılmak için gerekli yabancı dil sınıf puanı düşürülmüş, YDS puanı düşürülmüş. Sınavda yabancı dilden Türkçeye çeviri kısmı çıkarılmış, her bölümden alınması gereken puan ise 70'ten 60'a çekilmiştir. Dışişleri Bakanlığı personelinin kalitesini artırmak için Dışişleri Bakanlığını Güçlendirme Vakfı kurulurken sınavdaki yeterliliklerinin azaltılması ya da sınav bölümlerin kaldırılmasıyla ilgili durumu bize açıklayabilir misiniz? Bu, kaliteyi artırır mı düşürür mü yoksa bir kadrolaşma yolu mu açılıyor? Bu konunun açıklığa kavuşturulmasını buradan sizlerden talep ediyoruz.

Taşıtlarla ilgili konunuza baktığımda, bu yıl içerisinde 51 adet taşıt alımı görüldü, 16 adedi hibe edilmiş. Hibe güzel bir olay, hibe eden kurumlar nedir, hangi kişiler hibe ediyor? Bununla ilgili bilgi verirseniz... Bir de 2023 ve 2024'te taşıtlarla ilgili bir satış oldu mu tasarruf tedbirleri kapsamında? Yeni taşıt alımı oldu mu -o dönemler için konuşuyorum- veya kiralanan araçlarla ilgili bir gider tasarrufu sağlandı mı? Bu konularla ilgili de bilgiler aktarırsanız mutlu olacağız.

Ben yine biraz kalemler üzerinden gitmek istiyorum. İncelediğimde "borç verme" hesabınızda 5 milyon 310 bin liralık bir rakam var, 2023'te de 1 milyon 483 bin lira harcanmış. Bunların hangi amaç için nereye verildiğini merak ettik. Bu konuyla ilgili bilgi paylaşırsanız... Personel giderleri doğal olarak bütçenizin yüzde 42'sine tekabül ediyor, cari transferler yüzde 31'ine tekabül ediyor, sermaye giderleri yüzde 4,88. Sermaye giderleri rakamının, burada, gayrimenkul üretim giderleri vesaire gibi birtakım yatırımlar olduğundan biraz arttırılmasında fayda görüyoruz çünkü 1 milyar 905 milyonluk bir yatırım söz konusu. Yurt dışına transferler yapılmış. Bu yıl da 12 milyar 300 milyon yapılması planlanıyor; geçen yıllarda, 2024 Haziran rakamı 4 milyar 417 milyon, 2023'te de 4,5 milyar civarında transfer yapılmış. Hangi konularla ilgili konuldu, ne gibi yatırımlar yapıldı, ne gibi sonuçlar aldık? diye paylaşırsanız mutlu olacağız. Çok Taraflı İlişkiler Genel Müdürlüğünde de yurt dışına yapılan transferlerle ilgili bir kalem var. Bu kalemle ilgili de bilgi verirseniz mutlu olacağız.

Burada baktığım zaman, sizde de aşağı yukarı kâr transferleriyle ilgili, daha doğrusu kâr amacı gütmeyen kuruluşlara yapılan transferlerle ilgili bir rakam dikkatimi çekti. Bu yıl 80 milyon 970 bin lira planlıyorsunuz. Umarım Vakfa düşünüyorsunuzdur. Buradaki aktarım nereye olacak, onu merak ettim. Dışişleri Teşkilatını Güçlendirme Vakfına mı düşünüyorsunuz? Bu konuyla ilgili de... Bir de gayrimenkul büyük onarım giderleriniz var, bu yıl 786 milyon planlıyorsunuz. Hizmet binalarınızda noksanlıklar olduğu ifade ediliyordu, onunla ilgili bir onarım mı yapılacak? Bunun mahiyeti nedir? Ciddi bir rakam. Bir de geçmiş yıllarda yapılan harcamalar da burada 251 milyon 261 bin lira 2023'te, 2024 Haziran itibarıyla da 16 milyon 792 bin lira harcanmış. Bunlar hangi projelere harcanmış? İşlerin muhatabı kimlerdir, durumları nelerdir?

Çok teşekkür ediyorum, sağ olun.

Sürem de bitti herhâlde.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sağ olun Sayın Akay.

Sayın Ayyüce Türkeş Taş...

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Sayın Başkan, çok kısa bir şey söyleyebilir miyim.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Buyurunuz Sayın Bakan.

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Yani usule aykırı olmadan, daha sonraki konuşmacılarla alakalı, enerjilerinden tasarruf etsinler diye bir şey söylemek istiyorum.

Vakfa ne Dışişlerinin bütçesinden ne envanterinden herhangi bir şey devredilmedi, devredilmesi söz konusu değil, mümkün de değil. Bundan sonraki eleştiriler... En azından bunu ifade etmek istedim.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederim.

Biliyorsunuz, en sonda size söz vereceğiz.

Sayın Ayyüce Türkeş Taş, buyurun.

AYYÜCE TÜRKEŞ TAŞ (Adana) - Teşekkür ediyorum Başkan.

Sayın Bakan, kıymetli milletvekilleri, bürokratlar, basın mensupları; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum ve 2025 bütçesinin hayırlı, uğurlu ve bereketli olmasını diliyorum.

Öncelikle şunu belirtmek isterim ki: Türkiye'de bir Kürt sorunu yoktur, bölücü terör sorunu vardır. Türk devleti de milletiyle beraber doğulusu batılısı, kuzeylisi güneylisi hep beraber kırk yıldır bu belayla boğuşmaktadır. Bu kırk yılda yani on dört bin altı yüz günde 6.387'si Türk Silahlı Kuvvetleri mensubu, 1.512'si güvenlik korucusu, 587'si polis ve 6.416'sı sivil vatandaşımız olmak üzere 14.902 resmi görevli ve vatandaşımız şehit olmuştur. Kısacası, kırk yıllık PKK terör örgütüyle mücadelede her yaşadığımız huzurlu ve mutlu günü bir kahraman şehidimize borçluyuz. Bu şehitlerimizin içinde ciddi miktarda özellikle Doğu ve Güneydoğu'da yaşayan vatandaşlarımızın da varlığı bir gerçektir. Şöyle hatırlatayım ki: PKK terör örgütüne 15 Ağustos 1984 tarihinde Erzurum ve Şemdinli'de güvenlik güçlerimize yönelik ilk silahlı terörist eylemlerde bulunulması sonrasında Siirt ili Erzurum ilçesi Karageçit köyü, Mardin ili Ömerli ilçesi Pınarcık köyü, Siirt ili Erzurum ilçesi Milan mezarısı, Siirt ili Güçlönkonak ilçesi Çevrimli köyü, Siirt ili Şirvan ilçesi Cevizdalı köyü, Erzurum ili Kemaliye ilçesi Başbağlar köyü, Van ili Bahçeşaray ilçesi Sündüs Yaylası, Siirt ili Baykan ilçesi Derince köyü, Mardin ili Savur ilçesi Ormancık ve Akyürek köyleri ile Diyarbakır ili Kulp ilçesi Hamzalı köyünde haklarını savunduğunu iddia ettikleri Kürt kardeşlerimiz topluca katledilmişlerdir. Bunun yanında, son kırk yılda ülkemiz ayrıca bölücü örgütlerle mücadelede ortalama 2 trilyon dolar civarı para harcamıştır. Bu sürecin başsorumlusu olan 15 Şubat 1999'da yakalan Abdullah Öcalan Türk Ceza Kanunu'nun 125'inci maddesi kapsamında devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak suçundan idam cezasına çarptırılmıştır ancak 2002'de yapılan yasal düzenlemelerle cezası ağırlaştırılmış müebbet hapse çevrilmiştir. Bu ceza 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 107'nci maddesi gereği koşullu salıverme hükümlerinden muaf tutulduğu için Öcalan'ın ceza infazı da ölüncüye kadar devam edecektir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin umut

hakkı çerçevesinde önerdiği yirmi beş yılda bir gözden geçirme tavsiyesi de hem Türk hukukunda kabul görmemektedir hem de Öcalan'ın mahkûm edildiği suç için bu süre zaten otuz altı yıldır. Mevcut kanunlar uyarınca Öcalan'ın koşullu salıverilmesi mümkün değildir. Bu niteliklere sahip bir suçlu için de Gazi Meclisimizde "Sayın" ifadesi kullanmayı da bu teröristbaşının bu Gazi Meclise gelip konuşma yapmasını ortaya atmayı da kesinlikle kabul etmiyorum, kınıyorum ve reddediyorum.

Bugün ayrıca bir noktaya dikkat çekmek istiyorum: Kerkük'te yapılmaya başlayan nüfus sayımının Türkmenlerin Irak'taki varlığı açısından çok önemli olduğunu vurgulamak istiyorum. Bu sayımın Kerkük'te Irak Anayasası'nın 140'ıncı maddesinin baz alınarak yapılmasının önüne geçmemiz gerekmektedir diyorum. Kerkük binlerce yıllık Türk yurdudur ve bu gerçeği değiştirmek isteyenlerin sistematik istilasıyla karşı karşıyadır. Kerkük'te Türk kimliğini hedef alan kundaklamalar, sahte vatandaşlıklarla demografik yapının değiştirilmesi ve Türklerin göçe zorlanması asla kabul edilemez. Nüfus ve tapu müdürlüklerinin yakılması, Türklüğün belgelerle ispatını ortadan kaldırma çabasıdır. Türk bölgeleri, terör örgütleri PKK ve peşmerge eliyle işgal edilmeye çalışılmakta, Türklere katliam ve yıldırma politikaları uygulanmaktadır. Yerlerinden edilen Türkmenlerin yerine farklı etnik unsurlar sistematik bir şekilde taşınarak asırlık Türk yurdu Kerkük demografik bir kuşatma altına alınmaktadır. Türk devleti daha önceden de yaptığı gibi Kerkük'ün yanında durmalı ve bu oyunu bozmalıdır, 2007'de yürürlükten kalkan 140'ıncı maddenin tekrar yürürlüğe girmesinin önünde durmalıdır.

Sayın Bakanım, Haziran 2024'te Çin'e gittiniz ve Doğu Türkistan bölgesini ziyaret ettiğiniz için oradaki soydaşlarımız adına da kendi adıma da size teşekkür etmek istiyorum. Onların her platformda seslerini duyurmaya devam edeceğiz. Maruz kaldıkları bu uygulamalar kabul edilemez. Tarihimizin başlangıç noktası, kültürümüzün ana kaynağı olan Doğu Türkistan o topraklarda hayat mücadelesi veren 20 milyon insanımızın meselesi olduğu kadar dünya Türklüğünün de acı ama gerçek bir meselesidir. Doğu Türkistan'ın sıkıntıları yalnız Türklüğün değil Müslümanlığın ve insan haklarına saygı gösterdiğini iddia eden bütün sivil toplum kuruluşlarının sıkıntısıdır. Bugün, Doğu Türkistan'da insan haklarının da ihlal edildiği apaçık ortadadır. Çin'in Doğu Türkistan üzerinde yaptığı bu baskının dünyaya hâkim olma stratejisine paralel olduğu da gayet açıktır. Doğu Türkistan doğal kaynaklar bakımından zengin bir alandır; Çin'de bulunan en büyük petrol, doğal gaz ve kömür rezervlerine sahiptir. Bölge, aynı zamanda Çin'in gıda güvencesi açısından çok önemlidir. Doğu Türkistan'ın Moğolistan, Rusya, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Afganistan, Pakistan ve Hindistan'la sınırları vardır. İpek Yolu'nu canlandırmayı, dünya sahnesinde ekonomik ve siyasi etkisini büyük ölçüde genişletmeyi amaçlayan Çin için Doğu Türkistan tabii ki hayati bir önem taşımaktadır. 2017 yılından itibaren milyonlarca Uygur Türküne yönelik geniş çaplı tutuklamalar başlamış, cezaevlerinde öldürme, işkence, zorla kaybetme, çalıştırma, kısırlaştırma, Çinlilerle evlendirme, cinsel taciz, tecavüz, çocukları ailelerinden ayırarak asimilasyon kamplarına kapatma gibi insanlık dışı uygulamalar da sistematik hâle gelmiştir. Ayrıca, aydınlar, bilim insanları, öğretmenler, doktorlar, yazarlar ve din insanları ile sanatçılar, sporcular, iş insanları, esnaf ve toplum önderleri toplama kamplarına kapatılarak uzun yıllar hatta ömür boyu hapis cezalarına çarptırılmıştır. Doğu Türkistan'da onlarla ilgili sağlıklı bilgi alabilmek adına Urumçi'de konsolosluk kurma fikrini konuşmalıyız. Türkiye'de yaşayan Uygur Türklerini Çin Büyükelçiliği aracılığıyla en azından önemli günlerinde aileleriyle konuşturmalıyız. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan ve hâlihazırda Doğu Türkistan'ta kamplarda tutulanlarla ilgili Çin Hükûmetinden bilgi talep edebiliriz ya da onların iadesini isteyebiliriz.

Buna ek olarak, Kalkınma Yolu Projesi için de sizi kutluyorum Sayın Bakan. Bölgede Hindistan-Orta Doğu-Avrupa ekonomik koridoru kurulurken böyle bir anlaşmayı böyle hızlı bir şekilde imzalamak gerçekten çok büyük bir iştir. Ancak acaba bu hız hayra alamet midir? Onu merak ediyorum ve onunla ilgili daha detaylı açıklama bekliyorum.

Bunun gibi, Orta Doğu'da İsrail'in cephe genişletmesi çok hızlı olmaktadır. Belli ki birileri aceleyle dikkatini Orta Doğu'dan başka yerlere taşımak derdinde ve buradaki işleri hızla bitirmek istemektedir. Bunları ve son bir aydır iç politikadaki malum radikal yol değişikliklerini baz alarak soruyorum: Türkiye'nin güney sınırlarımızda yeni oluşumlara ya da devletlere karşı olan politikasında bir değişiklik var mıdır? Cumhurbaşkanımızın ve sizin ağzınızdan birçok kez İsrail'in Türkiye'ye saldıracağı ifadesini duyduk. Böyle bir tehdit en üst düzeyde dile getirilince devletten beklenen, Türk Silahlı Kuvvetlerinin tertiplenmesinin buna göre hızla değiştirilmesidir. Mesela, Malatya'daki 2. Ordu Komutanlığını Urfa'ya ya da Diyarbakır'a taşımak gibi, orduda bizim fark ettiğimiz yeni bir hareketlilik yok yahut bir NATO ülkesi olarak Türkiye, Rusya uçağı vakasında olduğu gibi NATO'nun 4'üncü maddesini işleterek Konseyi bu konu için toplantıya çağırması mıdır? Bu hamlelerle ilgili de biraz detaylı bilgi verebilir misiniz?

Ayrıca, ben de vize konusunda şikâyetleri bir kere daha dile getirmek istiyorum. Özellikle yurt dışında okuyan öğrencilerin bu konuda çok sıkıntı çektiklerini ve vize yenilemekte zorlandıklarını, okullarına devam etmek için randevu almada sık sık bize başvurdıklarını buradan dile getirip o konuda da ne yapmamız gerekiyorsa sizden destek bekliyoruz.

Teşekkür ediyorum beni dinlediğiniz için.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Türkeş Taş, teşekkür ederim.

Sayın Mustafa Erdem...

MUSTAFA ERDEM (Antalya) - Teşekkür ederim Başkanım.

Sayın Başkan, Sayın Bakanım, değerli milletvekilleri, değerli bürokratlar, basınımızın değerli temsilcileri; hepinizi saygıyla selamlıyorum. Görüşmekte olduğumuz Dışişleri Bakanlığı 2025 bütçesinin ülkemiz adına hayırlı olmasını diliyorum.

Dışişleri Bakanlığımızın öncelikli görevi ülkemizin dış dünyayla sağlıklı ilişkiler kurmasını sağlamak ve bu sayede Türkiye'nin güvenliğini ve bütünlüğünü teminat altına alacak politikalar üretmektir; bu anlamda, Bakanlığımızın bütçesi de ve nasıl kullanılacağı da çok önemlidir. Geçen yıl 31 milyar olan bütçe ödeneği bu yıl 39 milyar olarak belirlenmiş yani yüzde 25 seviyesinde, enflasyon oranının çok altında bir artış gerçekleşmiş. Etrafımızda bu kadar çok sorun yaşanırken, Bakanlığımızın görev ve sorumlulukları bu sorunlardan kaynaklı artarken bütçeden ayrılan payın düşük olduğunu ifade etmek isterim. Bildiğiniz gibi, Bakanlığın bütçe içindeki payı artırılacağına iktidar Bakanlığa paralel ve Sayıştayın denetimi dışında bir vakıf teklifi getirdi, maalesef tüm itirazlarımıza rağmen teklif yasalaştı. Öncelikle, bunun kabul edilemez olduğunu bir kez daha buradan söylemek istiyorum. Her ne kadar Bakanımız "Bir işleyiş olmadı." dese de Dışişleri

Teşkilatını Güçlendirme Vakfının amaçlarının tümü Dışişleri Bakanlığının görev alanına girmekte ve dahası, Vakfın yönetimine Dışişleri Bakanlığı dışındaki hatta kamu görevinde dahi bulunmamış kişilerin görevlendirilmesinin de önü açılmakta. Diğer taraftan, bu vakıf âdetâ bir şirket; yurt içinde ve yurt dışında taşınır ve taşınmaz alabilecek, satabilecek, kiralayabilecek, devlet borçlanma senetleri ve hazine hisse senetleri alabilecek, satabilecek, şirket işletebilecek, bağış ve yardım alabilecek yani bir ticarethane gibi faaliyet gösterecek. Bu, aynı zamanda, Meclisin bütçe hakkını tırpanlamaktır Sayın Bakanım.

Bakanlık verilerine göre, 2023 yılı içerisinde açılan yeni temsilciliklerimizle birlikte dış temsilcilik sayımız 146 büyükelçilik, 13 daimi temsilcilik, 99 başkonsolosluk, 1 konsolosluk ajanlığı, 1 konsolosluk bürosu ve ticaret ofisi olmak üzere toplam 261'e ulaşmış; bu önemli bir sayıdır. Bu temsilcilikleri ikili ilişkiler alanında etkin kullanmak zorundayız, bu anlamda buralara da yetki ve liyakat sahibi kadrolar atamalıyız ama bakıyoruz, değerli arkadaşlar, AKP hükümetleri döneminde, özellikle son yıllarda liyakat sahibi kadrolar geri hizmetlere çekildi. Eski vekillerimizi, akrabalarını büyükelçi ve ataşe olarak yurt dışı misyonlarınıza atadınız. Örnek mi? Daha bu yıl AKP'li eski Bakan Fatma Betül Sayan Kaya'nın kardeşi Ayşe Hilal Sayan Koytak Bahreyn Krallığı Büyükelçiliğine atandı. AKP'de 4 dönem boyunca milletvekilliği yapmış olan ve adı usulsüzlüklerle anılan Fatma Seniha Nukhet Hotar'a Cumhurbaşkanlığı kararıyla büyükelçilik ünvanı verildi. Genel Başkanımız Sayın Özgür Özel'i Kıbrıs'ta karşılamayan Metin Feyzioğlu ödüllendirildi, Metin Feyzioğlu Çek Cumhuriyeti Büyükelçiliğine atandı. Bu yaklaşım Dışişlerimize zarar veriyor Sayın Bakanım.

İsrail'in 7 Ekim 2023'ten bu yana Gazze şehrine düzenlediği saldırılarda yaklaşık 17.492'si çocuk, 11.979'u kadın olmak üzere 43.985 Filistinli öldü; 104 bin civarında kişi yaralandı. Yine, Lübnan'a düzenlediği saldırılarda 3.516 kişi hayatını kaybetti. Peki, bizim tavrımız sadece hamasi nutuklarla mı sınırlı Sayın Bakan? Bu konu iktidar için sadece bir iç siyaset malzemesi mi yoksa bölgede köklü ve ağırlığı olan bir ülke olarak Dışişlerimizin bir yaptırımı var mı?

Burada konuşuyoruz günlerdir, bir taraftan İsrail'le ticaret üçüncü ülkeler üzerinden devam ediyor, diğer taraftan Cumhurbaşkanı "İsrail tehlikesi ülkemize yaklaşıyor." diyor, bunun için kapalı oturumlar yapılıyor. Mademki hâl böyle, Kürecik Radar Üssü neden hâlâ açık Sayın Bakanım, bunu öğrenmek istiyoruz. Buradan iktidarı, İsrail'e yönelik olarak izlediği ikiyüzlü politikayı terk etmeye, Filistin halkının haklarını samimi olarak savunmaya ve tarafları masaya oturacak etkin bir diplomasi izlemeye çağırıyoruz.

Cumhurbaşkanı diyor ki: "Hamis bir terör örgütü değildir." Biz de Sayın Bakana "Bu bir devlet politikası mıdır?" diye sormak istiyoruz. Şimdi, ABD Dışişleri Bakanlığı Hamis Siyasi Bürosu'nun Katar'dan Türkiye'ye taşındığına dair ifadelerde bulunuyor. ABD'li sözcü "Dünyadaki tüm ülkelere yaptığımız gibi, Türkiye Hükûmetine de Hamis'la artık eskisi gibi iş yapılamayacağını açıkça ifade edeceğiz." diyor. Sayın Bakan, bu konuda açıklama bekliyoruz; bu, diğer ülkelerle ilişkilerimizi nasıl etkileyecek?

Bakın, arkadaşlar, size bir fotoğraf göstereceğim. Cumhurbaşkanı yıllarca "darbeci katil" şeklinde ithamlarda bulunduğu Mısır Cumhurbaşkanı Sisi'yi samimi bir karşılama töreniyle ağırladı, dostluk mesajları verildi, ticaret anlaşmaları konuşuldu; biz bundan mutluluk duyarız, ülkemizin çıkarları doğrultusunda ne gerekiyorsa yapılmalı hatta en kısa zamanda Esad'la da görüşülmeli ve ilişkilerde normalleşme sağlanmalı, ülkenin bu göçmen istilasından kurtulmasının yolları aranmalıdır ama arkadaşlar, o zaman, bizim adaylarımız niye hep seçimlerde Sisi'ye benzetildi? Niye bunca yıl bu ticari ya da bölgesel anlaşmazlıklardan zarar gördük? İktidarın ideolojisine göre ülkenin dış politikası belirlenir mi? AKP iktidarı yıllardır hamasi tavırlarla ülkenin dış politikasına maalesef zarar vermektedir.

Sayın Bakan, Türkiye ve Avrupa Birliği ikili ilişkilerinin en kronik sorunlarından biri Schengen vizesi. Bu konudaki görüşmeleriniz ne oldu? Fakat sorunlar çözülüyor, vize sorunu AB ve Türkiye arasında kara yoluyla mal akışı önünde bir engel olarak durmaya devam ediyor. Yurt dışında üniversitelerden kabul almalarına rağmen öğrenci vizesi nedeniyle aylardır eğitimlerine başlayamayan ve burslarını kaybeden mağdur öğrenciler var. Aslında, bu durum, ülkenin içine sokulduğu ekonomik ve siyasi durumdan kaynaklı; vatandaşlarımız yurt dışına yerleşmek istiyor, bunun sonucunda AB ülkeleri her vize talebinde bulunan ülkelere yerleşecek potansiyelli göçmen olarak görüyor ve vizelerde zorluk çıkarıyor. Vatandaşımız AB'ye vizesiz girecekti, yalan oldu. Yani bu sorun ülkenin pasaportunun itibarsızlaştırılması sorunu ama bu sorunun çözülmesi için girişimlerde bulunmanızı talep ediyoruz, vatandaşımız daha fazla mağdur olmasın. Tabii, vize sorunu gündemde olunca AB ilişkileri de önemli hâle geliyor. Sayın Bakan, 2025 Performans Programı sunumunda "Ülkemizin AB'ye üyelik sürecinin yeniden canlandırılması yönündeki siyasi irademiz ortaya konulmuş, bu hususta temas ve girişimlerde bulunulmuştur." demiş. Avrupa Birliğinin yürütme organı olan Avrupa Komisyonu 30 Ekimde aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 10 ülke için genişleme raporunu açıkladı. AB, Türkiye için hazırladığı 95 sayfalık raporda üyelik müzakerelerinin 2018'den bu yana ilerlemediğini ve AB demokratik standartları, hukukun üstünlüğü ve yargı bağımsızlığı ile temel haklar konusunda geriye gidişle ilgili kaygılarının giderilmediğini belirtti. Dışişleri Bakanlığımız bu rapora tabii ki tepki gösterdi, "AB'nin özellikle siyasi kriterler ve iç siyasi dinamikler konusundaki haksız değerlendirmelerini reddediyoruz." dedi.

Değerli arkadaşlar, özetle, AB "Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi"ni Parlamento'ya zayıflattı, kamu idaresi siyasallaştı. Hükûmetin muhalefet belediyeleri üzerindeki baskısı yerel demokrasiyi zayıflatıyor. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına uyulmuyor. Türkiye, hukukun üstünlüğü ve temel haklar açısından Avrupa Birliği kriterlerine uyma konusunda henüz ilk aşamada. Türkiye yolsuzlukla mücadele konusunda çok yetersiz." diyor. Buradan soruyorum: Bu iktidar AB'ye girme konusunda samimi mi yoksa vazgeçti, söyleyemiyor mu? Sayın Bakanım, eğer samimiyse bu eleştiriler ve kriterler konusunda nasıl bir yol haritanız var; öğrenmek istiyoruz.

Teşekkür ediyorum.

Saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Erdem, teşekkür ederim.

Sayın Ahmet Vehbi Bakırlıoğlu, buyurun.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan, diğer arkadaşlarımın da söylediği gibi, belki de en önemli bakanlıklardan bir tanesinin koltuğunda oturuyorsunuz. Daha önce de çok önemli koltuklarda oturdunuz, MİT Müsteşarlığınız var.

Ben, size, öncelikle bir teşekkür etmek, bir de eleştiride bulunmak istiyorum. Teşekkür ediyorum çünkü bütçeye bürokratlarınızla beraber geldiniz ve koridorlarımız bugün çok boş yani yüzlerce polisle, korumalarla beraber gelmediğiniz için teşekkür etmek istiyorum size.

Eleştirmek istediğim bir nokta var: Çok teşekkür ederiz, sağ olun, kesenize bereket diyelim; herhâlde siz bunları bize ikram ettiniz. Yani, sağ olasınız, teşekkür ederiz ama şimdi, bu kadar bir kutunun içinde ve pahalı bir kutunun içinde açınca 3 tane şey gördük. Yani tasarruf tedbirlerini size hatırlatmak isterim, daha iktisadi bir şekilde ikramlarınızı bize ulaştırabilirdiniz. Bu konuda da eleştirimizi sunmak istiyorum. Yani şöyle: Biz milletvekiliyiz, bu milletin milletvekiliyiz. Tabii ki itibar önemli, yurt dışındaki konsolosluklarımızda, büyükelçiliklerimizde gelen misafirlerimizi hak ettiği şekilde ağırlayın ama biz burada milletvekiliyiz yani bu plastik şeyde de gelseydi biz yerdik; bir sıkıntı olmazdı.

Şimdi, dediğimiz gibi, önemli bir koltukta oturuyorsunuz. Şimdi, bu dış ilişkiler hakikaten de uzmanlık gerektiren iş ve benim uzmanlık alanıma giren bir şey değil. Yani ben size burada uzun uzun Suriye politikasından, Irak politikasından bahsetmek istemiyorum; onu çok iyi yapan arkadaşlarımız var, sabahleyin zaten çok değerli Sayın Büyükelçimiz bu konuda görüşlerini iletti, benden sonra arkadaşlarımız da sizlere iletecek.

Ben bazı güncel olaylardan bahsetmek istiyorum, arkadaşlarım da bahsetti; işte, çok ciddi bir vize engel sorunu var yani bunu siz de biliyorsunuz, arkadaşlarımız da anlattı. Şöyle bir tarama yaptım yani gazetelerden bir tarama yaptım, hakikaten de gazetelerin manşetlerini de şenlendirmiş çok değişik olaylar var ve her şeyi de etkilemiş, ticaretten aile hayatına her şeyi etkilemiş. Mesela “Türk ihracatçıları vize engeline takıldı.” diye bir manşet var, “Stant açıldı ama iş insanları yetişemedi, akrabaları geldi.” Almanya’da bir tane fuar varmış, orada stant kiralamışlar, yüklü ücretler de vermişler, belki devlet desteği de vardır büyük ihtimalle burada fakat vize engeline takıldığı için bu ihracatçılarımız, oradaki gurbetçi akrabaları stantlarda durmak zorunda kalmışlar. Başka ne var? Mesela, Adana Demirspor kamp yapmak istemiş, İtalya’ya gitmek istemiş fakat vize engeliyle karşılaştıkları için İtalya’da kamp yapamamışlar. Devreye Millî Takım Antrenörü Vincenzo Montella girmiş, o bile bu işi halledememiş ve kamp Bolu’da devam etmek durumunda kalmış. Hayaller İtalya, gerçekler Bolu; böyle bir olayla karşı karşıyayız: Bir manşet: “Ödül aldı, vize alamadı.” Bakın, Hollanda Kraliyetinden onur ödülüne layık görülen yönetmen ve çağdaş sanatçı Kutluğ Ataman ödül almak için vize engeline takılmış, Hollanda’ya gidememiş. Manşet güzel “Ödül aldı, vize alamadı.” Volkan Konak, sanatçımız, vize alamayınca Almanya konserini iptal etmek durumunda kalmış. Bakın, bu çok enteresan, güzel bir haber: “Polis vize krizi nedeniyle kendi düğününe katılamayacak.” Bir polis memurumuzun Almanya’da nişanlısı varmış, Alman vatandaşı; Almanya’da düğün yapacaklarmış, annesiyle beraber başvuruda bulunmuş ancak ona vize çıkmadığı için vize engeliyle karşı karşıya kalmış durumda. Başka, mesela, özellikle nakliyecilerimizde ciddi sıkıntılar olduğu söylenmekte.

Schengen vize başvuru ret oranında hakikaten de çok ciddi bir artış söz konusu. 2023 rakamlarına baktığımız zaman, yüzde 16,1. Evet, genel itibarıyla bakıldığı zaman, bütün ülkelere totalde baktığımız zaman, Schengen vizesinde başvuru ret oranında ciddi bir artış söz konusu ama mesela, 2017 yılında totalde yapılan başvuruların yüzde 8’i, 2015 yılında yüzde 6,21’i reddedilirken totalde, Türkiye’nin ret oranı yüzde 3,9’muş; bugün bu oran yüzde 16,1’e çıkmış, bu da büyük bir problem. Şimdi, vize ret problemi var, bir de ayrıyeten de randevularda çok ciddi sıkıntı var; bunu siz de biliyorsunuz, benden önceki arkadaşlarım da bunu dile getirdi. Bilhassa bazı ülkelere randevu almak bile neredeyse imkânsız. Amerika Birleşik Devletleri’ne ilk defa başvuran insanların 2025’in Ekim ayına randevu aldığı söylenmekte, Polonya’da çok ciddi sıkıntı var ve tabii, bu sıkıntılar da bir şeylerin karaborsasına... Ortada bir şey yoksa olmayan bir malın da karaborsası oluyor; bu, karaborsanın da çıkmasına sebebiyet vermiş. Basından takip ettik, ciddi iddialar var. Buna göre, Schengen vizesine başvuran yurttaşların randevu alamadıklarından ve bu yüzden de randevuların karaborsaya düştüğünden bahsediliyor. Özellikle birkaç yıldır Polonya için vize başvurularında bu sorun ortaya çıkmış. Vize başvuru merkezlerinin randevu sistemlerini yakalayabilmek için bot yazılımlar üretildiği ve acentelerin uyarı sistemi kurarak randevuları öncesinden satın alıp randevu arayan vatandaşlara yüksek fiyatlarla sattığı iddialar arasında; bunu da önemli olarak buluyoruz.

Bir de şundan bahsetmek istiyorum: Biraz evvel “Bu konuyu kapatalım” dediniz yani biraz evvel Cevdet Milletvekili şöyle bir şeyden bahsetmişti; biliyorsunuz, kanunla bir Dışişleri Teşkilatını Güçlendirme Vakfı kurmuştuk ve şunu sormuştuk: “Bu vakıf kanununa göre vakıf üniversite kurabiliyor ve bunun için de herhangi bir yer tahsis ettiniz mi, yer verdiniz mi?” demişti, siz bunun imkânsız olduğunu söylemişsiniz biraz evvel; yanlış mı anladık biz? Sayın Bakanım, biraz evvel bir açıklama yapmıştınız bu vakıfla alakalı “Böyle bir şeyin olmasının imkânı yok.” demiştiniz.

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Vermedik, verme niyetimiz de yok, veremeyiz de; onu söylüyorum. Yani bu tarz bir şeyi ona... Ben kendi imzamlı bir şey veremem.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Şöyle; “Veremeyiz.” diyorsunuz ama biz kanuna baktık, kanunun 3’üncü maddesi neyi düzenliyor? Vakfın faaliyetlerini düzenliyor. Buna göre, 3’üncü maddenin (b) bendinde şöyle diyor: “Bakanlığa ait veya tahsisli olup, güncel olarak ihtiyaç duyulmayan taşınmazların ilgili mevzuat hükümlerine uyulmak suretiyle Bakanlık yararına değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapmak.” Yani bu, vakfın kanununda var ve “Yükseköğretim kurumları kurmak.” Yani bu yapılabilir; buna siz imza atmamış olabilirsiniz, böyle bir niyetiniz olmayabilir ancak sizden sonra o koltuğa oturacak olan bakan, bu kanunun 3’üncü maddesinin (b) ve (c) bentleriyle bunu yapabilir, bunun önünde bir engel olduğunu ben düşünmüyorum. Arkadaşımız da o maksatla bir soru sormuştuk size.

Sayın Bakanım, bir de en önemli konulardan bir tanesi de bu kariyer dışı büyükelçi atamaları. Yani biraz evvel söyledim ben, Bakanlığın uzmanlık gerektirdiğini ve ben bile milletvekili olarak bu konuda uzman olmadığım için genellikle güncel olaylardan bahsedeceğimi söyledim ama bakıyorsunuz, hakikaten de bu kariyer dışı büyükelçi atamaları kamuoyunda çok ciddi şekilde tepkilere neden oluyor. Mesela, Yusuf Yerkel; ben bir Manisa Milletvekiliyim, Yusuf Yerkel adlı şahsın -ki bu şahıs 301 madencimizi kaybettiğimiz o faciadan sonra hafızalarımıza madenci tekmeleyen birisi olarak kazınmıştır- mesela, ben Frankfurt’ta ticaret ataşesi olmasını içime

sindiremedim, sindiremem de. Herhâlde başarılı olmamış ki en son duyduğumuz kadarıyla “Sen bildiğin işi yap kardeşim, bırak ataşelikle falan uğraşmayı. Sen tekmelemeye devam et.” demişler, Futbol Federasyonuna göndermişler “Futbol topunu tekmele.” demişler. Mesela, kamuoyunun gündeminde olan Egemen Bağış, biliyorsunuz, arkadaşlarımız da anlatmışlardır, Çek Cumhuriyeti Prag Büyükelçisi olarak atandı. Bu “bakara makara”yla bilinen arkadaşımız, eski milletvekili; daha sonra herhâlde görevden alındı, onun yerine kim atandı diye bakıyorsunuz, onun yerine de eski Barolar Birliği Başkanı Metin Feyzioğlu atandı yani gelen gideni aratır durumda. Kimler var? Mesela, Şaban Dişli, çok tartışmalı isimlerden birisi; suçun şahsiliği ilkesi var ama Şaban Dişli’nin kardeşi eski milletvekili, bu FETÖ darbesinde yargılanmış ve 141 kez ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çarptırılmış birisi. Lahey Büyükelçisi olarak atanıyor. Mesela, Merve Kavakcı, çok tartışılan isimlerden birisi; ailesindeki herkes bir yerlerde, Merve Kavakcı da açıkta kalmamış, o da nereye atanmış? Kuala Lumpur Büyükelçisi olarak atanmış. Başka kimler var? Murat Mercan mesela, eski milletvekili...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Lütfen, tamamlayalım.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Liste çok uzunmuş, bitmiyor; vallahi bitmiyor, iki dakika daha verirsiniz sevinirim, liste uzun çünkü.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Lütfen... Bir dakika, her zamanki gibi...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Kısaltayım o zaman.

Ne varmış mesela? Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Başdanışmanı görevinde bulunan Abdulkadir Emin Önen Çin’e Pekin Büyükelçisi olarak atanmış. 24’üncü Dönem AKP Bursa Milletvekili Tülin Erkal Kara Üsküp Büyükelçisi; Adalet ve Kalkınma Partisi eski Milletvekili Zekeriya Akçam Cakarta, Erdoğan’ın eski danışmanı Lütfullah Göktaş Vatikan’a Büyükelçi atanmış. İşte, biraz evvel de bahsedildi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Betül Sayan’ın ablası Ayşe Hilal Sayan Koytak da Kuveyt Büyükelçisi olarak atanmış. Daha çok uzuyor, bitireyim sonuna kadar, devam edeyim gidebildiğim yere kadar. Esenler Belediye Başkanı Mehmet Tevfik Göksu’nun kardeşi Mehmet Mustafa Göksu Doha Büyükelçisi olarak atandı. AKP eski Milletvekili Edibe Sözen’in Özel Kalem Müdürü Rahmi Göktaş’ın eşi Mahinur Özdemir de Cezayir Büyükelçisi olarak atanmış. Daha devam ediyor.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Bakırlioğlu, teşekkür ederim.

Sayın Bakanım, burada en az on iki on dört saat çalışıyoruz ve bakanlıkların ikramları oluyor. Sizin de bugün oldu, teşekkür ediyoruz. Sayın Bakırlioğlu’na hassasiyeti için teşekkür ederim ama yapılan bir şey yok; kuru pasta ve o tip şeylerin hijyenik bir ortamda gelmesini düşünmüş olmalı arkadaşlar. Geçmiş bakanlıklarda da plastik kutularda gelenler oldu. Teşekkür ederiz ikramlarınız için.

Sayın Gülcan Kaçmaz Sayyigît, buyurun.

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT (Van) - Teşekkürler Sayın Başkan ama Van yöresine ait bir şeyler de bekledik Sayın Bakandan, bir Vanlı olarak diyorum Sayın Bakan.

Sayın Bakan, bürokratlar, değerli basın emekçileri, salondaki hazırun; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Öncelikle şunu ifade edeyim: Bugüne kadar aldığımız görüşmelerden kadın sayısı en fazla olan Bakanlık, yanlış değilsem. Dış politikanız pek iç açıcı değil Sayın Bakan ama bu konuda sizi tebrik etmek gerekiyor, hakkını vereyim bunun. Şimdi, AKP’nin ülkeyi getirdiği aşamaya baktığımızda, iç veya dış hiç fark etmiyor, işler yolunda gitmiyor Sayın Bakan; sürekli bir savrulma hâlinde, bir türbülans içerisinde bir dehliz karanlığında âdeta. Çünkü bölgesel ve küresel anlamda sürekli yalpalayan, U dönüşleri yapan, oyun kuramadığında bozan, politik yön sorunu yaşayan bir pratikle maalesef karşı karşıyayız. Diplomasinin de gereği olarak yumuşak gücün tahkimiyle ülkenin ekonomik ve politik çıkarlarının barışçıl, demokratik ve diyalogla savunulması mümkün aslında ama AKP’nin direksiyonda olduğu bir dış politikada bolca popülizm görüyoruz, hamaset iştiriyoruz, karşımızda kendini Milli Savunma Bakanlığının alt kolu gibi gören bir hariciye var maalesef. Bugün insanlığın vicdani ve ahlaki değerleri taşıyan bir dış politikaya olan ihtiyacı dünden daha fazla Sayın Bakan çünkü nükleer silahların kullanımından bahsedildiği, Üçüncü Dünya Savaşı’nın telaffuz edildiği bir süreçten geçiyoruz. Şimdi, Rusya-Ukrayna savaşından Çin-Tayvan anlaşmazlığına, Kuzey Afrika’dan Orta Doğu’ya bir sorunlar yumağı söz konusu. Evdeki hesaplar çarşıya uymuyor, savaşların ömrü kısalıyor, bıraktığı yıkım ve ölüm de maalesef her geçen gün daha ağır bir şekilde karşımıza çıkıyor. Böyle bir süreçte dış politika yapıcıları ateşe körükle gidiyor, ideolojik takıntı ve fevri arzular belirleyici oluyor maalesef. Bu sebeple, AKP’nin ısrarla en iyi savaşın en kötü barıştan daha iyi olmadığını, olmayacağını anlamadığını görüyoruz. Kürtler dünyanın herhangi bir köşesinde kazanım elde ettiğinde bunun nasıl ortadan kaldırılacağına ayarlı bir otomasyon sistemi maalesef devreye giriyor. Oysa tecrübeyle sabittir ki Kürt’ün kaybettiği bir yerde Türk de kazanmıyor Sayın Bakan.

Değerli hazırun, AKP’nin dış politik perspektifinde Kürtleri olumlu konumlandırmadığı çok açık bir şekilde ortada. Bugün, Orta Doğu’da İran Türkiye’nin rakibi, aralarında bir rekabet var ama Kürtler söz konusu olduğunda canciğer arkadaş da olurlar, müttefik de olurlar. AKP iktidarı İhvanı bir kafayla Suriye’de Esad’ı devirmek istedi, onun adı artık “katil Esad” idi ama bugün Kürtlerin kazanımlarını örselemek için yeni bir Adana Anlaşması’nın zemini oluşturulmak isteniyor. Irak Kürdistanı’ndaysa ancak bir kısmıyla, onda da asıl gaye farklı, nispeten iyi ilişkiler içerisinde. Sayın Fidan da AKP’liler de Kürtlerin geçtiği her cümleye karşı ama terör ama örgüt ezberine sarılıyorlar; dünya onlara inanmıyor, Kürtler zaten hiç inanmıyor bu politikalara çünkü ayinesi iştir kişinin, lafına bakılmaz. 2011 Martında Suriye krizi başladığında, Kürtlerin bağımsız bir ulus olarak hak elde etmesinden korkan bir akıl gördük. Cihatçı çeteler desteklendi, El Kaide artıkları silahlandırıldı ama Kürtlere biçilen rol dünyanın terörist dediği gruplara eklenmekti. Cenevre ve Kahire toplantılarında sonuç da alınabilirdi ama Kürtleri dışlayan formüllerle savaş uzadı, göç edenler milyonları aştı, ölümler yüz binleri buldu. Rojava Kürtleri IŞİD’i de yenerek güvenli bir bölge oluşturdular, “üçüncü yol” denen eksende Arap, Çerkez, Süryani, Türkmen gibi halklarla ortak yönetimler kurdular; bundan rahatsız olan ülke maalesef ki AKP Türkiye’si olarak karşımıza çıktı. Rusya ikna edildi, Afrin işgalinin yolu açıldı,

Trump'tan ricalar edildi, Serekani'ye ve Gresipi'ye girildi. Bugün desteklediğiniz grupların kontrolündeki bölgelerde yaşananları tasvip ediyor musunuz Sayın Bakan? Demografik değişim var, asimilasyon var, fidye için kaçırma, tecavüz, gasp, her şey var. Bu da yetmiyor, kuzeydoğu Suriye'deki sivil halkları yok sayarak "Yer altı ve yer üstü tesisler hedeftir." dediniz. Su arıtma ve dağıtım tesisleri vuruldu, enerji tesisleri bombalandı, hastane ve camiler etkilendi; örgüt mörgüt diyerek manipüle edemezsiniz bunu Sayın Bakan. Kürt halkına bakışınız, yanlış bakışınız yüzünden Filistin'de de samimi değilsiniz; Kürt fobisi İsrail zulmüne karşı mazlum Gazze halkını savunma gayretinizi de maalesef gölgeliyor. Çünkü "Gazze" dediğinizde, çocuklardan bahsettiğinizde size "Aynaya bakın." diyorlar. Analojiyi Kürt politikanız üzerinden yapıyorlar, kısacası Orta Doğu'da Filistin meselesinin turnusolü Kürt meselesidir. Kürt halkını anlayamayanların mazlum Filistin halkını ise anlaması bizler açısından mümkün değildir.

Değerli milletvekilleri, AKP iktidarında diplomasinin şirazesinden çıktığı şüphe götürmez bir realite olarak karşımızda duruyor çünkü uluslararası sağılam ve sağılıklı bağlar örmeden çok uzak. Demokrasi, özgürlük ve adalet yok; içte kanun tanımayan, dışta sözleşmeleri takmayan, son derece fevri bir diplomatik temayül var ama dünyanın gözleri Türkiye'nin üzerinde, bunun uluslararası hak ve özgürlük endekslerine yansıdığını da net bir şekilde görüyoruz. Özellikle Freedom House'un 2023 Dünya Özgürlük Raporu'na bakalım birlikte: Burada Türkiye 32 puanla özgür olmayan ülkeler kategorisinde yer alıyor çünkü ifade özgürlüğü ve toplumsal katılım, demokratik hakların ihlali konularında ülkeyi getirdiğiniz nokta hiç de iç açıcı değil Sayın Bakan. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 2023 yılı istatistiklerine baktığımızda, Türkiye'nin 23.397 başvuruyla ilk sırada olduğunu görüyoruz. Tahmin edersiniz ki büyük bir kısmı adil yargılanma hakkının ihlali ile güvenlik ve özgürlük hakkının ihlali gibi konularla ilgili, bu aynı zamanda AKP'nin demokrasi ve hukuk karnesi olarak da karşımıza çıkmakta. Bir diğer endeks de gazetecilerle ilgili Sayın Bakan: Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütünün 2024 Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi'nde Türkiye 180 ülke arasında 158'inci sırada yer alıyor. Sizleri bu açıdan tebrik ediyoruz çünkü basın özgürlüğünde ülkeyi üçüncü dünya ülkelerinin dahi gerisine düşürmeyi başaramış bir iktidar olarak karşımızda duruyorsunuz.

AKP'nin kendi içinde ilginç bir Hükümet yapısı var, buna da değinmek gerekiyor. İçlerinden birileri çıkar, rasyonel zeminde savunusunu yapar ama bir diğeri bununla ilgili olmayan bir hat belirler. Böyle hibrit bir yapıda olumlu sonuç çıkmadı bugüne kadar, bugünden sonra da bu zihniyetle çıkmayacak. Dünyanın gittiği yönü biliyorlar ama siyasi emellerine uygun değil tabii bu, AKP'liler hamaset ve popülizm yapacak diye ülke fakirleşti, halk yoksullaştı çünkü ulusal ve uluslararası yasa masa dinlemeyen, başına buyruk bir rota çizildi; önceki dönem Eş Genel Başkanımız Sayın Selahattin Demirtaş ve Osman Kavala davalarına bakmak bunun için yeterli. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 20 Kasım 2018'de Demirtaş'ın siyasi saiklerle hapsedildiğini söyledi ve tahliye edilmesi gerektiğini ifade etti ama Cumhurbaşkanı Erdoğan "AİHM kararları bizi bağlamaz, biz karşı hamlemizi yapar, işi bitiririz." sözleriyle hukukun kıstas olmadığını ilan etti. Yine, AİHM 10 Aralık 2019 tarihinde Osman Kavala'nın da tutukluluğu hakkında hak ihlali kararı vererek tahliye hükmetti. Yine, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi de Demirtaş davasında olduğu gibi Osman Kavala hakkında verilen kararı uygulamadığınız için "ihlal prosedürü" adı altında verilen süreci başlattı, tabii bağlayıcı olan Anayasa'nın 90'ıncı maddesini de fiilen ilga etmek size zor gelmedi. Sayın Bakan, siz de geçen yıl oturduğunuz bu koltukta bunun hukuki değil siyasi bir karar olduğunu itiraf etmişsiniz, bu da malumun ilamıydı; Kürtlerin seçme ve seçilme hakkı da böyle gasbediliyor. "Kayyumlar hukuki değil tamamen siyasi bir darbe mekanizmasıdır." diyoruz, bunu demeye de devam edeceğiz. Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi de çokça eleştirilerde bulundu bununla ilgili, kayyum politikalarının terk edilmesi gerektiği çağrısını defalarca yaptı. Aynı şekilde, yine, Avrupa Konseyinin uluslararası hukuk uzmanlarından oluşan Venedik Komisyonu da Kürt kentlerindeki belediyelere kayyum atamalarının demokratik prensiplere aykırı olduğunu söyledi ama AKP'nin umurunda bile değil çünkü dönüp dolaşıp Kürt düşmanlığına demirliyorlar, Kürt karşıtlığında istikbal arıyorlar. DEM PARTİ olarak, oluşturulacak bir çözüm ekseninde bölgesel krizlerin halkların ortak çıkarları doğrultusunda çözülebileceğine inanıyoruz Sayın Bakan. Soydaşlık ya da etnik aidiyetleri açacak şekilde, eşit yurttaşlık ilkesiyle Türkiye halklarının da ortak çıkarları da dâhil olmak üzere sınır ötesindeki bölge halklarının dostane ve iyi komşuluk ilişkileri üzerinden yakınlaşmasının mümkün olduğunu düşünüyoruz. Dolayısıyla dış politikada bu temelde dış politik perspektifimizde istikrarsızlık üretmek daha fazla sığınmacı ve göçmen dalgaları üreten çatışmacı yaklaşımın aksine, bölgesel barışı ve istikrarı destekleyecek tersine göçün sağlanması yer almaktadır. Bunun yolu da kriz olan bir bölgeye daha fazla silah, daha fazla savaşçı göndermek yerine tarafları müzakere yoluyla çözüme zorlayan ve ara buluculukta öncü bir diplomasi geleneğini oluşturmaktan geçmektedir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT (Van) - Sayın Başkan...

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Buyurun.

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT (Van) - Kürtler Orta Doğu'nun kadim halklarından biridir Sayın Bakan, siz de bunu biliyorsunuz, onlarla barışın kaybedeni olmaz. Dünya başkentlerinde antikürt lobiciliğinin hiç kimseye faydası olmadı, bugünden sonra da bu zihniyetin hiç kimseye faydası olmayacak. Eğer bugün Kürt sorununu hukuki ve siyasi zeminde taşıyabilecek bir kudret ve imkân varsa bunun kapılarını açacak olan anahtar da diplomasinin ta kendisidir çünkü savaş ve çatışmayla varılacak bir yer yoktur. Halkların ortak arzusu onurlu bir barıştır, onurlu bir barışı hep birlikte inşa etmektir.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Sayyigit, teşekkür ederim.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

4.- Oturum Başkanı Orhan Erdem'in, Van Milletvekili Gülcan Kaçmaz Sayyigit'in Dışişleri Bakanlığının 2025 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Her seferinde uyarıyoruz; "Kürt dilleri" "Kürt bölgesi" ifadelerini ne yazık ki tutanaklara geçtiğinde kabul etmiyoruz. Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü, Anayasa'nın 3'üncü maddesini hatırlatmak istiyoruz.

Buyurun Sayın Oluç.

IV.- AÇIKLAMALAR

1.- Antalya Milletvekili Hakkı Saruhan Oluç'un, Oturum Başkanı Orhan Erdem'in Van Milletvekili Gülcan Kaçmaz Sayyigit'in Dışişleri Bakanlığının 2025 yılı bütçesiyle ilgili konuşması üzerine yaptığı açıklamasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sizinle de bu ritüeli sürdüreceğiz belli ki, Sayın Muş'la sürdürüyorduk.

Ben de kayıtlara geçmesi için birkaç noktayı dile getirmek istiyorum: Birincisi; Anayasa'nın 3'üncü maddesiyle ilgili bir tartışmamız yok, bunu her seferinde söylüyorum. Bizim "Kürt illeri" "kürdistan coğrafyası" ya da "Kürt coğrafyası" tanımlamamız tarihsel, sosyolojik, coğrafi bir tanımlamadır; bunun bir idari yapı tartışmasıyla ilgisi yoktur. Biz bu tartışmayı iki buçuk haftadır burada her gün birkaç kere yapıyoruz yani bu karşılıklı belirlemeleri tutanaklara geçmesi için söylüyoruz.

Ben bu arada hani biraz değişiklik olsun diye şöyle bir şey yaptım: Malum, bizim hem Cumhurbaşkanı Yardımcısı Sayın Cevdet Yılmaz hem de Meclis Başkanımız Sayın Kurtulmuş buraya geldiklerinde sunumlarında yapay zekâyla ilgili konuşmalar yaptılar; ben de bu tartışmamızı, Sayın Muş'la sürdürdüğümüz bu tartışmayı yapay zekâyı sordum.

Şimdi, yaklaşık bir buçuk sayfalık bir cevap çıktı oradan, tabii, bunu okumayacağım, hiç korkmayın. Fakat 10 maddede toplamış meseleyi, başlıklarını kısaca izin vererseniz söylemek istiyorum: "Tarihsel ve sosyolojik gerçeklik" açısından bakmış, "Anayasa'nın yorumu ve kapsayıcılık" ilkesinden bakmış, "akademik çerçeve ve evrensel standartlar" açısından bakmış, "coğrafi gerçeklik ile idari yapı farkı" açısından bakmış, "UNESCO ve coğrafi kültür tanımları" açısından bakmış, "Türkiye'nin çoğulcu yapısı" açısından bakmış, "çok uluslu devletlerde benzer yaklaşımlar" "kültürel haklar ve Birleşmiş Milletler ilkeleri" "demokratik toplumlarda dil özgürlüğü" "dil ve tarih bilimi açısından Kürt coğrafyası" başlıklarında toparlamış, her birinde birer paragraf. Ben size veririm.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Toparlıyorum efendim.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Buyurun.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Şimdi, şöyle: Ben okudum tabii hepsini, birçoğu da burada konuştuğumuz şeyler aslında ama konuşmadıklarımız da var. Fakat önce "Yani acaba bu yapay zekâ da Kürt mü?" diye düşündüm ama çekinmeyin, Kürt değil yapay zekâ! Fakat yapay zekâ, evrensel ve tarihsel, coğrafi ve sosyolojik gerçeklere dayanarak bu konuyu ele almış, o açıdan ilginç geldi bana, hani merak eden arkadaşlara da verebilirim bunu.

Ama toparlamak için tekrar söyleyeyim: Anayasa'nın 3'üncü maddesiyle ilgili bir tartışma yapmıyoruz. "Kürt coğrafyası" "kürdistan coğrafyası" derken esas itibarıyla Kürtlerin yurdu olan bir coğrafi gerçeklikten bahsediyoruz.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederim.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A.- Kanun Teklifleri (Devam)

1.- 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ile Sayıştay tezkereleri (Devam)

a) Dışişleri Bakanlığı (Devam)

b) Avrupa Birliği Başkanlığı (Devam)

c) Türk Akreditasyon Kurumu (Devam)

ç) Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Devam)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın İsmail Güneş...

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Teşekkür ederim Başkanım.

Sayın Başkanım, çok Değerli Bakanımız, çok değerli milletvekillerimiz ve Bakan Yardımcılarımız, Dışişleri Bakanlığımızın çok değerli çalışanları ve basın mensupları; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Dışişleri Bakanlığımızın 2025 yılı bütçesinin hayırlı uğurlu olmasını temenni ediyorum.

Yüzyıllardır oluşan Türk hariciye politikasının çok büyük bir tecrübesi vardır. Dış politikanın temel amacı, dünya devletleriyle ilişkileri geliştirirken hem ülkemizin hem de yurt dışındaki vatandaşlarımızın hakkını hukukunu korurken aynı zamanda yurt dışından ülkemize gelebilecek tehlikeleri tespit etmek ve gerekli önlemleri almaktır. Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün "Yurtta sulh cihanda sulh." sözünü bazılarının yanlış algıladığını düşünmekteyim. "Biz hiçbir şeye karışmayalım, her şeyi seyredeyim, olana razı olalım." anlamına gelmemektedir.

AK PARTİ iktidarlarıyla Türkiye Cumhuriyeti devletinde proaktif dış politikaya geçilmiş, her konuda ve her bölgede Türkiye'nin oluşan olaylar hakkında söyleyecek mutlaka bir sözü olmuştur. Son yıllarda yaşanan Rusya-Ukrayna savaşında en büyük ara buluculuğu üstlenen ve aynı zamanda tahıl ticareti sorununu çözen Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'dır.

Yaklaşık bir yıl önce başlayan ve 44 bin insanın ölümüne, pek çok insanın yaralanmasına, milyonlarca Filistinlinin yerinden yurdundan edilmesine neden olan İsrail'in Filistin soykırımına karşı en büyük mücadeleyi veren ve her zaman olduğu gibi şimdi de tüm bedellerine

rağmen Filistinlilerin yanında duran Türkiye Cumhuriyeti devletidir. Kendi siyasi ikballerini Türkiye'nin çıkarlarının üstünde görerek Türkiye'nin Filistinliler için yaptığı tüm olumlu girişimleri yaftalamak gaffete düşmekten başka bir şey değildir.

Tam yüz yıl önce meydana gelen Birinci Dünya Savaşı sonunda Osmanlı İmparatorluğu çok büyük toprak kaybetmiş, bugün 780 bin kilometrekareye sıkıştırılmış, hâlâ burada da rahat bırakılmamaktadır. Yüz yıl önce planlanan plan hâlâ devam etmekte, Türkiye'yi bölmeye yönelik çabalar terör örgütleri vesayetleriyle devam ettirilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti devletinin tüm bu tehlikeleri görerek gerekli tedbirleri alması en doğal hakkıdır; bu anlamda, PKK, YPG, DEAŞ, FETÖ gibi terör örgütleriyle mücadele etmektedir.

HDP'li milletvekillerinin "Türkiye yurt içinde ve yurt dışında Kürtlerle savaşıyor." sözü tamamen yalandır ve birilerine selam çakmaktan başka bir şey değildir. Kürt vatandaşlarımız Türkiye Cumhuriyeti'nin asli unsurlarından olup hiçbir zaman ayrımcılık olmadığı gibi, tarih ve kader birlikteliği yaptığımız yurt dışındaki Kürtlere, Kürt kardeşlerimize de sahip çıkmaktayız.

Irak'ta, Birinci Körfez Savaşı'nda Kürtler Saddam Hüseyin tarafından bombalandığında onlara kapılarını açan ve ülkemizde misafir eden Türkiye Cumhuriyeti devletinden başkası değildi. Yine, 13 Eylül 2014 tarihinde "Kobani" veya diğer adıyla "Ayn el Arap" adıyla bilinen şehir DAİŞ tarafından kuşatıldığında oranın kurtarılması için en büyük desteği verenin de Türkiye Cumhuriyeti devleti olduğu asla unutulmamalıdır.

Türkiye Cumhuriyeti devleti, ilerleyen yıllarda Türkiye devletinin bölünmesi projesini gerçekleştirmek için Kürtlerle ilişkisi olmayan, sadece Kürt kardeşlerimizin milliyetçilik duygularını kullanan, tüm Türkiye düşmanlarından oluşan, İsrail ve emperyalist ülkelerle birlikte hareket eden PKK/YPG gibi terör örgütlerini ortadan kaldırmak için Suriye ve Irak'ın kuzey bölgelerinde sınır dışı harekât yapmaktadır.

CHP İstanbul Milletvekili Sayın Tan konuşmasında "Kürt sorunu vardır." dedi. Bunu mutlaka açmanız lazım. Kürt sorunu nedir? Bunu mutlaka tanımlamanız lazım. Aynı zamanda, eşit yurttaşlık içeren bir anayasadan bahsetti. Şimdi, size soruyorum: Anayasa'mıza göre Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarımız arasında etnik kökene göre bir ayrımcılık var mıdır? Türklerin olup da Kürtlerin olmadığı bir durum var mıdır?

Diğer taraftan, eğer siz iktidar olursanız -inşallah, Allah nasip etmez- Türkiye'nin yurt dışı operasyonlarını durduracak mısınız? Türkiye'nin bölünmesine rıza mı göstereceksiniz? Türkiye'nin terörle mücadelesini bırakacak mısınız? Bazı milletvekilleri ülkemizin çok yönlü dış politika yürütmesinden neden rahatsız olmaktadır, anlayamamaktayım. Bildiğiniz gibi, dünya devletleri arasında "sürekli dostluk" veya "sürekli düşmanlık" diye bir şey yoktur ancak çıkar ilişkisi vardır. Tek yönlü politika izlemek, hele hele sadece Batı'nın güdümünde kalmak tamamen yanlıştır.

Değerli milletvekilleri, bunun bir örneği de Türkiye Cumhuriyeti devleti 1963 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğuna girmek üzere başvurmuş, 1964 yılında başvurusu kabul edilmiş ve Avrupa Birliğine girmediği hâlde 1995 yılında Gümrük Birliğini kabul etmiş -diğer ülkelerden farklı olarak- 2005 yılında müzakerelere başlamış, müzakereler başladıktan sonra vize serbestisi olması gerekirken vize serbestisi verilmemiş ve gördüğümüz gibi Türkiye'ye çok büyük bir ayrımcılık yapılmaktadır ve bizden çok sonra Avrupa Birliğine başvuran bazı devletler kısa sürede maalesef kabul edilmiştir. Avrupa Birliği kriterlerini kabul ediyoruz ama Avrupa Birliğinin dayatmalarını asla kabul etmiyoruz. Eğer Avrupa Birliğinin istediği PKK'nın eylemlerine sessiz kalmaksa ve Avrupa devletlerinin bu bölgedeki çıkarlarına sessiz kalmaksa buna hiçbir zaman "evet" diyemeyiz. Türkiye Cumhuriyeti devleti uzun yıllardır ihmal edilen, Avrupalıların sadece sömürmek için gittikleri ve orada sömürdükleri Afrika devletleriyle yakından ilgilenmiş, oradaki konsolosluk sayısını 14'ten 50'ye çıkarmış, onların kalkınmasına önderlik etmiş bir ülkedir. İnşallah, bunların meyvelerini ilerleyen yıllarda alacağız.

Tabii ki Dışişleri Bakanlığımız tüm dünyadaki gelişen olaylarla yakından ilgilendiği gibi aynı zamanda yurt dışında bulunan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının sorunlarıyla da yakından ilgilenmektedir. Bunun çok örneğini yaşadım ama bir tane örneğini sizlerle paylaşmak istiyorum. Rusya'da yaşayan bir Türk vatandaşının maalesef orada pasaportu alınıyor, telefonu alınıyor, kimsesiz bir şekilde kalıyor, bir havaalanında yapacak bir şeyi olmadan orada beklemekte ve bu vatandaşın yakınları bir vesileyle bana ulaştılar, ben de bunu Dışişleri Bakanlığımıza ilettim, oradaki konsoloslüğümüz gitti, o vatandaş buldu ve biletini aldı, vatandaşımızı Türkiye'ye getirdi. İşte, bu gibi olaylar Dışişleri Bakanlığımızın tüm vatandaşlarımıza ve özellikle de yurt dışında bulunan vatandaşlarımıza ne kadar değer verdiğini ve onların sorunlarıyla ne kadar ilgilendiğini göstermektedir.

Neticede şunu söylüyorum: Tabii ki Türkiye eski Türkiye değildir ve dolayısıyla da etkin bir politika izlemektedir. Artık sadece söylenenleri dinleyen bir Cumhurbaşkanlığı veya Başbakanlık sistemi gerilerde kalmıştır, artık yön verilen Türkiye yoktur, yön veren bir Türkiye vardır. İnşallah, Türkiye'nin hinterlandını daha da genişleteceğiz. Bizim amacımız Osmanlı'dan bahsederken bir yerleri işgal etmek asla değil ama eskiden kader birliği yapmış olduğumuz ve birlikte yaşadığımız, şimdi başka ülkeler olarak görülen devletlerle ilişkilerimizi geliştirerek daha büyük, etkin bir Türkiye'yi geliştirmek istiyoruz. Bu yönde çabalarımız sürmektedir.

Sayın Bakanım, tabii ki çalışmalarınızı yakından takip ediyoruz. Gece gündüz durmuyorsunuz, ekibinizle beraber çok mücadele veriyorsunuz ve bu çıktığınız yolda Allah sizleri başarılı eylesin diyorum.

2025 yılı bütçenizin hayırlı uğurlu olmasını diliyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Güneş, teşekkür ederim.

Şimdi, Rahmi Aşkın Türeli, Heval Bozdağ, Mustafa Baki Ersoy, Cavit Arı, Hakkı Saruhan Oluç, Erhan Usta olarak devam edeceğiz.

Sayın Rahmi Aşkın Türeli, buyurun

RAHİMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli milletvekilleri, Sayın Bakan, değerli bürokratlarımız ve basın mensupları; konuşmama başlarken hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakan, sunuşunuzda birçok hususa ya değinilmemiş ya da bazı hususlar kapalı olarak geçilmiş. Ben bunların biraz daha netleşmesinin önemli olduğunu düşünüyorum. Öncelikle, tabii, şunu söylemek lazım: Uluslararası sistem nereye gidiyor, dünya nereye gidiyor, dış politika nereye gidiyor? Çok kutuplu bir dünya bir dengesi mi oluştu, bölgesel çatışmalar bu dönüşümün unsurları mı? Bunların hepsinin aslında bir vizyon temelinde tartışılması gerekiyor. Siz onları çok tartışmıyorsunuz, birçok şeyi söylemişsiniz ama sunuşunuzda, o kitapçıkta da “belirsizlikler çağı” diyorsunuz. Aslında bir anlamda belirsizliklerin olduğunu, bunların da herhâlde çok öngörülemediğini ortaya koyuyorsunuz. Sanıyorum, bu belirsizliklerle ilgili olumlu mu, olumsuz mu bir bakış, açıkçası çok da anlaşılabilir bir şey değil sunuşta.

Uluslararası örgütlerin etkinliği aynı zamanda bu süreç içinde tartışılıyor. Sayın Bakan, Cumhurbaşkanının bir sözü var, uzun zaman sık sık tekrarladı bunları Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 5 daimî üyesine atıfla “Dünya 5’ten büyüktür.” diyordu. Bu konuda önerimiz ne, ben açıkçası bilmiyorum yani biz bunu söylüyoruz ama bunun altı boş. Yani bu konuda bir önerimiz var mı, birlikte hareket ettiğimiz ülkeler var mı? Hatırlarsanız, iki kutuplu dünya düzeninde bir Batı bloku ve Doğu bloku vardı, onun dışında bir de bağlantısız ülkeler vardı. Yani şimdi burada her konuşmada “Dünya 5’ten büyüktür.” diyoruz. E, ne oluyoruz, ne yapıyoruz yani? Yani sadece bir söylem düzeyinde midir bu? Bunun bir açıklanmasını isterim.

İkinci konu AB’yle ilişkiler. Sunuşunuzda “Temaslarımızda AB’den beklentimizin ilişkilerimizde geleceğe yönelik kapsayıcı ve vizyoner bir tutum benimsemesi olduğunu vurguluyoruz.” dediniz. Tabii, en son açıklanan AB Komisyonunun 2024 Türkiye Raporu var, burada, gene, Türkiye, her zaman olduğu gibi -uzun zamandır devam ediyor bu eleştiriler- demokrasi, hukuk devleti, yargı, temel hak ve özgürlükler konusunda ciddi biçimde eleştiriliyor. Bunlar sadece Avrupa...

(Uğultular)

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - Sükûneti tesis eder misiniz.

Aynı zamanda sadece Avrupa Birliği Komisyonunun değil, Avrupa Konseyi, Avrupa Parlamentosunun da bu konuda ciddi eleştirileri var. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları uygulanmıyor, bunların hepsini biliyoruz. Yani bu konuda siz ne öngörüyorsunuz? Kısa, orta ve uzun vadede ne gibi gelişmeler bekliyorsunuz AB konusunda? Örneğin, Gümrük Birliği var burada, Gümrük Birliği bir dönem tartışmaya açıldı, tabii, ilgili bakanlık Ticaret Bakanlığı, Sanayi Bakanlığı da bunların içinde, hatta Tarım Bakanlığı, birçok bakanlık var. Bu konuda nedir? Yani AB’ye ilişkin perspektifimiz ne? Tabii ki onların tutumunun da tutarlı bir tutum olmadığını biliyoruz, zaten hepimiz de bunu yaşıyoruz ama biz ne yapacağız? Yani bunun bir çapa olma özelliği var, öyle anlaşıyor, geçmişten beri, Türkiye ta 63’ten beri bunun içinde, bu sürecin içinde. Bu konudaki düşüncelerinizi net bilmek isterim.

Bu savunma sistemleri konusu önemli. Sunuşunuzda “F-16 tedarik talebimizi sözleşmeyle sonuçlandırdık.” dediniz, bu sözleşmenin kapsamı ve şartları neler? Çünkü biz şunu biliyoruz: Türkiye 40 adet F-16 uçağı ve 79 adet F-16’ların modernizasyon kitini talep ediyordu. Ne oldu bu konuda, hepsi bunların bu kapsamda mı yoksa başka bir bağlam içinde mi? S-400 sistemleri konusu ne oldu? Bunların hepsi bağlantılı. F-35 savaş uçağı projesinden çıkarılmıştı, o konuda bir gelişme var mı? 1,4 milyarlık bir ödememiz vardı, bunu geri alıyor muyuz? Bunlar çok önemli konular. Sizin için -aynı zamanda Millî Savunma Bakanlığıyla birlikte- bu savunma konusunun büyük önem arz ettiğini düşünüyorum.

“Kritik mineraller ve ham maddelere sahip ülkeler farklı güçlerin rekabet alanına dönüşmektedir.” diyorsunuz. Bu kritik mineraller neler? Petrol değil herhâlde, petrol zaten uzun zamandır var -petrol, doğal gaz, fosil yakıt değil- bunlar ne? Bu ülkeler hangi ülkeler, nasıl bir rekabet var? Biz bu rekabetin içinde miyiz, bir yerde yer alıyor muyuz kendi başımıza ya da bazı başka ülkelerle birlikte? Afrika mıdır, başka bir yer midir, nedir, ne üzerinde? Yani bu konular biraz önce söylediğim gibi çok kapalı ifadelerle, birer ikişer cümleyle geçilmiş. Oysa bunların açıklanmasının önemli olduğunu düşünüyorum.

Diplomatik misyon konusu, dünyada toplam 261 misyonuyla en geniş dış temsilcilik ağına sahip ilk 3 ülke arasında olduğunuzu ifade ettiniz. 1’inci, 2’nci ülkeler kimler?

Bir de tabii, açıkçası şunu söylemek lazım: Geniş bir diplomasi ağına sahip olmak elbette güzel bir şey, buna bir itirazımız yok. Türkiye diplomasi alanında ne kadar başarılı olursa, etkili olursa bundan bizler de o kadar mutlu oluruz ama bununla birlikte, bunun, bu diplomasiinin Türkiye’nin ekonomik ve sosyal gelişmişliğiyle desteklenmesi gerekiyor. İşte, orada problemler var. Bakın, ilk 3 arasındayız diplomatik temsilcilikte ama kişi başına millî gelir sıralamasında dünya da 72’nci sıradayız, ilk 3’te değiliz. Gelirin yanı sıra eğitim ve sağlığa ilişkin göstergelerin de kriterlerin de yer aldığı Birleşmiş Milletler İnsani Gelişmişlik Endeksi’nde 45’inci sıradayız. Yani sonuç itibarıyla, nicelik açısından “Biz şunu arttırdık, bunu yaptık, her yere gidiyoruz.” değil, bunun arkasında güçlü bir ekonomiyle desteklenmesi lazım ama ne yazık ki Türkiye ekonomi açısından bu durumda değil, ciddi bir ekonomik kriz içindeyiz. Türkiye ekonomisi her sene açık veriyor. Yurt içi tasarruflarımız yatırımları karşılamadığı için dış tasarruf alıyoruz yani cari açık alıyoruz ve dış borcumuz artıyor. Bu aynı zamanda dış politika alanındaki manevra yeteneğimizin de daralması anlamına geliyor. Bunların bu bağlamda; ekonominin, siyasetin, diplomasiinin birlikte tartışılma ihtiyacı var.

Son bir konuya daha değinmek isterim. O da -bu yılın mayıs ayında Plan ve Bütçe Komisyonunda görüştük- Dışişleri Teşkilatını Güçlendirme Vakfı kuruldu. Bu konuda çok ciddi itirazlarımız ve muhalefetimiz olmasına rağmen sonunda bu yasalaştı. Yani bakın, bu konudaki kanun teklifi geldiği zaman bir amaç vardı, amaç şu: Dışişleri Bakanlığı teşkilatının faaliyetlerinin güçlendirilmesi, personelin temsil kabiliyetli ve donanımlı yetiştirilmesiydi. Şimdi, biz buna bakıyoruz, bunlar kamu görevi, bunlar Dışişleri Bakanlığının görevi, bunlar bir vakıf eliyle yapılabilecek işler değil. O yüzden de dedik ki: “Bu kurduğunuz yapıyla âdeta paralel bir Dışişleri oluşturunuz, Dışişleri bütçesi.” Eğer buna ihtiyaç varsa, Türkiye’nin ihtiyaçları bu alanda önemli ise -biz de isteriz elbette daha etkin bir Dışişleri- o zaman bütçeden ödenekleri artırılabilir, Türkiye bunu yapabilecek güçte. Burada, kurulacak vakfın o kadar geniş bir faaliyet alanı var ki yurt içi ve yurt dışında her türlü taşınır ve taşınmaz malı alabilecek, satabilecek, araba kiralayıp Bakanlığa tahsis edebilecek, Bakanlık ihtiyaç duymadığı taşınmazları bu vakfın kullanımına bırakacak, Vakıf bu taşınmazları kiralama ya da başka yöntemle değerlendirecek, Vakfa

yükseköğretim kurumları kurma konusunda yetki veriliyor, ayrıca, vize aracılık hizmet gelirinin bir kısmının da bu Vakfa bırakılması söz konusuydu. Bu itirazımızın biri bu paralel bütçe ve bunun tabii doğal olarak ortaya çıkardığı sonucun da Sayıştay denetiminin dışında olmasaydı. Ben bu konudaki gelişmeleri öğrenmek istiyorum. Bu konuda ne oldu şu ana kadar? Bu Vakıf kuruldu. Vakfın kurulması işte mayıs, haziran ayında Resmi Gazete’de de yayımlanmış, şu ana kadarki faaliyet alanı nedir? Bu vize hizmetleriyle ilgili -çünkü geçmişte bunu yapan hizmetler bunun Dışişleri Bakanlığı bünyesine alınması, o kaynakların da işte bu Vakfın da aslında çevrilmesinde kullanılması söz konusuydu- buradaki durum nedir? Bir de ayrıntılı bir açıklama yaparsanız memnun olurum.

Tabii, şunu da söylemek lazım: Bu BRICS konusu -belki başka arkadaşlar da sormuştur- bu konu nedir? Yani bu böyle tam açık değil yani biz ne yaptık? BRICS’e üye miyiz, değil miyiz, nasıl bir statü var? Çünkü bunların hepsi Türkiye’nin, Türkiye kamuoyunun çok merak ettiği konular ve dış politika konusu da çok önemli bir konu, bu yüzden bunların ne kadar açıklık ve şeffaflık içinde ortaya konulması söz konusu olursa o açıdan da kamuoyu da bundan tatmin olur, bizler de bu anlamda bu konularda, sizden alacağımız cevaplar konusunda gündeme getiririz, gündemde tutarız diyorum.

Teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Türel, teşekkür ederim.

Sayın Heval Bozdağ, buyurun.

HEVAL BOZDAĞ (Ağrı) - Teşekkürler.

Sayın Başkan, Sayın Bakan, değerli misafirler, Komisyon üyeleri, basın emekçileri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Aslında ben de konuşmama İsrail’in Filistin’deki işgali ve savaşı üzerine kuracağım. Burada Türkiye’nin rolü ne, gerçekte ne yapıyoruz, çok anlaşılır değil gibi. Çünkü bununla ilgili kamuoyunda sürekli ortaya çıkan bir tartışma var. Biz Ticaret Bakanının buradaki sunumunda da aslında bunu tartıştık. Şimdi, sizin de bu konuyla ilgili diplomasi faaliyetlerinizden neyi amaçladığınızı da açıkçası anlamadık. Güncel gelişmeler, ortaya çıkan pratikler pek birbiriyle örtüşmüyor diyebilirim. Burada bir tutarsızlık var, bu iç kamuoyuna yansıyor. Ama açıkladığımız kadarıyla dış politikada bu konuda yeterince aslında iknasınız, iç kamuoyu ikna olmamış olsa da. En azından son D-8 zirvesinde böyle bir sonuç çıkmış gibi çünkü oranın sonuç metninde üye ülkeler bu duruma karşı yani ticaret ve destekle ilgili herhangi bir şerh koymamışlar.

Şimdi “Ülkemiz daima Filistin halkının yanında olmuş, soykırma sessiz kalmamış ve uluslararası diplomasi alanında bir dizi diplomatik girişimlerde bulundu.” dediniz. Hatta İsrail’e silah ambargosu uygulanmasının Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından gündeme alınmasını teminen Birleşmiş Milletlerde bir girişim başlatıldığını ve İsrail’in bazı ülkelere temin ettiği diplomatik, ekonomik ve askeri yardımı da açıklıkla ortaya koyarak “Bu ülkelere İsrail’e yardımlarını kesme çağrısında bulunuyoruz.” dediniz. Bu gayret çok güzel. Şimdi, 8 Haziranda D-8 Ekonomik İşbirliği Teşkilatı toplandı. Buradaki teşkilat üyeleri aynı zamanda İslam İşbirliği Teşkilatının da üyeleri. Orada da aslında tüm devletler Filistin’e karşı işlenen suçların durdurulması amacıyla diplomatik, siyasi, ekonomik ve hukuki baskı uygulanması, bütün gerekli tedbirlerin alınması çağrısında bulunuyordu. Ama bakınız Sayın Bakan, bu çağrının üzerinden daha üç ay geçmişti ki İstanbul’da SAHA EXPO... İsrail’e silah satan şirketler burada ağırlandı. 22 Ekimde başlamış bu fuar. Burada Uluslararası Savunma, Havacılık ve Uzay Sanayi Fuarı SAHA EXPO. İsrail’e silah temininde bulunan birçok firma da ağırlanmış. İşte burada hangi firmalar var diye baktığımız zaman, mesela, İtalyan menşeli bir Leonardo firması var, Fransız firmaları var, Birleşik Krallık merkezli BAE Systems var yine aynı zamanda. Merkezi ABD Florida’da bulunan ve İsrail ordusu ile ABD göçmenlik yetkililerine telefon izleme cihazları ve diğer ekipmanlar sağlayan bir ABD silah üreticisi firma da var. Silah ticaretiyle mücadele kampanyası “İsrail’in kendi silah endüstrisinin yanı sıra Amerika Birleşik Devletleri İsrail’e silah sağlayan en büyük tedarikçi ve ancak özellikle de Almanya, İtalya, Birleşik Krallık olmak üzere çok sayıda ülke de bu tedarikçiler arasında yer alıyor.” diyor ve bu tedarikçiler SAHA EXPO’da ağırlanmış durumda. Buna verilecek bir cevap olmalı. Sadece orada silahlar tanıtıldı, sergilendi, projeleri anlatıldı, milyon dolarlık anlaşmalar yapıldı ama “İsrail’e herhangi bir silah sevkiyatında bulunmayın.” mı denildi? Bu fuar Filistin diplomasisi açısından ne ifade ediyor, açıkçası merak ediyorum.

Aradan iki hafta geçmiş, Cibuti’de düzenlenen Türkiye-Afrika Ortaklığı Üçüncü Bakanlar Gözden Geçirme Konferansı, siz de katılmışsınız oraya. Bu olayın üzerinden iki hafta geçiyor ve orada “İsrail’in silah ve mühimmat satın alınmasına engel olmamız lazım.” diyorsunuz. “Bu konudaki duyarlılığımızı her platformda sürekli gündeme getirmek zorundayız. İsrail’e silah satmanın soykırma ortak olmak anlamına geldiği her fırsatta tekrarlanmalı.” diye orada tekrarlıyorsunuz. Fuardan haberiniz yoktu sanırım diye düşünüyorum.

Aslında İsrail’le ticaret sürekli var. 2002 yılından beri artan bir ticaret hacminin olduğunu biz görüyoruz. Bunun ilgili olarak Euronews’in TÜİK verileri var, Özel Ticaret Sistemi verileri, buradan kaynak gösterirsek eğer bunu, burası 2002 yılında Türkiye’nin İsrail’e ihracatının 861,4 milyon dolar olduğunu söylüyor. İthalatı ise 544,5 milyon dolar. 2022 yılında ise ihracat 6,74 milyar dolara yükselmiş, ithalat ise 2,17 milyar dolara çıkmış. Ticaret hacmi de 1,41 milyar dolar yani Özel Ticaret Sistemi verilerine göre 2002 yılında Türkiye’nin ihracatında İsrail’in payı yüzde 2,39 iken bu oran 2022’de 2,87’ye kadar yükselmiş durumda. Şimdi, TÜİK verileri, gümrük kayıtları, hepsi bu yönde veriler veriyor, gösteriyor.

Yine, İsrail’in, biliyorsunuz, petrol ihtiyacı var. Petrol sevkiyatının Azerbaycan’dan doğru olduğunu da biliyoruz. İsrail kendi petrolünü üretemeyen bir ülke ve Azerbaycan’dan karşılıyor. Bu diplomasinin içerisinde Azerbaycan petrolüne bir ambargo uygulamak var mı, yok mu? Varıl başına 1,27... Buna karşı uygulanmış herhangi bir yaptırım var mı? Türkiye İhracatçılar Meclisi eylül ayı verileri “İlk dokuz ayda Filistin’e tekstil ve ham madde ihracatı çok yüksek.” diyor. Deri ve deri mamulleri ihracatı, hazır giyim, konfeksiyon ihracatı, çelik ihracatı da artmış durumda. Geçen yılın ilk dokuz ayında 91 milyon 276 bin dolar değerindeki ihracat yapılan Filistin’e bu yıl 571 milyon dolar ihracat yapılmış. Şimdi, burada, ticaret yaşamını aşmak için evrakta ‘İsrail’ yerine ‘Filistin’ yazıldığı söyleniyor ve bunlar hep Ticaret Bakanlığının onayıyla gerçekleştiriliyor. Savaşın başlamadığı 2023 yılının ilk sekiz ayında Filistin’e 282 bin dolarlık demir çelik ihracatı gerçekleşmiş ama 2024 yılının ilk sekiz ayında Filistin’e 32 milyon 988 bin dolarlık demir çelik ihracatı gerçekleşmiş. Hiçbir şüpheye fırsat vermeden kamuoyunun bilgilendirilmesi gerekiyor ve bunun bir izahatı olmak zorunda.

Sayın Bakan, başka ülkelerin topraklarına fiilî saldırıda bulunmak, asker bulundurmak, sivil yerleşim yerlerinin hedef alınması iktidarın Kürt sorununda çatışma yöntemiyle sorunu çözeceğini iddia etmesindeki ısrar ve savaş politikalarının devamıdır. İktidar, askeri operasyonlar yaparak hem bu sorunu daha büyütmekte hem de kendi ömrünü uzatmak için otoriter yöntemleri barışı savunan herkes için uygulamaya devam etmektedir. Kürt sorunundaki çözümsüzlük Türkiye'yi hızla otoriterleştirmiştir, antidemokratik bir ülke hâline getirmiştir. Yargı yolunun bunun için araçsallaştırılması, belediyelere kayyım atanması, Kürt halkının iradesinin yok sayılması, siyasetçiler üzerindeki baskının kesintisiz bir şekilde sürdürülmesi, güvenlikçi politikalarla çatışmayı derinleştirmek sorunu şiddetle çözmeyi tercih etmenin tezahürüdür.

Bakınız, 1985 ile 2021 yılları arasında doğrudan doğruya 230 milyar doların çatışma nedeniyle heba edildiği söyleniyor. 2022 yılına göre güncellenen dolar endeksine göre ise Türkiye ekonomisi 4,5 trilyon dolar kaybetmiştir. Bu kayıp olmasaydı eğer Türkiye'nin millî gelirinin yüzde 36'dan daha fazla büyüyebileceği ortaya konuluyor. Kürt sorunundaki çözümsüzlüğün veya çatışmaya dayalı çözüm arayışlarının bu kadar korkunç bir ekonomik maliyeti de varken bu politikada ısrar etmek boşunadır. Ekonomik maliyetinin dışında hesap edilemeyen çok yönlü, çok boyutlu ve katmanlı bedellerini de unutmamak gerekir. Türkiye'nin acilen bir Kürt barışına ihtiyacı vardır diyorum.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Bozdağ, teşekkür ederim.

Mustafa Baki Ersoy, buyurun.

MUSTAFA BAKİ ERSOY (Kayseri) - Teşekkür ederim Başkanım.

Sayın Bakanım, Değerli Komisyon üyelerimiz, milletvekillerimiz, çok kıymetli bürokratlarımız ve basın mensuplarımız; hepinizi saygılarımla selamlıyorum. Sayın Bakanım, Türk milletinin onurunu, çıkarlarını ve güvenliğini her koşulda gözeten Dışişleri Bakanlığımızın son yıllarda yürüttüğü başarılı, millî ve güçlü dış politikayı kapsayan detaylı sunumunuz için teşekkür ederim.

Ülkemizin mevcut millî dış politikası, bir yandan bağımsızlığımızı korurken bir yandan “Yurtta sulh, cihanda sulh” ilkesinden sapmadan küresel barışa katkı sağlamaktadır. Bu vizyonla Türkiye krizlerin değil, çözümlerin bir parçası hâline gelmiştir. Millî ve güçlü Türkiye hedefi doğrultusunda her bir diplomatik adım milletimizin ali menfaatlerini gözeterek atılmaktadır. Ülkemiz diplomasidaki güçlü vizyonu sayesinde hem bölgesel bir denge unsuru olmuş hem de küresel meselelerde çözüm odaklı bir aktör hâline gelmiştir. Türkiye Yüzyılı vizyonu ile dış politikamızda artık pasif değil, aktif ve yönlendirici bir aktörüz. Azerbaycan'dan Libya'ya, Karadeniz'den Akdeniz'e kadar birçok kritik meselede Türkiye'nin güçlü iradesi sahadaki dengeleri değiştirmiştir. Millî savunma sanayimizin başarıları ve yerli teknolojimizle desteklenen bu politikalar Türkiye'nin sadece bir diploması masasında değil, sahada da söz sahibi olmasını sağlamıştır. Çok boyutlu diplomasıyla Bakanlığımız bir yandan geleneksel müttefiklik ilişkilerimizi geliştirmekte, diğer yandan yükselen güçlerle ilişkilerimizi çeşitlendirmektedir. Avrupa Birliğiyle müzakerelerden Türk Devletleri Teşkilatındaki etkinliğimize, Orta Doğu'dan Afrika'ya kadar geniş bir yelpazede aktif diploması yürütülmektedir.

Sayın Bakanım, sizlerin öncülüğünde insani diploması alanında dünyanın en fazla insani yardım sağlayan ülkesi konumundayız. Bu, sadece mazlum milletlerin umudu olmakla kalmamakta, aynı zamanda Türkiye'nin vicdan diplomasisini de tüm dünyaya göstermektedir. Diğer yandan, Türkiye'nin sınır güvenliği ve terörle mücadele diplomasisi alanında gösterdiği kararlı duruş hem bölgemizde barışı sağlamış hem de müttefiklerimize güven telkin etmiştir.

Filistin meselesine gelecek olursak, bu mesele, Dışişleri Bakanlığımızın uluslararası arenada yürüttüğü adalet ve vicdan odaklı politikanın en güçlü örneklerinden biridir. Filistin halkının onurlu mücadelesine destek olmak ve uluslararası hukukun üstünlüğünü savunmak sadece diplomatik bir mesele değil, aynı zamanda tarihi ve insani bir sorumluluktur.

Filistin için yaptığınız yoğun diplomatik temaslar, Gazze'ye insani yardım ulaştırma çabaları ve uluslararası toplumu harekete geçirme konusundaki hassasiyetiniz için zatîinize teşekkür ediyorum, bu, hepimiz için gurur verici bir durumu söz konusu hâline getirmiştir. Bugün Gazze, Batı Şeria ve Doğu Kudüs'te yaşanan mezalim sadece Filistin'in değil tüm insanlığın vicdanını yaralamaktadır. İsrail'in uyguladığı soykırım ve saldırgan politikalarına karşı ülkemiz her platformda bağımsız Filistin devleti çözümünü kararlılıkla savunmaktadır. Türkiye'nin bu yönde sergilediği güçlü duruş hem İslam İşbirliği Teşkilatı hem de diğer uluslararası mekanizmalar nezdinde önemli sonuçlar doğurmuştur.

Sayın Bakanım, sizlerin de sunumunuzda vurguladığımız gibi, 1967 sınırlarında başkenti Doğu Kudüs olan bağımsız bir Filistin Devleti bu sorunun nihai çözümü için tek çıkış yoludur. Türkiye'nin liderliğinde oluşturulan garantörlük mekanizması önerisi ve uluslararası toplum üzerindeki diplomatik baskılar bu hedefe yönelik somut ve tarihi adımlar olarak önümüzde durmaktadır.

Rusya-Ukrayna savaşıyla ilgili ise özellikle bazı noktalara dikkat çekmek istiyorum. Üç yıldır devam eden bu savaş yalnızca bölgesel değil küresel ölçekte de etkilerini hissettiren bir krizdir. Böylesine karmaşık bir çatışma ortamında ülkemizin üstlendiği rol Türkiye'nin barışçı ve adil dış politika anlayışının somut bir tezahürüdür. Sayın Bakanımızın belirttiği gibi, Karadeniz tahıl koridoru girişimi, yalnızca bölge halklarını değil, dünyanın dört bir yanındaki milyonlarca insanı etkileyen küresel bir gıda krizinin önlenmesinde hayati bir rol oynamıştır. Türkiye'nin, 33 milyon ton tahılın dünyaya ulaştırılmasına vesile olması sadece insani bir başarı değil, aynı zamanda diplomatik bir zaferdir. Bu girişim Türkiye'nin çözüm odaklı ve vicdani diplomasisinin dünya için ne kadar kıymetli olduğunu göstermiştir. Öte yandan, savaşın Karadeniz'e sıçramaması için ticari seyrüseferin emniyet altına alınması yönünde sürdürülen çalışmalar, ülkemizin bölgesel istikrar için ne denli stratejik bir vizyona sahip olduğunu da ortaya koymaktadır. Türkiye hem Rusya hem de Ukrayna'yla sürdürdüğü düzenli siyasi diyalog sayesinde çatışmanın sona erdirilmesi ve kalıcı bir çözümün sağlanması adına tarafsız ve adil bir aracı olmayı başarmıştır. Türkiye'nin savaş ortamında bile Kırım Tatarları başta olmak üzere siyasi tutukluların, savaş esirlerinin ve sivillerin ailelerine kavuşmaları

için gösterdiği çabalar insani diplomasi anlayışımızın güçlü bir yansımasıdır. Bu girişimler, Türkiye'nin insan hakları ve özgürlükler konusundaki hassasiyetini uluslararası alanda açıkça ortaya koymaktadır.

Suriye politikalarımız ise terörle mücadele, Suriye'nin toprak bütünlüğünün korunması ve Suriyelilerin gönüllü dönüşü gibi ana unsurlar üzerinden şekillenirken, bu çerçevede sergilenen kararlı duruşunuzu takdirle karşılıyoruz. Astana süreci kapsamında sağlanan kazanımların korunması ve bölgedeki çatışmaların yayılmasının önlenmesi hususunda sürdürülen çabalar Türkiye'nin barışçıl ve çözüm odaklı yaklaşımını net bir şekilde ortaya koymaktadır; Irak'la geliştirilen yakın ilişkiler, hain terör örgütü PKK'nın yasaklı örgüt ilan edilmesi gibi kritik adımlarla daha da anlam kazanmıştır. Sayın Bakanımızın Afganistan, Pakistan ve İran gibi bölge ülkeleriyle ilgili değerlendirmeleri Türkiye'nin bu coğrafyada barış ve istikrarı teşvik eden sorumlu bir aktör olduğunu bir kez daha teyit etmektedir. Güney Kafkasya'daki gelişmelere dair yapılan vurgular kardeş Azerbaycan'la ilişkilerimizin örnek bir seviyede sürdüğünü ve bölgesel barış adına tüm aktörlerin teşvik edildiğini de göstermektedir.

Dışişleri Bakanlığımızın savunma sanayisinden enerji projelerine, ticari iş birliklerinden insani yardımlara kadar birçok alanda Türkiye'nin öncülüğünü güçlendiren faaliyetlerini takdirle karşılıyoruz, bu vizyonun daha ileriye taşınacağına inancımı yineliyorum.

Sayın Bakanım, bu duygu ve düşüncelerle, başta sizler olmak üzere, ülkemizin hak ve çıkarlarını savunma noktasında gösterdikleri gayret ve emekler için Bakanlığımızın tüm bürokratlarına teşekkür ediyorum.

2025 yılı bütçemizin vatanımıza ve milletimize hayırlara vesile olmasını Cenab-ı Allah'tan niyaz ediyorum.

Sağ olun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Ersoy, teşekkür ediyorum.

Sayın Arı, buyurun lütfen.

CAVİT ARI (Antalya) - Sayın Başkan, değerli milletvekili arkadaşlarım, Sayın Bakan, Bakan Yardımcıları, bürokratlarımız; öncelikle hepimizi saygıyla selamlıyorum.

Tarih 4 Eylül 2024, Sayın Cumhurbaşkanı Esenboğa Havaalanı'na giderek misafirini karşılar. Makam aracı Cumhurbaşkanlığı Külliyesi önündeki caddeye gelir ve protokol kapısına kadar gelen misafire eşlik edilir. Aracı süvari birliği karşılar ve gelen misafirin şerefine 21 pare top atışı yapılır. Muhafız alayı kıtası selamlanır, böyle bir karşılama yapılır. "Gelen kim?" dersek, gelen "Yargılanması için tüm imkânlarımızı kullanıp mahkûm ettireceğiz." denilen Mısır'ın Devlet Başkanı Sisi'dir. Yani 23 Haziran 2019'da "Sisi mi kazanacak, Binali Yıldırım mı kazanacak?" denilen, orada geçen Sisi de törenle, top atışlarıyla karşılandı. İstanbul halkı tercihini adayımız Ekrem İmamoğlu'ndan yana kullandı, Belediye Başkanı seçti ama o tarihte "Tercih kimden yana olacak?" denilen Sisi sizin tercihiniz oldu.

Yine, önce "Dostum Esad" sonra "Esed" süreci yaşandı ve yakın tarihte yine Sayın Cumhurbaşkanı geline süreçte, "Esed'le de görüşebilirim. Nasıl ki geçmişte ailece görüşmeye varıncaya kadar Sayın Esed'le biz bu görüşmeleri yaptıysak yarın da görüşebiliriz, bu gayet mümkündür." dedi.

Sayın Bakan, bunu niye söylüyorum? Bakın, siz Dışişleri Bakanısınız ve bugün ülkemizi dış ilişkilerimizde temsil eden bir bakansınız. Dış ilişkiler, esasen -hep burada konuşuldu- gerçekten millî olmalı, gerçekten siyasetüstü olmalı, hepimizin ülkenin birliği, bütünlüğü noktasında ortak paydası olabilmeli ancak özellikle dış ilişkiler son dönemlerde, uzunca bir dönemdir, iç siyasetin bir malzemesi hâline getirilmiş durumda. Yani "Dış ilişkileri yönlendirelim, şekillendirelim." denirken sergilenen tavırla aslında iç siyaset dizayn edilmeye çalışılmakta. İşte biraz önce söyledik, "Sisi'ye mi oy vereceğiz, Binali Yıldırım'a mı?" denilen Sisi üzerinden İstanbul seçmeni etkilenmeye çalışıldı ama top atışlarıyla Sisi karşılandı. Diyeceksiniz ki: "Devletler arasında ebedi düşmanlık yoktur ebedi dostluk olmadığı gibi." Ama o zaman iç siyasete malzeme etmekten de uzak durmak lazım. Çünkü gerçekten dış ilişkiler hepimizin ortak paydası. Ülkemizin dünyada itibarlı bir ülke olması hepimizi gururlandırır. Siz olaylara siyasi pencereden yaklaşmaya devam ettiğiniz müddetçe de gerçekten ülkenin itibarı her geçen gün düşmekte; yaşıyoruz bunları.

Burada konuşuldu. Bakın, yurt dışına çıkmak isteyen başta gençlerimiz olmak üzere, vatandaşlarımız uzunca bir süredir vize alabilmek için önce randevu sorunu yaşıyor, randevu alabilen vize için müracaat ediyor, müracaat edenlerin de önemli bir kısmı, özellikle de Avrupa ülkelerinden ret almakta. Son on yıl içerisinde bu vize alabilmek için yapılan müracaatlarda 511 milyon euro paramız yanmış resmen Sayın Bakanım. Yani vize almak isteyen genç cebindeki belki de son parasını o gün için vermiş, vize alamamış, parası yanmış. 511 milyon euro on sene içinde yanan para, sadece geçen yıl 80 milyon euro. Yurt dışındaki gücümüz, itibarımız işte buralarda kendini gösteriyor. Bakın, özellikle Avrupa ülkelerinin, ülkemizdeki gelişigüzel oluşturulan göçmenlerle kimin alındığını bilmediği için, başta, gelen kişinin kim olduğuna dair tereddüdü, göçmen sorunu ve yine bunun devamında, ülkemizde yaşanan sorunlar, hukuk sorunu, yargı güvenliği, yargının tarafsızlığı ve bağımsızlığı gibi gibi birçok konuyla ilgili Türkiye'ye olan bakış açısında yaşadığı tereddütler nedeniyle bugün ülke olarak bu sorunları yaşıyoruz. Yani burada "Şu ülkeyle şöyle yaptık, buraya böyle yaptık." Tamam, olabilir. Bunlar zaten işin olması gerekeni ama bizim Türk vatandaşımız bir Avrupa ülkesinin kapısına dayandığında vize alamıyor Sayın Bakanım yani bu acı gerçeği de kabul etmeniz gerekir. Eğer ülkemizin gerçekten itibarı yüksekse, işte bu kadar vatandaşın kapıdan dönmemesi gerekir.

Dünya devletlerinin bize karşı olan bakış açısının ne olduğu konusu maalesef sorgulanmakta. Bakın, Sayın Genel Başkanımız son dönemde çok sık bir şekilde "genel başkan" sıfatıyla Kıbrıs'a defalarca gitti geldi. Soruyorum size: Bu kadar bizim "kardeş devlet" dediğimiz devletler var, Avrupa devletleri var, yakın temas içinde olduğumuz devletler de var, yirmi üç yıllık AKP iktidarında Kıbrıs'ı kaç ülke tanıdı Sayın Bakanım. Soruyorum: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devleti'ni kaç ülkeye tanıtabildiniz? Şu an Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni tanıyan bir tane dünya devleti var mı? "Birleşmiş Milletlere kayıtlı bir ülke tanıyor." deyin, sevinelim biz de. Ya, siz daha bunu başaramamışsınız yani "Dünyada olan ilişkileri yönetiyoruz." demeniz hüner değil, siz önce Türkiye'nin itibarını yükseltmeye çalışın ve bunu sağlayın. Bunu başaramamışız ve kendimizi dünyayı dizayn eden bir ülke görüntüsüne sokmaya çalışıyoruz; biz buna inanmıyoruz, keşke öyle olsaydı. Eğer bunu başarabilmiş olsaydınız, işte Kıbrıs'ı tanıyan bir tane devlet olurdu.

Sayın Bakan, yurt dışına çıkmak istendiğinde Schengen vizesi almak isteyen bir vatandaşa pasaportuyla çıkacağında “Aman ha, pasaportunuzda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti damgası var mı, yok mu?” diye sorulmuş olunmasından siz rahatsızlık duymaz mısınız? Ben duyuyorum şahsen. Birçok vatandaş kaldı ki kimlikle girilip çıkıldığı için en azından oradan kurtarıyor. Bunun sorulmuş olması bile aslında sizi rahatsız etmeli.

Sunumunuzda şöyle bir cümle var: “Avrupa Birliğiyle ilgili hedef işlerimiz yürüyor.” demişsiniz ancak, bu cümleyle birlikte beş yıl aradan sonra Brüksel’deki bir toplantıya davet edilmenizden doğan sevincinizi de buraya aktarmışsınız. Şimdi, Avrupa Birliğinde, öncelikle, sadece Avrupalılar istediği için değil, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nde yaşayan herkes için lazım olan kuralları isteyen bir yapı var.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Arı, bir dakika süre ekliyorum.

Toparlayın.

CAVİT ARI (Antalya) - Tamam Başkanım, tamamlıyorum.

Ama bu süreçte, gündüz Ankara’da havai fişekler atıldı ancak beş yıldır bir şey yapılmadığını, bir toplantıya çağrılmış olmanızdan doğan sevincinizi buraya aktarmışsınız. Demek ki bu sürece artık siz de samimi bir şekilde yaklaşmıyorsunuz. Bu süreçle ilgili de bir umudunuzun kalmadığını buralardan görebiliyoruz.

Sonuç itibarıyla, Türkiye’nin itibarının yüksek olmasının hepimizin arzusu olduğunu ifade etmek istiyorum. Başarılar diliyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Oluç, buyurun lütfen.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan, Sayın Bakan Yardımcıları ve değerli bürokratlar; hoş geldiniz.

Sayın Bakan, sunumumuzu hem dinledim hem verdiğiniz yazılı metni de dikkatlice okudum, çok önemli tespitler var içinde, birkaç tanesine kısaca değinmek istiyorum.

Mesela, “Uluslararası sistemin temellerinin sarsıldığı bir dönem.” diyorsunuz; gerçekten öyle. “Bölgemiz istikrarsızlaştırıcı etkiler altında.” diyorsunuz; gerçekten öyle. “Savaşın yayılma riski artmıştır.” diyorsunuz; evet, gerçekten doğru. Bunlar çok katıldığımız tespitler ve özellikle enerji nakil hatları ve enerji koridoru açısından baktığımızda, Orta Doğu şu anda çok büyük yeniden düzenleme ve paylaşım savaşının kavgasının bir parçası, coğrafyası ve doğal olarak buradaki her gelişme tabii ki Türkiye’yi de etkiliyor, bu konuda en ufak bir şüphemiz yok.

Yine, sizin metninizde söylediğiniz şu belirlemeyi -hakikaten bu konuda istikrarlı bir politika izleyeceksek- çok yürekten destekliyorum, orada diyorsunuz ki: “Barışta kararlı, bölgesinde saygın ülke.” Yani gerçekten biz uzun zamandır Türkiye’nin dış politikasına ilişkin bu Mecliste, Meclis dışında da yaptığımız tartışmalarda, konuşmalarda -sizin de Meclistekilerin bazılarına şahit olduğunuzu biliyorum- bunu özellikle vurguladık: Türkiye, Orta Doğu’da barışta kararlı bir tutum alırsa, demokraside, hukukun üstünlüğünde kararlı bir tutum alırsa bu, aynı zamanda bölgedeki diğer ülkelerin sorunlarının çözümü açısından da model ülke olma özelliğini taşır ve çok önemlidir dedik. Bu konuda istikrarlı bir tutumu çok önemsiyoruz.

Şimdi, ben lafı çok evirip çevirmeden, dosdoğru nereye gelmek istediğimi söyleyeyim size. Bölge açısından bunu söylüyorum yani sadece Türkiye sınırları açısından, Türkiye’nin içindeki bir mesele açısından söylemiyorum. Gerçekten barışta kararlı ve bölgesinde saygın bir güç olmanın ve bu istikrarsızlaştırma politikalarına karşı durmanın çok temel bir adımı Kürt-Türk ittifakıdır; açık ve net söyleyeyim. Türk-Kürt ittifakının sağlanması hem tarihsel olarak baktığımızda hem konjonktürel olarak baktığımızda son derece önemlidir. Yani bir yüzyıl geçti gitti, cumhuriyet açısından baktığımızda şimdi 2’nci yüzyılı yaşıyoruz. Hem Türkiye’deki Kürt sorununun çözümü barışçı ve demokratik çözümden hem bölgede Irak, İran, Suriye’deki Kürt halkının yaşadıkları ve yaşayacakları açısından baktığımızda bu ittifakın sağlanması hem bölgesel hem yerel olarak büyük bir imkândır. Böyle kriz zamanları, siz de biliyorsunuz ki ülkeler açısından hem birçok tehdit yaratır hem de aynı zamanda imkânlar da yaratır. O zaman, Türkiye, bu imkânı iyi değerlendirirse ve bölgesel olarak baktığımızda da bir Türk-Kürt ittifakının gerçekleşmesi doğrultusunda olumlu adım atabilirse gerçekten önemli bir dönemi hep birlikte yaşıyor oluruz. Bir kere buna vurgu yapmak istiyorum, bu gerçekten çok önemli. Üstelik de hem o sahayı hem o sahadaki aktörleri hem de o sahadaki gelişmeleri, politikaları çok iyi bilen birisiniz yani yabancı olduğunuz bir saha da değil. Dolayısıyla bu konuda adım atılmasının hepimiz için en hayırlı olacağını doğrusu düşünüyorum.

İkinci değinmek istediğim konu, bu Avrupa ilişkileri. Sizin metninizde yine diyorsunuz ki: “Avrupa Birliği üyeliği hedefine bağlılığımızı koruyoruz.” Fakat burada sorunlar var. Nasıl sorunlar var? Yani tabii ki bağlılığın korunması önemli fakat adım atılması da önemli. Şimdi, baktığımızda, Avrupa’daki çok temel birtakım kurumlarla ve işleyişlerle ciddi çelişkiler yaşıyoruz epey bir süredir, yeni değil. Yani Avrupa Konseyi, malum, izleme süreci ve oradaki sorunlar, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları, birçok konuşmacı buna değindi, özellikle en son, işte uygulanmayan Demirtaş, Kavala kararları. Mesela, benim hep dikkatimi çeker, birkaç kere de siz yokken arkanızdan da konuşmuş oldum, Avrupa Parlamentosunun belli aralıklarla ilerleme raporları olur. Ben dikkat ederim, önemsedim için raporları okurum fakat her seferinde bizim Dışişleri Bakanlığı yani bu raporları neredeyse lanetler. Yani “Biz bunu ciddiye almıyoruz, takmıyoruz.” falan der, raporda hiçbir tane mi doğru bir şey olmuyor, oluyor. Bizim doğru bulduğumuz birçok şey oluyor fakat hiçbir şekilde bu raporları yazan, çıkaran kurumla bu konuda bir tartışma yürütülmez ya da varsa ben bilmiyorum, öyle diyeyim, açıktan yürütülmez yani. Şimdi, dolayısıyla bunların hepsini sorunu olarak görüyorum. Yani bir taraftan, Avrupa Konseyi, Avrupa Parlamentosuyla ilişkiler iyi gitmiyor, AİHM aynı şekilde. Yani bütün bunlar olurken biz nasıl oluyor da Avrupa Birliği üyeliğine bağlılığımızı koruyoruz? Biz parti olarak, Avrupa Birliğine üyeliğin hem ekonomik, ticari ilişkilerimiz açısından baktığımızda hem demokrasi ve hukuk açısından baktığımızda

çok önemli olduğunu düşünüyoruz. Keşke bu konuda da istikrarlı bir tutum takınılsa. Ben şöyle bir şey söylemek istemiyorum, benden daha fazla siz de vâkıfınız: Hani Avrupa’da hiçbir sorun yok, onlar hiçbir yamuk yapmıyorlar gibi bir iddiam yok ama yani fasılların açılmıyor hâle gelmiş olması vesaireye baktığımızda onlarda bazı hatalar varken bizde de bazı hatalar var ve esas itibarıyla bunları karşılıklı gidermenin yollarını aramıyoruz; buraya değinmek istiyordum ve önemsiyoruz.

Bir tek nokta söyleyeceğim: Kayyum atamaları... Tabii ki sizin Bakanlığınızla alakası yok ama dolaylı olarak alakası var. İşte, Avrupa Konseyinde bu konuda çıkan raporda kayyum atamalarının sona ermesi gerektiği ifade edildi biliyorsunuz. Venedik Komisyonunun bu konudaki raporları var. Biz bunu dün İçişleri Bakanlığıyla epey detaylı bir şekilde tartıştık, tartışmaya da devam edeceğiz. Bugün Meclisteki bütün muhalefet partileri bu kayyum atanmasına yol açan yasanın değiştirilmesi konusunda bir kanun teklifi verdiler, ayrı ayrı ve birlikte verenler de oldu, biraz evvel gerçekleşti bu. Bunu önemsiyoruz çünkü dış politikada da bu dönüyor dolaşıyor, Türkiye’nin ayağına çarpan bir taş hâline geliyor. Şöyle, ben Almandada bu kayyum lafını nasıl kullanıyorlar diye baktım, “Zwangsverwaltung” diyorlar yani “zorla yönetim”. Yani Avrupa’da “seçilmiş olan belediyelerin yerine zorla yönetim geçiyor.” anlayışı var. Şimdi bunu bir Avrupalıya anlatmak mümkün değil ve Avrupa Birliğiyle ilişkileri de bu şekilde sürdürmek mümkün değil; ikinci olarak ona değinmek istiyordum.

Üçüncü olarak, kısaca buna da bağlı olarak bir şey söyleyeceğim. Yani bu dış politikada bazen bir sarkaç hâli izliyoruz biz. Yani işte bir tarafta Batı var, bir tarafta Rusya ve Çin var. Biz bunu, ilişkilerimizi koz olarak kullanıyoruz. Bu doğru bir politika anlayışı bizce değil, belli ki yürütme bunu doğru buluyor ama bizce değil; söylemiş olalım o konudaki eleştirimizi. Bu tür şeylerin koz olarak kullanılması, güveni artıran bir şey değil. Mesela, BRICS’e değinildi. BRICS’teki ülkelerle bizim tek tek ticaretimizi geliştirmemiz, ekonomik ilişkilerimizi geliştirmemiz elbette ki önemli, var zaten, geliştirelim de. Ama “BRICS” denilen bir kurum mudur bile belli değil, Avrupa Birliğiyle karşılaştıramazsınız. Avrupa Birliğiyle coğrafi, tarihsel, kültürel bir ortaklığı olan bir yerden bahsediyoruz. BRICS yani biri dünyanın bir ucunda, öbürü dünyanın başka bir ucunda, aralarında çelişkiler var. Dolayısıyla, bunu, BRICS’i sanki Avrupa Birliğine alternatif bir şeymiş gibi toplumda tartışmak doğru gelmiyor doğrusu bize. Yani, bu S-400 meselesi de böyle bir şey oldu. Biliyorsunuz, bu Rusya-Ukrayna savaşında -burada sizin metninizde de var- adil aracı olma rolü... Keşke olabilse, biz en başından beri söylüyoruz ama biliyorsunuz, Lavrov geçenlerde “Türkiye ara bulucu olamaz çünkü sizin silahlarınızla Ukrayna’da Rus askerleri öldürülüyor.” diye bir açıklama yaptı. Yani, bu tür politikalar aslında güvenirliliği sarsıyor ve bize pozitif olarak yansımıyor diye düşünüyorum; bize derken, Türkiye’yi kastediyorum elbette. Dolayısıyla, bu tür şeylerde biraz daha istikrarlı davranmanın stratejik olarak baktığımızda önemli olduğu kanaatindeyiz.

Zamanım da epey azaldı, son şunu söylemek istiyorum: Yani, en başında söylediğime döneceğim. Gerçekten bu enerji nakil hatları, enerji koridorları vesaire konusunda çok büyük bir kavganın içindeyiz şu anda. İşte, IMEC, bu OBOR’a karşı geliştirilmiş olan anlaşma ve maalesef Türkiye’nin dâhil edilmediği bu anlaşma...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Toparlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun lütfen.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Teşekkür ederim.

Hindistan’dan başlayıp Yunanistan’a kadar giden, Netanyahu’nun “nimet haritası” diye gösterdiği o harita, aslında son derece ciddi sorunları beraberinde getirecek bir şey. Dolayısıyla, bu sorunları karşılamanın da büyük hamlelerine ihtiyaç var, bu hamlelerden biri -başında söylediğimi sonunda da söylemiş olayım- Türk-Kürt ittifakının sadece Türkiye sınırları içinde değil, Orta Doğu’da gerçekleştirilmesi tarihsel bir önemdedir ve umarım bu konuda olumlu adımlar atılır, siz de bu konuda önemli bir rol oynarsınız.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Oluç.

Sayın Usta, buyurun.

ERHAN USTA (Samsun) - Evet, teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, Değerli Komisyon üyeleri, Sayın Bakan, değerli bürokratlar, sayın basın mensupları; hepinizi öncelikle saygıyla selamlıyorum.

Şimdi, gerek Sayın Cumhurbaşkanının gerek Dışişleri Bakanlarımızın gerekse AK PARTİ’nin üst düzey yetkililerinin hep sıklıkla kullandığı sözler, cümleler var veya kelimeler, deyimler var. İşte “Türkiye dış politikada çok aktif.” “İtibarlı dış politika, onurlu dış politika.” hatta bazen hızımızı alamıyoruz, işte “Küresel güç Türkiye.” şeklinde birtakım ifadeleri çok sıklıkla kullanıyoruz. Bunlar güzel, bunlar aslında bizim de gururumuzu okşuyor. Ben diplomat değilim, ben iktisatçıyım ama baktığımız zaman meselelere, hakikaten böyle spesifik birtakım olayları düşündüğümüzde, bu gerçekten böyle mi diye baktığımızda bunun böyle olmadığı görülüyor. Önce şunu da söyleyeyim: Yani, genel meselelerde hakikaten çok ciddi efelenebiliyoruz. İşte “Dünya 5’ten büyüktür.” diyoruz, herkese karşı, o 5 büyüğe karşı Türkiye bir duruş sergiliyor; bunu her yerde söylüyor, Birleşmiş Milletlerde ve başka yerlerde. Ama, ne bileyim, spesifik bir olay geliyor, işte Ruslar 32 askerimizi şehit ediyor; ağzımızı açamıyoruz. Çinliler Doğu Türkistan’da Uygurluları eziyor, zulmediyor; ağzımızı açıp bir şey söyleyemiyoruz veya Trump mektubunda hakikaten Cumhurbaşkanımıza yakışsızsız sözler söylüyor, ağzımızı açıp bir şey söyleyemiyoruz; böyle bir durum var. Yani genelde çok iyiyiz, çok ciddi şeyler söylüyoruz ama spesifik bir olay karşısında maalesef çok yetersiz kalıyoruz, Türkiye’nin ve ülkemizin menfaatlerini veya o duruşunu gösteremiyoruz.

Yine, şöyle kısa kısa notlar aldım, bakıyorsunuz, Suriye’de uçağımız düşüyor, Amerika SİHA’larımızı düşürmüş, Libya’da Birleşik Arap Emirlikleri SİHA’mızı düşürüyor, ondan sonra Cemal Kaşıkçı olayı başlı başına bir olay, Türkiye egemenlik haklarından vazgeçiyor, yargılama hakkından vazgeçiyor. Rahip Brunson davasındaki o mahkemenin görmesi meselesi hâlâ aklımızda. Ne bileyim, Birleşik Arap Emirliklerine önce “15 Temmuzun finansörü.” dedik, sonra gidip adamlarla pasta kesiyoruz. Sisi meselesini zaten herkes söyledi, “Katil, darbeci.” diyoruz, şimdi gayet iyiyiz filan. Ya, böyle çok sert, diplomatik olmayan ifadeler bir yanda, ondan sonra çok başka ifadeler başka

bir tarafta. Esad meselesi... İşte “Kardeşim Esad” “katil Esad” şimdi “Tekrar görüşebiliriz.” filan diyoruz. Bu BOP eş başkanlığı meselesinde bakıyorsun Suriye’nin, Irak’ın, Libya’nın, ondan sonra Sudan’ın bölünmesinde bizim de rolümüz var fakat mesele Suriye’ye gelince anlıyoruz ki yanlış bir politika yürütüyoruz, bu sefer makas değiştirmeye çalışıyoruz, onu yapamıyoruz. Dolayısıyla, bunlara baktığımızda hakikaten ciddi tutarsızlıklar var.

Bir taraftan Avrupa Birliği bizim devlet politikamız, AK PARTİ de bu konuda belki de bütün hükümetlerin yaptığından fazla iş yaptı ilk başlangıçta ama son on yılda Avrupa Birliği diye bir şey kalmadı bizim kitabımızda, lügatimizde. Ondan sonra bir ara “Şangay” dedi Sayın Cumhurbaşkanını, “Şangay’a gireceğiz.” “Şangay 5’lisi” filan dedi. Ondan vazgeçti, şimdi “BRICS” diyor. Yani, böyle oradan oraya, oradan oraya gidiyoruz. Şimdi, tabii bu ne oluyor? Ciddi bir itibar kaybı oluyor, Türkiye’ye karşı güvensizliğe yol açıyor.

Bütün bunları göz önünde bulundurarak yani konunun da uzmanı olmadan acaba Türkiye’nin dış politika ilkeleri nelerdir diye şöyle bir bakayım, bir sınıflandırayım, neler çıkar buradan diye baktım. Tabii, bunda çok objektif olamayabilirim, onu söyleyeyim. Olumsuzlukları belki daha fazla görüyor olabilirim ama bunları birilerinin de sizlere biraz söylemesi gerekiyor işin doğrusu.

Şimdi, birinci ilke -ilke turnak içinde tabii, ilke değil aslında, ilkesizlik belki- gününbirlik politika belirleme ilkesi yani Türkiye’nin uzun vadeli bir bakışı yok, stratejik bir vizyon eksikliği var ama kimi zaman da Sayın Erdoğan ruh hâline göre gününbirlik politikalar belirliyor; bence bu çok etkili ve bizim politikalarımızda önemli bir yer tutuyor.

İkincisi, kurumsal değil, kişisel politika belirleme ilkesi yani bana göre Dışişleri Bakanlığı tamamen birçok meselede, hele hele... Sayın Bakan, bunu sakın yanlış anlamayın, sizin dönemizle ilgili spesifik bir şey söylemedim yani biraz yirmi iki yılın “resume”si. Belki de Bakanlıkta en iyi çalışan Dışişleri Bakanlarından birisi olabilirsiniz. Ama biz şunu net bir şekilde görüyoruz ki Dışişleri Bakanlığında diplomasi tamamen devre dışı, kimi zaman bir danışmanın, kimi zaman o ünvanı bile olmayan birilerinin dış politikada çok etkin olduğunu maalesef görüyoruz.

Üçüncü ilkeniz, dış politikanın iç siyasete malzeme yapılması ilkesi. Buna zaten örnek vermeye bile gerek yok, bunun örnekleri dolu; miting meydanlarında dış politika oluşturan bir Cumhurbaşkanımız var bizim yani başka ne söylenebilir?

Ondan sonra, dördüncü ilke, dış politikada tutarsızlığın avantajından faydalanma ilkesi. Bunun yine bir miktar faydası oluyor ama bu avantajdan kim faydalanır, onu bilmiyorum.

Beşinci ilke, ulusal çıkarları önemsememe ilkesi. Yani, şimdi, benim esas itibarıyla gördüğüm mesele budur. Bizim dış politikamız bu çerçevede maalesef yürütüldü ve geldiğimiz noktada çok da iyi olduğunu söylemek mümkün değil.

Şimdi, bu meselelerden bir tanesini biraz açmak istiyorum. Yunanistan’la aramızdaki bu adalar meselesi. Şimdi, tabii, bu mesele hiç konuşulmuyor, bu pek anlaşılır da değil, mesela bugün de hiç gündeme gelmedi. Şimdi, Yunanistan, 2004 yılından itibaren Ege ve Akdeniz’deki adalarımızı önce işgal, 2009’dan itibaren ilhak etmeye başlıyor. Eş zamanlı olarak Lozan’a göre gayriaskerî statüde olması gereken adaları silahlandırmaya başlıyor. İlk işgal edilen adalar Aydın ve İzmir sınırları içinde kalan Koyun, Eşek ve Bulamaç adalarıydı. 2012 yılına gelindiğinde Yunan işgali altındaki adalarımızın sayısı 16’ya, 2022’de ise 2’si kayalıklar olmak üzere 22’ye ulaşıyor. Yunan yayılmacılığı... Adalarımızın isimleri var, onları geçiyorum. Yunanistan buraları işgal etmekle kalmıyor, açtığı 14 askeri üssü top, havan, uçaksavar ve tanksavar silahlarıyla da donatıyor. 1914’te 6 büyük devlet kararı ve Lozan Anlaşması’yla gayriaskerî statüde kalmak koşuluyla Yunanistan’ın kullanımına verilen 23 adadan bazılarının şimdiki durumunu bir hatırlatalım. Mesela Midilli, Rodos ve İstanköy’e mekanize tümenleri; Limni, Sakız, Sisam adalarına mekanize tugayları; Taşoz, Semadirek, Bozbaba, İpsara, Ahikerya, Batnoz, Lipsi, İleriye, Kelemez, İstanbulya, İncirli, Sömbeki, İleki, Kerpe ve Meis adalarına ise tabur alay seviyesinde askeri birlikler konuşlandırılmış durumda. Ayrıca Limni, Midilli, İstanköy ve Rodos’a havaalanları inşa edilip savaş uçakları yerleştiriliyor. AK PARTİ Hükümeti, tabii, önce AB üyeliği uğruna bunları görmezden geliyor, sessiz kalıyor. Konu 2015 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisine taşındığında, dönemin Millî Savunma Bakanı İsmet Yılmaz “Ege ada ve adacıkları hukuken Türkiye Cumhuriyeti egemenliğindedir. Bu adalar üzerindeki mevcut olan fiilî Yunan uygulamaları hukuki statüyü değiştirmez.” ifadeleriyle işgali doğruluyor. Ancak bir yıl sonra Erdoğan bu adaların Lozan’da verildiğini öne sürüyor, bu çok enteresan, Lozan’da verildiğini öne sürüyor. Oysa sözünü ettiği 1913 Londra, ardından Osmanlı Devleti ile Yunanistan arasında yapılan Atina Antlaşmaları, nihayetinde İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra İtalya’nın Yunanistan’a devrettiği 12 adalardı. O adaları karıştırıyor Sayın Erdoğan.

2017’de Yunanistan’ın işgal ettiği ada ve kayalıklar bir kez daha gündeme geldiğinde, dönemin Hükümet Sözcüsü Bekir Bozdağ, Erdoğan’ı eleştirenleri Yunanistan’la aynı şeyi söylemekle suçluyor. Başbakan Binali Yıldırım ise iktidarları döneminde Ege adalarından tek bir çakıl taşının dahi gitmediğini iddia ediyor. 2020’ye gelindiğinde, dönemin Millî Savunma Bakanı Hulusi Akar, 18 ada Yunanlı komşularımız tarafından anlaşmalara aykırı bir şekilde silahlandırılmış, asker konuşlandırılmış itirafında bulunuyor. Kim? Millî Savunma Bakanı, yıl 2020. İki yıl sonra ise Yunanistan’ın uluslararası anlaşmalara aykırı olarak 23 adadan 16’sını silahlandığını söylüyor Sayın Hulusi Akar. 2022’de de Erdoğan Yunanistan Başbakanını “Artık benim için Miçotakis diye birisi yok.” sözleriyle defterden sildikten sonra, üç ay arayla şu uyarılarda bulunuyor: “Bir kez daha Yunanistan’ı gayriaskerî statüdeki adaları silahlandırmaktan vazgeçmeye, uluslararası anlaşmalara uygun davranmaya davet ediyoruz. Şaka yapmıyorum, ciddi konuşuyorum. Özellikle bu millet karardır ve bu millet bir şey söylerse ardını da takip eder. Sayın Miçotakis herhâlde adalara turistik çıkarma yapıyor. Bununla bir yere varmak mümkün değil. Yunanistan’ı tıpkı bir asır önce olduğu gibi pişmanlıkla sonuçlanacak hayallerden, söylemlerden ve eylemlerden uzak durması, aklını başına alması konusunda tekrar ikaz ediyoruz; kendine gel! Türkiye, Ege’deki haklarından vazgeçmeyeceği gibi, adaların silahlandırılması konusunda uluslararası anlaşmaların kendisine tanıdığı yetkileri gerektiğinde kullanmaktan da geri durmayacaktır.” diyor. Daha sonra, Eylül 2022’de de “Adaları işgal etmeniz falan bizi bağlamaz, vakti saati geldiğinde gereğini yaparız. Hani diyoruz ya, bir gece ansızın gelebiliriz.” diyor Sayın Erdoğan. Bunu en son söyledikten sonra da iki yıl geçmiş, o gece hâlâ gelmiş değil.

Yani bu mesele nedir Sayın Bakan? Buraya ilişkin Türkiye devletimizin politikası nedir? Hakikaten bu meseleler önemsiz bir mesele midir yoksa burada bizim elimiz zayıf olduğu için mi sesimiz çıkmıyor? Mesele nedir? Bu konuda bizi aydınlatırsanız biz çok memnun oluruz. Biz, burada, Türkiye'nin hakkı olan bu adalar meselesinde çok daha kararlı ve itibarlı bir duruş sergilenmesini istiyoruz.

Vaktim çok az kaldı, bu sığınmacı meselesi... Tabii, bunu başka vesilelerle biz burada çok konuştuk. Gerçekten, buraya ilişkin politikanız nedir? Biz bunu öğrenmek istiyoruz. Yani bu insanlar kalıcı mıdır? Bunları geri memleketlerine göndermek mi istiyoruz? Buradan Avrupa Birliğine gitmelerini mi sağlayacağız? Yani ne yapacağız? Buna ilişkin devletin bir politikasının olması lazım. Biz işte "Gitmesi gerekir." diyoruz, İYİ Parti "Göç Doktrini" diye çalışmalar yapıyor ama bir yandan bakıyoruz...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Usta, buyurun, toparlayın.

ERHAN USTA (Samsun) - Teşekkür ederim.

Burada kaldım

Dünya Bankasıyla işte bir kredi anlaşması var. Bu kredi anlaşmasında şartlardan birinin onlara hıfzıssıhha hizmetlerinin verilmesi, şu kadar sığınmacıya şu hizmet verilecek... Efendim, bir tanesinde onlara iş bulunması "... filan diyor. İş bulunması konusunda bir yandan da kredi anlaşması yapıyoruz ve buralarda kalıcı olacağına yönelik birtakım işler yapıyoruz. Bunları taahhüt ederek de yurt dışından kredi alıyoruz. Dolayısıyla, bu meseleye ilişkin de politikanızı bizimle paylaşırsanız sevinirim.

Son mesele olarak da bu Doğu Türkistan zulmü. Artık bu arşa yükseldi Sayın Bakan yani hem soydaşımız hem dindaşımız. Hani birisi olsa, birisini... Yani bu AK PARTİ'nin belki Türklük meselesini önemsemediğini biliyoruz; ya, aynı zamanda bunlar hem dindaşımız -orada bir zulüm var- hem soydaşımız. Niye bu işe kayıtsız kalıyorsunuz? Bakın, şu konuşmanızda Doğu Türkistan'la ilgili, Uygur Türklerine yapılan zulümle ilgili bir tane cümle yok. Bu, bu kadar kayıtsız kalacağımız bir mesele mi?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

ERHAN USTA (Samsun) - Toparlıyorum Sayın Başkanım.

Bizim açımızdan bunun önemi yok mu? Yoksa ilk başlangıçta söylediğim gibi herkese efeleniyoruz "Dünya 5'ten büyüktür." oraya buraya filan ama spesifik bir konu geldiğinde Çin'den korkuyoruz, endişe ediyoruz, işte ekonomik durumumuz zaten çok kötü. Bu mudur neden? Bunu anlayamıyoruz ama ne olursa olsun, buradaki zulme sessiz kalmamak gerekir diye değerlendiriyorum.

Her şeye rağmen bütçenizin hayırlı olmasını temenni ediyorum.

Sağ olun Sayın Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, Sayın Orhan Erdem...

Buyurun lütfen.

ORHAN ERDEM (Konya) - Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

Değerli Bakanım, Bakan Yardımcılarım, Değerli Komisyon üyesi arkadaşlarım, bürokratlar, basın mensupları; salonda bulunan tüm heyeti saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakanım, öncelikle kendi fikrimi, tabii burada muhalefet vekillerimiz de var, oradan başlayarak ifade edeceğim. Bence ana muhalefet partisi bir kafa karışıklığı içinde; dış politikası bütünsel bir yaklaşıma hiçbir zaman sahip olmadı ve yaşananlara çok güncel, konjonktürel cevaplar verildiğini görüyorum. Daha önceki Genel Başkanı Zeytin Dalı Operasyonu'nda "Şehir merkezlerine girmeyin." demişti, Libya gündemdeyken "Ne işiniz var orada?" demişti. Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ savaşının en kritik aşamasında Suriye'den savaşçı götürüldüğüne dair hiç uygun olmayan bir çıkış oldu. Bu dönemde mavi vatanı masal olarak ifade ettik. Kısaca kendi tarihsel, dış politik duruşundan büyük bir kopuş oldu; benim fikrim, ifade etmek istiyorum.

Yine, ana muhalefet partisinin tutumu konjonktürel, sadece belli bir hedef kitlenin beklentilerine bence cevap vermek üzere hazırlanıyor. Düşünün, yine önceki Genel Başkan Kanal İstanbul söz konusu olduğunda başka ülkelerin büyükelçilerine mektup göndermişti. İçeriğini boş verelim, konu iç meselenin yabancı devletler aracılığıyla sözde kendi kanaatine aradığı destektir; çok yazık, Türkiye'nin egemenlik yapısının zayıflayacağını, zayıflattığımızı düşünememişlerdi. Bugün de Osmanlı İmparatorluğu'na, tarihimizin geçmişine atıfta bulunarak çok kullanıldığımız söyleniyor. Şimdi, bu ülkenin 37 ülkede 81 şehitliği var, bunları nasıl görmezden geleceğiz? Hem Osmanlı'yı hem Selçuklu'yu hem de tarihimizin bütünlüğünü nasıl yok sayacaksınız? Keşke vaktimiz olsa da daha çok okuyabilsek, ben bugün 1994, 1997, 2000 gibi Plan ve Bütçe'deki dış politika konuşmaları, o günün bakanlarının bütçelerini sunmalarına dair konuşmalarını okudum. İsmail Cem diyor ki: "Türkiye'nin bugünü, geniş imkânları itibarıyla dış politikasında kazanımlarının en büyük vurgusu, güç vereni yedi yüzyıllık daha eskilere uzanan tarihidir." diyor. Bütün bakanlar bu noktada bakabildiyse ne mutlu. Tabii, buradan şu anki gelinen noktaya baktığımızda bu tutanakları keşke okuyabilsek. Tabii, o günün Türkiye'nin mevcut durumu, imkânları, ufku, istikrarsızlıkları -o bakanlar da elinden geleni yapmıştır- ama şimdi şu 83 sayfalık kitapçığa baktığımızda çok küçük bir ufkumuz olduğunu görüyoruz. Kuzey Kıbrıs, Yunanistan, adalar, biraz Türk cumhuriyetleri, yan ülkelerimizde, komşu ülkelerde olan olaylar, sözde Ermeni soykırımı, başka bir politikamız yok ama bugün Güney Kafkasya'dan Latin Amerika'ya, Afrika'dan bütün dünyanın ülkelerine büyümüş bir dış politikamız var. O dönemin bakanlarından biri hatta diyor ki: "157 toplam personel, 91 büyükelçi, 10 daimî temsilci, 56 başkonsolosluğumuzla 700 dış temsilcimiz var, herkes bize hayret ediyor." Bu da sanırım rahmetli Özal dönemindeki getirilen noktaydı, öyle de kaldı.

Geçen bütçenizde Türkiye 5'inci sıradaydı, şimdi 3'e inmişiz. 261 büyükelçi, daimi temsilci, başkonsolosluğa ulaşmışız ve 7.500 personel var, 2.300'ü diplomat. Bu başarılar boşuna değil ve Türkiye'nin istikrarı bunun nedeni. Aslında bu başarının galibi, bu millet. Şöyle bir baktım, Türkiye'nin dış politikada geldiği noktada son yirmi iki yılda istikrar var. Peki, 1977-2002 yılını aldım, yirmi beş yılda 15 başbakan değişmiş ve ortalama 1,7 ay, Anavatan dönemi 3 başbakan var, bunu çıkardık mı 1,4. Peki, 2002'den bu yana ABD 5'inci başkanını, İngiltere 8'inci başkanını, Almanya 3'üncü başkanını, İtalya 10'uncu, Hollanda 4'üncü, İspanya 4'üncü, Yunanistan 8'inci. Bunu bir muhalif gazeteci "Bu millet bu lideri nasıl değiştirmediydi?" diye bir video yapmış, oradan aldım. Bu millet bu istikrarı desteklediği için değişmiyor ve Türkiye'nin dış politikası da bunun için büyüdü. Artık karşısına gelen liderlerin, halk tabiriyle, Sayın Cumhurbaşkanımız ciğerini biliyor, niyetlerini biliyor, ona göre hareket ediyor.

Dış politikada "Suriye'de şöyle oldu, Mısır'da böyle oldu." ifadeleri; o gün de buna eleştiriler geliyordu "Niye Mısır'a küstünüz, Suriye'yle niye ilişkileri bozdunuz?" Hani bunu da anlayamadık, bu kafa karışıklığının bir diğer örneği.

Sayın Bakanım, birkaç konu böyle olduğu için bütünsel değil, gelelim İsrail'e. Sizin, Cumhurbaşkanımızın, Meclis Başkanımızın, heyetinizin çok gayretleri var; teşekkür ediyorum, keşke tüm İslam ülkeleri öyle yapsa. Ne yazık ki dün Birleşmiş Milletlerin ilan ettiği 1990'daki Dünya Çocuk Hakları Günü'ydü, sözde bu hak özellikle savaş ve yoksulluğun hüküm sürdüğü coğrafyada yaşam mücadelesi veren çocukları korumak için alınmıştı. Geline nokta -bir yılı aştı- 17.400 çocuk şehit olmuş Gazze'de. El Cezire'nin verdiği istatistiklere göre 710 çocuk 1 yaşına bile basmamış, 1.793 çocuk 1-3 yaşında, 4-5 yaşlarında 1.205, 6-13 yaşlarında 4.205 çocuk öldürülmüş; her gün 10-12 çocuk öldürülüyor ve kolu, bacağı kopan, anne babasız kalan sayıları bilmiyoruz. İsrail'i, onun destekçisi başta Amerika ve tüm ülkeleri lanetliyoruz. Birleşmiş Milletler kendi personeli bile savunamaz durumda, aslında kendi kendini feshedecek bir duruma gelmiş diye düşünüyorum.

Son olarak, bu parlamenter diplomasiden bahsettiniz, gerçekten Meclisimiz de bu noktada verdiğiniz destekle çok iyi bir noktaya geliyor. Ben de Kuzey Kıbrıs Dostluk Grubu Başkanım. Hem dış komisyonlar hem dostluk grupları ile çok faal, arka sıralarda sağ olsun Ali Murat Bey'le elçiliği döneminde çok yakın çalıştık. Yine, Yunanistan'a gittiğimizde Burak Bey'in çok ciddi bir sunumla ekibi bilgilendirmesi unutulmaz. Arkanızda çok güçlü bir ekip var, bu sayede bu diploması de güçleniyor. Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak da Kuzey Kıbrıs'ın son gelinen noktadaki egemen, eşit iki devlet tezini destekliyoruz; kendi açımdan söylüyorum. Bu Parlamentomuz açısından da Kuzey Kıbrıs konu olduğunda hep toplu kararların alınabilmesi sevindiriciydi ve en son Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin Kıbrıs temsilcisinin hazırladığı raporda da "artık ortak zeminin olmadığı" ifadesi iki devletli egemen bir Kıbrıs'ın kurulmasına gittiğini göstermektedir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ORHAN ERDEM (Konya) - Azerbaycan-KKTC Dostluk Grubu kuruldu, bu gelişmeler devam edecek. Kıbrıs'ın tanınmaması hiç önemli değil, 130 ülkeden öğrenci var orada ve arkasında Türkiye var. Filistin'i 150 ülke tanıyor ama darmaduman edildi, bunu ara ara söylüyorum. Biz, inşallah bu tanınma sürecini de en iyi şekilde yaşayacağız.

Değerli Bakanım, çok güzel bürokratlar getirdiniz, eleştiriliyor. Personelinizi kalıcı kılmak adına hem Personel Genel Müdürü hem strateji başkanları tüm bakanlıklara gitseler en güzel hizmeti yapacak arkadaşlar. Yeni ekibinizle, duruşunuzla güven veriyorsunuz, teşekkür ediyoruz.

Bütçeniz hayırlı olsun. Tüm ekibinizle hayırlı çalışmalar diliyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Erdem.

Sayın Yegin? Yok.

Değerli milletvekilleri, böylece Komisyon üyesi milletvekillerinin söz talepleri karşılandı ve beklenen o an geldi. Komisyon üyesi olmayan sayın milletvekillerinin söz taleplerini karşılayacağız. 32 milletvekilinin söz talebi var bizden, sonrasında on beş dakika soru kısmı ve sonrasında Sayın Bakana söz vereceğiz, akabinde oylayıp gideceğiz.

Deva Partisinden Sayın Seda Kâya Ösen, Emek Partisinden Sayın İskender Bayhan. Grubu olmayan siyasi partilerden başlıyoruz.

Değerli milletvekilleri, sırayı okuyacağım, lütfen arkadaşlarımız takip etsinler, geçtikten sonra bir daha geriye dönmeyeceğiz. Beş dakikayı da kesinlikle uzatmayacağız. Lütfen konuşmalarınızı beş dakika süreyle planlayarak konuşmaya çalışın.

İlk sırada Sayın Ayşe Böhrler var, sonrasında Sayın Tamer Osmanağaoğlu, Sayın Osman Cengiz Çandar, Sayın Nermin Yıldırım Kara, Sayın Mehmet Güzelmansur, Sayın Mahmut Tanal, Sayın Okan Konuralp, Sayın Sezgin Tanrıku, Sayın Nevroz Uysal Aslan, Sayın Mehmet Akalın, Sayın Levent Uysal, Sayın Mehmet Baykan, Sayın Oğuz Kaan Salıcı, Sayın Yunus Emre, Sayın Yüksel Taşkın, Sayın Bilal Bilici, Sayın Aysu Bankoğlu, Sayın Ayşegül Doğan, Sayın Burak Akburak, Sayın Ahmet Erbaş, Sayın Seda Gören Bölük, Sayın Jale Nur Süllü, Sayın Kadri Enis Berberoğlu, Sayın Fahri Özkan, Sayın Talih Özcan, Sayın Ömer Faruk Gergerlioğlu, Sayın Mehmet Mustafa Gürban, Sayın Utku Çakırözer, Sayın Ömer Fethi Gürer ve Sayın Özgür Erdem İncesu.

Evet, Sayın Seda Kâya Ösen, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

SEDA KÂYA ÖSEN (İzmir) - Teşekkürler.

Sayın Başkan, kıymetli milletvekilleri, Sayın Bakan, değerli bürokratlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakan, her geçen yıl bütçeniz Hükümet tarafından budanıyor. 2024 yılı bütçe teklifinde Dışişleri Bakanlığının bütçesi 31 milyar 373 milyon olarak kabul edilmişti, bu oran geçtiğimiz yılki merkezî yönetim bütçesinin binde 2,8'iydi. Bu yıl sunulan 39 milyarlık bütçenizle merkezî yönetim bütçesinden aldığınız pay binde 2,6'ya kadar düşmüş durumda. Bakın, diğer ülkelerdeki Dışişleri Bakanlığının bütçesi genel bütçenin en azından yüzde 1'i dolaylarında.

Bu noktada size sormak istiyorum: Hükümet ülkenin güvenliği ve dış dünyayla doğru ve geçerli bağlar kurmakla görevli Dışışleri Bakanlığına gerekli ilgi ve alakayı sizce gösteriyor mu?

Sayın Bakan, hariciye bizleri Osmanlı'dan miras kalmış, mazisi son derece derin, tüm dünyanın saygın bir ekol olarak kabul ettiği, kurum kültürü oturmuş sayılı bakanlıklarımızdan bir tanesi Dışışleri Bakanlığı ancak sizin göreve başlamanızla birlikte kurum içi atamalarla ilgili tartışmalar da ne yazık ki devam ediyor. Hükümetin meslek dışından siyasi büyükelçi atamalarına toplum ve siyaset kurumu olarak alıştırdık. Bazı isimlerin siyasi devşirilmeleri adına ödül sistemi içerisinde atamalarının yapıldığını görüyoruz. Bu güzide kurumun siyasi bir ödül mekanizması olarak kullanılması kuruma ve dış politikamıza zarar veriyor. Eminim ki Dışışleri Bakanlığı içerisinde şu anda görev yapan, ülkesine hizmet etmek için her şart altında çalışmaya hazır Kavakcı ailesi üyelerinden daha liyakatli personel bulunuyordur.

Size sormak isterim: Kendine has bir meslek olan diplomaside bir kişinin iyi bir eğitim ve iyi bir yabancı dile sahip olması büyükelçi olarak görev yapabilmesi için yeterli midir?

Sayın Bakan, dünya değişiyor, yeni ittifaklar, yeni arayışlar küresel siyasette kendini etkili bir şekilde gösteriyor. Asya ülkelerinin ekonomik ve siyaseten birlikte hareket ederek değer yaratma girişimlerini yakından takip ediyoruz. Bu noktada ülkemizin BRICS başvurusu hakkında gelişmelere değinmek isterim. Size sormak istiyorum: Türkiye'nin BRICS başvurusu konusunda son durum acaba nedir? Hükümetin ifadesiyle somut bir adım var mıdır? Tam üyelik yerine konuşulan ortak devlet uygulaması hakkında ne düşünüyorsunuz?

Geçmişte Türkiye'nin dünyadaki yeri ve yönüyle alakalı olarak herkes tarafından bilinen tutarlı çizgileri olurdu, başka bir deyişle, dış politikada devletin öngörülebilirliği vardı. Dünya siyasetindeki pragmatist gelişmeler karşısında alınacak yeni pozisyonları Türkiye açısından değerlendirmek sizin de tabii ki tek göreviniz ama bir de reel politik var. Avrupa Birliği, üyelik sürecinde yıllardır bizi oyalıyor; hepimiz biliyoruz ancak siyasi olarak olmasa da ekonomik olarak Avrupa Birliği hâlâ bizim en büyük partnerimiz. Türkiye, gümrük birliğiyle birlikte ihracatın yarısını Avrupa'ya yapıyor. Avrupa Birliği ülkelerine karşı dış ticaret dengemiz de oldukça iyi durumda. Peki, BRICS ülkelerine karşı ne durumdayız? 2023 yılında BRICS'in başat ülkeleri Çin ve Rusya'dan yaptığımız ithalat 90 milyar dolar. Bu iki ülkeye ihracatımız ne kadar? 12,5 milyar dolar. Buradan bakınca BRICS başvurusunu birilerine "Alternatifsiz değiliz." mesajı vermek için son derece pahalı bir faturasının olabileceğini düşünüyor muyuz? Bu sürecin dikkatli bir şekilde ilerlemesi gerektiğini düşünüyorum.

Türk dış politikası tarihinde bir milat olan, tabiri caizse, bizleri utandıran, bir tokat sayılan 5 Haziran 1964 Johnson mektubu son derece çirkin bir üslupla Kıbrıs'ta yaşananlara göz yummasını Türkiye'ye emreliyordu. Çok değil, on yıl kırk beş gün sonra ülkemiz bu mektuba Kıbrıs'ta gerekli cevabı verdi. 17 Ekim 2019 tarihinde dönemin ABD Başkanı Trump da benzer çirkinlikte bir mektubu Sayın Cumhurbaşkanımıza yazmıştı. Bu mektup hâlâ "Trump Tower"da sergileniyor. Cumhurbaşkanı nezdinde Türk halkının onur ve haysiyetine yapılan bu agresif ve çirkin harekete karşı devlet bir refleks göstermemişti. Bildiğiniz gibi Trump yeniden seçildi, ocakta göreve başlıyor. Kabinesine aldığı isimler arasında İsrail yanlısı, Suriye sempatzanı, Türkiye karşıtı isimler var. Yeni dönemde radikal adımlar atmaya meyilli bir Amerikan yönetimiyle nasıl çalışmayı düşünüyorsunuz? Çin ve Amerika'nın girişeceği ekonomi savaşları karşısında Türkiye için yeni fırsatlar doğacağını düşünüyor musunuz? Bu konuda politikalarımız nedir? Bu vesileyle Bakanlık bütçenizin ülkemize ve milletimize hayırlı olmasını diliyorum.

Size teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Bayhan...

İSKENDER BAYHAN (İstanbul) - Teşekkür ediyorum.

Herkesi selamlıyorum.

Sayın Bakan, 2007 yılında MİT Müsteşarı Emre Taner'in açıkladığı 80'inci yıl raporundaki istihbarata dayalı dış politika geleneğini sürdürüyorsunuz. Mirasını aldığınız bu gelenekte neler var? Aktif-proaktif dış politika, bölgesel güç, lider ülke ajitasyonu, çelişkileri fırsata çevirmede ustalık iddiaları, Arap coğrafyasına gelince "İki millet, tek devlet" Türki cumhuriyetlere gelince ise "Tek millet, iki devlet" aforizmaları, bir de şimdi "belirsizlikler çağı" kavramını keşfetmişsiniz. Coğrafyamızı ve bütün dünyayı savaş ateşleriyle yakacağımızı ilan eden ABD Ulusal Güvenlik Stratejisi'ne ilişkin ise tek bir laf etmiyorsunuz ama "dünya 5'ten büyüktür" romantizmini de elden bırakmıyorsunuz. Bütün bunları getirip bağladığınız yer ise saraydaki tek adamın cümleleriyle "Bölgenin haritası yeniden çizilecek, biz de özgüvenli ve cesur olacağız ve payımıza düşeni alacağız." oluyor. Dış politika adına sarf ettiğiniz bütün bu aforizmalara tek tek yanıt verecek ne zamanım var ne de yerim var Sayın Bakan ama birkaç cafcaflı lafla pazarladığınız dış politikanızın pratikteki durumuna ilişkin bir Bektaşî fıkrası anlatmak istiyorum. Bektaşî ramazanda camiye gider, hoca efendi cennetin nimetlerinden bahsetmektedir. "Cennette öyle bir koç var ki başı yedi kat göğün üstünde, ayakları yedi kat yerin dibinde, bir yanı mağrippe, bir yanı maşırıpta." der. Tabii, bu Bektaşî'yi biraz kızdırır, oturduğu yerden laf atar "İmam efendi, imam efendi, siz bu koçun enini boyunu birbirine uyduramadınız ama hele bir yürütün bakalım, nereye gidecek?" der. Sizin sözde bağımsız ve millî dış politika performansınız da biraz buna benziyor; ayakları başta ABD olmak üzere Batı emperyalizminin betonuna saplanmış, koluyla, başıyla, gövdesiyle bir o yana, bir bu yana, bir kuzeye, bir güneye, bir doğuya sallanıyor ama işte öyle ya, fiziki bir doğru, ayakları betona saplı olduğu için bir türlü yürüyemiyor, öyle sallanıp kalıyor.

Sayın Bakan, Türkiye ve bölge halklarının çıkarlarına taban tabana zıt, maceracılık dozu giderek artan bir dış politika izliyorsunuz. "Ne Selçuklu ne Osmanlı döneminde açılmadığımız çeşitli coğrafyalar var." diyorsunuz. Bu yayılmacılığın ne bu ülkenin emekçilerine ne de "insani yardım" adı altında sömürsünden pay almak istediğiniz Afrika halklarına bir faydası var. Bakıyoruz, Senegal, Kongo, Nijer, Etiyopya, her yerde Albayrak, Limak, fabrikasında işçilerin yanarak can verdiği Tosyalı Holding var. Siz sadece tekerci büyük burjuvazinin, özellikle de 5'li çete olarak anılanların çıkarlarını gözetiyorsunuz, uçaklarınızda hep onlar var.

Evet, dünya ve Orta Doğu'nun koşulları giderek sertleşiyor, bölge yeniden dizayn edilmenin eşliğinde. Siyonist İsrail Gazze'yle başlayan saldırganlığını Lübnan'la sürdürüyor, gündeminde Suriye ve İran var. ABD emperyalizminin büyük Orta Doğu projesinin yeni eş başkanı

olarak sizi kışkırtıyorlar ama bir eşitsizlik ve çatışma kaynağı olarak çözülmeden kaldıkça Kürt sorunu en büyük açmazlarınızdan biri olmaya devam ediyor. Filistin'in önemini dilinizden düşürmüyorsunuz. İsrail istihbaratıyla görüşüyorsunuz ve Hamas'la arasında ara bulmaktan medet umuyorsunuz ama siz siyonist İsrail'le ticareti büyüttükçe Filistin toprakları ve egemenlik alanları küçüldü, maalesef acı gerçek budur. "İsrail'in gözü topraklarımızda, iç cephede birleşelim." dediniz ama o da tutmadı. ABD, Rusya, Çin, İngiltere ve Almanya gibi büyük emperyalist devletlerin izini sürüp militaristleştirdiğiniz dış politika anlayışınız bu ülkenin emekçilerine bir fayda getirmiyor. Emperyalistler ve siyonist İsrail'in stratejik ortağı olmak kimseyi iflah etmez Sayın Bakan. Kapitülasyoncular kuşatır, mandacılar kapıya dayanır, Beştepe Vahdettin'in Dolmabahçesi olur, kapitalist sömürücülerin en şımarık, en kirli, en doymaz, en küstahları tekeldi burjuvalar ve yerli iş birlikçileri kazanır ama Türk, Kürt, Arap başta olmak üzere bu bölgenin sömürülen ve ezilen halkları hep kaybeden olmaya devam eder Sayın Bakan.

Sonuç olarak diyeceğim şudur: Eğer bir savaş vereceksek bunu emperyalizme ve iş birlikçilerine karşı sömürülen ve ezilen halkların çıkarları için verelim, onların demokratik, barışçıl koşullarda eşit haklara dayalı bir Türkiye, Orta Doğu ve dünyada yaşaması için verelim, böyle bir düzen için verelim.

Bu arada size de bir önerim var Sayın Bakan: Bakanlığınızın ismini "büyük sermayenin hariciye işleri bakanlığı" olarak değiştirin, gerçeğe uygun olan budur Sayın Bakan.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bayhan, teşekkür ediyorum.

Sayın Böhürler, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

AYŞE BÖHÜRLER (Kayseri) - Sayın Bakanım, Uluslararası Ceza Mahkemesinin Netanyahu'yu savaş suçlusu olarak kabul etmesini önemli bulduğumu ve bu süreçte etkiniz olduğunu bilerek bu konuda size teşekkürlerimi ileterek başlamak istiyorum.

Bir diğer teşekkürü de... 305 büyükelçi arasında 83 kadın büyükelçi ve ilk defa bir kadın Dışişleri Bakan Yardımcımız var; bu noktada da bir kadın siyasetçi olarak teşekkürü borç bilirim.

Dışişleri bütçemiz görüşülürken dünyada değişen dış politika paradigmalarına değinerek bu konuşmanın başlığını Münih Konferansı'nda 2020 yılında dile gelen "Batisızlaşma" kavramı olarak belirlemek istiyorum. 2020 yılında Uluslararası Güvenlik Konferansı olan Münih Güvenlik Konferansı iki kavram seçti; biri Batisızlık, biri de huzursuzluk. Birbirini tamamlayan bu iki kavram, aslında yeni dünyanın dış politikasının da temelini oluşturuyordu. Bu artık Amerika-Avrupa ittifakı, hatta dünyanın geri kalanından farklı bir siyasi ekonomik merkez olarak "Batı yok." anlamına geliyordu. Batisızlık artık dünya jeopolitiğinde tanımlanabilir bir Batı ittifakı bloku kalmadığını ima ediyordu. Şaşırtıcı bir saptama ama gerçeklikten de o kadar uzak değil.

Bir soruyla devam etmek istiyorum. Uluslararası politika her zaman istikrarlar üzerine kurulurken bugün de böyle midir? 1960 model yaklaşımı dış politika beklentileriyle bir millî politika oluşturulabilir mi? Burada size gelen sorulardan 1960 model dış politika yaklaşımının hâkim olduğunu özellikle muhalefet milletvekillerimizde görüyorum. İstikrarın bozulduğu, eski dönemin dinamiklerinin bir tarafa bırakıldığı, yeni dönemin gelmekte olduğu, yeni dinamiklerin devreye girdiği, eski ve yeninin iç içe geçtiği bir dönemde istikrar nasıl korunacak? Asıl sorumuz bu.

Gelmekte olan yeni dünyanın dinamiklerini yakından bilen bir Dışişleri Bakanı olarak bu ara dönem hakkında sizden daha çok bilgi almak isteriz. Çünkü şu anda dünya bir ara dönemin içinden geçiyor ve doğal olarak siyaset yapıcılar olarak en insani refleksle bir önceki dönemin kodlarıyla düşünüyor herkes ve hepimiz de öyle düşünüyoruz ve yeni dönemin kodlarını yeterince okumuyoruz ve Türkiye, tam da böyle bir ara dönem içinde, kaos ortamının tam da ortasında yer alıyor. "Çoklu kaos" diyorum çünkü dış politika artık refleks verdiğimiz konularla sınırlı değil, pek çok dinamiği bir arada barındırıyor.

Avrupa'da yükselen sağ üzerine çalışan bir siyaset bilimci dostum dış politikanın temel dinamiğinin kültüralizm olduğunu, tarihin hiçbir döneminde kültürün bu kadar öne çıkmadığını söylemişti ve dış politika dinamikleri artık kültürü de dikkate alıyor.

Dijital teknolojilerin ortaya çıkardığı teknik devrim üretim-tüketim ilişkilerini değiştirdiği gibi istihdam, vergi, aile, ekonomi gibi pek çok yapıyı da değiştirdi. Sosyal yapı bu değişim sürecinde tam dönüşme aşamasındayken siyasetin de dönüşme sürecinin sancılarında dış politika daha çok etkileniyor. Siz Türk dış politikasında tarihî temelleri, kök çınarları korurken değişimin kodlarıyla yeni fidanların da ekilmesi gerektiğini görüyorsunuz ve bu konuda özellikle Diplomasi Akademisini önemli bir çaba olarak görüyorum.

Merkez siyasetler önemini kaybediyor, yumuşuyor. İktisadi siyaset kapasitesi içinde Batı bloku kendi içinde bir bölünme yaşıyor. Bütünleşik bir Batı yok ve bütünleşik bir Batı karşıtlığı da yok aynı zamanda. İkinci Dünya Savaşı sonrasında birbirine saldırmamak üzerine kurulan Avrupa Birliği fikri de zedelenmiş durumda. NATO literatürüyle söyleyecek olursak yeni bir "rinationallition" dönemi. Yani ittifakların müphemleştiği ve "ulus çıkar" kavramının öne çıktığı yeni bir dönem başlıyor. Eskiden bildiğimiz, alıştığımız bütünleşik bir Batı ve gayri Batı da yok. Çin ve Hindistan yeni süper güç adayları olarak devreye girmiş durumda. 20'nci yüzyıl öncesinin kodlarıyla düşünmeyip bugünün kodlarıyla düşünmenin altını çizmek istiyorum. Amerika'nın liderlik ettiği "Batı" kavramı yıpranırken, Avrupa devletlerinde siyaseti yönlendirenler de giderek değişirken Türkiye yeni kodlarla siyaset oluşturmak zorunda.

Çok katmanlı politikaların üretilmesi bu dünyada hayatta kalmak açısından çok önemli. Bu noktada Kürt meselesinin çözümünün de önemli olduğunun altını çizmek istiyorum. Atılan her adımın tekrar tekrar pek çok başlıkta tartışıldığı bir dönemde Türkiye politikalarının yeniden düşünüldüğünü görmekten mutluluk duyduğumu da söylemek istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Görüşmelere 17.50'ye kadar ara veriyorum.

Kapanma Saati: 17.42

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma Saati: 18.00

BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)

BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)

SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)

KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - 17'nci Birleşimin Üçüncü Oturumu açıyorum.

Kaldığımız yerden devam ediyoruz.

Tamer Osmanağaoğlu...

TAMER OSMANAĞAOĞLU (İzmir) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Sayın Bakanım, Türk hariciyesinin kıymetli temsilcileri; hepinizi saygı ve hürmetlerimle selamlıyorum.

Şüphe yok ki Türk Dışışleri Bakanlığı, hareket noktası çift başlı Selçuklu kartalı olan; bir başı doğuya, bir başı ise batıya bakarken dünyanın dört bir yanında tarihî, kültürel, insani ve millî değerlerle harmanlanmış medeniyet havzaları inşa eden kıymetli bir bakanlıktır. Ne mutlu ki bir mazlumun hakkının korunduğu, mağdurun hakkının arandığı, huzurun hâkim kılındığı, insani değerlerin el üstünde tutulduğu bir dünyanın inşa edilmesi için Ankara merkezli bir dış politikanın icra edildiğine de şahitlik ediyoruz. Türk cihan hâkimiyeti mefkûresinden bahsedilirken dünya nizamının sağlanması için lazım gelen millî ve insani esasların kati suretle uygulanması gerektiğine inanan bir aklın Dışışleri Bakanlığımızın politikalarını belirlemesi mutluluk vericidir. Millî ve manevi istikbali temin için derin millî duygulardan beslenen bu aklın Türk ve Türkiye Yüzyılı hedeflerinin temelini oluşturduğuna da şüphemiz yoktur. Kaldı ki Gazze'de insanlık katledilirken, Ukrayna ve Rusya arasındaki gerginlik gerekçe gösterilerek yeryüzünün en büyük siyasi entrikalarına şahit olunurken; Kıbrıs'ta, Afrika'nın kuzeyinde medeniyetin bekası tehdit edilirken, hemen güneyimizdeki coğrafyada özlenen istikrarı tatbik edecek tek ülkesi Türkiye tehdit edilirken, uygarlığın insani hasletlere karşı savaş açması malum çevrelerce desteklenirken Türk milletinin sadece kendisi için değil, tüm beşeriyet için Türk Asrı mefkûresine sarılması elzemdir. Kendi medeniyetleriyle birlikte tüm insanlığı da ağır bir buhrana sürükleyen sözde medeni dünyanın alternatifsiz olmadığını, Türk milletinin ders niteliğindeki tarihinde defalarca gerçekleştirme şerefine nail olduğu barış kuşağını yeniden tesis etme kabiliyetinden hiçbir şey kaybetmediğini anlatmak Türk hariciyesinin en büyük sorumlulukları arasındadır ve elbette bu ülkülerin gerçekleşmesi için büyük önem arz eden iç cephenin güçlü kalması, ardından Türk devletleri arasında sağlam temeller inşa edilmiş bir birliğin temin edilmesi de büyük önem arz etmektedir. Bu sebeple, Türk Devletleri Teşkilatının siyasi iş birliği konusunda kararlılığı elbette büyük önem arz etmektedir. İfade etmem gerekir ki bu ehemmiyetin farkında olan bir Türk hariciyesi en büyük şansımızdır. Öyle ki 2011 yılında BM toplantılarının verdiği aralarda bir araya gelinerek başlatılan ve siyasi iş birliğini doğuran iletişimin bugün kurumsallaşmış bir hüviyette dahi sağlıklı ve dünya kamuoyunun dikkatini çekecek şekilde gerçekleşiyor olması büyük bir başarıdır.

Sayın Bakanım, Bakanlığımızın kıymetli bürokratları; uluslararası gelişmelerin Türkiye aleyhine olan sonuçlarının bertaraf edilmesi hususunda âdeta bir pergel gibi pergelin bir ucu yerküreyi kapsayacak şekilde tüm dünyayı dolaşırken diğer bir ucunun da Ankara'ya sabitlenmesi önem arz etmektedir. Biliyor ve inanıyorum ki bu hâkim anlayış ve kararlı irade Türk hariciyemizin vizyonunun temelini oluşturmaya devam edecektir. Bunun için lazım gelen toplumsal ve kurumsal birikim fazlasıyla mevcuttur. Liderimiz Sayın Devlet Bahçeli Bey'in ifade ettikleri gibi, Anadolu'nun merkez olduğu bir Türk medeniyeti huzurun adresi, kardeşlik ve dostluğun güvencesi, bölge ve dünya istikrarının yegâne seçeneğidir. Dünün esaret psikolojisiyle hareket edenler de müstemlele imparatorluk peşinde koşup kendi sömürü düzenini kurmak için çaba sarf edenler de bugün için coğrafyayı emniyete alıp sahip olsalar da tarihte hiçbir zaman mühim bir yer edinemeyeceklerini kısa zamanda elbette ki anlayacaklardır.

Türkiye Cumhuriyeti devletinin Dışışleri Bakanlığımızın bütçesinin devletimize, milletimize ve Bakanlığımıza hayırlara vesile olmasını diliyor, hepinize teşekkürlerimi sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Ayşegül Doğan, buyurun.

AYŞEGÜL DOĞAN (Şırnak) - Sayın Bakan ve değerli heyetiniz; hoş geldiniz.

Şimdi, ben doğrudan sormak istiyorum bazı şeyleri, merak ettiğimiz ve burada göremediğimiz bazı konuları: Çok güzel bir motto tabii, “belirsizlik çağında kararlı ve güçlü bir politika ortaya koyma iddiası” kulağa gayet hoş geliyor fonetik olarak ama bunu uygulamada nasıl göreceğiz? Niye? Çünkü bir ateş hattından bahsediyoruz Orta Doğu'dan söz ederken ve bu yüzden de son günlerde ne duyuyoruz? Daha çok nasıl güçlenebilir Türkiye? İttifaklarını nasıl artırabilir? Yan yana gelişlerini nasıl çoğaltabilir? Sorunlarını nasıl çözebilir? Geleneksel güvenlik eksenli politikalarla mı devam edecek, yoksa farklı bir yöntem mi izleyecek? En çok merak edilen konuların başında bunlar geliyor. Peki, bu bağlamda Türkiye'yi hem iç hem dış siyaset açısından en çok ilgilendiren konulardan biri hangisi? Adını farklı tanımlasak da Kürt sorunu. Biz “Kürt sorunu” olarak tanımıyoruz. Niye? Çünkü bir haklar ve özgürlükler meselesinden bahsediyoruz. Şimdi, haklar ve özgürlükler meselesinden bahsederken geriye de dönüp bakmak durumundayız. Niye bakmak durumundayız? Çünkü Kürt sorunu artık yalnızca Türkiye'nin sorunu değil, Kürt sorunu bölgesel bir sorun, Orta Doğu'da yayılan bu durum karşısında da bölgesel karakteri gittikçe güçlenen bir sorundan bahsediyoruz. Aynı zamanda, uluslararası bir soruna dönmüş vaziyette. Şimdi, 90'lardaki Kürt meselesindeki arayışlar ve çözüm yöntemleri ile bugünkü arayışlar ve çözüm yöntemleri arasında bu değişen parametreler dolayısıyla da farklı yaklaşımların gelişmesi gerekiyor. Ne yazık ki burada sizin sunumunuzda ve bu önümüze konulan kitapçıklarda bunu göremedik; görebilmeyi arzu

ederdik. Neyi göremedik mesela? Türkiye pek çok çatışmalı bölgede ara buluculuk, kolaylaştırıcılık gibi roller üstleniyor ve biz bunları büyük memnuniyetle karşılıyoruz. Aynısını burada da uygulamasını bekliyoruz. Nerede uygulamasını bekliyoruz mesela? Kuzeydoğu Suriye’de uygulamasını bekliyoruz, Rojava’da uygulamasını bekliyoruz. Çünkü artık Türkiye’de iç siyaset tek başına iç siyaset olarak yani dış değişkenler görülmeden yapılamaz. İç ve dış siyaset yıllardır iç içe geçmiş vaziyette ve Suriye’deki savaştan bu yana da bunu daha çok konuşur, bunun etkilerini daha çok görür olduk. O nedenle, tekrar hatırlatıyorum, geçen yılki bütçede de burada hatırlatmıştım ama o günden bugüne değişen bir yaklaşım olmadı. Niye değişen bir yaklaşım olmadı diyorum? Çünkü hâlâ arayıp sınır ötesi harekâtlar, operasyonla ve oradan gelen diyalog çağrılarına güvenlik eksenli politikalarla yanıt verme arayışı olarak görünüyor. Bu nedenle değişen bir şey yok. Bakınız, Suriye Kürtleri Suriye muhalefeti içinde en güçlü ve en örgütlü toplumsal kesim. Şimdi, siz Suriye Kürtleriyle diyalog kurmadan Türkiye’deki Kürt meselesini ya da “Türk-Kürt tarihsel ittifakı” olarak tanımlanan ittifakı nasıl gerçekleştirebilirsiniz? Bu, neredeyse imkânsız hâle geldi yani Nusaybin ile Kamışlı’nın dostluğunu ve kardeşliğini görmeden, Nusaybin ile Kamışlı’nın dostluğu ve kardeşliği hakikatini görmeden, bu sahicilikle yaklaşımdan biz Kürt-Türk ittifakını güçlendirme meselesini nasıl konuşabiliriz? Bakın, bir koşul siyaseti olarak söylemiyorum lütfen yanlış anlaşılmasın, bir tespitte bulunuyorum. Bunu 90’larda da gördük. Nasıl gördük? Körfez krizi zamanında gördük. Ne oldu? Bugünkü değişkenleri analiz ederek, tespit ederek riskler ve fırsatlar değerlendirmesi yapmazsak sorun daha geniş alanlara yayılır ve çoklu aktörlü bir mesele daha da çoklu aktörlü bir hâle dönüşür. O yüzden, biz DEM PARTİ olarak şunu görmek, şunu duymak isterdik doğrusu: Epeydir size çağrılar yapılıyor, Türkiye’ye, Dışişleri Bakanlığına; bu daha önce Türkiye’nin denemediği bir şey değil. Bunu geçen dönem yine burada kendim de ifade etmiştim, mesela, ben PYD Eş Başkanı Salih Müslim Türkiye’de Dışişleri Bakanlığının konuğu iken kendisiyle söyleşi yapmıştım.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Doğan, teşekkür ediyorum.

AYŞEGÜL DOĞAN (Şırnak) - Son bir dakikamı kullanabilir miyim?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Doğan, herkese aynı uygulamayı yapıyorum.

AYŞEGÜL DOĞAN (Şırnak) - Ama sabah verdiniz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Kime verdim?

AYŞEGÜL DOĞAN (Şırnak) - Sabah verdiniz buradayken.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Burada kayıtlarda...

AYŞEGÜL DOĞAN (Şırnak) - Yalnızca selamlayayım, bir dakikadan az süre verin, yalnızca bitireyim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Doğan, 30 milletvekilimiz bekliyor, lütfen bu tartışmaya girmeyelim.

AYŞEGÜL DOĞAN (Şırnak) - Ben tartışmaya girmiyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Kurallarımız çok net.

AYŞEGÜL DOĞAN (Şırnak) - Peki.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Oğuz Kaan Salıcı, buyurun.

OĞUZ KAAN SALICI (İstanbul) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Sayın Bakanım, Değerli Dışişleri bürokratları; ben birkaç soru soracağım müsaadenizle.

İlk sorum Amerikan seçimlerine dair. Birinci Trump dönemi ekonomik tehditlerden Türk yargısına müdahaleye, Halkbank davasında Kudüs’ün İsrail’in başkenti olarak tanınmasına ve en önemlisi de CAATSA yaptırımlarına kadar çeşitli sancılarla geçti. Sayın Bakan, gördüğümüz kadarıyla Adalet ve Kalkınma Partisi Trump’ın tekrar seçilmiş olmasından gayet memnun. Bu döneme dair gerçekçi beklentiniz nedir? Türkiye’yle ilgili gerçekçi olarak ne bekliyoruz biz?

İkinci sorum birincisiyle de biraz ilişkili. 19 Eylül 2024 tarihinde Anadolu Ajansı’nın “Editör Masası” programına Sayın Bakan konuk oluyor ve orada CAATSA yaptırımlarına gerekçe oluşturan S-400’lerle ilgili... Doğrudan S-400’lerle ilgili söylemiyor ama “CAATSA yaptırımları” ifadesi altında ifade ediyor “ayak bağı” ifadesini kullanıyorsunuz. Aynı söyleşide bu ayak bağının çözülmesi için yaratıcı formüllerden söz ettiniz ki bugün de aslında bahsettiniz, kendi konuşmanız sırasında bahsettiniz. Bu yaratıcı formüller ne? Yani nasıl formüller açıkçası? Bir de Amerikan basınında S-400’lerin sınırlı kullanımına dair Türkiye’nin teklif verdiği iddiası yer aldı. Bu, sizin yaratıcı formüllerinizden biri midir? Ya da Amerikalılara sınırlı kullanım teklifinde bulundu mu Türkiye Cumhuriyeti? Bulunduysa “sınırlı kullanım”dan tam olarak neyi ifade ediyoruz, ne anlamamız gerekir “sınırlı kullanım” ifadesinden.

Üçüncü sorum: Az önce ifade etmiş olduğum S-400’lerin alınması yüzünden parasını ödemediğimiz ve ortağı olduğumuz 5’nci nesil F-35 uçakları projesinden çıkarıldık; bu, malumunuz. Bu süre zarfında Amerika Yunanistan’a F-35, Fransa ise Rafale uçakları sattı. Ege’de Yunanistan bize karşı hava üstünlüğü kurarken Doğu Akdeniz’de ise Rum Yönetimi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ne karşı askerî üstünlük kurma peşinde. Ada basınında Rum Yönetiminin NATO harici önemli müttefik olacağı yazılıyor. Dengenin aleyhimize işlemesi karşısında nasıl bir siyaset planlanıyor? Doğrudan F-35 uçaklarını almak bununla da çok alakalı, Türkiye’nin F-35 uçaklarına ulaşımı da erişimi de çok alakalı. Doğu Akdeniz’de ABD, Avrupa Birliği, İsrail ve Mısır hattı karşısında Türkiye’nin ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin yalnızlaşmasını nasıl gidereceğiz?

Diğer sorum: Amerika’daki yönetim değişimi F-16’ların modernizasyon takvimi ya da Almanya’daki erken seçim kararı Türkiye’nin Eurofighter’ları satın alma takvimini etkiler mi?

Bir diğer sorum Hamas’la ilgili. Pazar günü “The Times of Israel” gazetesi Arap bir diplomata dayandırdığı haberinde Hamas’ın üst düzey yöneticilerinin Katar’dan ayrılıp Türkiye’ye geldiğini yazdı. Bunun üzerine Amerikan Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Hamas liderlerinin

Türkiye gibi NATO müttefikleri dâhil hiçbir yerde rahat yaşamaması gerektiğine inandıklarını söyledi. Dışışleri Bakanlığımız kaynakları bu iddiaları yalanladı. Hamas'ın siyasi bürosunun Türkiye'ye taşınması yönünde bir hazırlık yapılıyor mu? Filistin direnişinde sizin tek muhatabınız Hamas mı? Filistin direnişinin Hamas'tan önce başladığını, Hamas'tan sonra da süreceğini hesap ediyor musunuz?

Altıncı sorum BRICS'le ilgili. Avrupa Birliğine Türkiye'nin katılımı bir devlet projesi fakat nedense söz konusu olan BRICS olduğunda biz BRICS'e bir başvuru yaptığımızı Ruslardan öğreniyoruz, o başvurunun olumlu sonuçlanmadığını Almanlardan öğreniyoruz. BRICS konusu Türkiye kamuoyunda ciddi bir şekilde konuşulmuyor. BRICS konusunun Türkiye kamuoyunda konuşulmuyor olmasını ya da neden konuşulmadığını neye bağlıyorsunuz? Bunun tartışılmasının sakıncası ne? Yani kamuoyu bunu tartışsa, Türkiye de açık bir şekilde gidip BRICS'e başvuru yaptığını ilan etse -sonuçta olur ya da olmaz, başka bir şeydir ama- Türkiye kamuoyu bununla ilgili gereken entelektüel tartışmayı da yapabilse bunun sürece bir zararı var mıdır?

Son soru... Sayın Devlet Bahçeli'nin Abdullah Öcalan'la ilgili yapmış olduğu bir çağrı var. Partiniz bu çağrıya, Bahçeli'nin Öcalan'ı Meclise davet eden çağrısına itiraz etmedi. Yapılan çağrıdan siz ya da partiniz önceden haberdar mıydınız? Ya da bu çağrıyı, içeriğini, şeklini Türkiye'nin Suriye ve Irak'la olan ilişkilerinde nereye koyuyorsunuz, nasıl değerlendiriyorsunuz?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Mehmet Güzelmansur...

Sayın Güzelmansur, buyurun.

MEHMET GÜZELMANSUR (Hatay) - Sayın Komisyon Başkanım, Değerli Bakanım, Değerli Dışışleri bürokratları; öncelikle hepinizi sevgiyle saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakanım, 6 Şubat depremlerinde en çok yıkımın, en çok can kaybının yaşandığı Hatay ilinin milletvekiliyim. Depremde Hatay'ın sokakları, mahalleleri, tarihi, demografisi, ekonomisi yerle bir oldu. Ancak Hatay'ın sosyal dokusu, demografisi, ekonomisi depremden önce örselenmeye başlamıştı. Bunun da ana sebebi, Mart 2011'de Suriye'de baş gösteren iç savaşta izlediğiniz yanlış politika. Suriye'de ne yazık ki iktidarınız rasyonel, ülke çıkarlarını gözetken bir politika izlemedi. Hayallerle dolu, şahsi duygularla şekillenen bir politika izlediniz. Bu politikanın geçici koruma altındaki Suriyelilere yapılan harcamaları, ticaret kaybını, güvenlik harcamalarını ve diğer kayıpları üst üste koyduğumuzda ülkemize maliyeti yaklaşık 350 milyar dolar. Suriye'de ayakları yere basan doğru bir politika izleyseydiniz bu millî servet devletin kasasında olurdu. 103 milyar dolar olarak açıkladığınız depremin maliyetini devlet zorlanmadan, vatandaşın cebine göz dikmeden rahat bir şekilde karşılayabilirdi, en azından mücbir sebebi sorgusuz sualsiz uzatabilirdiniz. En az 350 milyar dolarlık bir millî serveti çöp hâline getirdiğiniz için bu halka bir özür borcunuz yok mu? İktidarınızın maceraperest Suriye politikasının faturasını en ağır ödeyen illerin başında Hatay geliyor. Sizin yanlış Suriye politikanız nedeniyle Hatay savaşın gölgesinde on üç yıldır yaşıyor. Sizin yanlış Suriye politikanızla, Hatay'ın 138 kilometrelik sınır komşusu olan İdlib şu an dünyanın terörist çöplüğü olarak nitelendiriliyor. Hatay'ın Suriyeli komşuları vardı ama iktidarın yanlışları yüzünden şu anki komşuları IŞİD veya HTŞ, Heyet Tahrir el-Şam örgütüdür. Hatırlarsanız IŞİD lideri El Bağdadi sınırimızdan 5 kilometre dışarıda öldürüldü. Sizin yanlış Suriye politikanızla Hatay, nüfusunun üçte 1'i kadar Suriyeliyle on üç yıldır ekmeğini, aşını, işini paylaşıyor. Yanlış Suriye politikanızın bir devamı olarak da 14 Orta Doğu ülkesine açılan 2 sınır kapımızı kapattınız, ihracat yollarımız daraldı, lojistik-nakliye sektörü geriledi. Bu sektörler için hayati önemde olan sınır kapılarımızı on bir yılı aşkın bir zamandır ısrarla neden kapalı tutuyorsunuz? Suriye devletine doğrudan açılan Yayladağı Sınır Kapısı'nı neden açmak için girişimlerde bulunmuyorsunuz? Hatay ekonomisine zarar vermeye neden devam ediyorsunuz? Tüm bunlar için Hatay insanına bir özür borcunuz yok mu Sayın Bakanım? On üç yılı aşan Suriye krizinde izlediğiniz yanlış politikaları terk etmeniz için yıllarca iktidarınızı uyardım, "Suriye'de gittiğiniz yol, yol değildir." dedim, "Esad'la görüşün." dedim, "Suriye'de barışı sağlayın." dedim ama bizi dinlemediğiniz gibi trollerinizle bize söylemediğiniz laf kalmadı, etmediğiniz hakareti, suçlamayı bırakmadınız, şimdi dediğimize geldiniz, Esad'la görüşmek için hamleler yapıyorsunuz. Geç de olsa doğruyu yapıyorsunuz ancak bize de bir özür borçlu olduğunuzu hatırlatmak isterim.

Sayın Bakanım, bir diğer konu ise vize çilesi. Öğrencilerimiz vize alamıyor. Okulları kazanan, üniversiteden kabul alan, burs kazanan öğrencilerimiz o ülkeden vize alamadıkları için gidemiyorlar. Kara yoluyla uluslararası taşımacılık yapan şoförlerimiz vize alamıyor. Nakliyecilerimiz çok ciddi sıkıntı yaşıyor. Sayın Bakanım, nakliye sektörü Hatay için hayati bir önem taşıyor. Bugün Türkiye'de üçüncü tır filosu Hatay'da. Bakın, bugün öyle bir noktaya geldik ki Avrupa'ya yük taşıyacak şoförlerimizin vize süreci iki-iki buçuk ay gibi çok uzun sürüyor, iki buçuk ay sonra da ret çıkıyor ve on iki veya on iki-kırk günlük vize veriliyor. Bu sürede bir tırın gitme dönme ihtimali hiç yok. Vize alamadığı için şu an tırlar parkta bekliyor, nakliyeciler zarar ediyor. Ülkemizin sebze ve meyve ihracatının yüzde 40'ının yapıldığı Hatay'ın bu vize çilesinde yaşadığı mağduriyeti tahayyül edebiliyor musunuz? İhracatçımız, nakliyecilerimiz tırlarını satma noktasına geldi. Sayın Bakanım, vize sorununa acilen kalıcı bir çözüm üretilmesini istiyoruz. Aslında bunu son dört-beş yıldır bekliyoruz. Girişimde bulunuyor musunuz? Önceliğiniz mi değil, yoksa girişimde bulunup da başarı mı sağlayamıyorsunuz? Bu hususlarda açıklamalarınızı bekliyoruz.

Ve son söz olarak da Ulu Önder Atatürk'ün "Yurtta sulh, cihanda sulh." ilkesine paralel bir dış politikaya dönmenizi istiyoruz.

Hepinize tekrar teşekkür ederim, saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Mahmut Tanal? Yok.

Sayın Nermin Yıldırım Kara? Yok.

Sayın Okan Konuralp...

Sayın Konuralp, buyurun lütfen.

OKAN KONURALP (Ankara) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Öncelikle Dışişleri Bakan Yardımcısı Sayın Nuh Yılmaz'ın babası Durmuş Yılmaz'ın üç gün önceki vefatı nedeniyle kendilerine başsağlığı dileklerimi iletiyorum.

Sayın Bakan, bütçe sunuşunuzla ilgili kimi değerlendirmelerimi paylaşmak isterim. Örneğin, sıklıkla iç politikanın bir tartışma konusu olarak öne çıkan, siyasi iktidarın millilik ve yerlilik söyleminin bir propaganda başlığı olarak kullanılan, bu yolla muhalefeti “gayrimillî ve yerli” olmakla itham etmenin aracına dönüştürülen mavi vatan kavramını bütçe sunuş konuşmanızda duymadık. Dahası, mavi vatan kavramı “Belirsizlikler çağında kararlı ve güçlü dış politika” gibi -tırnak içinde- son derece gösterişli bir isme sahip bütçe kitapçığınızda da yer almıyor, kitapçığınız “Doğu Akdeniz ve Ege” başlıklı bölümünde ya da “Kıbrıs” “Yunanistan” ve “Kuzey Afrika” başlıklı bölümlerinde mavi vatan kavramı geçmiyor. Bu ayrıntıyı kayda geçirmek istedim.

Bir diğer konu, vize meselesi. Sunuş konuşmanızda “Vatandaşlarımızın vize konusunda yaşadığı zorluklar Bakanlığımızca yakından takip edilmekte ve ilgili ülkelerin somut adımlar atmaları için çözüm önerileri getirilmektedir.” diyorsunuz. Ancak geçen seneki bütçe konuşmanızdan bugüne sorunu giderici kazanımlar sağlanamamış olmalı ki yukarıdaki cümleyi kurma ihtiyacı hissettiniz. Çünkü geçtiğimiz yıl da benzer bir cümleyle konuyu detaya girmeden kapatmıştınız. Oysaki vatandaşlarımız sizden çok daha somut açıklamalar ve adımlar bekliyor çünkü vize sorunu toplumun tüm kesimlerine doğru yayılmış durumda. Öğrenciler, sanatçılar, iş insanları, sporcular, akademisyenler ya da turistik seyahat yapmak isteyen herhangi bir vatandaşımızın karşısına vize konusu randevu, süre veya ret başlıkları adı altında çıkıyor.

Bir diğer konu... Tayyip Bey 1 Ekim tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi konuşmasında mealen İsrail'in hedefleri arasında Türkiye'nin de olduğunu ifade etti. Bu ifadeye istinaden bir kapalı oturum gerçekleştirdik Meclis Genel Kurulunda, siz de Millî Savunma Bakanıyla birlikte bilgilendirmede bulundunuz. Detaya girmeksizin ifade ediyorum, Tayyip Bey'in tezini o konuşmanızda desteklemiştiniz. Neredeyse kırk beş gün sonra bütçe için Meclistesiniz ve bütçe sunuş konuşmanızda İsrail'in hedefleri arasında Türkiye'nin de olduğu tezine ilişkin yeni veya güncellenmiş bir ifade yer almıyor. Bu kırk beş günlük süreci de soru-cevap bölümünde değerlendirseniz sevinirim.

Ve son olarak... Türkiye resmî dış politikasının ve uluslararası ilişkiler birikiminin kimi zorluklarını bilmiyor değilim, hatta kimi dış politika tercihlerinin iç politikayla da doğrudan ilişkili olduğunu da kabul ediyorum. Ancak bir milletvekili olarak -Meclis tutanaklarına geçmesi bakımından- bir konuyla ilgili umudumu da sizlerle paylaşmak istiyorum. Umut ediyorum ki anlamlı bir gelecekte Dışişleri Bakanlarımızın bütçe konuşmalarında “Güney Kafkasya” başlığı gibi bir de “Kuzey Kafkasya” başlığı yer alır. Bu bağlamda, bugünlerde yaşanan iç karışıklıklara atıf yapmaksızın umarım anlamlı bir gelecekte ülkemizin Abhazya'yla ilişkileri her iki tarafa da iyi gelecek şekilde daha da kökleşir, derinleşir, örneğin yolcu gidiş gelişlerinin kolaylaştırılmasına yönelik atılacak adımlar gibi.

Bu duygularla bütçenizin hayırlı olmasını diliyorum.

Teşekkürler sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Nevroz Uysal Aslan...

Sayın Aslan, buyurun.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - Öncelikle herkese merhabalar tekrar.

Önce yerelden bir soruyla başlayacağım. Şırnak Cizre'de Dicle Nehri üzerinde Cizre Barajı ve HES projesi yıllardır söylenip bekletilen bir meseleydi. Uzunca yıllar Devlet Su İşlerinin usulsüz kamulaştırmalarıyla gündeme geldi ancak bu sene bu proje için düğmeye basıldı ve şu an ilgili baraj tıpkı Hasankeyf'in sular altında kaldığı gibi, Cizre'nin sembolü olan, doğal sit alanı olan, “Kesin Korunacak Hassas Alan” ilan edilmesine rağmen Kasrik Boğazı'nı da içinde bırakan ilgili projeye başlandı. Dicle Nehri aynı zamanda Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi için de büyük bir su kaynağı. Türkiye ve Irak arasında güvenlik bakış açısıyla son yıllarda yürütülen ilişkiler ve sözleşmelerde Dicle Nehri suyunun kullanımıyla ilgili nasıl bir protokol ve anlaşma yapıldı? “Su, gelecek dönem için en büyük savaş gerekçelerden biri.” diye ifade edilirken siyasi bir araca dönüştürülen Dicle Nehri suyunun nasıl olacak da halklar ve devletler arasında barışçıl bir politikaya zemin sağladığı savunulabilecek.

Öncelikle şunu ifade edeyim: Siz Dışişleri olarak, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi başta olmak üzere, uluslararası arenada Türkiye aleyhine verilmiş olan uluslararası mahkeme kararları ya da verilen raporlarla ilgili olarak sadece Adalet Bakanlığının mı sorumlu olduğunu düşünüyorsunuz? Dışişleri Bakanlığının ilgili kararların uygulanması ya da dış politikadaki etkisini nasıl yorumluyorsunuz? Çünkü şu an Türkiye'de iç hukukta ya da iç siyasette tartıştığımız her konuyla ilgili, başta Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi olmak üzere, Birleşmiş Milletlerin, ilgili komitelerin kararı var. Cezaevlerindekiilerin ailelerinden uzak yere sevkinden tatalım faili meçhullerin yüzleşme davaları, etkin soruşturma ihlali ve yaşam hakkı ihlallerine, haksız gözaltı, tutuklama kararlarının gerçekleşmesine, terör mevzuatının belirsiz ve keyfî bir biçimde gerçekleştirildiğine, yine “İfade Özgürlüğü” başlığında gazetecilerin tutuklanmasından siyasi partilerin ve insan hakları savunucuları üzerinde olan baskılara, yine uzun yıllardan sonra, madde 18, Türkiye'nin özgürlük ve güvenlik hakkını siyasi amaçla ihlal ettiğine dair Demirtaş kararına, yine dünyada artık tek tük örneği kalan ömür boyu cezaevinde kalma olan, “umut hakkı” diye ifade ettiğimiz Öcalan kararına kadar verilmiş olan, iç siyasetin bir yansıması olan dış siyasetteki bu kararlar ilgili Dışişleri Bakanlığının sorumluluğu ve yerine getirmesi değil -aynı zamanda ilgili Bakanlar Komitesinin bir üyesi ve temsilcisisiniz de- ilgili kararlarla ilgili Bakanlar Komitesinin bu kararların gündeme alınması ya da alınmaması üzerinden yürütmüş olduğunuz bir lobi ya da baskı hâli var mı? Çünkü şu an görülen, Bakanlar Komitesi önünde bekleyen 2020'de 624, 2021'de 510, 2022'de 480 dava var. 2023 ve 2024 verileri olmasa bile bunun gittikçe arttığını aynı kararın takibinden biliyoruz. Ancak ne hikmetse Bakanlar Komitesindeki kararlarla ilgili süreci ikili yönetme sürecinizde iç hukuktaki bu baskı ve inkâr, imha siyasetinin dış ilişkilerde ve ilgili kararda da kendini gösterdiğini ifade edebilir miyiz?

Geçen sene bütçe görüşmeleri sırasında kuzeydoğu Suriye’de, Rojava’daki bazı valiliklerin yapmış olduğu iş ve işlemlerden bahsetmiştik ve sizler de sunmuş olduğunuz sunumlardan böylesi bir çalışmanın olmadığını ifade ettiniz. Ancak dönemin Antep Valisi, şu an Hatay Valisi olan Mustafa Masatlı’nın Gaziantep Üniversitesine bağlı Afrin Eğitim Fakültesinin mezuniyet törenine katılıp diploma ve plaket takdim ettiği ve mezun olanlara hediye sunduğu söyleniyor. Şu an Türkiye’ye bağlı valilik, üniversite ya da farklı bir idari birime bağlı kuzeydoğu Suriye’nin herhangi bir yerinde faaliyet gösteren kaç birim ve hangi çalışma alanlarında faaliyet yürüten birim hâlen çalışmasını sürdürüyor? Yine, kuzeydoğu Suriye’yle ilgili 2023’te siz -bayağı tartışmalı- sivil alanları, yerleşim alanları -ekmek, elektrik gibi alanları- hedef yapacağınızı söylemişsiniz. Maalesef ki o günden bugüne kadar Türkiye’nin, bu tarz yerlere, sivilleri de hedef alarak yapmış olduğu saldırılar var. Hayatını kaybeden çocuk, genç, kadın, yaşlılarla ilgili, sivil ölümlerle ilgili, Hükümetin yaptığı bu saldırılarla ilgili hâlâ sorumluluk üstleniyor musunuz? Bu kararların arkasında mısınız? Yine, kuzeydoğu Suriye’de, burada geri gönderme merkezlerinde tutulan kimi mapusların ilgili yerlerdeki “Suriye Milli Ordusu” diye ifade ettiğiniz yerlere teslim edildiği, bunların...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Süreniz doldu.

Sayın Mehmet Akalın, buyurun lütfen.

MEHMET AKALIN (Edirne) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakanım, değerli hazırun; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bugün Türk milletinin tarihî, millî ve stratejik çıkarları açısından kritik öneme sahip üç önemli meseleyi ele alıp bazı sorular sormak istiyorum: Birincisi, Kerkük’teki nüfus sayımı; ikincisi, Yunanistan’ın Batı Trakya Türk azınlığa karşı tutumu ve adalarımıza ve kara sularımıza karşı ihlalleri ve üçüncüsü de Çin’in Uygur Türklerine yönelik politikaları. Bu konular sadece bölgesel veya uluslararası meseleler değil, aynı zamanda, Türk milletinin tarihsel haklarını ve millî onurunu ilgilendiren meselelerdir. Kerkük Türk milletinin tarih sahnesindeki varlığını simgeleyen, Türkmen kardeşlerimizin yurdu olan kadim bir Türk şehridir. Ancak bugün Kerkük, Türkmen varlığını zayıflatmaya ve bu bölgenin demografik yapısını değiştirmeye yönelik sistematik çabaların hedefindedir. Irak’ta yapılan nüfus sayımı Türkmen kardeşlerimizin siyasi, sosyal ve kültürel varlığını tehlikeye atabilecek bir sürecin parçası hâline gelmiştir. Bu mesele, Türkiye’nin millî güvenliği ve bölgedeki stratejik öncelikleri açısından doğrudan önem taşımaktadır. Kerkük’teki bu hassas süreçle ilgili olarak şunları sormak isterim: Türkmenlerin nüfus sayımına katılımını artırmak ve demografik müdahaleleri önlemek için hangi diplomatik girişimlerde bulunuyorsunuz? Irak Merkezî Hükûmeti ve yerel yönetimlerle bu konuda yürüttüğümüz somut bir plan var mıdır? Nüfus sayımı sonuçları Türkmenlerin aleyhine şekillenirse Türkiye’nin alacağı tedbirler nelerdir?

Bunun yanında Yunanistan’ın son dönemde Türk kara sularını ve adaları ihlal eden eylemleri ve Batı Trakya’daki Türk azınlığa karşı uyguladığı baskılarla uluslararası hukuku açıkça ihlal etmekte ve bölgedeki barışı tehdit etmektedir. Türk milletinin egemenlik haklarına yapılan bu tür müdahaleler millî meselelerdir ve kesinlikle kabul edilemez.

Şimdi, bu konuda şu soruları yöneltmek isterim: Yunanistan’ın Türk kara sularına ve adalara yönelik ihlallerine karşı uluslararası deniz hukuku çerçevesinde hangi adımları atıyoruz? Bu ihlalleri uluslararası platformlara taşımak için NATO, Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler nezdinde girişimlerde bulunuldu mu? Türk -silahlı- güvenlik güçlerinin bu tür ihlalleri önlemek için kapasitesinin artırılmasına yönelik planlar var mıdır? Batı Trakya’daki Türk azınlıklara yapılan baskılar konusunda ne tür girişimlerde bulunulmuştur?

Son olarak, Çin’in, Sincan Uygur Özerk Bölgesi’nde Uygur Türklerine yönelik politikaları sadece insan hakları ihlalleri değil, aynı zamanda Türk milletinin tarihsel ve kültürel bağları açısından derin bir yaradır. Uygur Türkleri, Türk dünyasının önemli bir parçasıdır ve onların temel haklarına yapılan saldırılar Türk milletinin millî vicdanında derin bir yankı bulmaktadır. Bu bağlamda soruyorum: Türkiye Çin’in politikalarına karşı Uygur Türklerinin haklarını savunmak için uluslararası arenada Amerika’nın yaptıklarının haricinde hangi somut girişimlerde bulunmaktadır? Çin’le ekonomik ve diplomatik ilişkilerimizin bu mesele üzerindeki etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz ve bu konuda nasıl bir strateji izlenmektedir? Uygur Türklerinin durumunu uluslararası toplumun gündemine taşımak için Birleşmiş Milletler ve İslam İşbirliği Teşkilatı gibi platformlarda ne tür girişimler planlanmaktadır?

Sonuç olarak, Kerkük, Ege Denizi, Batı Trakya ve Doğu Türkistan gibi meseleler sadece diplomatik çabaların değil millî iradenin de etkin bir şekilde ortaya konulmasını gerektirmektedir. Kerkük’te Türkmen varlığını korumak Türk milletinin tarihî mirasına sahip çıkmaktır. Yunanistan’ın baskı ve ihlallerine karşı güçlü bir duruş sergilemek millî egemenliğimizi savunmaktır. Uygur Türklerinin haklarını savunmak ise insanlık vicdanına sahip çıkmaktır. Türkiye bu meselelerde kararlı bir diplomasi ve etkin bir stratejiyle hareket etmelidir. Türk milletinin tarihî, millî ve stratejik çıkarlarını korumak hepimizin öncelikli sorumluluğudur diyor, teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Akalın, teşekkür ederiz.

Sayın Levent Uysal...

LEVENT UYSAL (Mersin) - Teşekkür ederim Sayın Bakanım

Sayın Bakanım, öncelikle, Mersin’imize vermiş olduğu tüm desteklerden dolayı teşekkür ederim. Bilindiği gibi, Mersin’imizde 2 devlet, 2 vakıf üniversitesi var efendim ve 60 bin öğrenci okumakta; bunun sadece 4 bini uluslararası öğrenci. Bizler uluslararası öğrenci sayımızı 10 bine ulaştırmak için sizden belli desteklere ihtiyacımız olduğuna inanıyoruz.

Öncelikle, dış temsilciliklerde Mersin’i misafir edeceğimiz platformların kurulmasını, yurt dışındaki fuarlarda Mersin’i anlatan yapıların oluşturulmasını ve Mersin’e konsolosluk açılmasıyla ilgili teşviklerin verilmesini istiyoruz. Her şeyden önemlisi, efendim, biliyorsunuz ki insanlık bir dram yaşıyor Gazze’de, binlerce öğrenci okulsuz, eğitim alamıyor. Bu öğrencilerimizin özellikle Mersin’deki üniversitelerde eğitim alabilmeleriyle ilgili Millî Eğitim Bakanlığımız ve YÖK Başkanlığımızla bir iş birliği platformu kurulmasında öncü olmanızı istiyoruz efendim.

Çok teşekkür ederim, bütçemiz hayırlı uğurlu olsun.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Uysal, teşekkür ederim.

Sayın Mehmet Baykan...

MEHMET BAYKAN (Konya) - Sayın Bakanım, bütçenizin hayırlı olmasını dileyerek konuşmama başlıyorum.

Türkiye ve Orta Doğu'ya yönelik çıkışlarıyla bilinen eski Pentagon memuru, CIA ajanı Michael Rubin, 8 Kasım'da yayınladığı makalesinde, Kıbrıs üzerinde açıklamalarda bulunarak Türkiye'yi Kıbrıs'tan çıkarma hayalinden bahsediyor. Makalesinde İngiltere'nin artık zayıfladığını, daha önce İngiltere'nin Bahreyn'deki üslerini ABD'ye devretmesini örnek göstererek Güney Kıbrıs'taki üslerin Amerika Birleşik Devletleri'ne kiralık olarak devredilebileceğini söylüyor. Bununla kalmayarak, bunun bir model olacağını belirterek benzerinin Kuzey Kıbrıs'taki Türkiye noktalarında da yapılabileceğini söylüyor. Ancak önerisinin hem hukuki hem de diplomatik engellerle karşılaşabileceği açık. Rubin'in başka bir derdi daha var, o da bunun Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın döneminde olamayacağını, daha sonrası için diplomatik engellerin aşılabileceğini savunuyor. Bu yorumlar Cumhurbaşkanımızın dünya liderliğini bir kez daha ispatlar niteliktedir. Cumhurbaşkanımızın liderliğinde hem yavru vatan Kıbrıs'a hem de ülkemize saldırmak isteyenler bu düşüncelerinin beyhude olduğunu her zaman hissedeceklerdir.

Tabii, bu ismi yani Michael Rubin'i biz ülkemizi ilgilendiren başka yerlerde de görüyoruz. Son dönemlerde televizyonlarda ha babam parlatılan, kimisi nerede tartışmalı davalar var orada biten hukukçu, kimisi dış bağımlı STK temsilcileri, kimisi açıktan fonlanan medya eskileriyle de irtibatlarda görüyoruz. Muhalefet partilerinin milletvekilleri ve temsilcileriyle bir masa etrafında da görüyoruz. Elbette muhalefet partilerinin dış irtibatları olacaktır, olmalıdır; hele ana muhalefet partisinin, demokrasilerde iktidar alternatifi olarak görünen partilerin mutlaka kendisini tanıtmamasından, ülkeyi yönetme fırsatı elde edebilirse nasıl bir dış politika ve nasıl bir yönetim tarzı sergileyeceğini anlatıp kendisini anlatmasından daha doğal ne olabilir? Ancak Cumhuriyet Halk Partisinin 15 Temmuz hain darbe girişimi öncesi ve 17-25 Aralık süreci sonrasındaki zaman aralığında, 2014 yılında İstanbul ve Ankara'da kendisiyle yaptığı toplantılara yönelik de -parti temsilcilikleri tarafından paylaşılmış olsa da- rahatsızlık oluşması son derece doğaldır. Yine, aynı toplantılarda MOSSAD mensuplarının da olduğu yakın zamanda haber sitelerinde yer almıştır. Tabii, bu kabil görüşmelerin Dışişleri Bakanlığımızla paylaşılmasına dair bir gelenek olup olmadığını bilmiyoruz ama özellikle böylesi kritik isimlerle kurulacak irtibatların paylaşılmasının ülke menfaatleri açısından daha doğru olacağını düşünmekteyim.

Bugün bu salonda tekrar edilen Hamas'a yönelik "terör örgütü" söylemlerini sahiplerine aynen iade ediyorum. Siyonizmin arzımevut hayalleri apaçık her platformda dile getirilirken, üstelik bu hayallerini direkt ülkemize saldırarak değil, ülkemizde ve etrafında bulunan aparatlar vasıtasıyla yapma ihtimali de ortadayken Sayın Cumhurbaşkanımızın İsrail'in asıl hedefinin Türkiye Cumhuriyeti olduğuna dair söylemlerini görmezden gelenlere ise söyleyecek söz bulamıyorum diyorum.

Tekrar, bütçenizin hayırlı olmasını temenni ediyorum.

IV.- AÇIKLAMALAR (Devam)

2.- İzmir Milletvekili Rahmi Aşkın Türelî'nin, Konya Milletvekili Mehmet Baykan'ın Dışişleri Bakanlığının 2025 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - Sayın Başkan...

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Buyurun.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - Teşekkür ederim.

Şimdi, sayın hatibin -AKP Grubundan- söylediklerinin hiçbir şekilde akılla, mantıkla yan yana gelebilmesi mümkün değil. 15 Temmuz darbe girişimi öncesinde FETÖ'yle birlikte olan AKP iktidardır, bütün o ilişkileri kuran... Yani bize söylediği suçlamaların hiçbirinin gerçeklikle ilgisi yok. Yani bu şekilde böyle bir karşılıklı suçlama üzerinden konuşmak bir kere son derece yanlış, buraya hiçbir şekilde yakışan bir şey değil bu. Eğer bir şey varsa bunun içinde kendilerinde arasınlar yani Cumhurbaşkanı Soros'la görüştüğü zaman, bilmem kiminle, herkesle görüştüğü zaman, politikalarında... Burada daha önce de konuşuldu, Sisi'yle olan, Esad'la olan görüşmeler, 180 derece dönüşler, bunlar varsa bu dış politikadaki dönüşler, zikzaklar, bu şeyleri AKP iktidarı kendisinde arasin, bizde değil.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederim Sayın Türelî.

MEHMET BAYKAN (Konya) - Sayın Başkanım, bana da cevap hakkı verirsiniz...

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Baykan, böyle bir usul olmuyor, sözcü olarak hakkı var; talebini karşıladık.

MEHMET BAYKAN (Konya) - Söylediklerim gayet açık.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Tutanaklara geçti hepsi de.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A.- Kanun Teklifleri (Devam)

1.- 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ile Sayıştay tezkereleri (Devam)

a) Dışişleri Bakanlığı (Devam)

b) Avrupa Birliği Başkanlığı (Devam)

c) Türk Akreditasyon Kurumu (Devam)

ç) Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Devam)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Sezgin Tanrikulu...

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) - Sayın Başkan, Sayın Bakan, değerli milletvekilleri; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

İki konu üzerinde duracağım ben; birincisi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının uygulanması noktasındaki Bakanlığınızın ve Hükümetinizin tavrı; ikincisi, artık bir iç politika meselesinin daha ötesine taşmış olan Türkiye'nin Kürt meselesi yahut da bölgesel Kürt meselesi konusunda konuşmanızda ve sunumunuzda hiçbir ibareye yer verilmemiş olması.

Yani, sizler ve dış politikalarıyla ilgilenenler, herkes de bilir ki artık dış politika, sadece dış politika değildir. Türkiye'nin Kürt meselesi de keşke yani Adalet ve Kalkınma Partisi döneminde bu kadar çok uluslararası boyutlara gelmeseydi ve kendi dinamiklerimizle çözebileceğimiz bir noktada olsaydı ama konuşmanızın hiçbir yerinde -özellikle dikkat ettim- bir tek "Kürt" lafı yok.

İki: Mesela "Irak" başlığı altında -Irak'la ilgili bir başlık var- hiç olmazsa "Kürdistan Bölgesel Yönetimi"yle de doğru ilişkilerimiz var, iyi ilişkilerimiz var." diyebilirdiniz, ondan bile imtina edilmiş. Artı, mesela aynı başlık altında şu var: "Türkmen soydaşlarımızın hak ve menfaatlerini koruma yönündeki girişimlerimizi de sürdüreceğiz." Çok doğru, sürdürmek lazım ama peki, sınır ötesi -sınır içindeki Kürtler bir tarafa da- Kürtler bakımından ne düşünüyorsunuz; sadece terör mü, şiddet mi, çatışma mı, güvenlik meselesi mi? Bu meselelerin güvenlik, terör dışında bir boyutu yok mu? Ne olacak? Yani sizin konuşmalarınızda ve sunumunuzda buna ilişkin bir boyut göremedik, kaldı ki 1 Ekimden sonra Türkiye'de bu Parlamentoda işleyen süreçte, sonuçta, Sayın Cumhurbaşkanına atfen söylenen, ne kadar doğru olduğunu bilmiyoruz... Sayın Cumhurbaşkanının "Kendi irademizle çözelim." noktasında bir cümle sarf ettiği dün basına yansdı. Dolayısıyla, basına yansıdığı kadarıyla, bu kadar çok, çok boyutlu bir hâle gelmiş bir mesele konusunda bu önemli gündemde bir ipucu noktasında da aslında bir müzakere başlangıcı olarak da daha şeffaf bir biçimde burada yaklaşım ortaya konulsaydı bence çok daha doğru olurdu.

Bu vesileyle, Suriye'yle ilgili görüşlerimi ifade etmek durumundayım: Suriye'de Kürtler hiçbir zaman Suriye rejimine karşı isyan etmediler. Ne zaman ki "İŞİD" denilen küresel bir vahşet örgütü... Sonuçta Kürtlerin de Türkmenlerin de, Arapların da Süryanilerin de yaşadığı topraklarda şimdi, tıpkı Filistin topraklarında olduğu gibi bir soykırım, işgal hareketine giriştiğinde örgütlendiler ve o küresel vahşet örgütüne karşı çıktılar yani orada silahlıların nedeni başlangıçta buydu ve ondan sonra da başka bir Suriye ortaya çıktı. Bundan sonra da hepimiz de biliyoruz ki Suriye'nin toprak bütünlüğü sağlanırsa, Suriye'de gerçek anlamda bir demokratik rejim kurulursa Suriye'de eski rejim olmayacak. Peki, Suriye eski Suriye olmayacaksa oradaki Kürtler, Türkiye'deki ilişkilerini de dikkate alırsak ne olacaklar yani Hükümetin bir bakışı var mı yok mu, nasıl yaklaşacak bu soruna? Sadece terör sorunu mu? Çünkü yani yüzyıllardır, o topraklar orada olduğu sürece Kürtler vardı, artı cumhuriyetten sonra da çeşitli nedenlerle oraya göç etmiş Suriyeli Kürtler var ve bizlerle akrabalar. Dolayısıyla "Türkmen soydaşlarımızın hak ve menfaatlerini koruyacağız." derken sınır ötesinde yaşayan Kürtlerle ilgili olarak bir yaklaşım ortaya koymanızı beklerdim; umarım cevaplarınızda olur.

İkinci olarak şunu ifade etmeliyim: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi yaklaşımları konusunda uzman avukatlardan bir tanesiyim; ilk başvuru yapanlardan, Türkiye'den 3'üncü başvuruyu yapan avukat da benim. Dolayısıyla iki karar var şu anda Konsey önünde olan ve sizin de "siyasi" dediğiniz, Kavala ve Demirtaş kararları. Bakın, bugün Uluslararası Ceza Mahkemesi -benzer statüde mahkemedir, Uluslararası Ceza Mahkemesinin statüsüne Türkiye taraf değil, ayrı mesele ama benzer statüde mahkemedir- bugün önemli bir karar verdi, muhtemelen Hükümetiniz bu kararı büyük memnuniyetle karşılayacaktır. Peki, aynı statüdeki bir mahkemenin Osman Kavala'yla ya da Demirtaş'la ilgili kararında, bu karar verildiğinde Sayın Cumhurbaşkanı şunu ifade etmişti: "Tedbirimizi alırsınız, gereğini yaparsınız, uygulamayız." Peki, şimdi, bu karar uygulanmazsa, Netanyahu'yla ilgili karar uygulanmazsa önünüze uluslararası platformda ne gelecek? "Peki, siz de bunu uyguladınız mı, uygulamadınız mı?" denilmeyecek mi? Dolayısıyla, hukuki meseleler ile siyasi meseleleri birbirine karıştırmamak lazım. Selahattin Demirtaş'la ilgili meselelerin siyasi yönü var ama ağırlıklı olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararından sonra uluslararası bir...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederiz Sayın Tanrikulu.

Sayın Yunus Emre...

YUNUS EMRE (İstanbul) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Sayın Bakan, değerli milletvekilleri, kıymetli konuklar; ben de sizleri saygıyla selamlıyorum.

Tabii, çok önemli konuşmalar yapıldı, tekrara düşmemek için ben başka bir konu seçtim bu konuşmam için. Malumunuz, son günlerde bir açılım, Kürt sorununun çözümü tartışmasıyla Türkiye karşı karşıya ve burada bu konu bakımından Sayın Bakanın aslında yanıtlaması gereken, geçmişte yaşanan, Türkiye için çok önemli bir olay var; bu, hâlâ ne olduğu tam anlaşılamamış bir olaydır. Şimdi, bu konuda elimizdeki en önemli kanıt şu an elimde tutmakta olduğum kitaptır; değerli milletvekillerine de göstermek istiyorum. 2019 Yerel Seçimlerinden önce İmralı Adası'na gönderilen bir öğretim üyesi Ali Kemal Özcan'ın "İmralı'ya Ne'ye Gittim?" başlıklı kitabında bu olaylara ilişkin tanıklığını izliyoruz. Niye önemli olduğunu birazdan açıklayacağım.

Şimdi, bu kitaptan anlıyoruz ki Ali Kemal Özcan'ın İmralı Adası'na gidişinden önce birçok devlet yetkisiyle ve siyasi şahsiyetle 40'ın üzerinde yaptığı görüşme var yani birden İmralı'ya giden birisi değil. Önemli husus şu ki: 23 Haziran 2019 seçimlerinden on gün önce, 13 Haziran 2019 günü Sayın Bakan Hakan Fidan'ın da katıldığı bir görüşme gerçekleşiyor Beştepe'de Sayın Cumhurbaşkanıyla. Şimdi, bir yerel seçim öncesi Millî İstihbarat Teşkilatı gibi Türkiye'de herkesin güven duyması gereken bir kuruluşun böyle bir girişimin düğmesine basmış olmasını not etmek istiyorum. Arkasından Ali Kemal Özcan'ın iki ziyareti oluyor İmralı Adası'na, bu ikinci ziyaret seçimden üç gün önce 20 Haziran günü gerçekleşiyor ve bu ziyaretten iki gün önce de 18 Haziran günü de Abdullah Öcalan'ın o bilinen mektubu avukatlarına aslında ulaştırılmış oluyor. Şimdi, burada esas olarak üzerinde durmak istediğim ve kritik olan husus şudur: Değerli arkadaşlar, burada Ali Kemal Özcan bu mektubu ne yapacağını yani avukatlar kendisi de katılmazlarsa ne yapacağını mektubun yazarı olan Abdullah Öcalan'a soruyor "Avukatlar gelmezse ben bu mektubu açıklayayım mı?" diyor. Öcalan da diyor ki: "Nasıl gelmezler, onlar benim avukatım. Sağına,

soluna oturtup konuşturursun, sen konuşursun.” Ali Kemal Özcan bununla yetinmiyor, şunu soruyor, diyor ki: “Avukatlar gelmezse ben yine de açıklamayı yapayım mı?” “Hayır, hayır; avukatlar gelmezse sen açıklama yapma. Oylar tersine fırlar, seni de komplocu ilan ederler.” diyor Abdullah Öcalan. Bu kitaptan anlıyoruz ki avukatlar gelmiyor, Ali Kemal Özcan’ın mesajları karşılıksız kalıyor ve yine bu kitaptan anlıyoruz ki birtakım devlet yetkilileri Ali Kemal Özcan’a baskı kuruyorlar bu mektubu açıklaması konusunda yani 20 Haziran seçimlerden üç gün önce bir baskı kuruyorlar ve bu mektubu açıklıyor. Ayrıca, bu mektupla ilgili devlet televizyonu olan TRT 6’ya -şimdiki adı TRT Kurdî- ve Anadolu Ajansı’na yani Türkiye’nin resmî ajansına mülakat veriyor. Şimdi, Türkiye’nin güvenliği açısından -lütfen beni başışlayınız ama böylesine bir pespaye olay- ben bilmiyorum yani yerel seçimde bir partinin adayına İstanbul’da seçimleri kazandırabilmek için Türkiye’nin en önemli meselesi, Türkiye’nin en önemli kuruluşu ve onun yönetimi tarafından araçsallaştırıyor; Türkiye’ye böyle bir rezalet, böyle bir pespayelik yaşıtılıyor.

Değerli arkadaşlarım, bununla ilgili, tabii, söyleyecek çok şey var ancak Sayın Bakanın yapacağı kapanış konuşmasında bu konuyla ilgili... Yani bu görüşmelere kendisi katılmış mıdır, kendisinin yardımcıları ile bu öğretim üyesi arasında bu görüşmeler yapılmış mıdır ve yine devlet görevlilerinin bu mektubun açıklanmasıyla ilgili yani seçimleri doğrudan etkilemek için, seçim sonuçlarına müdahale etmek maksadıyla seçimlerden üç gün önce bu girişimlerin içerisinde bu değerli kuruluşumuz bulunmuş mudur; bunu sormak istiyorum.

Son olarak da yine bir sorum var. Sayın Bakan, ben defaatle Bakanlığınızı yazılı soru önergesiyle sordum, yanıt alamadım maalesef. Efendim, daha önceki Bakan Yardımcınız Yasin Ekrem Serim’in -kendisini Kıbrıs’a Büyükelçi olarak görevlendirdiniz- Kıbrıs’ta mafya, organize suç örgütü lideri olarak bilinen ve öldürülmüş olan bir kişiyle şirket ortaklığı ortaya çıktı, bunun belgeleri çıktı. Bunun belgelerini yayınlayan insanları mahkemeye verdi Sayın Serim ama o insanların o mahkemeleri de sonuçlandı. Sonuç olarak yani Kıbrıs’ta bir mafya ortaklığı bulunan bir kişiyi nasıl Kıbrıs’a Büyükelçi olarak görevlendirirsiniz, bunun da yanıtını bekliyorum.

Teşekkür ederim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Emre, teşekkür ederim.

Sayın Yüksel Taşkın...

YÜKSEL TAŞKIN (İzmir) - Hazırını saygıyla selamlıyorum.

Gerçekleri yani olguları ıskalarsak, algılarla kendimizi avutursak o gerçekleri değiştirme gücümüz kalmaz. Önce iltica başvurularında ve AB bölgesindeki vize retlerinde yaşanan patlamaya değinerek başlamak istiyorum. Vize başvurusu yapan yurttaşlarımıza potansiyel mülteci olarak bakılması bizleri üzüyor. Ülkemizin demokratik standartlarında yaşanan büyük gerileyiş, iltica başvuruları ve vize retlerini de patlatmış durumda. 14 Mayıs 2023 Genel Seçimlerinden hemen sonra AB ülkelerine iltica başvuruları 2 katına çıktı. AB’ye en çok iltica başvurusu yapan 3’üncü ülkeyiz; 1’inci sırada Suriye var, 2’nci sırada Afganistan var, 3’üncü sırada biz varız. İşte, bu, iktidarınızın eseri. Schengen vize retleri ise 2014’ten bugüne kadar tam 3 katına artmış durumda. Bırakınız vize serbestisi vaadinizi tutmayı, vize retlerindeki patlamayı dahi geri çevirecek etkiniz yok, gücünüz yok.

Başka bir konu, Kıbrıs konusunda Sayın Bakan konuşmasında şu cümleyi sarf etti: “Adada iki ayrı halk ve iki ayrı devlet bulunduğu bir kez daha teyit edilmiştir.” dedi, konuşmasında böyle bir cümle var. Ben de soruyorum: Kimler teyit etmiş, kim teyit etmiş Sayın Bakanım? KKTC’yi tanıyan bir devlet mi oldu? Biz mi duymadık, somut hangi gelişme oldu? Uçuşlara mı açıldı orası? Sonra başka bir konu var: İki devlet yaklaşımı müzakerelerde elimizi güçlendiriyor mu zayıflatıyor mu, bu konuyu değerlendiriyor musunuz?

Yunanistan’la ilgili bir iki cümle etmek istiyorum. Elbette, krizlerin tırmanmasını engelleyici bir mekanizma oluşturmanız son derece olumludur, bunu olumlu görüyorum fakat geçmiş dönemdeki son derece vahim yalpalamalarımız sonucunda bugün ABD ordusu Dedeğaç’tadır; maalesef bu da bir realitedir.

Yine Avrupa süreciyle ilgili vurgulamak istediğim bir şey var. Hükûmetiniz, iktidarınız, ilgili bakanlar sürekli her fırsatta “AB’ye tam üyelik stratejik önceliğimizdir. AB’den gelebilecek başka alternatif önerileri kabul etmiyoruz.” diyor. Peki, AB Komisyonu 2024 Türkiye Ülke Raporu’nu açıkladı; raporda üyelik müzakerelerinin 2018’den bu yana ilerlemediği ve AB’nin demokratik standartlar, hukukun üstünlüğü ve yargı bağımsızlığı ile temel haklar konusunda geriye gidişle ilgili kaygıların giderilmediği tekrar kayda alınmış oldu. 2005’te ülkemiz için “ilerleme” ve “uyum” tespitleri yapanlar şimdi “kokuş” “gerileme” “uzaklaşma” diyor. Sorum şu: Ülkemizin demokratik standartlarındaki gerilemenin AB sürecindeki kilitlenmede rolü olduğunu düşünüyor musunuz? Bu konu stratejik önceliğimiz ise hangi somut adımları atıyorsunuz?

Yine, Konseyle ilgili soru sormak istiyorum. Bildiğiniz gibi, Avrupa Konseyinin kurucu üyesiyiz. AİHM kararlarının uygulanması, imzacısı olduğumuz ve hazırlanmasına fiilen katıldığımız Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne göre hukuki bir yükümlülük. Maalesef, şu anda Avrupa Konseyinin İnsan Hakları Sözleşmesi’ni en fazla ihlal eden ülkelerden birisiyiz. Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu, Osman Kavala’nın hukuksuz bir şekilde mahkûm edildiği gerekçesiyle 2 kez serbest bırakılması çağrısında bulundu; Demirtaş için de aynı çağrılar yinelenmektedir. Konseydeki oy hakkımızı yitirmekten Konseyden çıkarılmaya kadar bir dizi yaptırımla karşı karşıya kalabiliriz. Bu davaların, hukuki değil siyasi oldukları apaçık bir gerçek. Ülkemizin ulusal çıkarlarını göz ardı eden bu inadınızı kınıyorum. Bu inadınızla, Türkiye’yi AB’den ve Avrupa Konseyinden uzak tutmak isteyen Avrupa’daki aşırı sağcıların ekmeğine yağ sürdüğünüzün farkında mısınız? Kurduğunuz zayıf savunmalar sizi ikna ediyor mu ki Avrupa Konseyini veya hukuktan en az minimum anlayan kişileri ikna edebilsin? Sorum şu: Kurucu olduğumuz Konseyden çıkarılmamızı göze aldınız mı?

Yine güney sınırımızla ilgili, politikamızla ilgili bir şeyler söylemek istiyorum. Güneyimizde yeni komşularımız Rusya ve ABD hayırlı olsun; yanlış ve ideolojik temelli politikalarınız yüzünden güney sınırımızda artık ABD ve Rusya komşumuzdur. Sorum şu: Özellikle Suriye’de radikal İslamcı IŞİD gibi yapılarla yakınlaşmak veya onlarla ortak faaliyetlere denk düşmek yerine Kürtlerle bir güven ilişkisi kurulmaya çalışılırdı daha iyi olmaz mıydı? Sınırımızın güneyinde yüzlerce yıldır yaşayan ve “akrabamız” dediğiniz Kürtlerin güvenlik kaygılarını anlayan ama onların da bizim güvenlik kaygılarımızı anladığı bir iklimi zorladınız mı? Bu iklim zorlansaydı bugün Rusya ve

ABD ve İran, Suriye'ye böylesine yerleşebilirler miydi? Sınırımızın güneyinde yüzlerce yıldır yaşayan Kürtleri güvenlik tehdidi olarak mı göreceğiz yoksa paradigmamızı değiştirmeyi düşünüyor musunuz?

Saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Taşkın, teşekkür ederim.

Sayın Bilal Bilici, buyurun.

BİLAL BİLİCİ (Adana) - Sayın Başkan, Kıymetli Bakanlar, değerli milletvekilleri; 2024 yılı, Türkiye için dış politikanın her alanında belirsizliklerin arttığı, öngörülebilirliğin azaldığı bir yıl olmuştur ve maalesef iktidar, dış politikada ülkemizi sokmuş olduğu sıkışmışlığı iç politikada hamasi bir söyleme oturarak dış politikayı kutuplaşmanın bir aracı hâline getirmiştir. Bugün içinde bulunduğumuz durumu değerlendirirken bir sözünü hatırlatmak istiyorum: “Ayağını yorganına göre uzat.” Son yirmi yıldır Türkiye'nin ekonomi yönetiminde yapılan hatalar tam da bu sözün zıddını yansıtmaktadır. İsraf, plansızlık, şatafat ve keyfi harcamalar sonucunda halkımızın sırtına yüklenen borç giderek büyümektedir. Bugün mutfağında tencere kaynatamayan, evine ekmek götürmekte zorlanan milyonlarca insanımız var. Başka bir söz ise: “Kendini beğenen insanı beğenmez.” Mevcut iktidar, eleştiriden ders almak yerine tüm muhalefeti düşmanlaştırarak kendi hatalarını örtmeye çalışıyor. Hâlbuki demokrasilerde esas güç, eleştiriyi anlamakta ve halkın taleplerine kulak vermekte yatar. Eski ABD Başkanı Abraham Lincoln'ün şu sözünü hatırlayalım: “Bir insanı her zaman kandıramazsınız, bazı insanları ise bazen kandırabilirsiniz ancak bütün insanları her zaman kandıramazsınız.” Bugün, halkımız gerçeği görüyor. İşsizlik, yoksulluk ve adaletsizlikle mücadele etmek yerine halktan uzaklaşan bir anlayış var.

İktidar, demokrasi ve insan haklarındaki ciddi geriye gidiş nedeniyle Batı ülkeleriyle olan ilişkilerimizin asgari düzeye inmesine de neden olmuştur. Türkiye, Batı tarafından bölgesinde güven duyulacak ortak değil, istikrarsızlık unsuru olarak görülmektedir.

Kıymetli milletvekilleri, “Komşu, komşunun külüne muhtaçtır.” diye bir söz vardır. Dış politikada iktidarın izlediği yalnızlaştırıcı ve kutuplaştırıcı tavır Türkiye'nin yıllardır biriktirdiği dostlukları eritmiştir. Bugün dünyada yalnız olan bir Türkiye var oysa Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün dediği gibi “Yurtta sulh, cihanda sulh.” bizim temel ilkimiz olmalıdır diyorum. Buna, zikzaklara örnek verecek olursak ise Mısır'la ilişkilerimiz, “Ya Sisi ya Mursi” çıkışı ve resti; Birleşik Arap Emirlikleri'yle yaşanan suni kriz ve doğru olmayan ithamlar; Cemal Kaşıkçı davasının teslim edilmesi ve unutulması, bununla beraber Suudi Arabistan'la gereksiz sürtüşme; ABD'yle yaşanan Brunson krizi, CAATSA yaptırımları, F-35 programından çıkarılma ve uygulamaya geçen ilave gümrük vergileri; Doğu Akdeniz'de yaşanan gerilimler; Yunanistan'ın egemenlik sahalarımızı ihlal etmesine göz yummak; Doğu Türkistan'daki soydaşlarımızı kaderlerine terk etmek; Suriye politikasının katastrofik sonuçları gibi devam etmekte.

Değerli milletvekilleri, Batı'yla ilişkilere değinecek olursam göç iş birliği alanında Türkiye, Avrupa Birliği'nin faydalandığı ama karşılık bulamadığı bir denkleme mahkûm edilmiştir. 18 Mart mutabakatıyla, ülkemiz sığınmacılar konusunda çok ağır külfet altına sokulmuş ancak gümrük birliği güncellenememiştir. ABD'nin birinci Trump döneminde ilişkilerin kurumsal boyutundan çıkarılarak şahsi ilişkiler üzerinden yürütülmesi yıllardır süren ve özenle kurulan müttefiklik ilişkisini zayıflatmıştır. Türkiye, F-35 programından çıkarılmasının ardından savunmadaki boşlukları doldurmak için F-16 alımı ve modernizasyonunu talep etmiş ancak Kongre desteğini kaybettiği için süreçte ciddi gecikmeler yaşanmıştır. Keza CAATSA yaptırımları Trump döneminde gerçekleşmiş olup Hindistan da S-400 satın almasına rağmen Türkiye'ye karşı çifte standart uygulanmıştır.

Dış politikamızın evrensel değerler ekseninde nitelikli istişareye önem veren bir anlayışla uzun erimli planlama kabiliyetine sahip olması için “Yurtta sulh, cihanda sulh.” şiarının politika yapım süreçlerine yeniden egemen olması bir zorunluluktur diyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Bilici, teşekkür ederim.

Sayın Aysu Bankoğlu...

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Şimdi, Türkiye Ulusal Ajansı, diğer adıyla Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı; Avrupa Birliği'nin eğitim, gençlik ve spor alanlarında yürüttüğü Erasmus programlarının Türkiye'de uygulanması ve Avrupa Komisyonu'yla gerekli koordinasyonun sağlanmasından sorumlu kamu kurumu olarak Bakanlığımıza bağlı Avrupa Birliği Başkanlığının ilgili kuruluşu. Şimdi, bu program çerçevesinde proje yürütmek isteyen kamu kuruluşları ile sivil toplum örgütleri Türkiye Ulusal Ajansı tarafından yetkilendiriliyor ve hangi projelerin destekleneceğine ve hangi kurumların bütçe alacağına Ulusal Ajans karar veriyor. 100 milyonlarca eurodan bahsediyorum, 100 milyonlarca euronun hibe olarak dağıtıldığı bir kurum burası. Peki, bu fonlar kime gidiyor sayın vekiller? 2024-2025 yılı için okul ve üniversite dışında sonuçlanan fonların birçoğu, her zaman olduğu gibi, AKP'ye yakın vakıflara, derneklere hatta tarikat ve cemaatlerin dernek ve vakıflarına da çokça gidiyor. AKP'ye yakın derken de abartmıyorum, eski AKP milletvekili, milletvekili adayı, Emine Erdoğan'ın yakını, Bilal Erdoğan'ın yönetim kurulu üyesi olduğu bir sürü de adı sanı bilinmeyen derneklere bu paralar aktarılıyor. Şimdi, proje başına 40 bin euro, 50 bin eurodan 250 bin euroya kadar yüzlerce projeden bahsediyorum. Bakın, geçmiş yıllara hiç girmiyorum, sadece 2024 yılı için konuşuyorum Sayın Bakan. İnternet sitesine girin, siz de bakın, listede ilk sırada yer alan hibeler bunlar; burada hepsi var. 10 milyon liralara bulan hibeler kapış kapış bu derneklere dağıtılmış. İşinize gelince medyaya, gazetecilere, STK'lere, kadın derneklerine “foncu” diyerek etki ajanlığıyla suçladınız. Hakaret edenler, partiniz meğerse yani gerçekten foncu olan sizin partinizmiş; bu insanlara, STK'lere “foncu” dediniz. Yanlış anlaşılmasın, tabii, Ensar Vakfı, İlim Yayma Cemiyeti, TÜRGEV, TUGVA; bunları zaten geçiyorum, bunlar zaten devletin tüm olanaklarından, bütçenin nimetlerinden zaten faydalanıyorlar ama onlar da almış.

Sayırsız örnek var elimizde ama mesela dijitalleşme projesi; yapay zekâdan, dijitalleşmeden söz eden bir proje. Projenin amacını okuyunca gerçekten kulağa mantıklı geliyor. Peki, bu fonu kim almış? İlahiyatlar Derneği. Tam bir komedi gerçekten, tam bir komedi. Derneğin sayfasında Diyanet İşleri Başkanının, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın fotoğraflarından başka neredeyse hiçbir şey yok. Diğer

başka bir proje -yani çok var- yine aynı dijitalleşme, yine aynı dönüşüm. Fonu kim alıyor peki? AKP MKYK üyesinin başkanı olduğu bir dernek olan İKADDER. Hani bu feminist kadın dernekleri foncuydu Sayın Bakan, feministler fon alıyordu? Meğer sizin partinizin MKYK üyesinin kadın kuruluşları derneği ne alakaysa dijitalleşme, yeşil dönüşüm fonu almış.

Yine “İklim Dostu Sağlık İnovasyonları ve Girişimcilik” başlıklı proje için İstanbul Fatih’te -ismini vermeyeceğim- sizin çok sevdiğiniz bir cemaatin vakfı yine bir fon alıyor. İnternet sitelerinde “Bizim dünyevi şeylerle ilgimiz yok.” diyor ama Avrupa’dan girişimcilikle ilgili fon alıyor. Hem girişimci hem de iklim değişikliğini önemsiyor hem de sağlık alanındaki inovasyonları takip ediyor bu cemaat hatta Sağlık Bakanlığı da çok seviyor bu cemaati. Şimdi, MİT Başkanı’ndan, Bilal Erdoğan’ın, Emine Erdoğan’ın yandaşı olan, başkanı olan, ortağı olan bu dernek ve vakıflara milyonlarca euro hibe fon alıp bu projelere imza atılmış.

Şimdi, sizin evraklarınızdan baktım, 2021-2023 döneminde 4 bine yakın projenin kabul gördüğünü görüyoruz, bu projelere 338 milyon avro hibe desteği sağlandığını sizin resmi raporlarınızda görüyoruz. 2023 Çağrı Yılı kapsamında Avrupa Komisyonu tarafından Türkiye’deki projelerde kullanılmak üzere ise 119,9 milyon avroluk bir bütçeniz var. Kabul gören ve hibe desteği alan bu projeler ne durumda, hayata geçiyor mu, kim denetliyor, nasıl denetliyor diye soruyorum. Şimdi, bu konular gündeme geliyor, tabii, ayrıca da siz diyorsunuz ki... “Bağımsız denetçiler var, bizimle alakası yok.” diye açıklamalar yapıyor. Sonra da “Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı olan IPA’nın fonları 4,7 milyardan 1,2 milyar euroya düştü.” diye şikâyet ediliyor. Türkiye’deki bütçe bunlara yetmedi yani bu vakıf ve derneklere verilen bütçe yetmedi, bir de Avrupa’nın hibelerini cemaatlara, tarikatlara aktarıyorsunuz. Bu neyin bütçesi, bu neyin denetimi Sayın Bakan? Bunları kimse takip etmiyor mu zannediyorsunuz? Her şeyi Avrupa takip ediyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Bankoğlu, teşekkür ederiz.

Sayın Osman Cengiz Çandar, buyurun.

OSMAN CENGİZ ÇANDAR (Diyarbakır) - Sayın Başkan, değerli hazırun...

Sayın Bakan, uzun bir aradan sonra geçen yıl ilk kez karşılaştığımızda bana gençleşmiş olduğumu söylemiştiniz. Bir yıl aradan sonra, bugün yine aynı şeyi söylediniz ve ben de itiraf edeyim ki sizden bunu duymaktan çok mutlu oldum. Gelgelelim geçen yıl burada yaptığım konuşmanın ardından bir yıl geçmiş olmasına rağmen o konuşmanın hiç nazarıtibara alınmamış olmasından da mutluluk duyduğumu söyleyemeyeceğim. Üstelik aradan geçen bu bir yıl, şimdi tekrar dikkatinizi çekeceğim konuya ilişkin o sözlerin isabetini ortaya koydu. O gün size hitaben aynen şu sözleri sarf etmiştim: “Sayın Bakan” demiştim “Bölgedeki politikamızı tepeden tırnağa değiştirirseniz müthiş bir gücü harekete geçirmiş olacaksınız.” Esas olarak Suriye politikasını kastetmiştim. Bu yıl 1 Ekimden başlayarak Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet Bahçeli’nin başını çektiği yeni girişimin harekete geçirebileceği dinamiklere ve hatta ana muhalefet partisinin yaklaşımına bakılırsa Türkiye’deki mevcut güçler dengesi, Suriye politikasının tepeden tırnağa 180 derece değişmesi için gayet elverişli şartları ortaya koyuyor.

Beşar Esad’la ilişkileri yeniden tesis etmek için beyhude ve nafiye bir mesai harcadınız. Bunun Suriye’deki özerk bölgeyi onunla bir olarak yok etmek amacıyla yapıldığının herkes farkında, herkes bunu biliyor. Beşar Esad, ülkesinin büyük bölümü üzerinde kontrolünü kaybetti; İran Devrim Muhafızları ve Lübnan Hizbullahı’nın silahlı gücüyle ayakta kalabiliyor. Siz, Rusya’nın aracılığından medet umarak Şam yönetiminin kapısını çalmak için harcadığınız mesainin yarısını Suriye topraklarının yaklaşık üçte birinde ve sınırlarımızın dibinde oluşmuş yönetimle kurmak için harcasaydınız her bakımdan çok daha isabetli bir iş yapmış olacaktınız. Suriye’de -bir klişe olarak tekrarlanıyor- bir terör koridoru yok, orada tam on iki yıldır hüküm süren bir yönetim var ve bu yapı, Suriye’den ayrılıp bağımsız bir devlet kurmayı da hedef almıyor; yarın öbür gün Şam yönetimiyle uzlaşabilir, zaten ilişkileri de var. Söz konusu bölgede yaşayan yüz binlerce insan -Kürt, Arap, Süryani, Çerkes ve Türkmen- Türkiye’nin vatandaşlarının soydaşları ve akrabalarıdır. O bölge, hem beşerî ve hem de coğrafi olarak Türkiye’nin doğal uzantısı. Onları Amerika ve İsrail’in potansiyel mağaları, o bölgeyi Amerika ve İsrail’in nüfuzu altına girecek “uydu yapı” olarak niçin görüyorsunuz? Orayı niçin Amerika ve İsrail’in eline bırakmayı öngörüyorsunuz? Türkiye o bölgeyle yoğun ve doğal bir ilişki kurmak durumundadır, zorundadır ve Trump’ın bugünlerde kurduğu ekibe bakarsanız bu adımı yani söz konusu bölge ve yönetimle barışçı ilişkileri bir an önce kurmakta, o adımı atmakta sonsuz yarar var. Hatırlayın, şunun şurasında yirmi yıl önce Irak Kürdistan Bölge Yönetimi için nasıl bir dil kullanılıyordu buralarda. Oysa bugün Türkiye’nin bütün Orta Doğu’da en sıkı ilişkilere sahip olduğu yer orası; siyasi, ekonomik ve ticari olarak Türkiye’nin en yakın ortağı. Suriye’deki söz konusu bölge niye farklı olsun? Orası, Türkiye’nin her yönden en yakın ortağı olmaya adaydır.

Bu arada, Beşar Esad’ın Şam yönetimi PYD ve YPG’yi terör örgütü olarak görmüyor hatta bazı noktalarda iş birliği bile yapıyor. Şam özerk bir bölge istemiyor, bu kesin ama bu onların aralarında bir konu, bir anlamda Suriye’nin iç meselesi. Türkiye’nin bu adı geçen tarafların her ikisiyle de ilişkisi yok. Sayın Bakan, peki, burada hiçbir tuhaflık görmüyor musunuz?

Bir de yeri gelmişken söyleyeyim -şu kitapçıkta yine dikkatimi çekti- DEAŞ sözcüğünden vazgeçin, sanki Dicle Elektrik Anonim Şirketi ya da Denizli Elektrik Anonim Şirketi gibi. O, DEAŞ değil; İŞİD’in Arapçasının baş harflerinin tersine okunuşu DA’AŞ, Devlet-al İslamiye aş-Şam; onu tersinden okursanız DEAŞ yapıyor. Sayın Cumhurbaşkanı onu yanlış telaffuz etti, şimdi resmî metinlerde de aynı yanlışlık tekrar ediliyor.

Bitirirken bir noktaya dikkatinizi çekerek tamamlayayım. Çin Başkanı Şi, BRICS toplantısında Putin’in hemen yanında dedi ki: “Dünya bir yüzyıl içinde görülmemiş değişikliklerden geçiyor. Uluslararası durum kaosla iç içe.”

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OSMAN CENGİZ ÇANDAR (Diyarbakır) - Sayın Bakan, böyle bir dünyanın en kaotik coğrafyasının orta yerinde bulunan ülkemizin nasıl büyük risklerle yüz yüze bulunduğu, böyle bir ülkede Dışişleri Bakanlığının nasıl devasa yükler üstlenmek durumunda kaldığının

idrakinde olmadığımı sanmayın. Bu riskleri fırsatlara çevirebilmek için size başarılar diliyorum. Yeter ki eksiklikler fark edilsin, yeter ki yanlışlardan cesaretle, özveriyle dönebilme dirayeti ve feraseti gösterilebilsin.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederiz Sayın Çandar.

Burak Akburak, buyurun.

BURAK AKBURAK (İstanbul) - Sayın Bakan, Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, kıymetli bürokratlarımız ve değerli katılımcılar; hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Ben de bugün aslında daha önceki konuşmacıların da bahsetmiş olduğu vize problemiyle ilgili konuşacağım. Vatandaşlarımız, Avrupa ülkelerine vize alırken çok ciddi problemler yaşıyorlar. Bu, sadece aslında bireysel bir sorun değil, ekonomik, sosyal ve diplomatik problemleri de birbirinin yanında getiriyor. Öncelikle gençlerimizden bahsetmek istiyorum. Lisans eğitimi almak, Erasmus programlarına katılmak veya yüksek lisans yapmak isteyen öğrencilerimiz, akademik bir etkinliğe katılmak isteyen vatandaşlarımız, yine öğrencilerimiz ve aileleri büyük problem yaşıyor, uzun süreçlerden geçiyor vize alabilmek için. Tabii, bu durum aynı zamanda ülkemizin prestijine de olumsuz katkı veriyor. Birbirinden başarılı gençlerimiz vize alamadıkları için umutlarını kaybediyorlar.

Tabii, bu problem sadece öğrencilerimizin problemi değil, lojistik sektöründe de böyle bir problem var Sayın Bakanım. Birçok nakliye firması şoförlerine vize alamadığı için problem yaşıyor, firmalar problem yaşıyor hatta yaptığımız bir görüşmede yüzde 30 iş kaybı yaşadığını söyleyen işletme sahipleriyle görüştük.

Aynı zamanda, tabii, turistik bir ziyaret yapmak isteyen vatandaşlarımız da problemler yaşıyor. İşte, yurt dışını görmek isteyen veya işte yakınlarını görmek isteyen vatandaşlarımız da birçok plan yapmasına rağmen, uçak bileti almasına rağmen, işte, otel rezervasyonu yapmasına rağmen bunları yakmak zorunda kalıyor. Hatta aylarca beklemek zorunda kalan vatandaşlarımız var, yakınlarımız var; zaten bu şikâyetler size geliyordur Sayın Bakanım.

Mesela, işte, tabii, bizim Türk örf ve âdetlerinde düğün, cenaze önemlidir. Yurt dışında yaşayan 7,5 milyon vatandaşımız var; bu vatandaşlarımız, bu tip organizasyonları, olayları kaçırıyorlar vize almakta problem yaşadıkları için. Bu konu, tabii, çok şikâyet getiren diğer konulardan bir tanesi.

Sorun tabii, yalnız öğrenci ve turistlerle bitmiyor, üst düzey özel sektör yöneticilerimiz de bununla ilgili problem yaşıyor; birçok firma toplantısına, kongrelere yöneticiler katılamıyor. Benim çok yakın bir dostum, normalde Türkiye'yi temsilen yurt dışında büyük bir ödül aldı kendi sektöründe; Dublin'e gidecekti, firma bir yazı yazmasına rağmen bu toplantıya katılamadı ve onun için önemli olan bir anıyı da yaşayamadı. Bu çok üzüntü verici bir olay yani hiç kimse yaşamak istemez.

Tabii, vize alma sürecinde yaşanan sıkıntılar nedeniyle yeşil pasaport sahibi olmayan pek çok meslek grubu bu ayrıcalığı talep ediyor; ben biraz da bundan bahsetmek istiyorum: Tabii, bu yeşil pasaport olayının artık biraz galiba cılkı çıkmaya başladı. Şimdi, avukatlardan sonra muhtarlar da yeşil pasaport istiyormuş; yarın bakkallarımız da isteyebilir, başka meslek grupları da isteyebilir. Burada çok ciddiyetle bakmak lazım bu olaya. Hakikaten vize veya yeşil pasaport ihtiyacı olan sanayicilerimizin, ticaretimizi geliştirecek insanlarımızın, Türkiye'ye katkıda bulunacak insanlarımızın bence bu yeşil pasaporttan faydalanması lazım. Özellikle Schengen ülkeleri ve diğer bölgelerle vize serbestliği müzakerelerinin hızlandırılması, özellikle ticaret, eğitim ve turizm amaçlı seyahatleri kolaylaştıracak yeni düzenlemeler üzerinde çalışılmalıdır. Vize serbestisi diyalogunun, bu çerçevede Avrupa Birliği tarafıyla yapılan görüşmelerin Dışişleri Bakanlığımız tarafından ve diğer kurumlarımız tarafından yürütüldüğünü biliyoruz fakat bu vize serbestisi diyalogu sürecinin durumu hakkında bilgi alırsak çok mutlu olurum.

Bu noktada, Avrupa ülkeleriyle diplomatik ilişkilerimizi güçlendirmek ve vatandaşlarımızın vize süreçlerini kolaylaştırmak için aktif adımları atmamız gerektiğini düşünüyorum.

Hepinize çok teşekkür ediyorum, sağ olun.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Akburak, teşekkür ederiz.

Sayın Ahmet Erbaş, buyurun.

AHMET ERBAŞ (Kütahya) - Sayın Başkanım, çok teşekkür ediyorum.

Değerli Komisyon üyeleri, Sayın Bakanım ve Bakanlığımızın değerli bürokratları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakanım, ben aynı zamanda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşıyım, hayatımın bir kısmında orada ikamet ediyorum, iş hayatım orada; bu yüzden de elime geçen her fırsatta, her platformda, Mecliste veya böyle toplantılarda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni anlatmaya çalışıyorum dilim döndüğünce.

Malumunuz, 2017 yılında Crans-Montana'da gerçekleşen, Kıbrıs Türk tarafı ve garantör ülke olarak Türkiye'nin de her türlü yapıcı çaba göstermesine rağmen sonuçsuz kalan bir süreçten bahsediyoruz. Kıbrıs Rum tarafı, Kıbrıslı Türklerle eşit zemini reddetmekte, kasıtlı olarak da çözüm sürecini uzatmaktadır.

Geçtiğimiz ay Amerika Birleşik Devletleri'ni ziyaret eden Rum Başkanının Amerika'dan istediği en önemli ilk şey, Fransız yapımı Mistral füzeleri yani buradan Amerika'ya Rum Başkanı gidiyor, ilk istediği füze. Muhalefet partisinin Başkanının istediği ise NATO üyesi olmak, aynı zamanda KKTC'nin Türk Devletleri Teşkilatındaki statüsünün de AB tarafından ısrarla kınanma çabaları. Buna benzer olaylar, Rumların KKTC ve Türkiye aleyhtarlığının birer göstergesidir. Kıbrıs Türk halkının uluslararası alanda maruz kaldığı gayriinsani izolasyon da bu stratejiyi desteklemektedir.

Sayın Cumhurbaşkanımızın ifade ettikleri gibi, Türkiye olarak Kıbrıslı kardeşlerimizle ekmeğimizi, suyumuzu ve geleceğimizi paylaşmaya devam edeceğiz. Sayın Bakanım, sizin de vurguladığımız gibi, Kıbrıs Türk halkının egemen eşitliği ve eşit uluslararası statüsü ivedilikle tescil edilmelidir. Bu bağlamda, Sayın Cumhurbaşkanımızın Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda yaptığı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının tanınması çağrısını da yürekten destekliyoruz.

Özellikle Güney Rum kesiminin Doğu Akdeniz'de doğal gaz arayışları, deniz alanlarının belirlenmesi ve doğal gaz taşınacak boru hattının inşası gibi konularda Türkiye'yi dışlayarak bölge ülkeleriyle bir araya gelmesi son derece rahatsız edicidir. Bu nedenle, KKTC'nin uluslararası arenada görünürliğini artırmak için yaptığınız bütün çalışmaların çok kıymetli olduğuna inanıyoruz. Azerbaycan Cumhurbaşkanı Sayın Aliyev'in, Türk Devletleri Teşkilatına KKTC'nin asil üye olarak üye olmasını desteklemesi de çok önemli bir olaydır. Yine, Azerbaycan Parlamentosunun KKTC Parlamentosuyla dostluk grubu kurması tarihi bir olaydır.

Ercan Havalimanı -ki malum, biliyorsunuz, Rum kesiminde de 2 havalimanı var- 3 havalimanı içinde en büyüğüdür ve kapasite son olarak da 10 milyon yolcu kapasitesine sahiptir, her geçen gün de yolcu kapasitesi artmaktadır.

Yine, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne yakışır olarak şu anda inşa edilen bir Cumhurbaşkanlığı sarayımız var. Cumhuriyet Meclisi yerleşkesinde bununla beraber yapılmaktadır. Sayın Bakanım, malumunuz, İngiliz sömürge dönemi vali yardımcısının ikametgâhı olarak kullandığı ve hâlen girişinde Krallığın 3 aslanlı arması bulunan bir binayı Kıbrıs Cumhurbaşkanlığı binası olarak kullanıyoruz. Burası şu anda bu sene itibarıyla -herhâlde ocak ayında- Cumhurbaşkanlığı bittiği andan itibaren anladığım kadarıyla da bir müze olacak; çok güzel, adaya yakışır, Kıbrıs Türküne yakışır bir Cumhurbaşkanlığı kuruluşu.

Yine, Cumhuriyet Meclisimiz var ki Rumların "Dianellos Sigara Fabrikası" diye alay ettikleri, herhangi bir şey olduğu zaman "KKTC'liler yine Dianellosta görüşmelere başlamışlar, toplanmaya başlamışlar." diye alay ettikleri Meclis binamızın yerine de yine Sayın Cumhurbaşkanımızın direktifleriyle çok güzel bir Meclis binası yapılıyor; şimdiden emekleriniz için çok teşekkür ediyorum.

Sayın Bakanım, bunu her platformda söylüyorum, şu anda Bakanlığınızın bir konusu değil ama 6 Şubat depreminde, bütün memleketimizin içini yakan depreminizde şampiyon meleklerimizi kaybettik, Kıbrıslı evlatlarımızı kaybettik. Biz bu davanın her zaman takipçisiyiz. Sizlerin de Bakanlık olarak bu davayı takip ettiğinizi biliyoruz çünkü 1974 yılından sonra, 1974 savaşıdan bu yana Kıbrıs aynı anda bu kadar cenazenin arkasından ağlamadı, bir travma geçirdi; onu biliyorsunuz, o bizim için çok önemli. Kıbrıs Türklerinin ataları, 1571 yılında adaya gelen Karaman Türklerinden oluşuyor. Kıbrıs Türklerinin o günden bugüne kadar unutmadığı iki tane mefkûresi vardır: Biri, Türklükleri, biri İslamiyet; Sayın Bakanım, bu ikisinden de vazgeçmemişlerdir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

AHMET ERBAŞ (Kütahya) - Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Erbaş, teşekkür ediyorum.

Sayın Seda Gören Bölük, buyurun.

SEDA GÖREN BÖLÜK (İstanbul) - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Değerli Komisyon üyelerimiz, Sayın Bakanım, hariciye teşkilatımızın çok kıymetli mensupları; konuşmama başlamadan önce bir küçük sayı vermek istiyorum, önemli bu sayı çünkü muhalefetin sabahdan beri sürekli vurgu yaptığı bir konu ama sayılar üzerinden konuşmakta fayda olduğunu düşünüyorum.

AİHM kararlarının Konsey üye ülkelerce icra edilme oranı yüzde 79; Türkiye tarafından icra edilme oranı da yüzde 90 ve üstünde. 2023'te ihlal oranı yüzde 2,33 iken diğer ülkelerde, Türkiye için verilen ihlal oranı yüzde 1,42. Şimdi, tabii, şu önemli: Eğer ki biz Avrupa İnsan Hakları Mahkemesini, Avrupa Konseyini, böyle bir örgütü sadece birkaç davaya, birkaç dosyaya indirirsek böyle bakarız ama genel olarak bu rakamları bütün davalar nezdinde incelersek daha objektif bir yaklaşımla yaklaşırsınız. Ben de böyle istihdam ediyorum ve konuşmama geçmek istiyorum şimdi.

Günümüzde diplomasi; güvenlik, istihbarat, teknoloji, ekonomi, ticaret, kültür ve daha farklı birçok alanı kapsayan çok boyutlu politikaların girift yapısıyla yürütülmektedir. Dışişleri Bakanlığımız, dinamik gelişmelere cevap verecek bir dış politika anlayışıyla tüm alanlarda dış ilişkilerimizi uygulamak, koordine etmek, yönlendirmek ve geliştirmek için ilgili kurum ve kuruluşlarımızla eş güdüm hâlinde azimle ve fedakârlıkla çalışmaktadır. Ülkemizin uluslararası politikada gündemi belirleyen, taraflara ara buluculuk yapan, oyun kuran ve gerektiğinde oyun bozabilen, kritik coğrafyalarda tesir yaratan etkin bir güç olması yolunda gerekli her çalışma Dışişleri Bakanlığımızca gece gündüz demeden yapılmaktadır.

Bakanlığımız, tüm personel ve kabiliyetleriyle uluslararası siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkilerimizin ikili çerçevede ve çok taraflı platformlarda yürütülmesi ve daha da geliştirilmesi yönündeki çabalarını sürdürmekte ve başta kendi coğrafyamız olmak üzere tüm dünyada barış, istikrar ve refaha katkıda bulunmaktadır.

Lowy Enstitüsünün dünyadaki en önemli diplomatik ağırları tespit etmek amacıyla 66 ülkeye ilişkin verileri incelediği "Küresel Diplomasi Endeksi" adlı rapordaki sıralamaya göre ülkemiz, en geniş diplomatik ağ sıralamasında 3'üncü olmuştur. Cumhurbaşkanımız liderliğinde, 2024 itibarıyla faal dış temsilcilik sayımız 261'dir. Bu temsilcilikler ve fedakâr diplomatlarımız, bürokratlarımız ve tüm personelimizle onurlu dış politikamız hız kesmeden yürütülmektedir.

Cumhurbaşkanımızın da ifade ettiği gibi, Türkiye'nin coğrafi konumuna, hedeflerine, beşerî, tarihi ve ticari bağlarına uygun şekilde 360 derecelik bir perspektifle dış politikamızı icra ediyoruz. Türkiye'nin çıkarı neyse oraya gidiyor, menfaati neyi gerektiriyorsa o yönde iş birliklerimizi geliştiriyoruz. Bu azimli ve onurlu çaba için tüm personelimiz nezdinde Sayın Bakanımıza ve teşkilatımıza teşekkürlerimi sunuyorum.

Diplomatlarımız, hayatının her anında ülkesinin ve milletinin sorumluluğunu taşıyor; hayatları birçok sınırlamaya tabi ve bütün bu sınırlamaların sebebi bir ülkeyi temsil etmekte olmaları. Bir diplomat, bu zorlu yaşayış tarzını mesleğin icrası sırasında yaşayarak öğreniyor; bu bilgiyi başka bir şekilde edinerek benimsemesi mümkün değil. Her meslek çok önemli ancak diplomatlık aslında bir yaşam tarzıdır. Bu yaşam tarzını ve en önemlisi millî hassasiyeti taşıyan diplomatlarımız asla ön yargılarla hafife alınmamalıdır. Diplomatlığı sadece bir meslek olarak sınırlandırmak, tüm misyon şeflerimiz içerisinde sayısı yüzde 5'i bile geçmeyen bazı büyükelçilerimiz için muhalefet yapmak hariciye teşkilatımızın emeklerine haksızlık etmek olacaktır. Unutulmamalıdır ki farklı meslek gruplarından yapılan misyon şefi atamaları, dünyanın her ülkesinde görülen çok doğal bir hadisedir.

Sürem kısıtlı kaldığı için son olarak şunu söylemek istiyorum: 1961 işçi göçüyle 7 milyonu aşan bir millet varlığımız tüm dünyada var, sadece Avrupa'da değil birçok farklı kıtada var ve bu vatandaşlarımız, son dönemde -neredeyse son dört yılda- sayısı 1.300'ü aşan ırkçı, ayrımcı ve İslam düşmanlığı amacı taşıyan saldırılara maruz kalmışlardır. Ben özellikle diplomatik misyon şeflerimize ve ekiplerine bu saldırılara anında müdahale ettikleri ve çok hızlı cevap verdikleri için tekrar teşekkürlerimi sunmak istiyorum ve Bakanlığımız, Alt Komisyonumuz, Yurt Dışı Türkler Başkanlığımızla hiçbir vatandaşımızın, hiçbir soydaşımızın, dünyanın neresinde olursa olsun, yalnız bırakılmadığını ve bundan sonra da bırakılmayacağını tekrar ifade etmek istiyorum.

Bütçemiz hayırlara vesile olsun.

Tekrar teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Jale Nur Süllü, buyurun lütfen.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli milletvekilleri, Sayın Bakan; Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Üyesi ve Karma Parlamento Eş Başkan Yardımcısı olarak sunuşunuz bağlamında Avrupa Birliğiyle üyelik sürecine odaklanmak istiyorum.

Ülkemizin AB'ye tam üyelik strateji hedefini koruduğu yönündeki cümlelerinizi umut verici bulmama karşın ilerleme için tüm sorumluluğu Avrupa Birliğine bağlayan tavrınıza katılmadığımı özellikle belirtmeliyim. Tabii, biz de yurt dışında bu tavrı benimseyerek temaslarımızda Avrupa Birliğini sorumlulukları yönünde ikna etmeye çalışıyoruz ancak yurt içinde de gerçekleri konuşmamız gerekiyor.

Kökeninde 1959 Avrupa Ekonomik Topluluğu üyeliği, 1999'da -Ecevit döneminde- resmî adaylık statüsü, müktesebatın oluşturulması derken 2005'te havai fişeklerle başlayan tam üyelik müzakereleri, başlangıçta ilerlemeler ama 2018 sonrası Avrupalıların "backsliding" dediği geriye gidişler ve son altı yılda durma noktası.

Üyelik müzakerelerinin mevcut durumunu anlamak için Avrupa Birliği Komisyonunun her yıl yayınladığı Türkiye Raporu'na bakmamız yeterli. Ekim 2024 Türkiye Raporu, müzakerelerin 2018'den bu yana ilerlemediğini; demokratik standartlar, hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığı ile temel haklar konusunda kaygıların giderilmediğini ortaya koyuyor. Raporda "AB, belirlenen koşullara bağlı, aşamalı, orantılı ve geri döndürülebilir bir şekilde Türkiye'yle yapıcı bir şekilde yeniden angajmana girmektedir." ifadelerine yer veriliyor. Bu yeni angajmanın, adaylık perspektifinden ayrıştırılarak daha çok, çıkara dayalı, karşılıklı faydayı getiren, al-ver üzerinden ilerleyen bir ilişki olarak ifade edilmesi ve bizim de bunu kabul etmemiz doğru değil açıkçası.

Şimdi, ticaret, göç, enerji, savunma, güvenlik, yeşil dönüşüm gibi tematik alanları içeren bu işlemsel ve perakendeci iş birliği ise Türkiye-AB ilişkilerini ileriye taşımaktan çok, dönüştürmektedir. Raporda üyeliğin bel kemiğinde, Kopenhag Siyasi Kriterleri başta olmak üzere 54 kez "İlerleme yok." ifadesi yer almaktadır. Cumhurbaşkanlığı sisteminin Parlatmentonun yasama ve denetleme fonksiyonlarını zayıflatması, kamu idaresinin siyasallaştığı özellikle rapora yansıtılmışken etki ajanlığı gündeme geliyor ülkede. Esenyurt Belediye Başkanımızın haksız, hukuksuz tutuklanması ve izleyen kayyum atamaları, uygulanmayan AYM ve AİHM kararları aynayı biraz da kendimize çevirmemiz gerektiğini söylüyor.

Peki, başka? Vize muafiyeti için taahhüt edilen 72 kriterden 6'sı tamamlanmadığı için vatandaşlarımızın vize süreçleri çileye dönmüş ve ret kararlarında artış var. Bakanlık kolaylaştırma için çaba harcıyorsa da aslında istenen, kolaylık değil vize serbestisi için kriterlerin tamamlanması. Ev ödevlerinin yapılmaması, AB'ye eleştirel alan açmaktan başka somut bir gelişme elde edememize yol açıyor. AB'nin ekonomik rekabetini artırmak için hazırlanan Draghi Raporu'da Türkiye'ye ihtiyaç duyulduğu yönünde Dışişleri tarafımızdan yorumlar yapılıyorsa da Türkiye için taşıdığı riskler görmezden geliniyor. AB'nin 800 milyar euroluk yatırım ve sübvansiyon planı, gümrük birliğini güncelleyemeyen, iklim yasasını çıkaramayan, Avrupa Yeşil Mutabakatı için dönüşümü ve gerekli finansmanı sağlayamayan, fosil yakıtlardan çıkamayan Türkiye için hep risk etkenleri. Sürekli savunmada kalarak suçlamak da işe yaramıyor; tam tersi, IPA fonlarında ciddi düşüşler yaşandı, Avrupa Yatırım Bankası daha önce yılda 5 milyar euro kredi sağlarken bu krediler kesildi.

Tüm bu geri gidişlerle ülkemize ve vatandaşlarımıza oluyor olan. Bakın, İktisadi Kalkınma Vakfının, Kamuoyunda AB Desteği ve Avrupa Algısı 2023 Araştırması'nda AB üyelik destek oranı yüzde 66; yüzde 69,1'i ülkemizin gelişmişlik ve refah düzeyinin artması, yüzde 47 ise demokrasi ve insan haklarının gelişmesini destekleme nedeni olarak görüyor. Biz, Avrupa Birliği kriterlerini ülkemiz için, vatandaşlarımız için başarmak zorundayız. Ev ödevleri konusunda...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Kadri Enis Berberoğlu? Yok.

Sayın Fahri Özkan? Yok.

Sayın Talih Özcan? Var.

İyi gidiyorduk aslında.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Başkanım, sırayı da bir oku da...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - 3 kişi kaldı zaten.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Bana, bana...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Talih Özcan'dan sonra Sayın Ömer Faruk Gergerlioğlu, Sayın Mustafa Gürban, Sayın Utku Çakırözer ve Sayın Ömer Fethi Gürer.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Allah razı olsun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Özcan, buyurun.

TALİH ÖZCAN (Düzce) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Sayın Bakan, değerli bürokratlar ve kıymetli basın mensupları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Türkiye, özellikle son on yıldır dış politikada tarihinde hiç olmadığı kadar ciddi sorunlar yaşamaktadır. Dış politikadaki hamaset siyaseti, ülke menfaatleri göz ardı edilerek iç politikaya defalarca alet edilmiştir. Bu tutarsız politikaların bedelini 86 milyon vatandaşımız ödemektedir. Cumhuriyetimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün "Yurtta barış, dünyada barış." ilkesinden ve geleneksel dış politikamızdan vazgeçilmiştir.

Değerli milletvekilleri, İdlib'de 36 şehit verdik; bu şehitlerin hesabı sorulmadı. Putin'in kapısında bekletildik, Ukrayna'ya silah hibe ediyoruz, aynı zamanda Rusya ve Ukrayna arasında ara bulucu olmak istiyoruz. Barış Pınarı Harekâtı'nın başladığı gün, dönemin Amerikan Başkanı Trump'ın yazdığı mektubu unutmadık; bu mektup çöpe atıldı ancak Trump dost olmaya devam etti. Joe Biden, Ermeni soykırımını tanıdığını söyledi; sesimizi çıkarmadık, tepki veremedik. F-35 ve S-400 arasında sıkışıp kaldık, ne F-35'i alabildik ne de S-400'ler'i kurabildik. Ege'deki gayri askerî statüdeki adalar Yunanistan tarafından silahlandırıldı; Türk kara sularımız uluslararası hukuka aykırı bir şekilde ihlal edildi, Yunanistan hücum botları sahillerimize kadar geldi, Türkiye, Anadolu kıyılarına hapsedilmeye çalışıldı.

Değerli milletvekilleri, şimdi ise İsrail-Filistin meselesinde bir savrulma yaşıyoruz; kürsülerden Filistin için gözyaşı döküyoruz ancak İsrail'le ticarete de devam ediyoruz. Ambarlı Limanı'nda, İsrail ordusuna mühimmat taşıyan İsraili şirketi protesto eden insanlara orantısız güç kullanılıyor. Bu insanlar, bu şirketi niçin protesto ettiler? Çünkü o şirket İsrail ordusuna mühimmat taşıyordu. Peki, şanlı polisimize bu şirketi koruma emrini kim verdi İsrail ordusuna mühimmat taşıdığı hâlde? Bu bir çelişki değil mi, siz burada bir problem görmüyor musunuz? Sayın Bakanım, İsrail'le ticaretin devam etmesi, dış politikada elinizi zayıflatmıyor mu? Bunu merak ediyoruz.

Değerli milletvekilleri, uluslararası arenada yaptığımız her pazarlık ülkemize gelen yeni bir sığınmacı dalgasına yol açıyor, göç krizi giderek derinleşiyor; artık sadece Orta Doğu'dan değil, Batı'dan da sığınmacı kabul ediyoruz. Bizi kısıkanan Almanya Cumhurbaşkanı'nı kısa süre önce Türkiye'de misafir ettik, sonradan öğrendik ki Almanya'nın gönderdiği sığınmacıları kabul edecekmişiz. Ülkemizin ekonomik durumu ortada, artık milletimizin bir tek sığınmacıyı bile kabul edecek gücü kalmadı. Sığınmacıları artık ülkelerine geri göndermek için ciddi adımlar atılacak mıdır? Bunu sormak istiyorum.

Sayın Bakan, bir diğer problem vize sorunudur. Hiç kimse vize randevusu alamıyor; iş insanlarına, sanatçılara, bilim insanlarına, öğrencilere, gençlere o ülkeye girerse bir daha geri dönmez diye vize verilmiyor. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları küçük düşürülüyor. Vize sorunu ne zaman çözülecektir? Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ne zaman dünya vatandaşı muamelesi görecektir? Milletimiz bu soruların cevabını bekliyor.

Değerli arkadaşlar, geçmişte, komşularla sıfır sorun politikası hayata geçirilmeye çalışıldı ancak zamanla bu politika yara aldı, "Türkiye, Orta Doğu'da yalnız kaldı." diye eleştiriler yapıldı, iktidar bu eleştirileri "değerli yalnızlık" olarak tanımladı. Dışişleri Bakanı olarak siz bu konuda ne düşünüyorsunuz? Türkiye giderek yalnızlaşıyor mu, siz de bu yalnızlığın değerli olduğunu düşünüyor musunuz?

Teşekkür ediyorum, saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Gergerlioğlu, buyurun.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakana soruyorum: Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesinin 2'nci gözlem raporu yayınlandı, hiç okudunuz mu Sayın Bakan? Çok önemli bir rapor Birleşmiş Milletlerin bu raporu ve raporda çok ağır eleştiriler var hak ihlallerine dair Türkiye iktidarının.

O eleştirilerden biri dikkat çekiyor madde 6, 9 ve 12'de. "Millî İstihbarat Teşkilatının elemanlarına cezai kovuşturmalardan tam dokunulmazlık sağlamasından endişe duymaktayız." diyor Birleşmiş Milletler.

Ben size bazı vakaları hatırlatmak isterim: Eski bir personeliniz, Ayhan Oran 2016'dan beri yok; ne ölüsü var ne dirisi var. Zorla kaybedilip kaçırıldığına dair çok önemli iddialar vardı; hiçbir cevap verilmedi, kurumunuz da bir açıklama yapmadı. En sonunda Anayasa Mahkemesine gitti Ayhan Oran'ın yakınları ve Anayasa Mahkemesi Ankara'dan Afyon'a kaçırılan bu kişinin soruşturmasında çok ağır ihmaller olduğunu tespit etti ve yakınlarına 90 bin lira tazminat ödenmesine karar verdi; "Ağır bir ihlal var." diyordu.

Yine, bakın, şu fotoğraftaki kişiyi tanıyor musunuz? Yusuf Bilge Tunç, 6 Ağustos 2019'da kaçırıldı, Ankara Gimat'ta kaçırıldı ve hâlen ne ölüsü var ne dirisi var; yok bu kimse ve bu, son derece ciddi bir durum; bu konuda bir açıklama yapılmıyor.

Sunay Elmas, yine zorla kaybedilip kaçırıldı ve yok.

Yıllardır bunu bir insan hakları savunucusu olarak soruyorum: Bu kişiler nerede? Ben bir insan hakları savunucusuyum ve kişilerin kimliğine bakmam ama her Türkiye Cumhuriyeti vatandaşının adil yargılanma hakkı vardır ki insanları kaybederek, zorla kaçırarak, bir şekilde cezalandırmaya kimsenin yetkisi olmadığına inanıyorum ve Birleşmiş Milletler de Türkiye'ye ağır bir şekilde eleştiriyor.

Yine, bir başka vaka: Sayın Hakan Fidan, sizin personeliniz Cidde Konsoloslukunda İsam Alibey -tanıyor musunuz onu, mutlaka tanırırsınız, personeliniz ama ilgilenmiyorsunuz- bir yıldır Suudi Arabistan zindanlarında; kimse onu sormuyor. Eşi sizden bir medet bulamayınca bana başvurdu; ben onun hakkında bir soru önergesi sordum size, aylardır cevap vermiyorsunuz. İsam Alibey neden Suudi Arabistan zindanlarında, bunu size soruyorum. Acaba şu gördüğünüz kişiyle ilgili bir durum mu var? Cemal Kaşıkçı. Biliyorsunuz, Suudi Arabistan totaliter bir ülke; İstanbul Başkonsoloslukunda Cemal Kaşıkçı kayboldu, feryat ettiniz, demediğinizi bırakmadınız, Erdoğan en ağır sözleri söyledi, daha sonra dosyasını Suudi Arabistan'a iade etti ve karşılığında 3,5 milyar dolarlık bir kredi alındı. Acaba "Totaliter bir rejimle uğraşmayalım; İsam Alibey'i de sorarız, başımıza iş açarız. Dışlanırız, kredi bulamayız." falan gibi düşünceleriniz mi var? Vallahi kendi personelinizin hakkını sormuyorsunuz, ben soruyorum, arıyorum Sayın Hakan Fidan; bu ne haldir diye size soruyorum.

Yine selefimiz bir bakanla ilgili de sizden açıklama bekleyeceğim, devlette süreklilik vardır değil mi? Mevlüt Çavuşoğlu'nun 31 Temmuz 2019 tarihli "tweet"i bu. Ne diyor bu "tweet"te? "Çin'e gittik, Sincan'a bir gözlem heyeti gönderiyoruz." dedi. Aradan kaç yıl geçti? Hesap edin, beş yıl geçmiş değil mi, beş buçuk yıla yaklaşıyor. Güya, Türkiye devleti Çin'de Uygur Türklerine yönelik toplama kamplarına bir heyet gönderiyordu. Dönüp sorun selefimize "Niye göndermediniz? Ne oldu, ne bitti?" diye. Siz geçtiğimiz aylarda Çin'e gittiniz -ben sizi izledim- orada medyatik pozlar verdiniz, Uygur çocuklarla kucaklaştınız ama toplama kamplarına gidip de bir ziyaret yapmadınız Sayın Bakan ancak selefimiz böyle bir söz vermişti, bu da mümkün olmadı.

Yine, dökülüyorsunuz diye düşünüyorum çünkü F-35, S-400 sürecini takip ettik ve bu, bir Türk atasözüyle sanırım açıklanır: Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan oldunuz Sayın Bakan, başka bir şey değil. F-16'ların peşine düştünüz ama oradan da bir şey çıkacağını zannetmiyorum.

Yine, BRICS'in peşine düştünüz ama Avrupa Birliği'yle de bir taraftan irtibat kurmaya çalışıyorsunuz. Bu da anlamsız bir durum olarak kendisini gösteriyor.

Azerbaycan... Azerbaycan'dan Türk vatandaşlarına yönelik çok ağır hak ihlalleri başvuruları alıyorum. Bunları size soruyoruz, bize cevap vermiyorsunuz; vatandaşlarımız orada ağır ihlallere uğruyor, rüşvetle ilgili çok ağır başvurular geliyor bize. Azerbaycan'la bu dostluk nereye kadar? Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattı'nın iyi bir şekilde işlemesi ve varil başına 1 dolar 27 sent komisyon almaya devam etmek için mi Azerbaycan'a herhangi bir sesiniz çıkmıyor, bir eleştiriniz olmuyor Sayın Bakan?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Mustafa Gürban, buyurun.

MEHMET MUSTAFA GÜRBAN (Gaziantep) - Değerli hazırun, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Doğu Türkistan'da yaşayan Uygurların hiçbir özgürlüğü yok; eğitimde zorla Çin müfredatı okutuluyor, ana dilde eğitime dair hiçbir gelişme yoktur. Çin'in ülkedeki bütün ekonomik alanı hâkimiyet altına alması, Uygurların işsizliğe ve yoksulluğa mahkûm edilmesine sebep oluyor. Tek arzuları kültürlerine ve dinlerine saygı gösterilen özerklik isteyen Uygurlar, sürekli olarak "terörist" ve "bölücü" olarak suçlanıyorlar. Çin'in Uygurlara bu şekilde davranmasının iki sebebi vardır: Birincisi, Sincan bölgesi tarih boyunca Çin'in rakipleri Rusya ve Hindistan'a karşı stratejik tampon bölgesidir. İkinci neden ise enerji ve madendir. Sincan'daki petrol ve doğal gaz rezervleri, Çin rezervlerinin dörtte 1'inden, kömür rezervlerinin üçte 1'inden fazladır; Çin'in eyaletleri arasında en geniş demir cevheri yatakları ve en yoğun berilyum ve tuz rezervleri bulunmaktadır. Bu sebepten dolayı Sincan halkı kültürel ve dinî olarak yok edilmek isteniyor; iktidardaki Çin Komünist Partisi tarafından hapse atılıp işkenceler yapılıyor, çoğunlukla da öldürülüyorlar. Çin Devlet Başkanı ve Çin Komünist Partisi Genel Sekreteri Şi Cinping yönetiminde Doğu Türkistan'da soykırım başladı, Doğu Türkistan'daki Türklere soykırım ve onları yok etme, devletin resmî politikası hâline geldi. Cinping'in "Uygur bölgesini yerden göğe kadar çelik kafeslerle koruyun. Türkleri soylarını kurtuncaya kadar kırın." sözleri, Doğu Türkistan'daki soydaşlarımıza uygulanan zulmün, soykırımın itirafıdır. Bu sözlerin tasdiki Jamestown Raporu'yla da belgelendi.

Ayrıyeten, Dışişleri eski Bakanımız Sayın Çavuşoğlu'nun " 'Tek Çin' politikasına en güçlü destek veren ülkelerden bir tanesiyiz, Çin'in güvenliğini kendi güvenliğimiz gibi görüyoruz." açıklamaları hâlâ hafızalarımızda. Sayın Bakanım, siz Doğu Türkistan meselesinde ne düşünüyorsunuz? Sayın Çavuşoğlu'nun açıklamalarındaki düşünce hâlen devam ediyor mu? Sayın Bakanım, size Doğu Türkistan Türklerinin lideri merhum İsa Yusuf Alptekin'in sözlerini hatırlatmak isterim: "Gönül arzu eder ki Doğu Türkistan davasına öncülük etme şerefi aziz Türkiye'mizin olsun."

Sayın hazırun, malumunuz, Irak'ta nüfus sayımı yapılmaktadır. Nüfus sayımı öncesinde PKK terör örgütü kontrolündeki Mahmur Kampı'ndaki kişilerin Kerkük şehrine yerleştirildiği ifade edilmektedir. Aynı şekilde Erbil ve Süleymaniye şehirlerinden de Kerkük'e yüzlerce ailenin getirildiği belirtilmektedir. Gelen ailelerin Kerküklü olmadıkları tespit edilmiştir. Buradaki amaç, Kerkük'ün gerçek kimliğini ve demografisini değiştirmek ve referandumun önünü açmaktır. Kerkük Türk yurtdur. Bakanlık nezdinde de gerekli girişimler yapılarak Kerkük'ün Türk kalması sağlanmalıdır. Irak petrol üretiminin yüzde 40'ı Kerkük'te gerçekleşmektedir. Dolayısıyla buradaki Türkmenlerin güvenliği hayati önem taşımaktadır.

Değerli hazırun, ülkemizin sınırları içinde ve dışında terörle mücadele çabaları kararlılıkla devam etmelidir. Ordumuzun Irak'ın kuzeyinde gerçekleştirmiş olduğu operasyonlar tavizsiz şekilde devam etmelidir, terörü kökünden kurutmamız gerekmektedir. Irak'ın kuzeyindeki operasyonlar stratejik hedeflerine henüz tam olarak ulaşmamıştır ama zamanla ulaşacaktır. Bu nedenle, Türkiye'nin Irak'ın kuzeyinde devam eden terörle mücadele hedefleri tek tek imha edilmelidir. PKK terör örgütünün Suriye kanadı YPG'nin belirlenmiş sözde liderlerine ve Suriye'nin kuzeyindeki üyelerine yönelik hedef operasyonlarına aralıksız devam edilmelidir. PKK'nın sözde lider kadrolarının hedef alınmasına öncelik verilmelidir. PKK'nın son eylemlerine bakıldığında Suriye uyruklu eleman devşirdikleri görülmektedir. Bunlar PKK-YPG'nin Suriye'deki mevcut varlığının giderek artan bir güvenlik tehdidi hâline geldiğinin kanıtıdır.

Değerli Başkan, sayın milletvekilleri, Kıymetli Bakanım; geçen hafta bu salonda Hazine ve Maliye Bakanlığı görüşmelerinde bir DEM PARTİ’li kişi “Türkiye işgalcidir.” dedi ve bunu bir yıl önce de söylemişti. Ben de bir yıl önceki konuşmamı Rahmetli Muhsin Yazıcıoğlu’nun sözleriyle bitirmiştım, yine tekrarlıyorum: “Kan dökmeyi seven bir millet değiliz. ancak söz konusu vatan ise dünyanın şah damarını keseriz.”

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Utku Çakırözer? Sayın Çakırözer yok.

Sayın Ömer Fethi Gürer, her zamanki yerinde.

Buyurun.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Teşekkürler Sayın Başkan.

Sayın Bakan, Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenterler Asamblesinde iki yıldan fazla görev yaptım. Oradaki gözlemimde Türk dili konuşan ülkelerin ortak dilinin İngilizce olması beni şaşırtmıştı. Yirmi iki yıldır Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarları döneminde o bölgeye önemli destekler sağlandı, hatta bu TÜRKPA gibi diğer kuruluşlarda da en büyük katılımcı Türkiye ama nedense hâlâ ortak dil İngilizce ve Türkiye’nin bu konuda dünya üzerindeki çıkarları doğrultusunda Türk dili konuşan ülkelerin yeterli desteğini de sağlayamıyoruz. “Terör örgütü” diye andığımız bazı örgütlerin o bölgelerde faaliyetleri sürdüğü gibi Kıbrıs’ın da tanınması konusunda herhangi bir girişim yok. Ticari anlamda ilişkilerimiz iyi, siyasi anlamda neden süreç aşılamıyor ve bu konuda Türkiye’nin tezlerinin savunmaları neden sağlanamıyor? Orada bir müzeye gidiyorsunuz, gezerken yerel dilin dışında Rusça dil olarak tabelada yer alıyor, Türkçe yok. Oysa Türkiye’den çok yurttaş da oraya gidiyor. Ortak dil olarak Türkçenin de orada değer bulmasının doğru olduğunu düşünüyorum. Bu konuda çalışmalarınız var mı veya bu konuda önümüzdeki süreçte bir gelişme bekleyelim mi?

Şimdi, bir de Somali’ye Oruç Reis’i gönderiyoruz. Biliyorsunuz mavi vatan dedik, Türkiye çevresindeki denizlerden doğal gaz arıyoruz, petrol arıyoruz dedik ama soluğu Somali’de altık. Uzun süreçte buralarda doğal gaz ve petrol araştırması yapılacak ama Somali, benim izlediğim kadarıyla korsanlarıyla başı belada olan bir bölgede. Denizde bu araştırma yapılırken orada bu güvenlik nasıl sağlanacak? Oradan çıkan gazın bölgeye satılması, petrolün satılması, Türkiye’nin gelir sağlaması hoşumuza gider de astarı yüzünden pahalıya gelir mi? Dışışlerinin bu konuda düşüncesi ne? Çünkü daha önce Sudan’a gidildi “Tarım yapacağız.” dendi, gittiler, geldiler, heyetler, harcamalar derken Cumhurbaşkanımız bir gece kararnameyle “Sudan’la ilgili kurulan şirketi feshettim.” dedi. Şimdi, Somali yerine niye Türki Cumhuriyetlere gidip doğal gaz, petrol aramıyoruz da daha Somali’de korsanların olduğu bölgede böyle arayışlar içindeyiz?

Size ben bir soru önergesi verdim, Türkiye dışında yaşayan yurttaşlarımızın sayısı istemiştım, dedim ki: T.C. pasaportu taşıyan kaç çalışan ya da yerleşen kişi mevcuttur yurt dışında? Sorumuza cevaben “Yurt dışında çalışma ve yerleşime durumu kaydı vatandaşlarımızın kendi beyanlarına dayandığı için tespit edilemiyor.” dediniz. Bu, tespit edemediğiniz hâlde Yüksek Seçim Kurulu nasıl oluyor da oralardan seçmen tespit ediyor? Yani Dışışleri Bakanlığı verilerinde sağlanamayanları Yüksek Seçim Kurulunun sağlıyor olması ilginç. Çünkü anladığım kadarıyla yurt dışıyla ilgili verileri Yüksek Seçim Kuruluna siz veriyorsunuz. Biz milletvekili olarak sorduğumuzda ise “Net şekilde böyle bir tespitimiz yok.” diyorsunuz. O zaman yurt dışından gelen bu oyların güvenilirliği veya bu oyların Türkiye’de değerlendirilmesiyle ilgili bir yerde de soru işaretleri ortaya çıkıyor. Yurt dışında şu anda pasaportumuzu taşıyan ne kadar yurttaş var; ne kadar mal edinimleri oldu, yurt dışında farklı ülkelerde ne kadar mal ve taşınmaza sahipler? Yurt dışında vatandaş olarak bulunanları ülkemizden mülk edinenlerle mukayese ettiğimizde dengeler eşit mi? Yani, ortak bir anlaşma var mı?

Aktif diplomatik pasaport sayısı -kırmızı, yeşil ya da diğer pasaportlar- şu anda ne kadar?

Vize başvurularının olumsuz sonuçlanması yalnızca göçmenlere mi yönelik yoksa Türkiye’nin siyasal dokusuyla ilgili de ülkelerin Türkiye’ye olumsuz yaklaşımının etkisi var mı?

Ülkemiz yurt dışı ülkelerle ilişkilerin yanı sıra, çevremizdeki diğer ülkelerle “sıfır sorun” dış politika noktasından kaçınıcı evreye evrildiğini bilmediğim kadar politika değişkenliği yaratılıyor. Burada Türkiye’nin fayda ve menfaatleri bu kadar değişkenlikle olumlu mu geliyor yoksa Türkiye bundan kaybediyor mu? Bütünyle baktığımız zaman yurt dışı ülke ilişkilerinin Türkiye açısından çok önemli olduğunu düşünüyoruz.

Bir de sizin bazı değerlendirmelerinizde üçüncü dünya savaşına yönelik de yaklaşımlarınız var. Türkiye bu tür bir algıyı ve anlayışı kaldıracabilecek ekonomik yapıya sahip olmadığı hâlde bunu niye kullanma ihtiyacı duyuyorsunuz?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Ve son konuşmacımız, Sayın Hasan Öztürk.

Değerli milletvekilleri, Sayın Öztürk’ün konuşmasını, mikrofonunu açtıktan sonra soru soracak olan sayın milletvekilleri lütfen sisteme girsinler. Soru süresini kesinlikle uzatmayacağım, bittiği yerde keseceğim; sonra Sayın Bakana otuz dakika süre vereceğiz bugünkü değerlendirmeler ve sorulan soruların cevaplanması için.

Sayın Öztürk, buyurun lütfen.

Sisteme girebilirsiniz.

HASAN ÖZTÜRK (Bursa) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Sayın Bakan ve değerli bürokratlarını saygıyla selamlıyorum.

Dış politika; süreklilik, güvenilirlik ve önce bölgeden, en yakından başlayan ortak köklü geçmiş ve ortak insan bağları üzerinden ortak gelecek üzerine inşa edilir. Dış politika, aynı zamanda, ülkemizin gücünün ve savunmasının ortaklaşan müttefiklerle güçlendirilmesidir;

savunma ve güçlenme önce komşularımızla başlamalı. Öyle bir dış politika uyguluyorsunuz ki komşularımızın neredeyse tamamıyla ilişkilerimiz gerilemiş durumda. Bölgemizde meydana gelen birçok iç ve dış çatışmanın oluşmasında yanlış politikalarımızın önemli bir payı var. Örneğin “Arap Baharı” diye başlayan süreçte kan akmayan neredeyse Arap ülkesi kalmadı; bahar, kan ve gözyaşına dönüştü ve büyüyerek bugünlere kadar geldi.

Sayın Bakan, ben de kitapçığı olabildiğince detaylı inceledim. Bakın, bu hazırladığınız kitapçıkta Bulgaristan yok, bu kitapçıkta Gürcistan yok; demek ki bu ülkeler bu kitapçıkta yer alamayacak kadar önemli değil sizin dış politikanız açısından. Ortak insan bağımızın en yoğun olduğu komşumuz bu ülkelerden biraz bahsedelim.

Ben Bulgaristan’dan bahsetmek istiyorum. Az önce iktidar vekilleri de muhalefet vekillerimiz de o ülkeleri, Balkan ülkelerini ziyaret ettiklerinde ne hissettiklerine değindi. Balkanlar ve Bulgaristan üzerine konuşacağım Kırcaali’de doğan, 1 yaşında ana vatana gelen bir milletvekili olarak ancak bu duygu, tüm yurt dışı Türkler ve akraba topluluklarımız ve oradan gelen muhacirler için de geçerlidir.

Osmanlı, ağırlıklı olarak bir Balkan imparatorluğu idi ve vatan Balkanlardan kaybedilmeye başlandı ve bu vatan savunması iki yüz yıl sürdü. Gazi Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde 19 Mayıs 1919’da başlayan son kurtuluş mücadelesi ve kazanılan zaferle Misak-ı Milli sınırlarımız içerisinde toparlandık ama önemli bir kısmımız bu sınırlar dışında kaldı ve Balkanlar da Türk ve Müslüman olmanın bedelini ödedi ve ödemeye devam ediyor.

Bu iki yüz yıllık vatan savunması içinde bazı savaşlar var ki tarihsel anlamda çok ağır bedeller, soykırım ve sürgünlerin yaşandığı; bunların başında 77-78 Osmanlı-Rus Savaşı, 93 Harbi var. Bu savaşta yaklaşık 800 bin insan savaşta, yollarda ve evlerinde katledildi, 1 milyona yakın insan Anadolu’ya ve ülkenin her yerine dağıldı. Bu savaş sonucu Ayastefanos’la Kafkaslardan da Türk milletine ait yüz binlerce insan Anadolu’ya sürüldü. Balkan Savaşlarında ise 275 bin asker savaş meydanlarında, yarım milyon insansa vahşice katledildi. Balkanlar bu kadar önemliyken Bulgaristan da bu kadar önemliyken Gürcistan da, Kafkaslar da bu kadar önemliyken bu dış politika içerisinde göremedim bu ülkeleri.

1903 yılında Bulgaristan kurulduğunda yüzde 55’i Türk ve Müslümandı. 1912, 1924, 1928, 1937, 1951, 1968, 1978 ve 1989 yıllarında yaşanan düzenli asimilasyon ve göç politikalarıyla milyonlarca insan Bulgaristan’dan Türkiye’ye geldi. Bu insanlar, 2 valize 1 arabaya ne sığdırabiliyorlarsa tüm mal varlıklarını ve beş yüz yıllık geçmişlerini, sadece kimlikleri ve değerleri için bırakarak geldiler; ana vatanda toprağı öperek hayata başladılar. Tabii, bunu ancak yaşayanlar anlayabilir. Dolayısıyla Balkan Türkleri, vatan kaybetmenin ne olduğunu, dolayısıyla vatanın kıymetini ve vatan için de her şeyden vazgeçmeyi bilen insanlardır; yüzleri her zaman ana vatana dönüktür. Kaybedilmiş vatanın bu aziz insanları geçmişte nasıl vatan savunmasının bir parçası olmuşlarsa yine Türkiye safında yer alacaklarından da kimsenin şüphesi olmamalıdır. O yüzden, ana vatandan Balkanlara gelen herkes büyük bir sevgiyle karşılanır. Onlar için ana vatan gidilecek son vatan, korunması gereken kutsal topraklardır. Balkanlarda yaşayanlar da ana vatandan aynı şekilde kimseyi ötekileştirmeden, ümmet siyaseti değil, “küçük kardeş” değil, “gönül coğrafyası” değil, ortak geçmiş ve ortak gelecek ışığı altında dış politika beklerler. Ancak yıllardır Balkanlarda yaşayan vatandaşlarımız üzerinde de bir iç siyaset politikası güdüldüğünü, ötekileştirmeyi ve yapılanları da yakından hepimiz biliyoruz; herkes de görüyor. Şimdi ise Dışişleri Bakanlığımızın kitapçığına baktığımızda onların yerini maalesef göremiyoruz Bakanım.

Bugün Bursa’da, Bulgaristan doğumlu olan, doğum yeri “Bulgaristan” yazan 400 bin vatandaş var. Bugün Bulgaristan vatandaşlığına sahip 300 bin Türk ve Bulgaristan vatandaşı var. Dolayısıyla, dış politikada odağımızı, ilğimizi, önce ülkemizle doğrudan insan bağı olan komşularımız ve diğer ülkelere çevirmeliyiz diyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Öztürk.

Değerli milletvekilleri, böylece milletvekillerimizin tamamının söz talebi karşılanmıştır.

Şimdi soru-cevap kısmına geçiyoruz.

Değerli milletvekilleri, sizlerin adına ben topluca Sayın Bakanımızı selamlıyorum. Selamlama kısmını pas geçiyoruz, doğrudan sorulara lütfen geçelim. Yorum kısmına da girmeyelim ki olabildiğince fazla milletvekilinin sorularını Sayın Bakana ulaştırmış olalım.

Sayın Sayyigit, buyurun lütfen.

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT (Van) - Kuzeydoğu Suriye’yi doğrudan ve dolaylı olarak idare ediyorsunuz. Türkiye’nin kontrolünde olmayan doğu kısmını da idarenize almakla tehdit ediyorsunuz. Buradaki amacımız, PYD yönetimi altındaki Suriye Kürt idaresini zayıflatmak hatta mümkün ise son vermektir. Peki, bundan Türkiye ve bölge halkları; Araplar, Kürtler, Türkmenler, Esad yönetiminden kaçan mülteciler ne kazanıyor ve ne kaybediyor diye düşünüyor musunuz? Bu idarenin bölgede sebep olduğu yeni göç dalgası, yeni Arap-Kürt çatışması, yeni siyasi istikrarsızlık ve geleceksizlik yaratma riskine karşı sizce bu sürdürülebilir bir politika mı Sayın Bakan?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Akay...

CEVDET AKAY (Karabük) - Teşekkürler.

Ülkemize doğrudan sermaye yatırımı çekmek için Bakanlık olarak münhasıran ne gibi çalışmalar yapıyorsunuz?

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi ile Suç Önleme ve Ceza Adaleti Komisyonu gibi teşkilatlarda Türkiye’nin hak ve menfaatlerinin korunması için ne gibi çalışmalar ve etkinlikler yapıyorsunuz?

Kırmızı bültenle aranan suç örgütü liderleriyle ilgili ne gibi iş birlikleri ve çalışmalar yapıyorsunuz?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Erdem...

MUSTAFA ERDEM (Antalya) - Sayın Bakan, yanılmıyorsam şu an 2 Bakan Yardımcınız SETA Vakfı kökenli. Son zamanlarda yolu SETA'dan geçen adaylara Bakanlığınızın açtığı sınavlarda öncelik verilmekte midir?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Akça...

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) - Çok kısa keseceğim. Geçen sene sormuştum, hiçbirine cevap alamadım, çıktısını aldım, veriyorum, tekrar soruyorum.

Teşekkürler.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Ayrım...

ŞAMİL AYRIM (İstanbul) - Teşekkür ederim.

Sayın Bakanım, Azerbaycan-Ermenistan arasındaki kalıcı barış sürecini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bu zorlu ortamdaki çalışmalarınızdan dolayı, kıymetli çalışmalarınızdan dolayı da size teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Erdem...

ORHAN ERDEM (Konya) - Teşekkür ederim.

Sayın Bakanım, Kerkük'teki son gelişmeler hakkında bilgi verebilir misiniz? Irak Kalkınma Yolu ve diğer konularda bilgilendirmenizi rica ederiz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Baykan...

MEHMET BAYKAN (Konya) - Sayın Bakanım, Türkiye'nin Filistin'e ihracat yapabilmek için tek noktasının İsrail limanı olduğu düşüncesinden hareketle toplam 62 milyon 828 bin doları bulan ayçiçeği yağı, buğday unu, meyveli gazozlar, tahin helvası, kuru soğan, gofret gibi gıda maddelerini görmeden "inşaat demiri de inşaat demiri" diye bağırانları neye bağlıyorsunuz?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bunu Sayın Bakana mı sordunuz Sayın Baykan?

CEVDET AKAY (Karabük) - Soruyu "Niye bağırıyorsunuz?" diye soracaktınız herhâlde?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bakan bağırıyor.

MEHMET BAYKAN (Konya) - Bağırانlara niye...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Ha, "Bağırانlara ne yapalım?" diyorsunuz, bir şey yapamayız.

Sayın Paker...

Vazgeçti bir milletvekili.

Şimdi, Sayın Güzelmansur...

MEHMET GÜZELMANSUR (Hatay) - Teşekkür ederim Sayın Bakan.

Suriyeli mülteciler başta olmak üzere mülteci sorunu ülkemizin en önemli sorunlardan biri. Vatandaş rahatsız, halkın büyük bir bölümü istemiyor, demografik yapımız tehdit altında. Ancak iktidarınız bu kadar önemli bir konuyu Avrupa'yla pazarlık meselesi yapıyor. En son İngiltere'yle mülteci karşılığı bazı pazarlıkları yaptığınız haberi çıktı, yalanladınız. Ancak hatırlatmak isterim, daha önce de Almanya'yla pazarlık haberlerini yalanlamışsınız ama Almanya doğrulamıştı.

Sayın Bakan İngiltere'yle mülteciler üzerinden bir pazarlığınız oldu mu, içeriği nedir? Mülteci gibi önemli bir konuya Avrupa'yla pazarlığın ötesinde ciddi bir açıdan bakacak mısınız? Çünkü Türkiye'deki mültecilerle ilgili raporlar 2050'de Türk nüfusunun mülteci nüfusun altında kalacağını gösteriyor.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Gergerlioğlu...

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Sayın Bakan, İsrail'le ticaretin bittiğini söylediniz ama siyonist ZIM firmasının gemileri limanlarımızda cirit atıyor. ABD'nin İsrail'e gönderdiği gemilerin kara sularımızdan geçişine niye izin veriyorsunuz?

Bakü-Ceyhan Boru Hattı'ndan varil başı 1 dolar 27 sent komisyon alınarak sevk edilen petrol akışını niye engellemiyorsunuz?

Cidde konsolosluk görevlimiz İsam Alibey'in hakkını ne zaman soracaksınız?

Saygın bir geleneği olan Dışişleri Bakanlığının resmî dili sizin zamanınızda niye kötüleşti?

Ve Uygur Türkleri'yle ilgili Bakanlığınızın verdiği sözleri beş yıldır niye yerine getirmediniz, ne zaman yerine getireceksiniz?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bankoğlu...

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Teşekkür ediyorum.

Türkiye Ulusal Ajansının dağıttığı hibelerden bahsetmiştim. Bu hibeler kapsamında hibe verdiğiniz ancak Avrupa Birliği Sayıştay tarafından incelemeye gidip geri ödeme talep edilen projeler olduğu söyleniyor. Bu projelerin sayısı nedir? Acaba hangi bakanlıkların projeleri inceleme sonucu şüpheli görülüp geri ödenmeleri istenmiştir? Bu projeler hangi kurum ya da kuruluşların hangi projeleridir?

Teşekkürler.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum değerli milletvekilleri.

Değerli arkadaşlar, son dakika mı talep var?

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) - Yok, hayır zaten açtık mikrofonum ama açılmadı.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Siz söz talep etmiş miydiniz Sayın Süllü?

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) - Evet ama mikrofonum açılmadı.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Evet, son söz.

Buyurun Sayın Süllü.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) - Sayın Başkan, aslında konuşmamın son bölümüydü tam teşekkür edecektim.

Tabii, biz müzakerelerin yeniden başlama süreci için istekli oluşunu açıkçası olumlu buluyoruz, onun için teşekkür ediyoruz. Avrupa Birliği Başkanlığımızın o konuda girişimleri var, diğer bakanlıklarımızın hazırlığı var ama bir dağınıklık var. Neden bizim bir başmüzakerecimiz yok? Avrupa Birliği Başkanlığı var ama çalışmalar diğer bakanlıklarla koordinasyon içinde yürütülüyor açıkçası -bunu çok önemli buluyoruz- bunun nedenini öğrenmek istiyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, böylece sorular karşılanmıştır.

Şimdi Sayın Bakan gün boyunca ve az önce sorulan sorular, yapılan değerlendirmeler ve görüşlerle ilgili kanaatlerini ortaya koyması için ve soruları cevaplandırması için otuz dakika süre veriyorum.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Biz de on beş gün içinde cevap vermesini...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Yedi gün, yedi gün; yedi günde göndereceğim.

Sayın Bakanım, buyurun, söz sizde.

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Öncelikle çok teşekkür ediyorum, gerçekten çok değerli milletvekillerimizin gün içerisinde hem grupları adına hem şahısları adına yaptıkları konuşmaları, yorumları, eleştirileri, tespitleri dikkatle dinledim. Sordukları belki yüzlerce soruyu not almaya çalıştım, şöyle kafamda bir ortak kümeye sokmaya çalıştım çünkü pratik olarak bunların hepsini burada ifade etmemiz mümkün olmayacak ama ben öncesinde, müsaadenizle, bazı genel hususları vurgulamak istiyorum.

Birincisi: Bazı tespitler var, “Raporda şu yok, bu yok.” vesaire diye, doğrudur; o tespitlere ben de katılıyorum. Yalnız, şunun altını çizmem lazım: Konuştuğumuz konu dış politika. Yani bizlerin eğer dünya kamuoyuna açık bir metin ve tutanak usulümüz olmasa belli konuları burada sizlerle... Yani benim sizden saklayacağım hiçbir şey yok, Dışişleri Bakanı olarak yüce Meclis ve ilgili vekillerle her türlü konuyu konuşabiliriz, zaten bu ortam da bunun için var. Yani benim işimi daha iyi yapabilmem için sizlerle olan etkileşiminin çok sağlıklı olması gerekiyor. Ama diğer taraftan da olayın doğası gereği bunu kamuoyuna açmamız gerekiyor; hadi, kendi kamuoyumuzla da paylaşalım, onlardan da saklayacağımız bir şey yok ama günün sonunda bu kendi kamuoyumuzla sınırlı kalmıyor, dünya kamuoyuna açılıyor verdiğimiz bütün veriler. Dolayısıyla bizim belli ülkelerle ilgili, belli şehirlerle ilgili, belli gruplarla ilgili söyleyeceğimiz her şeyin, başka ülkelerde... Ben bu sıfatla en azından bunu söyleyecek durumda olamam ülkemiz adına. Şunu da ayrıca ifade etmek isterim: Daha farklı formatta sizlerle beraber hassas olduğunuz, ilgi duyduğunuz, merak ettiğiniz, gündeme taşımak istediniz hangi konular varsa usulüne uygun bir şekilde beraber ortam oluşturulursa ben oraya gelirim; sizler beni ziyaret etmek istiyorsanız, siz gelin; ben, her türlü cevabı vermeye, konuları tartışmaya, alternatif fikirleriniz varsa o konularla ilgili hususları iletmemeye hazırım; onu baştan söylemiş olayım. Gerçekten bazı konularla ilgili hassasiyetinize teşekkür ediyorum; işte, Kafkaslar, Doğu Türkistan, Kerkük, Bulgaristan, sınır ötesindeki Kürt kardeşlerimiz... Birçok konu var, bunların hepsi gerçekten önemli konular ama dediğim gibi yani belli konuları bizim daha dar kapsamda çalışmamız ve konuşmamız gerekiyor, onun altını çizmiş olayım.

Şimdi, soruları organize etmek için aslında Başkan bize de vakit vermedi, ben bu arada ortak konularımızı hemen bir çıkartayım dedim, neler var söylemem gereken?

Şimdi, gün içinde bazı vekillerimiz rakam verdiler; işte “Millî İstihbarat Teşkilatından getirdiğiniz üst düzey yönetici” işte, “Şu kadar, bu kadar...” dendi, kimisi “21 tane genel müdür getirdiniz.” dedi, kimisi “16 tane genel müdür getirdiniz.” dedi. Değerli arkadaşlar, 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nden sonra bizim şu anda 39 tane Genel Müdürlüğümüz var. Ben Millî istihbarat Teşkilatından -saydım- 6 Genel Müdür arkadaş getirmişim, doğru hatırlıyorum. Bunlardan birisi Personel Genel Müdürü; bu arkadaş Devlet Personel kökenlidir, Millî İstihbarat Teşkilatına da zaten dışarıdan geldi, orada da başarılarını gördüğüm bir arkadaş. Hukuk Hizmetleri Genel Müdürü -bunlar ihtisas yerleri- hukukçu; Başbakanlık Hukuk Müşaviriydi, MİT’te benimle beraberdi, istihdam ettim, tekrar geldi. Daha sonra Bilgi İşlem Genel Müdürü; gerçekten bu konuda eğer geldiğimde ihtisas sahibi bir arkadaş konunun başında olsaydı ben buna ihtiyaç duymazdım. Çok önemli, gizlilik derecesi büyük veriyle uğraşmak; bunların yapıldığı yer Millî İstihbarat Teşkilatı; orada çalışmalarını gördüm, bu konuyu halledecek arkadaş aldım, getirdim. Onun dışında İstihbarat ve Güvenlik Genel Müdürlüğü var; Millî İstihbarat Teşkilatında benim emrimde çalışmış, daha sonra Libya’ya Büyükelçi olmuş, dolayısıyla hem dış politikayı, Dışişlerini hem Millî İstihbarat Teşkilatını bilen bir arkadaşımızı getirdik, İstihbarat ve Güvenlik Genel Müdürlüğünün başına koyduk. Ondan sonra, Eşgüdüm Genel Müdürü var; gerçekten Millî İstihbarat Teşkilatında benimle beraber çalışmış, üstün başarılar üretmiş, burada da yani eşgüdüm konusundaki gerekli sistemi kuran çok değerli,

seçkin bir arkadaşımız. Onun dışında var mı arkadaşlar benim atladığım... Diplomatik Güvenlik Genel Müdürlüğü var; evet, Diplomatik Güvenlik birimi yeni kuruldu. Adı üstünde diplomatik güvenlik meselesi, bütün dünya da vardı; bizim dış elçiliklerimizin fiziki güvenliği, ondan sonra bizim haberleşme güvenliğimiz, evrak güvenliğimiz yani gerçekten büyükelçiliklerimizde bu ihtisasa ihtiyaç var; onun da başındaki arkadaşı Millî İstihbarat Teşkilatından ödünç aldık. Yani bu arkadaşlar, Millî İstihbarat Teşkilatından ödünç aldığımız ihtisas sahibi arkadaşlar. Millî İstihbarat Teşkilatı ile Dışişleri belli konularda zaten kardeş teşkilat gibi çalışıyorlar yani buradan personel değişiminin olması şey olmamalı.

Ama benim Millî İstihbarat Teşkilatındayken de Dışişlerindeyken de dikkat ettiğim bir husus var: Özellikle kariyer ve gruplarına dışarıdan pek atama yapmayı tercih etmiyorum ama ihtisas konularına, az önce ifade ettiğim gibi atamaları yapıyorum. Bunun dışında dışarıdan atadığım işte, Strateji Bütçe Başkanı arkadaşımız var. Buranın başında maliye kökenli bir arkadaşla ihtiyaç vardı; geldiğimizde Dışişlerinden bir arkadaş vardı, arkadaş büyükelçi, yıllarca dışarıda çalışmış; devlet bütçesini takip edecek, bizim adımıza Maliye Bakanlığında koşturacak bir arkadaşla ihtiyaç var. Ankara mali bürokrasisini bilmeyen bir arkadaşla zorla bu işe koşturup, adamı da DNA'sına aykırı hareket ettirip Bakanlığa da kâr getirmemenin bir amacı yok ki. Getirirsiniz işte şimdi yaptığımız gibi mali bürokrasiden gelmiş bir arkadaşla, halletsin işi, Bakanlığın da işine bu gelir. Yani adamcağız gelip de burada Avrupa politikasıyla ilgili uğraşmıyor ki. Herkes ihtisas konusunu yapsın; ya, bu bir dert olmamalı insanlara. Destek Hizmetleri Genel Müdürünü dışarıdan getirdik, gerçekten hem Başbakanlıkta hem diğer kurumlarda fevkalade büyük başarıları olan bürokrat bir arkadaşımız. Yani bunlar kendilerini başarılı addetmiş arkadaşlar. Benim kurumsallaşmaya ne kadar önem verdiğimi tanıyan herkes bilir yani kurumsal verim, kurumsal derinleşme önemli. Bunun için de alanında ihtisas sahibi arkadaşlarla çalışmak her zaman için benim tercihim çünkü taşıdığım emaneti en iyi şekilde taşımaya gayret ediyorum.

Diğer bir konu da vakıfla ilgili sorular var -sabahtan gündeme getirildi- tespitler var. Değerli milletvekilleri, burada şunu söylemek istiyorum: Vakıf Kanunu geçtikten sonra biz müteveli heyeti olarak atamayı yaptık, yönetim kurulunu da atadık. Burada müteveli heyet üyelerinin birçoğunun Bakanlıktan olması gerekiyor. Bakanlıktan atamalarımızı yaptık biz, dışarıdan bir mali uzman atamamız gerekiyordu, bir eski banka genel müdürünü mali uzman olarak atadık, faaliyetimize başladık. Şirket kurulumunu yaptık, şu anda şirkete personel alımı ve yer ihdası da yerleşme aşamasında.

Vize şirketleriyle ilgili çalışmalarımız devam ediyor. Vize şirketlerinin daha önceden almış olduğu sözleşmeler var, Bakanlıkla yapmış olduğu sözleşmeler var, bunlar hukuken bağlayıcı olan sözleşmeler. Bunlara uygun şirketlerle de oturarak, konuşarak, belli bir yol bularak yolumuza gitmeye çalışıyoruz. Biliyorsunuz, bu vize şirketleri gerçekten ülkemize olan rağbeti, vize işlerini de yönetmek için iyi bulunmuş bir sistem, vize verme sistemini de kolaylaştıran bir yapı ama vakıf vasıtasıyla da bunu biraz daha Bakanlığa kaynak sağlayan... Direkt bütçeyle ilgili değil de başka konuları var. Diyelim ki şöyle bir mesele var: Bizim Bakanlık personelinin hayatı yurt dışında geçiyor, çocukları yurt dışına gidiyor, Ankara-yurt dışı, Ankara-yurt dışı; sürekli yurt dışında okuyan çocukları var. Geldiği zaman da bu çocukların burada okuması gerekiyor. Bunlara özel, orta dereceli eğitim kurumunun olması gerekiyor. Yani inşallah becerirsek ilk amacımız orta dereceli okul kurmak. Daha sonra bir üniversite vizyonumuz var becerebilirsek. Bütün bunlar vakfın faaliyetleri arasında olacak.

Bir diğer konu da zaman zaman bizim araba alımları, bazı basın-yayın organları yazıyor, işte "Dışişlerine şu kadar Mercedes lastiği alındı, bu kadar şu yapıldı." vesaire diye. Şunu sadece hatırlınızda tutmak istiyorum: Ne zaman Dışişleriyle ilgili bir araba veya lastik alımı görüyorsanız bunlar -sabahtan beri söyleniyor, 261 tane misyon var- buradaki temsil gereği araç kullanan misyon şeflerinin araçlarıdır. Bunların hepsinin en iyi araç olması gerekiyor. Bütçemizin elverdiği ölçülerde buralara elimizden geldikince her türlü imkânı sağlamaya çalışıyoruz. Yani alınan araçlar "Dışişleri Bakanlığına şu kadar araç alındı." diye yani bizim Bakanlık merkezindeki insanların bindiği araçlar değil bunlar, alıp dışarıya göndermeye çalışıyoruz peyderpey. Bunu da lütfen aklınızda tutun. Onu zaten ilgili arkadaşlar biliyordur.

Vize konusunda gerçekten çok ciddi konular gündeme getirildi. Bu konu sadece burada değil başka yerlerde de benim gündemime getiriliyor. Benim de geldiğimden beri yakından takip ettiğim bir konu vize meselesi. Bununla ilgili zaten biliyorsunuz ama şöyle bir genel çerçeveyi çizmekte fayda var: Özellikle pandemiden sonra Avrupa devletleri... Yani bu vize konusu bizim öncelikle Avrupa devletleri ile bizim aramızdaki bir konuydu. Avrupa devletleri şimdi kendilerini Schengen meselesine bağladılar. Schengen meselesine girdikten sonra -ortak sistemine- sadece bize karşı değil dünyadaki herkese karşı bir ortalamayla hareket ediyorlar. Yani tamam, Türkiye'de problemlerimiz var, bunun sebebini araştırıyoruz ama bize daha mı özel bir davranış var? Yani genel ortalama bir rakam da biz bu ortalamanın çok sapmasında mıyız? diye baktığımız zaman... Ben veriyle hareket etmeyi seviyorum, arkadaşlardan veri çıkarmalarını istiyorum. 2014'ten başlayalım; 2014'te Türkiye başvurularına yapılan ortalama ret yüzde 4,4; bütün Schengen başvurularına yapılan ret 5,1; 2015'te 3,9 Türkiye'ye, dünyaya 6,2; 2016'da 4,4 Türkiye'ye, dünyaya 6,9; 2019'da bütün dünyaya 9,7 bize 9,9; 2020'de bize 12,7 dünyaya 13,6; 2021'de -pandeminin olduğu dönem- 16,9 Türkiye'ye, dünyaya 13,4; 2022'de bize 15,7 bütün dünyaya 17,9; 2023'te yani geçen yıl -bu senenin rakamı yok, çıkacak- 16,1 bize ret oranı, bütün dünyaya yüzde 16.

CAVİT ARI (Antalya) - Yani 2014'ten bu tarafa 4 katı olarak artmış.

ERHAN USTA (Samsun) - Göreceli olarak yani eskiden dünyanın yarısı kadarmış.

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Yok yok, dünya 2014'te 5,1 iken biz 4,4'müşüz yani şunu anlatmaya çalışıyorum: Bizim aradaki dramatik bir şeyimiz yok.

CAVİT ARI (Antalya) - Hem oran artmıştır hem de fazla müracaattan müracaatçı sayısı da artmıştır.

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Ona gelmeye çalışıyorum.

Şimdi, 2023 yılında 16,1 şey var burada.

ERHAN USTA (Samsun) - Yani artış hızını alsak bizimki daha yüksek, daha kötü yani.

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Tabii, tabii, ona geleceğim.

Yok, artış hızını değil. Adamların dünyanın geneline uyguladığı ortalamanın üstünde bir yerde değiliz, onu söylemek istiyorum. 2014'te 4,1 ile 5,1 var. O günden bugüne bizim, yurt dışına giden yani orta sınıf olan -yani AK PARTİ hükümetlerinin şeyi burada- insan sayısı arttığı için yurt dışına gitmeye çalışan insanlar artıyor. Şimdi, buradan onunla ilgili ben size rakamlar vereceğim.

2019'da 906 bin vatandaşımız başvuruda bulunuyor. 2021'de pandemi var, 271 bine düşüyor, 2022'de 770 bin, 2023'te 1 milyon 55 bin kişi, yüzde 36 artıyor. 2024'te de daha fazla olacağını düşünüyoruz bunun.

Vize başvurumuz yüzde 36 artmasına karşın ret oranı binde 4 oranında artmıştır.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Ama verilme süresi uzuyor.

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Başvuru 278.476 kişi artmış, ret de 48.638 kişi artmış.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Sürede uzama var, sürede.

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Sürede uzama var çünkü pandemiden sonra maalesef iki tane şey oldu: Biri, Batılıların, Avrupalıların açıktan söylediği sebep; ikincisi, söylemedikleri sebep. Açıktan söyledikleri sebep, doğru, sistemsel problem. Personellerin sözleşmesine son verdiler, sistemler zayıfladı. Bunu tekrar, pandemiden sonra ihtiyacı karşılayacak bir düzeye getirmeleri vakit alıyor. Bu, açıktan söyledikleri sebep. Söylemedikleri sebep, Batı ülkelerindeki özellikle göçmenlere yönelik gelişen politik tavrın, Batı ülkelerindeki seçimlerde iç siyaseti inanılmaz derecede etkiliyor oluşu. Şimdi, Batı ülkelerinin iç siyaseti göçmenlerden dolayı inanılmaz şekilde etkilenince bu, iç siyasetin direkt -bizde de olduğu gibi- bir tartışma konusu oldu. Vize konularını biz nasıl burada tartışıyoruz "Biz oraya niye giremiyoruz?" diye. Orada da "Niye veriyorsunuz?" diye ağır tartışmalar var ve bütün bunun dengesini biz belli bir diplomasiyle yürütmeye çalışıyoruz. Yurt dışına gitmek isteyen vatandaş sayımız artıyor, okumak isteyen öğrenci sayımız artıyor nüfusa paralel olarak. Bununla beraber Avrupa Birliği ülkelerinde bir sıkıntımız oluyor. Şimdi, bunun kökten giderilmesi için -Jale Hanım da söyledi yani konuya da hâkim, bizim de elimizde olan konu o- vize serbestliği anlaşmasının hayata geçmesi. Vize serbestliği anlaşmasının hayata geçmesi için birkaç tane husus var. Birincisi, genel politik ortamla alakalı konular; 2019'da biliyorsunuz, Avrupa Birliğinin ağırlıklı olarak yani Amerika'nın da etkisiyle bizim Suriye'de yürüttüğümüz operasyonlardan dolayı almış olduğu siyasal bir tavır var. Bu siyasal tavrın bize yansımaları var ama biz, bağımsızlığına, güvenliğine önem veren bir ülkeyiz; belli operasyonlara, harekâtlara girdiğimiz zaman bedeli neyse de ödemeye hazırız. Bunlar bizim karşımıza bedel olarak çıkıyor ama bu bedeli, dediğim gibi, kendi bağımsızlığımızı, güvenliğimizi korumak için ödemek zorunda kalıyoruz. Şimdi, aradan zaman geçti, belli konular oturdu, işte Rusya-Ukrayna savaşının oluşturduğu daha farklı bir jeostratejik ortam var. Burada konuları yeniden gündeme getiriyoruz. Jale Hanım yine söyledi, 6 tane madde var Avrupa Birliğinde vize serbestisinin hayata geçmesi için. Bu konuları biz kurumlarımızla konuşuyoruz, koordine ediyoruz, bunların hayata geçmesi... Sizler de eminim, Meclise gelirse destek verirsiniz, problem değil ama öncelikli olarak, politik iklimin hayata geçmesi için bizim biraz daha onlarla belli konuları müzakere etmemiz gerekiyor. Vize serbestisi ve gümrük birliğinin güncellenmesi meselesi şu anda Avrupa Birliğiyle aramızda olan, yürüttüğümüz iki tane önemli başlık.

Üyelikle ilgili konu, üyelik perspektifiyle ilgili konu; daha önce de söylemiştim yani bizim bu konudaki resmî politikamız devam ediyor, Cumhurbaşkanımız 2018'de seçildiğinde de 2023 yılında seçildiğinde de artık yeni sistemde -biliyorsunuz- Cumhurbaşkanlığı yönetim sistemi var, halk iradesinin meşru yansıması seçilen Cumhurbaşkanında oluyor. İlk dış politika beyanında ve talimatında Avrupa Birliği üyeliğinin bu yönetimde resmen devam edeceğini bir stratejik hedef olarak beyan etti. Bizlere de vizyonu, talimatı Dışişleri Bakanlığına o şekilde oldu.

Bu arada Başmüzakereci benim Jale Hanım. Evet, Avrupa Birliği Bakanlığı kaldırılınca başmüzakerecilik görevi, AB Başkanlığı Dışişlerine bağlandı. Bakan Yardımcım Mehmet Kemal Bey hem Bakan Yardımcısı hem de AB Başkanı, AB Başkanlığıyla ilgili genel müdürler de burada, başmüzakereci de Bakan. Onun için yani Avrupa Birliğindeki ilgili unsurlarla müzakere ediyoruz.

Oradaki politik duruş, Türkiye'nin üyeliğine yönelik politik duruş hâlihazırda değişmiş değil, tartışmaya açılmış değil iç siyaset açısından. İç siyasetin gündemine dış politika ve dış jeopolitik durumu tartışarak taşımaya çalışıyorlar, Avrupa'da böyle bir duruş var yani biz de onların tartışma alanlarını çok fazla sınırlayıcı, zorlaştırıcı bir tavır içerisine açmıyoruz ama şunu da anlamak gerekiyor: Avrupa'nın kendi yaşadığı siyasal travmaların bir kısmında, bu türden büyük sorulara veremedikleri cevaplar da rol oynuyor, onu görmek gerekiyor yani sürekli bir yanılısma içinde oldukları bir alan var, ona bakmamız gerekiyor.

Diğer bir konu...

Aslında vizeyle ilgili belki okuyacağım bazı şeyler de var size, sizinle paylaşayım diye. Bu rakamları verdim.

Efendim?

AYYÜCE TÜRKEŞ TAŞ (Adana) - Yedi ceddimize ait her şeyi veriyoruz vize alacağız diye.

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Evet, yani iki tane konu var dediğim gibi; biri, mültecilik meselesi; ikincisi, güvenlik konusu artık tavan yapmış konumda bütün dünyada ve herkesin talep ettiği evrak meselesi giderek artıyor çünkü biz Avrupa Birliği sistemi içerisinde olmadığımız için vatandaşlarımızla ilgili bütün bilgileri -biyometrik, telemetrik- birbirimizle paylaşmış durumda değiliz. Dolayısıyla Avrupa Birliği topraklarına ilk girecek olan şahıs bu verileri bunlara veriyor. Avrupa Birliği kurumsallaştıkça -ilgili arkadaşlarımız da bilirler- daha fazla bürokratikleşiyor, daha fazla kâğıda, veriye ihtiyaç duyuyor ve her şeyden önemlisi şöyle bir şey oluyor: Bu Avrupa Birliği içerisinde büyük bir tartışma konusu. Şimdi, Macaristan'la konuşuyorsunuz, Slovenya'yla konuşuyorsunuz veya Romanya'yla. Adam diyor ki... "Ben sizden, Türk yatırımcısından memnunum." diyor Romenler veya Macarlar. Gerçekten, iş adamları orada çok iş yapıyorlar, bunu artırmak istiyor. Ne zaman adım atsa bu Schengen'deki ortak sistem alarm veriyor, diyor ki: "Avrupa Birliği ortalamasında sen şey yapıyorsun, dur bakalım, Türklere burada bir "favor" mu var?" gibi adam da kendisi bu uygulamadan memnun değil. Bu, zannediyorum, aralık ayında, şimdi, bizim arkadaşlarımız -bu konuya bakan iki genel müdür arkadaşımız da burada- Avrupa Birliğiyle yeni kurdukları sistem, Schengen regülasyonları üzerinden bir karşılıklı uyumlaştırmayla ilgili toplantı yapacaklar. Bunu sistemik manada biz takip ediyoruz.

Bir diğerk husus, BRICS ilgili konu. BRICS’le ilgili konular da bugün oldukça fazla bir şekilde gündeme geldi. Şimdi, değerli milletvekilleri, bizim BRICS’le ilgili sakladığımız hiçbir şey yok yani benim gerek basın toplantılarında gerek televizyon programlarında yani olmazsa olmaz soru BRICS sorusu yani aylardır bu soru soruluyor. Anlıyorum, belli kanalları, belli arkadaşlar seyretmiyorlar ama ben burada özetleyeyim. Şimdi BRICS ifade de edildi. Hani, kurumsal bir başvuru ve kabul mekanizması olan bir yer değil, öyle bir kurumsallaşması yok; üyeler bir araya geliyorlar, birilerini davet ediyorlar ama sizin de bir şekilde ilginizi ifade etmeniz gerekiyor.

NAMIK TAN (İstanbul) - Ettiniz mi?

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Biz bu ifadeyi, ilgimizi ifade ettiğimizi söyledik. Kaç defa söyledim ben, “İlgi duyuyoruz.” dedim. Bu ilgiyi de karşı tarafa ilettik yani ilgi duyduğumuzu BRICS’le beraber çalışmak için. Özellikle son bir iki yıldır olan jeostratejik gelişmelerden dolayı, bir önceki yıldaki genişleme hamlesinden sonra baktılar ki BRICS bir; artık bir genişleme sürecine gitti; ikincisi -şaşırtıcı bir şey- aldığı üyelerin kompozisyonunda öyle bir izlenim veriyor ki dünyadaki en fakir ülke de BRICS üyesi olabilir, en zengin ülkede üyesi olabilir, herkese açık bir kulüp hâline geldiği izlenimi verdi. Dolayısıyla fırsatı kaçırmak istemeyenler tarafından muazzam bir hücum başladı ama bizimki tabii öyle değildi, bizimki çok böyle hesaplı kitaplı incelenmiş, bakılmış “ya, burada yeni bir şey oluyor, bunu da hani kaçırmamamız gerekir” anlayışında olan bir konu.

Her zaman söylüyoruz yani Avrupa Birliğinin kurumsallaşması... Şimdi, sabah, bize buna eleştiri olarak yaptılar da yani ben bunu zaten televizyonlarda söylüyorum: Avrupa Birliğinin kurumsallaşması burada yok, derinleşmesi burada yok, birliği burada yok, işleyişi de burada yok, bunu biliyoruz. Bunun burada olması mümkün olacak mı? Zor ama burada bir dünya oluşuyor, bir tartışma var, alternatif ekonomik düzenler aranıyor çünkü sizin kendi kurucusu olmadığınız ve egemeni olmadığınız herhangi bir kulüpte yani mevcut şartlar sizin aleyhinize döndüğü zaman, her zaman için şantaja tabi tutulabilirsiniz. Türkiye bunu yaşıyor, başka ülkeler bunu yaşıyor, başka ülkeler yani kurmadıkları sistemin üyesi oldukları zaman, zaman zaman yaptırımla karşılaşabiliyor. Yani bütün finansal altyapınızı Batı’ya bağlamışsınız, bütün savunma altyapınızı NATO standardına bağlamışsınız; sizin kendi millî çıkarınızı savunmaktan dolayı yaptığınız bir işten dolayı adam diyor ki: “Yok, ben savunmayla ilgili sana yaptırım uygulayacağım.” Ama ben seninle başka türlü başlamışım hikâyeye; kırk yıldır, elli yıldır karşılıklı bağımlılık geliştirmişiz “Yok, ben anlamam. diyor. Bugün Gazprom’a yaptırım geliyor yani biz doğal gaz ithalatımızın neredeyse yüzde 40’ını Gazprom’dan yapıyoruz, adamın umurunda değil. Bu örneği şunun için veriyorum: Türkiye, bir başka ülkenin uydusu olabilecek bir ülke değil, bir başka grubun yani çok büyüğüz, çok etkiliyiz; bağımsızlığımız, özgürlüğümüz her şeyin üstünde. Dolayısıyla alternatif konuları usulüne uygun düşünmemiz gerekiyor. BRICS’e biz ilgimizi ifade ettik, Cumhurbaşkanımıza da bu soru soruldu Brezilya’da, orada da verdiği cevap... Ticaret Bakanımız herhâlde geldiğinde sizinle konuştu burada veya başka bir yerde yani ortaklıkla ilgili bir teklif aldığımızı; evet, ortaklıkla ilgili bir teklifi aldık ama bunu düşünüyoruz, değerlendiriyoruz yani ne olur ne biter diye bakıyoruz buna. Şu anda hiçbir ülkeye üyelik daveti gitmiş değil yani BRICS yeni üye alamıyor şu anda, ortaklıkla ilgili yeni bir sistem getirmiş durumda çünkü kurumsallaşmasını tamamlamadan üyelik mekanizmasına gitmenin daha sonra pratikte büyük bir zorluk getireceğini kendileri de biliyor. Bu konuyu anlatırken bile rahat konuşamıyorum çünkü daha sonra bunlar tutanaklara geçecekler. Yani aslında daha rahat konuşabileceğimiz ortamlarda anlaşıcağımız çok daha fazla şey olurdu sayın vekillerle.

Burada mı? Bir milletvekilimiz dedi ki... Bir de değerli milletvekilleri, bazı konularda bir “fact check” yapmamız lazım artık yani veri doğrulamadan anlattığımız zaman şey oluyor yani o genel müdür sayılarında olduğu gibi... Şimdi vekilimiz dedi ki: “Hiç mi içiniz sızlamadı, gittiniz Muhammed bin Selman’ı havalimanında Cumhurbaşkanı karşıladı, karşılamada siz de vardınız.” Ondan sonra, işte şöyle... Ben de düşündüm, gerçekten böyle bir sahne yaşandı mı yani ben havalimanında orada mıydım.

CAVİT ARI (Antalya) - Veli Ağbaba söyledi.

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Efendim?

CAVİT ARI (Antalya) - Veli Ağbaba söyledi.

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Evet, burada mı Veli Bey?

NAMIK TAN (İstanbul) - Yok, gitti.

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Ya, o kadar böyle güzel, tiyatral anlattı ki onu; oradan heyecanı yükseltti, yükseltti, yükseltti sonra tak, gol atmaya çalışıyor. Şimdi, böyle bir gerçeklik yok, böyle bir gerçeklik yok.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) - Gece rüyasında görmüştür.

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - 22 Haziran 2022’de Muhammed bin Selman geliyor. Devlet başkanı olmadığı için, o ünvanı olmadığı için onu karşılayan o dönemki Cumhurbaşkanı Yardımcımız Sayın Fuat Oktay. Ben o dönem Millî İstihbarat Teşkilatı Başkanayım, ben de resimde yokum. Cumhurbaşkanımız uluslararası protokol teamüllerine uygun olarak kendisini eğer kendi ziyaretinde bir muadili havalimanında karşılıyorsa o da mümkün olduğunca gelen misafire havalimanında karşılar, böyle karşıladığı insanlar var çünkü gittiği zaman kendisini öyle karşılıyorlar ama Muhammed bin Selman’la böyle bir protokol ilişkisi olmadı. Kendisi zaten şu anda Başbakan, Kral var memlekette, geldiği zaman muadili Cumhurbaşkanı Yardımcısıdır. Şimdi, olmayan bir sahne öyle bir anlatıldı ki burada; kendisi de inanmış, güzel bir anlatımla seyirciyi de inandırıyor, sonra “Vıdanınız sızlamıyor mu?” diyor, onun da altını burada...

CAVİT ARI (Antalya) - Önemli olan orada sizin olup olmamanızdan ziyade oradaki olayın yani ziyaretin gerçekleşmiş olması.

(Gürültüler)

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Şimdi ama...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar...

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Yok, yok, ben anlıyorum metaforu da ama...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sükûneti tesis edelim değerli milletvekilleri.

CAVİT ARI (Antalya) - Orada vicdanları yaralayan başka bir husus var.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Oylamaya geçeceğim Sayın Arı.

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Şimdi, burada ifade ettiğim gibi yani bazı konuları da anlatırken direkt soru soran arkadaşlarımız var, direkt soru da sorabilir. “Vicdanın sızlıyor mu, sızlamıyor mu, oldu mu, olmadı mı?” Yani olmuş bir olayla, sonradan inşa edilmiş, uydurulmuş bir olayla burada sahne üretmek de şık bir şey değil.

YUNUS EMRE (İstanbul) - Efendim, fotoğraflar var internette, ben size daha sonra göndereyim.

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Tabii tabii.

YUNUS EMRE (İstanbul) - Bir taraftan da kontrol ediyorum internetten.

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Ya, siz rasyonel bir adamsınız.

YUNUS EMRE (İstanbul) - Var, Cumhurbaşkanı el sallıyor arkada.

BÜŞRA PAKER (İstanbul) - Bakan size “yok” diyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar...

Sayın Bakanım, sürenin sonuna geliyoruz.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - Devam çünkü çok sorumuz var.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Yazılı alacağız Sayın Türelî.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - Hayır ama cevapları alalım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Yazılı alacağız canım.

Buyurun Sayın Bakanım, toparlayın lütfen.

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Şimdi, Sayın Tanrıkulu’nun Irak’taki Kürt Bölgesel Yönetimi’yle ilgili söylediği konulara da katılıyorum. Yani orada biz gerçekten Hükûmet olarak, devlet olarak her zaman için... Sınır ötesindeki Kürtlerin bölgede tek hamisi Türkiye’dir yani bunun hiç lâmi cimi yok. Nasıl ki Balkanlardaki Boşnakların ve Arnavutların tek hamisi, gerçek destekleyicisi biziz, doğumuzdaki, güneyimizdeki Kürtlerin de... Tarih böyledir, tarih bu yana akar, bu tarihi değiştiremeyiz yani organik tarih de budur, bugünkü tarihte budur.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bakanım, süreniz doldu, sataşmalardan dolayı ilave süre vereceğim, lütfen toparlayın; geri kalan sorulara yazılı cevap verebilirsiniz, yedi günlük süremiz var. Sonrasında oylamalara geçeceğiz.

Toparlayın lütfen, buyurun.

Üç dakika süre veriyorum.

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Dolayısıyla, bizim Erbil’le ilişkilerimiz fevkalade iyi. Bağdat ile Erbil arasındaki sorunları da çözmeye çalışıyoruz.

Suriye’deki Kürtlerin PKK’laştırılma çalışması son derece karşı olduğumuz bir konu. Oradaki insanların iyi niyeti varsa Türkiye’ye karşı ev ödevlerini biliyorlar. Türkiye’den, Irak’tan, İran’dan giden bütün PKK’lı kadroların gönderilip oradaki Suriyelilerin kalması gerekiyor ama bunlar ayrı konular, onlar da olmayacağını biliyorlar, başka bir konu olduğunu biliyorlar yani o başka bir mevzu ama dediğim gibi, bizim sınır ötesindeki Kürtlerle ilgili hassasiyetimiz her zaman var.

Avrupa Konseyiyle alakalı konu var, onu daha önce de sormuştu arkadaşlar.

AYYÜCE TÜRKEŞ TAŞ (Adana) - Kalkınma Yolu’nu sormuştuk. DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Efendim?

AYYÜCE TÜRKEŞ TAŞ (Adana) - Kalkınma Yolu...

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Kalkınma Yolu’yla ilgili şöyle: Önem verdiğimiz bir proje. Şunun için çok önemli: Irak ilk defa olumlu bir konuyla gündeme geliyor, önemli bir proje, onu bizim desteklememiz gerekiyor. Ama bir arkadaşımız bir eleştiri yöneltti, dedi ki: “Kürt bölgesinden geçmiyor.” Bunu bana eleştiri olarak gönderdi, ben de arkadaşıma döndüm, dedim ki: Ya, ben, başka bir ulus devletteki adamın nereye sınır kapısı açacağına karar veremem. Bizim Iraklılara dediğimiz şu: Sen sınırı nereden aşarsan, yolu nereden geçirirsen, ben onu kabul ederim, ben burada tercih kullanmayacağım. Kürt bölgesinden gelmek istiyorsan Kürt bölgesinden gel, oranın etrafından dolaşmak istiyorsan oradan gel ama sonuçta ben sana burada bir tercih dayatmıyorum, benim işim de değil tercih dayatmak ama şunu söylüyorum: Erbil’dekiler ile Bağdat’takilerin bir araya gelip bu konuda bir karar vermesi gerekiyor. Şu anda da o konuyu zaman zaman veriyormuş gibi yapıyor ama iyi bir haber var, özellikle boru hattının açılmasıyla alakalı yakında iyi bir gelişme bekliyoruz. Biz hazırlıklarımızı yaptık, inşallah boru hattı açılır.

Kalkınma Yolu fevkalade önemli. Kalkınma Yolu da belki Rusların kuzey-güney lojistik yolu var, orayla da belli bir noktada iletişime geçirip daha güzel bir projeye dönüşecek gibi duruyor. Bu konuda ciddiyyiz.

Başka önemli konu, sizin sorup da benim yazılı değil de sözlü...

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - Bu savunma sistemleriyle ilgili, F-16’lar...

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - F-16’yla ilgili... Sayın milletvekilleri, dediğim gibi en büyük sıkıntı F-16’da siyasi iradeydi, Kongredeydi biliyorsunuz. Kongrede o süreci biz tamamlattık, yapılan görüşmelerle o bitti. Daha sonra Millî Savunma Bakanlığının teknik

görüşmeleri yapıldı, Millî Savunma Bakanlığı teknik görüşmeleri de bitirdi, ön ödemeleri de yaptı, onların siparişleri verildi ve artık o süreç başladı, F-16 süreci.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bakanım, iki dakika daha veriyorum, toparlayın lütfen.

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Sayın Millî Savunma Bakanı geldiği zaman ona teknik detayları sorabilirsiniz. Hangi nitelikte uçakları... Çünkü orada işte mühimmatından elektronik harp sistemlerine kadar birçok detay var, onu kendileri bilir. Ama bizim için önemli olan askeri politik alanı, o siyasi iradenin orada oluşturulmasını sağlamak, daha sonra onların firması ile bizim Millî Savunma Bakanlığını bir araya getirmektir, o kısmı bitti.

Eurofighter konusunda da ona benzer bir konu var, aynı sistem; ilk önce Avrupalılarla siyasal irade kısmını hallettik, şimdi Millî Savunma Bakanlığımızla teknik alanları konuşuluyor, onu da geldiği zaman kendisine... Ama orada sipariş aşamasına gelinmedi, onu biliyorum çünkü tartışılıyor şu anda.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bakanım, bir dakikanız var.

Teşekkür ediyorum.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Fonlar var.

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Efendim?

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Fonlar vardı.

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN - Fonlar konusunda...

Var, var, fonlarla ilgili var, ilgili arkadaş da burada hatta yazılı cevabımız var burada, diyoruz ki: Ulusal Ajansın projelerini belli kesimlere verdiği iddiası tamamen gerçek dışıdır. Ajans tarafından yürütülen Erasmus Plus ve Avrupa Dayanışma Programları kapsamında proje değerlendirmeleri kurum dışından bağımsız değerlendiriciler tarafından -biliyorsunuz- Avrupa Komisyonu bilişim sistemleri üzerinde ve AB tarafından belirlenmiş kriterler çerçevesinde yapılmaktadır. Avrupa Komisyonu geçen yıl ülkemizin de içinde olduğu 10 Avrupa ülkesinin ajanslarına rutin izleme ziyaretinde bulunmuş ve “Türkiye Ulusal Ajansı”nı en başarılı ajans olarak nitelendirmiştir. Türkiye Ulusal Ajansı tarafından tahsis edilen hibelerden hiçbirisi Avrupa Sayıştayı tarafından iptal edilmemiştir. Bu da veri.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bakanım, teşekkür ediyoruz.

Geri kalan soruların cevaplarının -arkadaşlarımız takip edecektir sizin ekibinizle- yedi gün içerisinde yazılı olarak milletvekillerine ulaştırılmasını temin etmek istiyoruz.

Böylece görüşmeler tamamlanmıştır.

Şimdi oylamalara geçiyoruz.

Sırasıyla bütçe ve kesin hesapları okutacağım.

Dışişleri Bakanlığının bütçesini okutuyorum:

(Dışişleri Bakanlığının bütçesi okutuldu)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - 3 önerge vardır, okutup işleme alacağım.

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Cetvelde gösterilen değişikliğin aşağıdaki gerekçeyle kabulünü arz ve teklif ederiz.

KURUM: DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI

YIL: 2025

ÖDENEK (A) CETVELİ

PROGRAM	KURUMSAL	FİNANSMAN	EKONOMİK KOD	ARTIRILAN MİKTAR
12	11.57	01	05.06	2.000.000.000
25	11.57	01	05.06	4.000.000.000

Ayyüce Türkes Taş

Erhan Usta

Adana

Samsun

(Gürültüler)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli milletvekilleri... Komisyon üyesi olmayan değerli milletvekilleri, daha işlerimiz bitmedi, biz oylama yapacağız, lütfen... Siz gidiyorsunuz, biz yarın sabah gene erkenden geleceğiz.

Evet, değerli arkadaşlar, sayın milletvekilleri; önerge işlemleri başlamıştır.

Arkadaşlar, on saattir çalışıyoruz. Bütçeyi vermezsek bir manası yok, lütfen...

NAMİK TAN (İstanbul) - Sayın Başkan, doyamadık Sayın Bakana.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Tan, siz eski bir diplomat olarak Sayın Bakana her zaman gidebilirsiniz.

NAMIK TAN (İstanbul) - Hayır, hayır, ulaşamıyoruz, öyle bir şey yok.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Türkeş Taş...

AYYÜCE TÜRKES TAŞ (Adana) - Teşekkür ederim Başkan.

Siz de aslında söylediniz vakıfla da bunu yapacağınızı ama biz yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın çocuklarının Türkçe öğrenme, Türkçe eğitim alma konusunda talepleri olduğunu ve bu konuda sıkıntı çektiklerini biliyoruz. Maarif okulları var ama konsoloslukların hafta sonu eğitim verebileceği sistem olabilir ya da işte onlara kültürel etkinlik yapılacak şeyler olabilir. Onunla ilgili, Bakanlığınız tarafından faaliyetlerinin artırılması amacıyla ek bir bütçe talebi sunup, onunla ilgili önergemizi oylarınıza sunmak istiyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Peki, teşekkür ediyorum.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Müteakip önergeyi okutuyorum:

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Cetvelde gösterilen değişikliğin aşağıdaki gerekçeyle kabulünü arz ve teklif ederiz.

KURUM: DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI

YIL: 2025

ÖDENEK (A) CETVELİ

PROGRAM	KURUMSAL	FİNANSMAN	EKONOMİK KOD	ARTIRILAN MİKTAR
13	11.60	01	01.01	1.000.000.000 TL
13	11.60	01	02.01	25.000.000 TL
13	11.60	01	03.02	150.000.000 TL
13	11.60	01	03.05	1.000.000.000 TL

Ayyüce Türkeş Taş

Erhan Usta

Adana

Samsun

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Türkeş Taş, buyurun lütfen.

AYYÜCE TÜRKES TAŞ (Adana) - Teşekkür ederim.

Yine, yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın talepleri doğrultusunda, orada acaba konsolosluklar bünyesinde danışmanlık hizmeti verebilecek bir özel birim kurulabilir mi mantığıyla bu önergeyi sunuyoruz. Onun için, özel bir birim kurulması için ek ödenek ayrılması önermesini oylarınıza sunuyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Cumhur İttifakı milletvekilleri size ilave bütçeye onay vermedi, yapacak bir şey yok.

AYYÜCE TÜRKES TAŞ (Adana) - Bana gelen talepleri onlara göndereceğim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Evet, devam edelim.

Müteakip önergeyi okutuyorum:

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Cetvelde gösterilen değişikliğin aşağıdaki gerekçeyle kabulünü arz ve teklif ederiz.

KURUM: DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI

YIL: 2025

ÖDENEK (A) CETVELİ

PROGRAM	KURUMSAL	FİNANSMAN	EKONOMİK KOD	ARTIRILAN MİKTAR
13	11.60	01	01.01	100.000.000 TL

13	11.60	01	01.02	5.000.000 TL
13	11.60	01	03.02	100.000.000 TL
13	11.60	01	03.07	100.000.000 TL
13	11.60	01	06.04	150.000.000 TL
13	11.60	01	06.05	150.000.000 TL

Ayyüce Türkeş Taş

Erhan Usta

Adana

Samsun

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Türkeş Taş...

AYYÜCE TÜRKES TAŞ (Adana) - Teşekkür ederim Başkanım.

Doğu Türkistan'da yaşayan soydaşlarımızın sıkıntılarını zaten detaylı konuştuk, ben bir daha üzerinden geçmeyeceğim ama onları yakından takip edebilmek amacıyla Urumçi'de bir konsolosluk kurmak üzere ek bir bütçe ayırmak için bu önergeyi sunuyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

ERHAN USTA (Samsun) - Biz kabul ediyoruz da bunlar “evet” vermesinler. Doğu Türkistan'la ilgili önerge AK PARTİ ve MHP oylarıyla reddedildi.

(Dışişleri Bakanlığının 2025 yılı bütçesi oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Kesin hesabını okutuyorum:

(Dışişleri Bakanlığının 2023 yılı kesin hesabı okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Avrupa Birliği Başkanlığının bütçesini okutuyorum:

(Avrupa Birliği Başkanlığının 2025 yılı bütçesi okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Kesin hesabını okutuyorum:

(Avrupa Birliği Başkanlığının 2023 yılı kesin hesabı okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Türk Akreditasyon Kurumunun bütçesini okutuyorum:

(Türk Akreditasyon Kurumunun 2025 yılı bütçesi okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Kesin hesabını okutuyorum:

(Türk Akreditasyon Kurumunun 2023 yılı kesin hesabı okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli milletvekilleri, böylece, gündemimizde yer alan kamu kurum ve kuruluşlarının bütçe ve kesin hesapları kabul edilmiştir; hayırlı uğurlu olsun.

Gündemimizdeki kamu kurumlarının bütçe, kesin hesap ve Sayıştay raporlarını görüşmek üzere 22 Kasım 2025 Cuma günü saat 10.00'da toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati:20.45